

Kölcsey Ferenc Református Általános Iskola és Óvoda

Fehérgyarmat, Sport u. 22

Telefon/fax: 44/510-193

e-mail: kolcseyiskola@fehergyarmat.hu

OM: 201531

INTÉZMÉNYI NEVELÉSI, PEDAGÓGIAI, SZAKMAI PROGRAM 2025.

Tartalomjegyzék

Az intézmény adatai	7
Az intézmény minőségpolitikája	8
CSILLAGVILÁG ÓVODA	9
Programunk hitvallása	10
I. Bevezető	11
II. Bibliai gyermekképünk és református óvodaképünk	12
1. Bibliai gyermekképünk	12
2. Református óvodaképünk	13
3. Református óvodai nevelésünk célja.....	14
4. Alapelveink	15
III. A református óvodai nevelés feladatai.....	16
1. A református óvodai nevelés fő feladatai:	16
2. Az egészséges életmód alakítása.....	17
3. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés.....	19
4. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.....	21
5. A környezeti nevelés	24
IV. Az óvodai élet megszervezésének elvei.....	26
1. Személyi feltételek	26
2. Tárgyi feltételek	27
3. Az óvodai élet megszervezése	28
4. Ünnepeink, hagyományaink	29
5. Az óvoda kapcsolatai	32
V. Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai.....	36
1. Keresztyén szellemű nevelés	36
2. Játék	43
3. Mindennapos mozgás.....	45
4. Ének, zene, népi játék, tánc.....	46
5. Verselés, mesélés	49
6. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	52
7. Külső világ tevékeny megismerése.....	54
8. Munka jellegű tevékenységek.....	57
9. A tevékenységekben megvalósuló tanulás.....	59
10. Gyermekvédelmi feladatok	60
VI. A fejlődés jellemzői óvodáskor végére	62

VII. Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvei	64
1. Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek	68
2. A hallási fogyatékos (hallássérült) gyermek	69
3. Beszéd-fogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban	71
4. A látási fogyatékos (látássérült) gyermek	72
5. A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek	74
6. Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek	75
Záró gondolatok	77
Záró rendelkezések	79
ISKOLA	80
1. Az iskola nevelési programja	81
1.1 A nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai	81
1.2 A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	85
1.3 Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	86
1.3.1 Az egészségfejlesztés iskolai feladatai	87
1.3.2 Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása	88
1.4 A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	90
1.4.1 A tanítási órán megvalósítható közösségfejlesztő feladatok:	90
1.4.2 Az egyéb foglalkozások közösségfejlesztő feladatai:	91
1.4.3 A Diákpresbitériumi munka közösségfejlesztési feladatai:	92
1.4.4 A szabadidős tevékenység közösségfejlesztő feladatai:	93
1.5 A pedagógusok helyi feladatai, az osztályfőnök feladatai	94
1.6 A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje	95
1.6.1 A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek	95
1.6.2 A különös figyelmet igénylő – BTMN / Sajátos nevelési igényű tanulók együttnevelése, rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztése	99
1.6.3 Az iskolában SNI tanulók	101
1.6.4 BTMN tanulók fejlesztése	107
1.6.5 A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység	113
1.7 Az intézményi döntési folyamatban való tanulói részvételi rendje	114
1.8 Kapcsolattartás a szülőkkel, tanulókkal, az iskola partnereivel	115
1.8.1 A tanulók közösségét érintő kapcsolattartási formák	115
1.8.2 A szülők közösségét érintő együttműködési formák:	115
1.8.3 Kapcsolat az iskola partnereivel	117
1.9 A tanulmányok alatti vizsga vizsgaszabályzata	118
1.9.1 A vizsgaszabályzat hatálya, célja	118
1.9.1.1 A vizsgaszabályzat célja	118
1.9.1.2 A vizsgaszabályzat hatálya	118

1.9.2	Az értékelés rendje	119
1.9.3	A vizsgatárgyak részei és követelményei.....	123
1.10	Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai.....	123
1.11	A felvételi eljárás különös szabályai	123
1.11.1	Belépés az iskola első évfolyamába	124
1.11.2	Belépés felsőbb évfolyamokra	124
2.	Az intézmény helyi tanterve	127
2.1	A választott kerettanterv megnevezése	127
2.2	A választott kerettanterv feletti óraszám.....	130
2.3	Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei	131
2.3.1	A tankönyvek és más taneszközök kiválasztásának elvei	131
2.3.2	A tankönyvkiválasztás és beszerzés folyamata	131
2.4	A NAT-ban meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása	132
2.4.1	Az 1-2. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása	132
2.4.2	A 3-4. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása	132
2.4.3	Az 5-6. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása	133
2.4.4	A 7-8. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása.....	133
2.5	Mindennapos testnevelés	134
2.6	A választható tantárgyak, foglalkozások és a pedagógusválasztás szabályai	135
2.7	Projektoktatás.....	136
2.8	A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések.....	140
2.9	Sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztési programja.....	141
2.9.1	A látási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei.....	141
2.9.2	Az egyéb pszichés fejlődési zavarral (tanulási, figyelem- és magatartás- szabályozási zavar) küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei	175
2.9.3	Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók iskolai fejlesztésének irányelvei.....	194
2.9.4	A hallási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei.....	214
2.9.5	A beszéd fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei	235
2.10	Az iskolai beszámoltatás, valamint az ismeretek számonkérésének követelményei és formái.....	257
2.10.1	Az értékelés módjai és formái	258
2.10.2	Tantárgyi, modul értékelés	261
2.10.3	Írásbeli feladatok értékelése	263
2.11	Az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározása	265
2.12	A tanuló magasabb évfolyamba lépésének feltételei	266
2.13	A település nemzetiségi kultúrájának megismerését szolgáló tananyag.....	271
2.14	A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei.....	271
2.15	A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek.....	272
2.16	Az iskola egészségnevelési és környezeti nevelési elvei	273
2.16.1	Az iskola egészségnevelési elvei.....	273
2.16.2	Az iskola környezeti nevelési elvei	276
2.17	A tanulók jutalmazásának, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei	281

2.17.1	A magatartás értékelésének elvei	281
2.17.2	A szorgalomjegyek megállapításának elvei	283
2.17.3	A jutalmazás, fegyelmezés iskolai elvei.....	285
Záró rendelkezések		289

Az intézmény adatai

<i>Elnevezés:</i>	Kölcsey Ferenc Református Általános Iskola és Óvoda		
<i>Címe:</i>	4900. Fehérgyarmat, Sport u. 22.		
<i>Tagintézményei:</i>	Csillagvilág Óvodai Tagintézménye Fehérgyarmat, Kossuth tér 29.		
<i>e-mail:</i>	kolcseyiskola@fehergyarmat.hu		
<i>Telefon/fax:</i>	(44) 510 193		
<i>Fenntartója:</i>	Szatmári Református Egyházmegye		
<i>Képviselője:</i>	Szalay Kont Miklós esperes Paládi László gondnok		
<i>Címe:</i>	4751 Kocsord, Táncsics M. u. 50.		
<i>Az intézmény típusa:</i>	- Többcélú, közös igazgatású köznevelési intézmény		
<i>Alapfeladat:</i>	- óvodai nevelés, nappali rendszerű - általános iskolai nevelés-oktatás - a többi tanulóval együtt nevelhető, oktatható sajátos nevelési igényű tanulók iskolai nevelése-oktatása, nappali rendszerű - a többi gyermekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése, nappali rendszerű		
<i>Csoportok száma:</i>	Óvoda: 3 csoport	90 férőhely,	ebből SNI 5 fő
<i>Osztályok száma:</i>	Iskola: 8 évfolyam	480 fő,	ebből SNI 25 fő

Az intézmény minőségpolitikája

„Boldog az az ember, aki megtalálta a bölcsességet,
és az az ember, aki értelmet kap.”

(Példabeszédek 3,13)

Hisszük és valljuk, hogy a gyermek adottságai Isten ajándéka.

Hisszük és valljuk, a nevelés alapvető színtere a család.

A keresztelekor tett szülői fogadalom megvalósulásának egyik lehetséges helyszíne a református közoktatási intézmény.

A Magyarországi Református Egyház által fenntartott és működtetett közoktatási intézmények célja és feladata, hogy korszerű tudást adjunk növendékeinknek a keresztyén értékrend szerint, valamint gyermekeink művelt, jellemes, hitben élő keresztyén emberekké, az egyetemes emberi értékek tisztelőivé, a magyar haza és nemzet hűséges, áldozatra kész alkotó tagjaivá váljanak. Mindezt a Szentírás tanítása alapján kívánjuk megalapozni és megvalósítani.

„A bölcsesség kezdete az Úrnak félelme,
és a Szentnek a megismerés ad értelmet.”

(Példabeszédek 9,10)

Kölcsey Ferenc Református Általános Iskola és Óvoda

Fehérgyarmat, Sport u. 22.

Telefon/fax: 44/510-193

e-mail: kolcseyiskola@fehergyarmat.hu

OM: 201531

CSILLAGVILÁG ÓVODA

SZAKMAI PROGRAM

*„Krisztus a gazdája ennek az óvodának,
láthatatlan résztvevője minden együttlétnek,
csendes hallgatója minden beszélgetésnek.”*

/Ismeretlen szerző/

Programunk hitvallása

A Református Egyház nevelő intézményeként a Biblia szellemében a kálvini tanítások szerint neveljük gyermekeinket. Tenni kívánjuk ezt egy biztonságos, derűs kiegyensúlyozott szeretetteljes tevékenységekre serkentő nevelői légkörben, ahol a keresztyén szellemiség, világkép és értékrend érvényesül. Nevelésünknek csak egyik pillére a bibliai történetekkel való ismerkedés, amelynek feldolgozását az életkorhoz igazítjuk. Keresztyén óvodai nevelésünk alapja a Szentírás, és fontos eleme a modellállítás, a példamutató óvónő.

A program értelmében alapelvünk, hogy a játék és a mese az óvodás gyermek igazi nyelve, alapvető tevékenységi formája, lételeme. A „követve vezetés” (Zilahyné) eljárásait tartjuk elfogadhatónak, tudomásul vesszük, hogy óvodában sok minden elkezdődik, de semmi sem fejeződik be, így munkánkat bizonyos fokú jó értelemben vett alázat jellemzi.

A kisgyermek igénye: a keveset, lassan jót, gyakran ismételve.

A tanulás életünk velejárója, amíg élünk tanulunk, tehát ez születésünktől halálunkig tart, ezért az óvodás gyermek élete sem képzelhető el nélküle. Bármilyen tárggyal, dologgal kerüljön is kapcsolatba, bármit is tesz azzal, manipulációja együtt jár a tapasztalással, a tanulással. Kíváncsisága, megismerési vágya ösztönzi. Arra van szüksége, hogy maga fedezze fel a „csodákat” környezetének valóságából, erre érez belső késztetést.

A játéka magával hozza a problémákat, az új élethelyzeteket. Ezek megismerését és megoldását tapasztalatai, emlékképei, gondolkodása, nemegyszer fantáziája segíti, s eközben tanul a kisgyermek. Tehát amikor a gyermek tanulásáról beszélünk, akkor nem a felnőtt tanításának befogadása jut elsősorban eszünkbe. Belső szükségletei irányítják, amelyek a külvilágból megérintett helyzetek megismerését és megoldását célozzák meg. Vagyis a belső szükségletek, igény és a külső tényezők megfelelő kölcsönhatásában létrejövő folyamatot, a folyamat hatására kialakult változást tekintjük tanulásnak.

Az óvodás gyermek tapasztalatait, érzelmeit, vágyait tevékenységein keresztül fejezi ki, ezért a gyermeki tevékenységnek a teljes nevelési időben érvényesülnie kell.

Feladataink az óvodáskorú gyermek szükségleteinek kielégítése az iskolai és szülői elvárások feltérképezése. Ha ezt szem előtt tartjuk, akkor tesszük a legtöbbet a gyermek valódi fejlődéséért.

A gyermek képes arra, hogy érdekes, ösztönző körülmények között, a felnőtt hozzáigazodó, megértő, elfogadó támogatásával megtalálja az önmaga számára legmegfelelőbb tevékenységi, tanulási helyzeteket. A pozitív és a negatív élmények és ezek feldolgozása szabad alkotásokban (mozgás, hang, szó, kép és ezek variációja) elengedhetetlen feltétele a külső ingerek belsővé válásának és a harmonikus személyiségfejlődésnek.

Óvodánk célja, hogy Fehérgyarmaton, a keresztyén szellemű nevelést választó szülők számára adjunk választási lehetőséget a fent vázolt elvek alapján, és részesei legyünk egy hosszú távú nevelési koncepciónak.

I. Bevezető

A Csillagvilág Óvoda az intézmény Műemlék templom szomszédságában elhelyezkedő Kossuth téri telephelye.

Az óvodában 90 gyermek nevelését tudjuk ellátni, melynek rendszerét a keresztyén szellem hatja át.

A programunk készítésénél építettünk az:

- Óvodai nevelés országos alapprogramjára és a
- Református óvodai nevelés keretprogramjára.

II. Bibliai gyermekképünk és református óvodaképünk

1. Bibliai gyermekképünk

Óvodánk és óvodai programunk vezérigéje:

„Az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom.” (Zsolt 127, 3)

Ez az íge gyermekképünk megfogalmazásához is kiindulópont.

A gyermek Isten ajándéka és áldása, élete elsősorban Istené. A gyermek életében a legfontosabb személy a szülő, aki sáfárságra kapta ajándékul a gyermeket Istentől. Mint keresztyén pedagógusok a gyermek neveléséhez segítséget és kiegészítést adhatunk a családoknak.

A növekedést Isten adja. „A gyermek növekedett Isten és ember előtt való kedvességben.” (Luk 2, 52)

A fenti íge kifejezi célunkat és egyben reménységünket is a gyermekképet illetően. Erre törekszünk, ehhez kívánunk segítséget adni szolgálatunkkal és azzal, hogy imádságban hordozzuk a ránk bízott gyermekeinket.

Karyn Hanley gondolatait és képeit hívjuk segítségül annak érzékeltetésére, hogy úgy tekintünk a gyermekre, „mint aki tele van lehetőségekkel és meggyökerezhet a szeretet talajában, felnövekedvén maga is magokat szórhat és virágozhat, hogy az lehessen, akinek teremtetett.”, „mert a gyermekeknek gyökerek kellene a növekedéshez és szárnyak a repüléshez.” (Karyn Hanley: Gyermekbarát tanítás)

Olyan gyermekeket szeretnénk nevelni, aki érzelmileg gazdag, érzelmi biztonságot adó kapcsolatban értékesnek éli meg önmagát, jól tájékozódik környezetében. Tisztelettel szemléli a szeretet megnyilvánulásait, nyitottak szívükben és elméjükben. Alapvető jóság, figyelmesség, szabályhoz való alkalmazkodás, megbocsátani tudás jellemzi.

Szabadok arra, hogy meglássák a másik ember szükségleteit, elfogadóak, együtt működők és segítőkészek. Kezdeményező készség és képesség jellemzi őket, melynek segítségével nehézségeiken felül tudnak kerekedni. Növekedésükkel arányosan eljutnak a szó szerinti értelmezéstől a szimbolikus dolgok megértéséig, képessé válnak az örömet és boldogságot adó hit befogadására.

Helyi nevelési programunk elkészítése során nevelőtestületünk törekedett arra, hogy az új elvárásoknak, módosításoknak megfelelő helyi dokumentumot készítsen, amelyben az innovatív pedagógiai törekvések megvalósulhatnak a gyakorlatban.

Óvodai nevelésünk a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatására, a gyermeki jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásának megerősítésére irányul az egyenlő hozzáférés biztosításával. Együttesen érvényesülnek a spontán és tudatos nevelő hatások.

A gyermekek belső és külső világának alapos ismerete elengedhetetlen feltétele a gyermeki személyiség egyedi kibontakoztatásának. Ahhoz, hogy minél több egészséges és boldog ember éljen a Földön, a lehető legszebb gyermekkort kell számukra biztosítani.

2. Református óvodaképünk

Bibliai gyermekképünkben és gyermeklátásunkból következik, hogy olyan óvodát szeretnénk, amelyik családi légkörű, a családokért van, amelyben a szülő és a nevelő együtt vállal felelősséget a gyermek keresztyén nevelésében.

Óvodánkban Isten ígéje érvényesül, ahol az ide érkező és itt tartózkodó gyermek és felnőtt egyaránt érzi és átéli, hogy jó nekünk együtt lenni. Szeretettel foglalt keresztyén norma szerinti, ékes szép rendben megtapasztalják Jézus Krisztus szeretetét. Érzik, hogy „Itt van Isten köztünk” (165. dicséret)

Tisztelet, szeretet, elfogadás és megbecsülés, biztonság és védettség veszi körül őket. Békességben, feszültségektől mentesen élnek meg a mindennapokat, siettetés és kényszer nélkül, de védőkorlátok között, ahol biztosítva van számukra minden olyan tevékenység és lehetőség, amely elősegíti a növekedést, a fejlődést.

Biztosítjuk az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének optimális feltételeit, ez” közvetetten segíti az iskolai közösségbe történő beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését.”

Pedagógiai tevékenységrendszerünk és tárgyi környezetünk segíti a gyermekek környezettudatos magatartásának kialakulását.

A „magvető” lelkületével, bizalmával tekintünk szolgálatunkra.

Mivel az óvoda szellemiségét az ott dolgozó munkatársak személyisége, hitélete nagymértékben befolyásolja, ezért magunkénak valljuk a Református Óvodai Nevelés Keretprogramjában leírtakat. A keresztyén óvoda felnőtt közösségének fontos, hogy Istennel való kapcsolata épüljön, mélyüljön, hogy hiteles módon tudják közvetíteni a Biblia központi üzenetét, Isten szeretetét a gyermekekkel és a felnőttekkel való kapcsolataikban.

Kiemelt és hangsúlyos a keresztyén pedagógus és a pedagógiai munkát segítő munkatársak személye, élete, a keresztyén értékrenddel való azonosulás és annak képviselése. Egymást is segítjük a terhek hordozásában. (Gal 6, 2)

Jézus példát adott nekünk hogyan kell szolgálnunk, amikor a tanítványok lábát megmosta. Példát adott nekünk szelídségből, alázatból, türelemből és hűségből.

Isten előtti lelkiismeretességgel, szívünk egyenességében „növekedvén nevelődünk” mi is, Neki engedelmeskedve és Őt követve.

3. Református óvodai nevelésünk célja

Az óvodáskorú gyermek sokoldalú, harmonikus fejlődésének, a gyermeki személyiség kibontakoztatásának elősegítése, az életkori és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembe vételével.

Óvodáskorban a gyermekeknek egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak, így a differenciált személyiségfejlesztés nevelésünk alapvető kritériuma, mely az egész nap folyamán a teljes óvodai életet magában foglaló tevékenységekben zajlik.

Célunk: olyan gyermekek nevelése, akik érdeklődőek, kíváncsiak, képesek bizonyos ideig elmélyülten foglalkozni az önmaguk által választott vagy a felnőtt által ajánlott dolgokkal; önállóan leleményesen oldják meg a helyzeteket, játékaikban ötleteik, elképzeléseik vannak, amihez a kivitelezés módját is keresik. Mozgásuk, beszédük rendezett, társas viselkedésük udvarias. Életük természetes része az imádság, szeretnek énekelni, sportolni, rajzolni. Megkapták mindazt az ismeretet és élményt, ami tartós hatásokkal köti őket az anyanyelvhez, a szülőföldhöz és a református egyházhoz.

Összefoglalva nevelési céljaink a gyermeki személyiség egészére irányuló fejlődés elősegítése, a pozitív énkép kialakítása. A családi nevelés kiegészítőjeként, mint – óvó-védő, szociális, nevelő- személyiségfejlesztő, a gyermek szocializációra való felkészítése, az erkölcsi normák alakítása, keresztyén értékek közvetítése.

4. Alapelveink

A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége.

A gyermeket különleges védelem illeti meg, ezért a gyermeki személyiséget tisztelet, elfogadás, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi. A nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni képességeinek és készségeinek kibontakoztatását.

Óvodai nevelésünkben alkalmazott pedagógiai eljárásaink a gyermekek személyiségéhez igazodik, gyermekközpontú.

A kisgyermek pszichoszomatikus fejlődését, személyiségének kibontakoztatását azonban nem csupán az adottságok és az érés sajátos törvényszerűségei, valamint a spontán vagy a tervszerűen alkalmazott környezeti hatások határozzák meg, hanem az Úr Jézus Krisztus gondviselő kegyelme, szeretete és az általa vezetett, hitben élő felnőtt ráhatásai.

Alapelveink:

- Istentől kért bölcsesség, Krisztusi szeretet és szolgálat.

- Az egyházi óvodai nevelésben szükséges, hogy az intézmény teljes szellemisége biztosítsa a hit megélésének lehetőségét a nevelési és tanulási folyamatokban.
- A gyermek egyszeri, egyedi lényének felismerése és képességeinek felelősségteljes fejlesztése.
- A gyermeki szabadság biztosítása olyan kevés szabállyal, amely elősegíti, a közös élmények és tevékenységek által a szocializációt, az erkölcsi tulajdonságok megalapozását.
- A gyermek tevékenységére épülő tágra értelmezett tanulás.
- A családokkal való együttműködés.
- Életkorspecifikus légkör biztosítása

Mindezen alapelvek megvalósításához gondoskodunk az érzelmi biztonságot nyújtó, derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről, a testi, szociális és az értelmi képességek egyéni alakításáról, a gyermeki szükségletek kielégítéséről.

A gyermeki közösségben végezhető sokszínű tevékenységről, különös tekintettel a szabad játékra, melyen keresztül gondoskodunk a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmak közvetítéséről, valamint a kisgyermek egészséges fejlődéséhez szükséges személyi és tárgyi környezetről.

Óvodai nevelési programunk „nem ad helyet az előítéletek kibontakozásának, sem társadalmi, sem nemi, sem egyéb értelemben.”

III. A református óvodai nevelés feladatai

1. A református óvodai nevelés fő feladatai:

A keresztyén óvodai nevelés megvalósítása a nevelési részterületekkel összhangban történik, mely az egész napot áthatja.

- az egészséges életmód alakítása
- az érzelmi nevelés és szocializáció biztosítása
- az értelmi fejlesztés és anyanyelvi nevelés megvalósítása

2. Az egészséges életmód alakítása

Az életvezetési készségeken alapuló nevelés hozzásegíti a gyermekeket azon ismeretek, készségek, képességek megszerzéséhez, amelyek szükségesek az egészséges életmód kialakításához.

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása az óvodáskor időszakában kiemelt jelentőségű.

Feladatunknak tekintjük a gyermekek testi-lelki szükségletének kielégítését, a testi-lelki harmónia megteremtését.

Ezen belül fontosnak tartjuk:

- a gyermek gondozását, mozgásigényének kielégítését,
- a testi képességek fejlődésének elősegítését,
- a gyermek egészségének védelmét, edzését, óvását, megőrzését
- az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítását,
- a gyermekek fejlődéséhez, fejlesztéséhez szükséges megfelelő környezet biztosítását, a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítását,
- a prevenciós és korrekciós testi nevelési feladatok ellátását megfelelő szakemberek bevonásával, a szülő és az óvodapedagógus együttműködésével.

Testi szükségletek, gondozás

A gondozás az egész óvodai életet átszövi. Az óvodapedagógus feladata, hogy biztosítsa a gyermekek komfortérzetének kialakulását. A gondozási feladatok teljesítéséhez fontosnak tartjuk a harmonikus pedagógus-gyermek kapcsolatot, hisz csak ez által nyújthat igazán mintát a felnőtt a gyermek számára.

Az óvoda napirendjét a gyermekek életkori sajátosságait figyelembe véve alakítottuk ki, a napirendi szakaszok folyamatossá tételével.

Étkezési szokások

Törekszünk arra, hogy a gyermekek folyamatosan tízórázzanak és uzsonnázzanak. Az ebédet közösen fogyasztjuk el. A terítés önkiszolgálásra épül. Az étkezést rövid imádsággal kezdjük és fejezzük be.

Az óvónő feladata, hogy megismertesse és alakítsa a gyermekek kulturált étkezési szokásait.

Az életkor növekedésével párhuzamosan folyamatosan bevezetjük az egyre összerendezettebb kézmozgást igénylő evőeszközök használatát.

Az óvodáskor végére fontosnak tarjuk, hogy a gyermekek esztétikusan étkezzenek.

Testápolás, tisztálkodási szokások

Törekszünk a családi és az óvodai szokásrendszer közelítésére ezen a területen is.

A gyermekek életkorának, egyéni adottságainak figyelembevételével nyújtunk segítséget. Fokozott önállóságot várunk el az életkor előrehaladásával a kézmosás, a fésülködés, a fogmosás, valamint az egyéb higiénés szokások területén. A szükségletek elvégzéséhez kellő intimitást biztosítunk.

Öltözködés

Ezen a területen is törekszünk az egyéni bánásmód alkalmazására, valamint az önállóság alakítására.

Pihenés, alvás

Az alváshoz együtt készülődünk, de folyamatosan kelünk föl. Minden gyerek behozhatja azt a játékeszközt, amellyel szívesen elalszik.

A nagyobb gyermekek, valamint a kisebb alvásigényűek számára alkalmanként lehetőséget adunk a csendes tevékenykedésre a pihenő idő alatt.

A pihenést mese, altatódal és imádság előzi meg.

Egészséges táplálkozás alakítása

Az egészséges táplálkozás szokásának kialakítása érdekében nagy hangsúlyt helyezünk a vitamindús táplálkozásra. Valamennyi csoportunkba odafigyelünk az egészséges táplálkozásra.

A gyermekek bármely nap behozhatnak gyümölcsöket, melyeket közösen fogyasztunk el. Beszélgetünk az egészséges táplálkozás fontosságáról, megismerkedünk a gyümölcsök jellemzőivel.

3. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

Az óvodáskorú gyermek jellemző tulajdonsága, hogy tetteit, cselekedeteit érzelmei befolyásolják. Ezért fontosnak tartjuk:

- az érzelmi biztonságot nyújtó, nyugodt, szeretetteljes légkör kialakítását,
- az óvodába lépéskor a pozitív érzelmi hatások dominanciáját,
- az óvodapedagógus-gyermek, gyermek-dajka, gyermek-gyermek kapcsolatot pozitív attitűd jellemezze,
- az önértékelés és az én-tudat pozitív alakulásának elősegítését, teret engedünk a gyermek önkifejező és önérvényesítő törekvéseinek.
- lehetőségek biztosítását a gyermek természetes társas szükségleteinek kielégítésére., a különbözőségek elfogadására, tiszteletére.

Feladatunknak tekintjük az óvodánkba járó gyermekek szocializációjának elősegítését, mely a közös élményekre épülő tevékenységek során valósulhat meg.

Fontosnak tartjuk, hogy ismerjék szűkebb és tágabb környezetüket, amely a szülőföldhöz kötődés alapja, a nemzeti identitás erősítése, a nemzetiségi hagyományok átörökítése. Modell értékűnek tekintjük a gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvoda dolgozóinak kommunikációját, bánásmódját és viselkedését. Óvodai gyakorlatunkban kiemelt figyelmet fordítunk a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, valamint a kiemelkedő képességű gyermekek nevelésére, szükség esetén megfelelő szakemberek közreműködésével. A szakemberek együttműködési formáit az óvoda intézkedési terve részletesen tartalmazza.

Fölvállaljuk a valláserkölc normáihoz igazodó viselkedésmódok alakítását, szokás- és normarendszerének megalapozását, - azaz az emberi kapcsolatokban a szeretet, a türelem, a bizalom, a segítségnyújtás, az igazságosság, és a szelídség - megismerését, befogadását és gyakorlását.

Magatartásunkkal, egyéniségünkkel arra törekszünk, hogy biztonságot és támaszt sugározzunk a gyermek és a családok felé.

Úgy kívánjuk nevelni a hozzánk járó gyermekeket, hogy tudjanak rácsodálkozni az élet szépségeire, hiszen aki rendelkezik ezzel a tulajdonsággal, az képessé válik arra, hogy ne csak a külső megnyilvánulási formákra figyeljen, hanem megfektse azt is ami ezek mögött van.

Védelem, biztonság- és felnőtt igény

Törekszünk a bizalomra épülő pedagógus-gyermek kapcsolat kialakítására, mely lehetővé teszi a csoportban elvárt viselkedési normákat.

A védelem és a biztonság igényét állandó jelenlétünkkel elégítjük ki.

A csoportjainkban elvárt társas viselkedési szabályok:

- Hagyd játszani a másik kisgyermeket!
- Ha „rombolósdit” játszol, a magadét építsd és rontsd el!
- Segíts, ha szükség van rád!
- Igyekezz örömet szerezni másoknak, ez neked is jó!
- Az óvó néni tudta nélkül ne hagyd el a játszóhelyet!
- Mesemondáskor, alváshoz készülődve légy csendben!

Az óvodapedagógus részéről fontosnak tartjuk, hogy:

- Vegye figyelembe a gyermekek közötti eltéréseket, ennek megfelelően, alkalmazza, az egyéni bánásmódot.
- Ösztönözze a gyermekeket a szabályok, normák betartására.
- Tegye vonzóvá a gyermekek számára a különböző feladatokat.
- Segítse a gyermekek értékeinek kibontakoztatását, fejlesztését.
- Erősítse a gyermekek konfliktusmegoldó képességét, frusztrációs toleranciáját.

Beszoktatás

A gyermekek lehetőséget kapnak az óvodai szokások folyamatos megismerésére. Mivel az anya-gyermek kapcsolat határozza meg, hogy mennyi idő szükséges a „befogadásra”, ezért ezt a kötődést figyelembe vesszük.

Az óvodapedagógus feladata, hogy az óvodai élet sokszínűségének megismertetésével, a szeretetteljes kapcsolat alakításával megkönnyítse az elválást az édesanyjától.

4. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Célunk és feladatunk a gyermekek „nyelvhasználatának fejlesztése, beszédmegértésének, beszédaktivitásának, beszéd és kommunikációs képességei színvonalának emelése, azért, hogy felnőtté válva tisztelje és ápolja magyarságának legfőbb kifejezőjét, szeresse a magyar nyelvet, a hazaszeretet egyik talpkövét.” (Dankó Ervinné)

Feladatunknak tekintjük a gyermek kíváncsiságára, érdeklődésére épülő tevékenységek biztosítását, melyek elősegítik a gyermekek ismereteinek bővülését, készségeinek, képességeinek alakulását (észlelés, figyelem, emlékezet, gondolkodás, stb.).

Lehetőséget adunk az érzékelésen alapuló megtapasztalásra, felfedezésre, további élmények szerzésére, kísérletezésre, mely ösztönzi a gyermeket arra, hogy kifejezze elképzeléseit, és a világ felfedezésében teljes személyiségével vegyen részt.

Az óvodapedagógus részéről szükségesnek tartjuk:

- olyan játékhelyzetek, különböző tevékenységek és élethelyzetekben való lehetőségének megteremtését, amelyek fejlettségi szintjüknek megfelelően köti le a gyermekek érdeklődését,
- olyan élményszerzési lehetőségek biztosítását, amely során a gyermek közvetlen tapasztalati úton szerezhet információkat. (Ezáltal a „tanulás” élménnyé válik, s teljes személyiségét aktivizálja.)
- olyan módszerek alkalmazását, ahol az ismeretek nem különülnek el, hanem komplex egészként kapcsolódnak a gyermek komplex világlátásához.
- időt és lehetőséget adni a próbálkozásra, az újrakezdésre, az együttműködésre,
- olyan attitűdöket, motivációkat, tudást kialakítani, amelyek képessé teszik a gyermeket a váratlan élethelyzetek megoldására, a világban rejlő értékek felfedezésére.

A tehetséggondozás mellett fontosnak tartjuk az esetleges hátrányokkal érkező gyermekek fejlesztését is. A hátrányok csökkentése érdekében egyéni- és vagy kiscsoportos formában fejlesztő pedagógus foglalkozik a gyermekekkel.

A fejlesztés kiterjed valamennyi pszichikus funkció, mozgás, beszéd, észlelés, figyelem, gondolkodás stb. alakítására.

E feladatok megvalósításához speciális szakember segítségét vesszük igénybe. Erőteljes, több hangra kiterjedő beszédhiba esetén *logopédus* segítségét kérjük a gyermekek fejlesztéséhez.

Kiemelt jelentőségére való tekintettel az óvodai nyelvi-kommunikációs nevelésünk integrált, komplex nevelési helyzetekben, valamennyi tevékenységi forma keretében változatos lehetőségeket biztosítva érvényesül az egész nap folyamán.

Legfontosabb nevelési tényezőként az óvónő és minden más óvodai dolgozó mintaszerű beszédét emeljük ki, a helyes példával és a javítgatás elkerülésével.

A gyermekek érési folyamataira, fejlődési sajátosságaira építve, a fokozatosság elvéhez igazodva választjuk meg az anyanyelvi nevelés módszereit, formáljuk beszédképességüket, gazdagítjuk szókincsüket.

Nagy figyelmet fordítunk a gyermekek beszédkedvének alakítására, olyan beszélő környezetet alakítunk ki, amely lehetőséget biztosít arra, hogy merjenek, szeressenek és tudjanak beszélni, kérdéseik pedig soha ne maradjanak megválaszolatlanul.

Alapvető feltétele céljaink megvalósításának, hogy nyugodt, családias, szeretetteljes légkört vegyen körül a gyermekeket, amelyben gátlások nélkül, természetes és őszinte módon, szívesen és örömmel beszélnek az óvónő és közösség előtt egyaránt.

Folyamatos megfigyelésekre alapozva törekszünk a hátrányokkal, beszédhibákkal küzdő gyermekek beszédbeli hiányosságainak fejlesztésére, a speciális fejlesztést igénylők megfelelő szakemberekkel való foglalkoztatására (logopédus, fejlesztő pedagógus).

Az anyanyelvi nevelés lehetőségei:

Programunk a gyermekek anyanyelvi-kommunikációs képességeinek kibontakoztatását komplexen kívánja megoldani, megvalósítani.

A játéknak az anyanyelvi nevelés folyamatában is elsődlegesen fontos szerepe van, mivel a gyermek a játékban tanulja meg a társas kapcsolatokat, a verbális és a kommunikációs interakciókat.

A kisóvodás számára a gyakorlójáték biztosítja a funkciógyakorlást és a hozzá kapcsolódó verbalitás örömét. A beszédaktivitás kibontakoztatásához a szerepjáték nyújt lehetőséget, amelyben a társakkal együtt végzett tevékenységek kommunikációs helyzeteket teremtenek. Játékuk közben alkalmazzák a megszólítás, a kérdés, a tudakozódás, véleménynyilvánítás nyelvi formáit, gyakorolják az élethelyzetekhez kapcsolódó szövegalkotást, használják az érzelmeiket kifejező nyelvi megfogalmazásokat és annak nonverbális eszközeit.

A szerepjáték lehetőséget ad a felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek közötti kommunikatív kapcsolatok kiszélesedésére, sokoldalú információszerzésre, a beszéd sokoldalú gyakorlására. Ahogy a játék formája és tartalma fejlődik, bővül, úgy gyarapodik, fejlődik a gyermekek szókincse, metakommunikatív eszköztára.

A spontán „igazi” játéka mellett az óvodapedagógus által kezdeményezett játékok, anyanyelvi játékok, szabályjátékok töltenek be jelentő szerepet anyanyelvi nevelési gyakorlatunkban is.

Az anyanyelvi játékok, a mozgásos és értelemfejlesztő szabályjátékok a tevékenységekben való tanulás, beszédészlelés és beszédmegértés fejlesztésének lehetőségei, amelyek együttesen biztosítják a gyermekek számára a játék, a mozgás, a ritmus, az érzelmek, a beszéd esztétikai élményét. Ezáltal a beszédnevelés fontos eszközei, mert ezeknek a játékoknak velejárója az észlelés és a verbális képességek fejlődése.

A vizuális játékok, zenei játékok, a külső világ tevékeny megismerése, matematikai tapasztalatszerzések fontos alkotó elemei a gyermekek sokszínű játékának, tevékenységének, amelyek számtalan beszéd és kommunikációs helyzetet, fejlesztő lehetőséget kínálnak az óvodai élet mindennapjaiban.

A játékok során alkalmazott módszereinket a gyermekek anyanyelvi nevelése szempontjából is minden esetben nagy körültekintéssel, a célnak megfelelően és a gyermekek játékigényét figyelembe véve választjuk meg.

A játék mellett a mese, a gyermekirodalmi alkotások tartalmi és formai elemei, az óvónő szemléletes, képszerű bemutatása a nyelvi-kommunikációs fejlesztés másik fontos lehetősége. A mondókák, versek ismételtetése alkalmat teremt a beszédtempó, a ritmus, a hangsúly, a hanglejtés gyakorlására. Komplex módon kínálják a beszédfejlesztés eszközeit, egyben beszédnevelő, belső képteremtő, érzelemgazdagító hatással vannak a gyermekekre.

Fantáziája, mesetudata segítségével a beleélés folyamatában emlékezetébe vési a mese jellegzetes fordulatait, utánzóképesége révén ezek megjelennek később beszédében és minden tevékenységében. A népmese nyelvezete segíti az idő- és térvizonyok érzékelését, idő- és térszemléletének kialakulását, mindezek maradandó hatásúak a gyermekek szókincsgyarapodásában.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- Szívesen és bátran beszélnek.
- Beszédük jól érthető, tiszta.
- Beszédtempójuk megfelelő.
- Szókincsük gazdag, választékos.
- Metakommunikációjuk gazdag.
- Összetett mondatokban fogalmazzák meg mondanivalójukat.
- Képolvasásuk fejlett- képek összefüggéseket fölismerni.
- Képesek a szövegek teljes és pontos visszaadására.

5. A környezeti nevelés

A környezeti nevelés az óvodában a szokásokban, a környezettel való kapcsolattartáson, hétköznapi apró történéseken keresztül érvényesül. Kiegészítik a természetről szóló mesék, séták, a csoportszoba élősarka, a csoportban tartott növények.

A természeti környezet megismerésére nevelés színterévé kell tennünk az utcát, az erdőt, a lakókörnyezetünket. Ennek érdekében fel kell mérnünk óvodánk környékét és élnünk kell ezekkel a lehetőségekkel. A sokféle környezet megismeréséből, megfigyeléséből, személyes tapasztalataiból tud a gyermek legtöbbet meríteni. Pl. hogyan játszunk, étkezünk, milyen anyagokból vannak játékaink, bútoraink, hogyan vigyázunk a vízre (elzárjuk a csöpögő csapot), energiára (lekapcsoljuk a feleslegesen világító lámpákat). Séta, kirándulás közben,

amit látunk, a természet szépségének megláttatásán túl az eldobott szemétkupacot, pusztuló fákat, mások vandalizmusa által okozott károkat. Amint átalakítjuk emberi kapcsolatainkat figyelmességgel, segítséggel mind példa a gyermek előtt.

Cselekedtetéssel is gyarapodhatnak ismereteik, mert bármilyen kicsi is a gyermek megtalálhatja korának megfelelő feladatot, amit gondozhat, rendben tarthat. Közben tudatosodik benne, hogy ő is tud vigyázni a bogarakra, állatokra, növényekre.

A természethez fűződő pozitív kapcsolat kialakításához is elengedhetetlen, hogy lehető legtöbbet legyünk a természetben és minél több természetet vigyünk a nevelési környezetünkbe. Példamutatással ügyeljünk, hogy a gyermekek előtt mi se rongáljuk a természetet, élő fáról ágat ne törjünk, bogarat ne pusztítsunk el. A természet más kincseit, üres csigaházat, köveket, lehullott faleveleket, terméseket, színes madártollakat, szép formájú kavicsokat gyűjtjük. Eközben gyermekeink tapasztalatokat szereznek a természeti környezet formai, mennyiségi, téri viszonyairól is.

A kerti munka összefonódik a külső környezet megismerésére neveléssel. A kerti munka tevékenység közben tapasztalatokat szereznek a gyermekek. Tavasszal a szülőkkel közösen együtt ültetjük a virágokat a szabadban. Az együtt végzett munka örömforrás mind a szülő, mind a gyermek számára.

A természetvédelem – környezetvédelem alapelveként érvényesül a munkánkban. Magatartásunkban a környezetre figyelésnek mindennapossá kell válnia. Ennek a szokásnak a kialakítását már kicsi korban el kell kezdeni. Pl. hulladékok szétválogatása szülők bevonásával, lemerült elemek gyűjtése gyűjtődobozba.

Mit, hogyan és mennyi feladatot tervezhetünk befolyásoló tényezőként irányt mutat a családok lehetőségei, elvárásai, környezetkultúrája is segíti meghatározni a tennivalókat. Ezért igyekszünk bevonni a szülőket a természetvédelmi kirándulásokba, óvoda kertjének szépítésébe, szelektív hulladékgyűjtésbe.

Több éves tapasztalattal mondhatjuk, hogy a gyermekek is befolyásolják szüleik környezeti szokásait, amit az óvodában tapasztalnak, elkezdik otthon is terjeszteni. Az élet tisztelete, védelme alapvető értékként jelentkezzen munkánkban. Az óvodás gyermek már képes felfogni, hogy a természetben minden élőlénynek megvan a maga helye és szerepe. A külső világ a környezet megismerésére nevelésének tervezésekor mindig a feladatokból indulunk ki.

Ehhez ismerjük és figyelembe vesszük a:

- helyi sajátosságokat
- csoport összetételét

- gondolkodásuk fejlettségét
- aktualitásokat (jeles napok, ünnepek)
- komplexitást
- koncentrikusság elvét
- játékoságot
- gyermekközpontúságot
- természetszerűséget
- életszerűséget
- hagyományokat

Elsősorban olyan feladatokat, célokat tűzünk ki, amelyekhez a gyermek aktív együttműködésre van szükség.

A hazájukat elhagyni kényszerülő családok gyermekeit is nevelő óvodában dolgozóknak feladatuk lehetőséget teremteni ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját, anyanyelvét.

IV. Az óvodai élet megszervezésének elvei

1. Személyi feltételek

„Az óvodában a nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus.”

Az óvodapedagógusokra jellemző az új iránti fogékonyság, a rugalmasság és az együtt érző, oda- és ráfigyelő magatartás. Rendelkezik mindazokkal a gyermeklélektani ismeretekkel, melyek segítségével valódi kapcsolatteremtési lehetőséget tudnak kialakítani a rájuk bízott gyermekekkel. Pedagógiai és pszichológiai felkészültségük lehetővé teszi, hogy mindenkor felismerjék a gyermekek életkori szükségleteit, alkalmazni tudják a differenciált és egyéni fejlesztést, változatos módszerek alkalmazzanak a gyermekek nevelése során.

A református óvodában dolgozó óvodapedagógus és az óvoda működését segítő nem óvodapedagógus alkalmazottak összehangolt munkája hozzájárul az óvodai munka eredményességéhez. A református óvodában dolgozó nem pedagógus alkalmazottaktól is elvárjuk, hogy a keresztyén értékek, a keresztyén életvitel példamutatói legyenek. Fontosnak tartjuk, hogy mindez a gyermek felé is tükröződjön.

A református óvodában dolgozó óvodapedagógus és dajka:

- Tudatában van elhivatottságának és ezért munkáját alázat, és szeretet jellemzi.
- Ismeri a Bibliát.
- Tudja, hogy a gyermek (bármilyen képességű is) Isten számon tartott gyermeke.
- Munkatársaiért is imádkozik, tudatában van annak, hogy Isten jelenlétét személyes kapcsolatok (munkatársi) formálásánál is érezni kell.
- Tudja, hogy a reá bízott feladattal el kell számolnia az Úr előtt.
- Törekednie kell a hitben való épülésre, hogy maga is építhessen.
- Feladata a lelkiesség szerinti bánásmód, nevelés- és műveltség tartalom biztosítása.

Mindez azonban nem zárja ki a pontos, egyértelmű követelményeket, az együttélés szükséges szabályainak betartását, a szabadság és a korlátok ésszerű rendszerének működését.

2. Tárgyi feltételek

Óvodánk rendelkezik helyi nevelési programja megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel. A hiányzó eszközöket folyamatosan pótoljuk.

Óvodánk épülete, mint épület jól szolgálja a gyermekek biztonságos életét. Csoportszobáink világosak, modernek, esztétikusan rendezettek.

A kiszolgáló helyiségek tiszták, a hideg-meleg vizes mosdók a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelően kialakítottak. A melegítő konyha felszerelése megfelelő.

A zöldövezetű, füves, fás, virágos udvar, valamint az ügyességfejlesztő játékszerek, mászóakák mind a gyermekek sokoldalú, biztonságos, egészséges mozgását fejlesztik, melyek megfelelnek a korszerű követelményeknek.

Nevelés színtere legyen otthonos, barátságos, játékra motiváló

A tárgyi felszerelések a gyermekek számára hozzáférhető és biztonságos módon vannak elhelyezve.

3. Az óvodai élet megszervezése

A heti rendet és a napirendet párhuzamos differenciált tevékenységek alapján tervezzük, amelyben a szabad játék kitüntetett szerepet kap.

Az óvodai élet megszervezése során fontos elv, hogy a nevelőmunkát nemcsak az óvodapedagógus végzi, hanem azt a dajkákkal közösen és együttműködve tudjuk megvalósítani az óvodapedagógus irányítása mellett az egész nap folyamán, a teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek keretében.

Az óvodai élet megszervezése során törekedni kell a személyes interakciókra, élıszavas mese és közösségi játékélmény biztosításával.

Kiemelten fontosnak tartjuk, a gyermekeknek érzelmi biztonságot adó rendszerességet, az egyéni szükségleteikhez és a különböző tevékenységekhez igazodó napirend kialakítását.

A napirendünk a gyermek életkori sajátosságainak maximálisan megfelel, hiszen nagy időegységben gondolkodunk.

Amit elkezdünk ráérősen, élvezettel játszunk végig és hosszabb, rövidebb idő alatt fejezzük be. Semmiről se maradunk le, nincs miért sietni. A játék minden perce segítője az érésnek, fejlődésnek, fejlesztésnek. A folyamatosság és a rugalmasság az egész napra jellemző. Előre egy laza, rugalmas tervet gondolunk át és lejegyezzük. Negyedévenként feljegyzéseket készítünk a megvalósult tevékenységről, a játék folyamatáról.

A tanköteles korukat megelőző nevelési évben a későbbi eredményes iskolai előrehaladásához fontos képességeik és készségeik fejlesztése érdekében az óvodai csoportokban naponta összesen 45 perces időkeretben, a feladatra differenciált, a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó külön térben szervezett iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenységben vesznek részt a gyerekek. Az iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenység kötelezően külön dokumentumban tervezésre kerül. Tanköteles korúnak, az óvodában nevelkedő tanköteles korukat megelőző nevelési évben járónak kell tekinteni. A gyermekek fejlődésének vizsgálata céljából a tanköteles kor betöltésekor a nevelési évben diagnosztikus mérési rendszer alkalmazható.

Munkánk dokumentumai:

- Pedagógiai program
- Csoportnapló (Ovikréta)
- Iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenység dokumentuma
- Intézkedési terv

Heti rend szerint, mindennap történik olyasmi is, amit együtt teszünk, végzünk, csinálunk, mesélünk, körjátékozunk, mozgásos játékokat játszunk, bibliai történetekről beszélünk. Kinn és benn egy időben és folyamatosan kétféle játéktevékenység folyik. Amit a gyerekek maguk találnak ki és valósítanak meg és az, amit az óvónő kezd vagy a gyermek szükséglete alapján ő szervez meg.

Napirend

Idő	Tevékenység
7 ⁰⁰ -10 ³⁰	Párhuzamos tevékenységek: szabad játék, szabadon választott tevékenység, áhítat, tízórai, óvónő által kezdeményezett tevékenység, gyümölcsfogyasztás Mozgás naponta.
10 ³⁰ 11 ⁴⁵	Öltözködés, udvari játék, mindennapos testnevelés, levegőzés
11 ⁴⁵ -12 ⁴⁵	Öltözködés, mosdó használat, ebéd
12 ⁴⁵ -13 ¹⁵	Előkészület a pihenéshez
13 ¹⁵ -15 ⁰⁰	Pihenés, egyéni szükséglethez igazodó ébredés
15 ⁰⁰ -17 ⁰⁰	Párhuzamos tevékenységek: átöltözés, mosdó használat, uzsonna, szabad játék, szabadon választott tevékenység, óvónő által kezdeményezett tevékenység

4. Ünnepeink, hagyományaink

Az óvodás gyermekek életében is nagy szerepet játszik az ünnep, az ünneplés. Ennek élménye maradandóvá válhat, és bármikor visszatükröződhet. Az ünnepek szépségét, értelmet adhat a hétköznapiaknak.

A keresztyén óvodákban az ünnepek az öröm, a hálaadás alkalmai gyermekeknek, felnőtteknek egyaránt. Az ünnepek szervezésénél figyelembe vesszük, hogy a 3-7 éves

gyermekek érzelmeiken keresztül látják a világot. Arra emlékeznek szívesen, ami lelküket, érzékszerveiket megragadja. Ezért az ünnepi készülődés a külsőségekben való megjelenítésén túl élményt nyújtó tevékenységeket jelent számukra. Vigyáznunk kell arra, hogy ne a családok helyett akarjuk megadni az ünneplés élményét, folyton „előünnepelve”, hanem a készülődés és a bensőségesség csendjét és örömét segítsük átélni.

Vannak életünkben visszatérő elemei az ünneplésnek, ezzel a hagyományteremtés a célunk, hiszen az ünnepek, az akár évezredes hagyomány keltette élmény együttes a közösséghez tartozás érzésének első megtapasztalása, később nemzethez tartozás belsővé válásának első lépcsőfoka is.

Ünnepeink

- Megemlékezés a reformációról (Október 31.)
- Mikulás
- Advent időszaka és karácsony
- Farsang
- Március 15.
- A Föld napja (április 22.)
- Virágvasárnap
- Húsvét
- A mennybemenetel ünnepe
- Pünkösöd
- Anyák napja
- Gyermeknap
- Évzáró
- Október 23.

AZ ŐSZ JELES NAPJAI, NÉPSZOKÁSAI

- ◆ Az új óvodások fogadása – ajándékkészítés.
- ◆ Gyümölcsszüret – lekvárfőzés – kirándulás. Bekapcsolódhatnak a munkálatokba, ismerjenek meg néhány kapcsolódó rigmust, mondókát, verset, mesét, dalosjátékokat. /pl. csőszjáték/.
- ◆ Gyűjtsenek őszi terméseket, azokból készítsenek játékeszközöket. /pl. nádsíp, kóróhegedű/.

A TÉL JELES NAPJAI

- ◆ **Mikulás napja:** – Mikulásjárás, ajándékkészítés a csoportok hagyományainak megfelelően
- ◆ **Karácsonyi ünnepkör:** Advent – a négyhetes karácsonyi várakozás időszaka. A karácsonyi ünnepkör hagyományainak megfelelően ünnepi előkészületek csoportonként. /Adventi házikó, koszorú készítése, adventi gyertyagyújtás, karácsonyi énekek, mesék tanulása, betlehemes játék, ajándékkészítés, mézes sütemény formázása, sütése. /
- ◆ **Farsang:** vízkeresztől – hamvazószerdáig. A kisebbek egyszerűbb álarcokat, szemüveget, sapkát készítenek. Rövid tréfás dalokat, verseket tanulnak, tréfás meséket hallgatnak. A nagyobbak már a szülők segítségével farsangi öltözékeket készítenek, bálba hívogató tréfás dalokat, verseket tanulnak, részt vesznek a csoportszoba díszítésében. Szervezünk ügyességi játékokat, melyek megadják a jó mulatság hangulatát.

A TAVASZ ÉS A NYÁR JELES NAPJAI

- ◆ **Húsvét:** Részt vesznek az ünnepi előkészületekben, a csoportszobát az ünnepkör jellegzetességei díszítik. A kisebbek locsolóverset tanulnak, tavaszi ágakat gyűjtenek. A nagyobbak részt vesznek a tojásfestésben, segítenek a terem díszének összegyűjtésében, elkészítésében. Locsolóverseket, mondókákat tanulnak, meglocsolják a lányokat és az óvónőiket, a dajka néniket.

- ◆ **Anyák napja:** A tavasz teljes pompájában van a természet, virágok gyűjtése, ajándékok készítése az édesanyák, nagymamák köszöntésére. Az óvodai csoportok hagyományuk szerint szervezik.
- ◆ **Gyermeknap:** Kirándulással, ügyességi és sportjátékok szervezésével tegyük emlékezetessé ezt a napot. Kapjanak a gyermekek apróbb ajándékokat.
- ◆ Rövidebb műsorral búcsúztassák iskolába lépő társaikat.

Minden ünnepet megelőz egy előkészítő szakasz, amely során érzelmileg, hangulatilag közel hozzuk a gyermekek életkorának megfelelően az ünnepek tartalmát, jelentőségét. Mindez a jelképek, kellékek elkészítésével, a szokásos cselekmények megismertetésével valósul meg. Legfontosabb módszerek e szakaszban az elbeszélés a bemutatás, a szemléltetés, cselekmények eljátszása.

NEMZETI ÜNNEPEINK

- ◆ **Március 15.:** A tavaszi ünnepkörtől szinte elválaszthatatlan nemzeti ünnepünk. Óvodásaink tudják, hogy nemzeti színű zászlóval ünnepli a magyar nép március 15-ét. Készítsünk kokárdákat, zászlókat, nemzeti színű szalagokat és megkoszorúzzuk a városi Kossuth-parkban az emlékművet.
- ◆ **Október 23:** Az ünnep jelképeivel megismertetjük óvodásainkat.

5. Az óvoda kapcsolatai

Családokkal való kapcsolattartás tartalma és formái

Minden ember életében nagy jelentősége van a családi életnek. Nem mindegy milyen környezetben éltük meg gyermekkorunkat. A szülők szeretete, hite átöröklődik, és mélyen belénk táplálja azt a szándékot, hogy az átélt harmóniát minden téren megteremtsük. Isten szándéka szerint a családi élet az a hely, ahol visszaszerezhetik az emberek a Paradicsom elveszett boldogságát.

Korunk társadalmi változásai nagymértékben hatnak a családok életére, szokásaira és nevelési módszereire. Sokszor kedvezőtlen irányba befolyásolva a gyermekek fejlődését.

Mindezek ellenére a családi életet tiszteletben kell tartanunk, abba illetéktelenül nem avatkozhatunk bele, felelősségét nem vállalhatjuk.

A gyermekek harmonikus fejlődése érdekében meg kell találnunk az együttműködés változatos formáit, melyek a család és az óvoda közötti jó kapcsolatot elmélyíthetik. Az együttműködésbe igyekszünk bevonni az egész családot, szülőket, testvéreket, nagyszülőket. Meg kell ismerni egymás szokásait, nevelési elveit, értékrendjét. Az óvónőnek éreztetnie kell az őszinte „odafordulást”, a megértő, belátó, türelmes, ráérző, partneri empátiát és a segítőszándékot. A kapott információkat mindenkor bizalmasan kell kezelni. Minden esetben figyelembe vesszük a családok sajátosságait, szokásait, és olyan gyakorlatot érvényesítünk, amelyben a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait alkalmazzuk.

Az együttműködés változatos formáit használjuk.

Év elején ismertetjük a programunk célját, alapelveit és a házirendet. Így a szülő tájékozódhat hitvallásunkról, jellemzőinkről.

Óvodánk nyitottságából adódóan ahhoz, hogy a szülő információt kaphasson a gyermekével történő eseményekről, fejlődéséről, valamint az óvónő is tudomást szerezhessen a gyermek családban történt fontosabb eseményeiről *napi* kapcsolattartásra van szükség. Ennek megvalósulási formái az egyéni beszélgetések, a célirányos családlátogatások, nyílt napok, óvodai rendezvények, ajánlások az otthoni nevelőmunka segítéséhez, hat hetente szülők beszélgető köre, szakemberek előadása (pszichológus, gyógypedagógus) évente két alkalommal.

Szülői értekezleteken az óvodát, a csoportot, a gyermekeket és a szülőket érintő legfontosabb témákat, feladatokat, programokat beszéljük meg.

Az új gyermekeket *meglátogatjuk* óvodába érkezés előtt családlátogatás alkalmával. Oviba hívogató játszóházat szervezünk, lehetőséget adunk arra, hogy megismerjék óvodánk belső életét.

Amennyiben igényli a család, segítünk kialakítani kapcsolatát a református egyházközséggel.

Az óvoda által és a családokkal közösen szervezett események, ünnepek a családi hangulat kialakításával – a felnőtt és a gyermekek közös tevékenységével is – kifejezik az örömteli érzelmi állapotot.

A szülőkkel a kapcsolat elmélyítése érdekében közös *rendezvényeket*, szeretetvendégségeket tervezünk, félévente kirándulásokat, túrákat szervezünk. Évente egy alkalommal tartjuk a szülők, gyermekek, óvodai dolgozók szabadtéri hangulatos együttlétét főzéssel, kulturális, és sporteseményekkel.

Gondoskodunk arról, hogy a szülők és pedagógusok viszonyát a kölcsönös tisztelet és elismerés jellemezze. Az óvoda igazi keresztyén szellemisége a szülők támogatása nélkül nem valósulhat meg.

Elvárjuk, hogy a szülők elfogadják, tiszteljék az óvoda református jellegét, értékrendszerét, nevelési elveit, becsüljék az intézményben dolgozókat.

Az iskolával való kapcsolattartás formája és tartalma

Fontos feladatunknak tekintjük, hogy a református iskolával, mint társintézményünkkel hatékony szakmai együttműködés alakuljon ki. Óvodánk mindenkor nyitott, nagy hangsúlyt helyezünk a folyamatos tapasztalatcserékre és konzultációkra.

Közös programok szervezésében, lebonyolításában részt veszünk. Folyamatos kapcsolatot tartunk az iskolai hitéleti munkaközösséggel és az alsós munkaközösséggel.

Szülői értekezletek keretében az iskola vezetésével és a tanító nénikkel közösen tájékoztatást adunk az iskola életéről, az ott folytatott pedagógiai programról.

Iskolába készülő gyermekeink ellátogatnak az iskolába. Az iskolás gyermekek bábelőadással és egyéb műsorral kedveskednek az óvodásoknak.

Jó kapcsolatot tartunk fenn a város és a városkörzet óvodáival, iskoláival.

Gyülekezetünkkel való kapcsolattartás formája és tartalma

Óvodánk kapcsolata a gyülekezettel élő, gyermekeink rövid szolgálatokat végeznek az ünnepek alkalmával a templomban, az óvodai ünnepségekre pedig, minden alkalommal meghívjuk lelkészeinket és a presbitérium tagjait. Minden évben ellátogatunk a templomba több alkalommal is, amikor a gyermekek a templombelső terével ismerkednek, meghallgatják az orgona hangját, együtt énekelünk, imádkozunk. Kérdéseket tehetnek fel, beszélgetnek a lelkipásztorral, aki figyelmüket ráirányítja a templomban láthatókra, elmondja és megmutatja nekik a keresztelésükkor mi, és hogyan, miért történt. Közelről megismerhetik mindent.

Vasárnaponként óvodás gyermekeink számára gyermek-istentiszteleti alkalmakat tartunk. A gyülekezetben, mely hívő emberek közössége a gyermekeknek is helye van. Személyes példát kell adnunk Isten iránti szeretetünkről, bizalmunkról. A gyermekben örömet és megerősítést eredményez, ha ismerős bibliai történeteket hall. Éppen ezért szeretnénk, ha óvodás korú gyermekeink bekapcsolódna a gyermek istentiszteletekbe.

Célunk a szülők – intézmény- gyülekezet közötti kapcsolat kiépítése, és a szülők gyülekezetbe való bekapcsolódásának segítése, alkalmak, lehetőségek felajánlása a keresztyén értékrend és református hitünk jellemzőinek megismerésére, átadására. Ezek az alkalmak segítséget kívánnak nyújtani a gyermeküket keresztyén módon nevelni kívánó szülőknek.

Ünnepi alkalmainkon áhítatok tartásával szolgálnak.

Ünnepi alkalmakra a gyülekezet tagjai, lelkipásztorai is meghívják nemcsak a szülőket, hanem a nagyszülőket és testvéreket is.

Lehetőséget adunk arra, hogy a gyülekezeti tagok megismerhessék nevelőmunkánkat, s felismerve a szolgálat fontosságát segítsék azt.

Kapcsolatok az óvodai nevelést segítő intézményekkel

Kapcsolatot tartunk azokkal az intézményekkel, amelyek segítik óvodai nevelésünk megvalósulását:

- Pedagógiai szakszolgálatok (RPI, Szakértői Bizottságok, Pedagógiai Szakszolgálat: pszichológus, logopédus, fejlesztő pedagógus, gyógytestnevelő)
- Egészségügyi szolgáltatások (orvos, szakorvos, védőnő)
- Gyermejkölési Szolgálat

- Közművelődési intézmények (Művelődési Ház, Könyvtár). (A gyermekek életkori sajátosságukhoz igazodva látogatják, csoportosan, pedagógus vezetésével vagy egyénileg szüleikkel.)
- Folyamatos a kapcsolatunk az intézményt fenntartó Szatmári Református Egyházmegyével és az MRE református intézményeivel.

V. Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai

A program tartalma a keresztyén értékrend közvetítése az óvodás korú gyermek alapvető tevékenységeire építve.

A mai óvodás reggeltől késő délutánig az intézmény lakója. Életkorából következően szeret társaival játszani, mégis fárasztó számára a túl hosszú, tömeges együttlét a szabályozott kötött program. Az őt körülvevő természetről és az emberi élet jelenségeiről elsősorban érzéki és érzelmi alapon szerez mély benyomásokat. Az apró részletek és a világ teljessége egyszerre érintik meg. Innen van emlék és képzeleti képeinek meleg, élő színezete, kíváncsisága. Egyformán izgalmas számára a Nap, a Hold, a Csillag, az élet keletkezése, elmúlása és a katicabogár szoknyája, a megszámlált és letépkedett virágszirom vagy egy zűrzavaros érzés egy kimondott szó varázsereje. Óvodás korban a lelki tartalom alapja az élmény.

A kellemes testi közérzet, az elemi fizikai szükségletek kielégítése, szeretetteljes bánásmód, gondoskodás teszi lehetővé, hogy kíváncsisága, érdeklődése, figyelme, játékkedve megjelenjen. Ilyen légkörben, játékkal, kedves beszélgetéssel és történetekkel nevelt kisgyermekben, könnyebben kialakulnak a rendezett, keresztyén élet szokásai.

Célunk a gyermeket Istennel való kapcsolatra segíteni, a keresztyén hit érzelmi többletével és életkorának megfelelő ismeretek közvetítésével.

1. Keresztyén szellemű nevelés

„Engedjétek hozzám jönni a kisgyermeket, és ne tiltsátok el tőlem őket, mert ilyeneké az Isten országa.” (Mk 10, 14)

A református óvoda szellemisége

„A református óvodai nevelés keretprogramja” a református óvoda szellemiségéről a következőket írja: „A református óvoda nevelési intézmény, melynek testülete elkötelezte magát Krisztusnak. A keresztyén életvitelhez hűen szolgálják Istent és nevelik a rájuk bízott gyermekeket.

Minden nevelőnek vállalnia kell, hogy *a gyermek Isten ajándéka*, a gyermekkor Isten rendelése, ezért azt sem visszafogni, sem felgyorsítani nem szabad. Ennek a kornak nagy jelentősége van a személyiség fejlődésében, amelyet fel kell ismernünk, és a reánk bízott gyermekeket *Isten előtt kedves* nevelésben vezetünk.”

A keretprogram által kitűzött irányelvekkel egyetértve valljuk, hogy a református óvoda *áldásközvetítő hely*, ezért nem egyik vagy másik cselekményében, nevelési eljárásaiban, hanem egész szellemiségében vállalhatja és határozhatja meg önmagát. Ez a szellemiség két egymást kölcsönösen feltételező és kiegészítő részből tevődik össze: a Szentháromság Isten tisztelete és szeretete, amely a munkatársak részéről abban nyilvánul meg, hogy egyéniségében, egyediségében és egyszerűségében fogadják el és szeretik a rájuk bízott gyermekeket; másrészt abban, hogy tudják minden tettük, cselekvésük kimondhatatlanul a Szentháromság Istenről szóló bizonyágtétel.

A keresztyén szellemű nevelés az egész nevelési folyamatot áthatja. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek épüljenek szeretetben. Tanulják meg, hogy szeretetet nemcsak kapni, adni is jó.

Az önuralom, önfegyelem nevelés területén szeretettel, meggyőzéssel kívánjuk nevelni a hozzánk járó gyermekeket, hogy kialakuljon az indulat leküzdésének képessége, mely később az önálló életvezetés alapja.

A szolgálatkészségre nevelés lényege, hogy a gyermek átélje „Nagyobb öröm adni, mint kapni”. Lelkületükben, gondolataikban éljék át, hogy a jó cselekedetek építik az embert. Cselekedni jó és öröm.

Személyes hitre, meggyőződésre nevelésünk során annak megértését, átélését tartjuk fontosnak, amit a Hegyi beszédben is olvashatunk: „Amit az emberektől kívántok, amit szeretnétek, hogy az emberek veletek tegyenek, cselekedjétek ti ugyanazt velük.”

A keresztyén hitre nevelés alapjait az ismeret, a megismerés, a bizodalom és az engedelmesség adja.

Az engedelmesség, jelenti pl. a csoport együttélési szabályainak betartását.

Az ismeret állandóan változik, az Istenről szerzett tapasztalatok által. A gyermekek Istent kedvesnek, jónak, igazságosnak, megbocsátónak ismerik meg.

A megismerés folyamatában nemcsak kognitív, hanem érzelmi és indulati jellemzőink is részt vesznek. „Nyitott utat” kell, hogy adjunk társainknak, hogy megismerjenek bennünket, s nekünk is így kell társaink felé fordulni.

A bizalom: szívbeli bizalom, Isten által adott bűnbocsánat. A gyermek számára közvetítjük, hogy bízunk benne, elfogadjuk. Ez az alapja annak, hogy ő is bízson Istenben, s embertársaiban.

A keresztyén szellemű nevelés feladatai tehát az óvodában a pozitív énkép alakítása, a kapcsolat- és a bizalomképességének fejlesztése. Mivel az óvodáskorú gyermek alapvető tevékenysége a játék, ezért gyermekeink óvodai napjait ez a tevékenység határozza meg. Ebből adódóan a keresztyén szellemű nevelés ettől el nem választható és így a gyermekek egész napját áthatja. A gyermekek játékelményéhez, játékukban megjelenő ismerettartalmakhoz, élményanyagokhoz minden esetben megtaláljuk azokat a kapcsolódási pontokat, amelyek alkalmasak a hit dimenziójának kivetítésére.

A keresztyén óvodai nevelésünknek vannak kiemelt alkalmak, amelyek megvalósítása a gyerekek életkorához igazított formában és tartalommal, megfelelő szak módszertani metódussal épülnek fel.

- Bibliai történet feldolgozás
- Áhítat
- Étkezés előtti és utáni áldáskérés

- Elalvás előtti ima
- Az ünnepek

Bibliai történetek feldolgozása

A keresztyén nevelés egyik kiemelt jelentőségű alkalma és lehetősége az óvodában a bibliai történetekkel való ismerkedés.

A gyermekeknek igényük van a történetekre, úgy, miként a mesére is, mert a gyermeki lélek igényli a misztikumot. A bibliai történet műfaja alapvetően más, mint a mese műfaja, ezért az életkori sajátosságokat szem előtt tartva, a történeteket hiteles helyzetekben, szituációhoz, érdeklődéshez, hangulathoz alkalmazkodóan mondjuk el. A történetek kiválasztása, elmondása, értelmezése szakmódszertani elveket figyelembe véve szemléletesen, gyermekszerűen történik. Azokat a történeteket részesítjük előnyben, amelyek a korosztály adottságainak megfelelőek. Isten oltalmazásáról, szeretetéről, gondoskodásáról szólnak, nem keltenek félelmet. A „Református óvodai nevelés keretprogramja” által kidolgozott tématervet használjuk kiindulási tervként. A Biblia tanítását hűen követve, annak üzenetét megértve a gyermekek számára is feldolgozható, érthető formában közvetítjük a gyermekek felé. Nem az ismeretek halmozása a célunk, hanem az üzenetek belsővé válása az átélt élményeken keresztül.

A kéthetente jelentkező történetek feldolgozására elegendő időt biztosítunk, a naponta, délelőttönként megtartott áhítatok alkalmain ismételten beszélgetünk róla, ahol lehetőség van a bibliai üzenet tartalmi részletezésére, a történethez kapcsolódó fogalmak megbeszélésére a gyermekek tapasztalati élményei mentén.

A bibliai történetek feldolgozásai hívogató énekkel kezdődnek, amely éneklése alatt a gyermekek egy erre a célra kialakított nyugalmas liturgikus térbe helyezkednek el. A kezdő ének és a kezdő ima állandóan visszatérő liturgikus eleme ezen alkalmaknak. Mindez az elcsendesedést és az egymásra és Istenre figyelés légkörének megteremtését szolgálja. A történet megismerése előtt rávezető, ráhangolódó játékkal, beszélgetéssel irányítjuk figyelmüket a történetre, Isten igéjére. A történet elbeszélése, bemutatása során élünk a módszertani megoldások számtalan formájával, lehetőségével, amely az adott történethez és a gyermekcsoport életkorához, érdeklődési szintjéhez leginkább megfelelő. A történet után

cselekvő módon applikáljuk az üzenetet, olyan játéktár felhasználásával, hogy minden esetben élményt adóak legyenek ezek a játéktevékenységek.

A történet eseményét ábrázoló képeket elhelyezzük az erre a célra rendszeresített parafa vagy flanel táblánkon. Vizuális játékkal megjelenítjük, lerajzoljuk, esetleg kiszínezzük a történet lényeges eseményét, szereplőjét. A történethez kapcsolódó énekek megtanulása, elmutogatása vagy mozgással kísérése is cselekvő módon való applikálás, amely segíti az átélést, a megértést. Készíthetünk szemléltető, hívó képeket is hozzá, ez segít a gyermeknek a szöveg egymásutániségének megjegyzésében, memorizálásában. A feldolgozás zárásaként egy rövid aranymondás hangzik el, melyet nem tanítunk direkt módon. A gyakran elhangzó aranymondás egy idő után e nélkül is elsajátíthatóvá válik gyermekeinknek. A záró ének és a záró imádság lezárja a tevékenységet, amelyből a gyerekek visszatérhetnek játékukhoz. A történet képei, a korhű jelmezek, eszközök, kellékek a tovább játszani kívánó gyermekeknek biztosítva van a nyitott polcon és tárolókban. A hét folyamán bármikor újra elővehető, eljátszható a gyermekek igénye és érdeklődése függvényében.

A bibliai történet feldolgozás liturgikus kerete:

Hívogató ének: Jertek gyerekek JÁ 11.

Kezdő ének: Itt van Isten köztünk RÉ 225. dicséret

Kezdő ima: Kegyelem nekünk és békesség, Istentől, a mi Atyánktól! Ámen.

Záró ének: Két kezünket összetéve JÁÉ 2.

Záró ima: Köszönjük Istenünk, hogy itt voltál velünk, kérünk édes Atyánk, vigyázz mindig reánk, Ámen!

Áhítat

Az óvodába érkező gyermekek általában elsőként az óvónőtől látják az imádkozást: összekulcsolja kezét, elmondja halkán az imát.

Az imádságok kezdetben kötött imádságok, melyet az óvoda napirendjébe illesztünk be (étkezés előtt és után, elalvás előtt). Később megjelenhetnek a szabad imádságok, melyekbe beleszöhetjük, ill. a gyermekek is beleszöhetik mindennapi élményeiket, problémáikat, kéréseiket Isten felé.

Áhítatot mindennap tartunk 10 percnyit. Az áhítat kezdésének időpontja 9 óra. Az áhítatot rövid imával kezdjük, körbeülünk, éneklünk, majd a kiválasztott időszakú bibliai történetről beszélgetünk, zárásként imádságot mondunk.

A gyermekek fokozatosan veszik át az óvónő viselkedésmódját, megszokják, hogy imádság alatt elcsendesülünk.

A nagyobb óvodások számára már igénnyé válik az áhítat, melyet folyamatosan bővítünk egy-egy értelmezhető bibliai üzenettel, aranymondással.

A gyermekeket az áhítatra hívogató énekkel a liturgikus terünkbe hívogatjuk. Ez a naponta 10 perces elcsendesedés, melynek célja a befelé, majd az Istenre figyelés. Hálaadás az új napunkért, erő és kedv gyűjtése, kérése, jóakarat felindítása a napi tevékenységekhez, a szeretetteljes együttlélhez. Ezen alkalmakon az aktuálisan megismert történet üzenetét is elmélyíthetjük, kapcsolhatjuk a gyermekek életéhez, élményeihez. Imádkozhatunk beteg társaikért, szüleikért, vagy amiért éppen szeretnének. Az áhítatoknak is állandó liturgikus kerete van, amely a kezdő énekkel, kezdő imával, a záró énekkel és záró imádsággal fogja össze az áhítatot.

Az áhítatok liturgikus kerete:

Hívogató ének: Jézust áldja énekünk JÁÉ 1.

Kezdő ének: Szívem csendben az Úrra JÉ185

Kezdő ima: Miklya Zsolt: Áhítat című verse

Ég alól,

Csönd, ha szól,

Hangtalan dalol,

Áhítat van valahol,

Lelkem meghajol.

Imára kulcsolom e reggel kis kezem,

őrizz meg nappal is, édes, jó Istenem.

Ámen.

Záró ének: Két kezünket összetéve JÁÉ 2.

Záró imádság: Áldd meg Uram tetteinket, egész napon által,

engedelmes, jó szívet adj, játékban, munkában. Ámen.

Az étkezések előtti és utáni áldáskérés:

Minden étkezés előtt a megterített asztal körül ülő gyerekekkel elcsendesedünk és énekben, majd szóban kötött imát mondunk, áldást kérünk ételünkre. Az étkezés befejezésekor hálát adunk az ételért, italért.

Az elalvás előtti ima:

Álom, álom, édes álom,
Nyugodj az én szempillámon,
Amíg zárva lesz a szemem,
Légy mellettem én Istenem. Ámen.

Keresztyén óvodai nevelésünk kiemelt, jeles alkalmai, az ünnepek:

„Az ünnepek szépséget, ritmust, értelmet adnak a hétköznapiaknak. A keresztyén óvodákban az ünnepek az öröm, a hálaadás alkalmai a gyermekeknek, felnőtteknek egyaránt.”

Az átélt élmények segítik az Istenhez és egymáshoz tartozásuk érzését, élményét. Minden ünnep alkalmával lényeges momentum az érzelmi ráhangolódás. Vannak életünkben visszatérő elemei az ünneplésnek, ezzel a hagyományteremtés a célunk. Az ünnepek, a hagyományok keltette élmény, a közösséghez, a gyülekezethez tartozás érzésének első megtapasztalása gyermekeink életében.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A tanult imádságokat önállóan tudják elmondani.
- Várják, és szívesen hallgatják a bibliai történeteket.
- Részt vesznek a történet hallgatásához szükséges feltételek kialakításában.
- Ismernek egyházi ünnepekhez kapcsolódó verseket, dalokat, képesek azok fölidézésére.
- A tanult történeteket föl tudják eleveníteni játék, és vizuális tevékenység formájában.
- Énképük pozitív, bizalom- és kapcsolatteremtő képességük fejlett.
- Szeretik és elfogadják társaikat.
- Erkölcsi értékítéleteik életkorunknak megfelelően fejlett.

2. Játék

Programunk két kiemelten fontos eleme a játék, mert szükséglet és létforma az óvodás gyermek számára. Magába foglalja mindazokat a tevékenységeket, ismereteket, melyek ebben az életkorban a legfontosabbak.

A kíváncsiságra alapozott, utánnézéssel, cselekvéssel, próbálkozással teli gondolkodás az értelmi fejlődés alapja, amely a pszichikumot, a kreativitást fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenység.

A gyermek játékában megjelennek élményei, gondolatai, érzései.

A gyermek játéka során elsősorban önmagát tanulja. Belső pszichikus folyamatait tisztázza, ezen keresztül próbálja meg feszültségeit oldani, vágyait kielégíteni. Utánoz, kipróbál, kitalál. Ha ebben megakadályozzák ez sohasem pótolható. Veszélyeztetett kíváncsisága arra ösztönzi, keresse az újabb és összetettebb ingerhatásokat. Állandóan tanul. A játék valamennyi tevékenységformát magába foglalja, ami az óvodás gyerekeknek érdekes lehet.

Az óvodáskor igazi játéka a szimbolikus vagy szerepjáték. Ennek dominanciáját figyelembe véve alakítjuk ki csoportszobánkat, biztosítjuk a hozzá szükséges feltételeket. A meglévő játékeszközöinket folyamatosan bővítjük.

Az óvodáskor kezdetén a gyakorló játék feltételeit is biztosítjuk, mely által lehetősége van a gyermekeknek a próbálkozásra, a gyakorlásra, a megtapasztalásra.

A szabályjátékokat (mozgásos, értelmező) folyamatosan beépítjük a mindennapi tevékenységekbe.

A fejlesztő játékeszközökkel a nap folyamán bármikor szabadon játszhatnak a gyerekek.

A játékokhoz elkészített fejdíszeket, jelmezeket felhasználhatják közös játékukban, amelyeket közösen tervezünk és készítünk.

A gyermekek játéka során az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az indirekt irányítás felelősségét. Az óvodában előtérbe kell helyezni a szabad játék érvényesülését a napirendben és a tevékenységszervezésben is. A szabad játék lehetőségének biztosítása mellett megfelelő légkört, helyet, időt, esztétikus anyagokat, eszközöket és élményszerzési lehetőségeket biztosít

a különböző játékformákhoz, amelyekben új ismereteket, élményeket szerezhetsz a gyermek, fejlődhetnek készségei és képességei.

A játék legfontosabb jellemzőit szem előtt tartjuk, s építünk rá:

- A gyermek szabadon választott, minden külső kényszertől mentes tevékenysége (lélektani alapja a gyermek tevékenységi vágya, cselekvési szükséglete, önállósági törekvése).
- A játék örömforrás. A játéköröm a játék lényegéből fakad, abból, hogy a játék önmagáért való.
- A játékban nem a végeredmény, hanem a folyamat a fontos.
- Megjelenhetnek a vágyak, az el nem ért kívánságok.
- Újra átélheti a gyermek a kellemes élményeket.
- Nem érvényesek a valóság idő- és térbeli korlátai.
- Sajátosan céltudatos tevékenység. A játék célja a gyermek közvetlen indíttatásaiból, belső feszültségeiből ered.
- A játék velejárója az utánzás.
- Sajátos rendje van. Ebben a rendben a harmónia és a szabadság van jelen.

Az óvodáskorú gyermek, játékban él, és fejlődik. A fejlődés belső tényezői közül a legfontosabb a belső érése. Ez genetikailag meghatározott. A fejlődés külső tényezőit azonban mi befolyásoljuk. Fontosnak tartjuk ezért, hogy a gyermeket az óvodában az életkornak megfelelő „fejlesztő hatások” éri. Ennek színtere a játék.

Az óvodába lépéskor tiszteltetben tartjuk, hogy a gyermek egyedül akar játszani, hiszen ez az időszak az „egymás mellett játszás” időszaka. Majd egyre inkább fontos lesz a társ a játék során. A közös játékban gyakorolhatja a viselkedési szokásokat, normákat, megtanul figyelni a másokra, közösen tevékenykedni, együttműködni. Alakul empátiája, toleranciája.

Napirendünkbe a folyamatosság biztosításával tesszük lehetővé, hogy az elkezdett játéktevékenységet a későbbiekben is folytathassák a gyermekek.

10 napos ciklusra tervezünk, ez alatt a komplexitásra törekedve a tevékenységekben megvalósuló tanulás lehetőségeit úgy tervezzük és valósítjuk meg, hogy a gyermekek szabad

játéktevékenysége ne sérüljön, ugyanakkor ezzel párhuzamosan az óvodapedagógus indirekt irányítása mellett a fejlődésük életkorukhoz szabott feltételei megvalósulhatnak.

3. Mindennapos mozgás

Az óvodai mozgásfejlesztésben a koordinációs alapképességek, valamint az alapvető mozgáskészségek kialakítása és megszilárdítása rendkívül fontos. Összerendezett, harmonikus és eredményes mozgás csak akkor jöhet létre, ha a képességek szintje megfelelő és a kialakuló mozgásformák már tökéletesen automatizálódtak. Mindezek elérését programunkban kétféle módon valósítjuk meg.

4. Hetente egy alkalommal szervezett formában a tornateremben vagy a szabadban, ahol az irányított mozgások, mozgásos játékok kerülnek előtérbe, választási lehetőségek felkínálásával.
5. Minden nap, a nap minden részében alkalom nyílik a természetes mozgások gyakorlására, ha megfelelő inger gazdag környezetet biztosítunk gyermekeink számára. Így kihasználva természetes érdeklődésüket, különféle mozgásos tevékenységre ösztönözhetjük őket, (udvari játékok, különböző méretű labdák) melyekkel ébren tarthatjuk gyermeki fantáziájukat is és az egyensúlyozás gyakorlataival értelmi képességeiket is fejlesztjük, és megtanulnak a társaikra figyelni. A mindennapos mozgás része lehet a zenére történő mozgás, a néptánc is.

Fontosnak tartjuk, hogy rendszeresen vegyenek részt a gyerekek lábboltozatot erősítő gyakorlatok végzésében, melyet minden korosztályra kiterjedően végzünk.

A mozgásszegény életmód miatt kialakult ún. civilizációs ártalmakat speciális tornával(gerinctornával) szeretnénk ellensúlyozni, ahol a testtartásért felelős izmokat erősítjük ill. a zsugorodásra hajlamos izmokat nyújtjuk. E tornát ortopédiai szűrés után a nagycsoportos gyermekekkel végzi a gyógytestnevelő.

A mozgással kapcsolatos tevékenységek akkor igazán hatékonyak, ha minden nevelési területen figyelmet fordítunk a gyermekek képességeinek fejlesztésére. Komplexitásra törekszünk, pl. zene területén fontos az egyenletes lüktetés, ritmus, amit mozgással (tapssal, dobbantással stb.) kapcsolunk össze.

A fokozatosság és a játékosság elvét mindenkor szem előtt tartjuk.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- Kialakulnak a harmonikus, összerendezett, fegyelmezett nagy-és kismozgások.
- Örömmel vesznek részt a különféle természetes mozgásokra épülő tevékenységekben (önálló szabad mozgás, szervezett mozgások, különféle versenyjátékok).
- Mozgásuk összerendezett, harmonikus.
- Állóképességük, egyensúlyérzékük életkoruknak megfelelően fejlett.
- A motoros képességek sokoldalú fejlesztését szolgáló kézi szer-, pad-, társas, bordásfal- és székgyakorlatokat rutinosan végzik.

4. Ének, zene, népi játék, tánc

„A zenei nevelésben pótolhatatlan szerepe van az óvodának. Célja a zenei képességek fejlesztésén túl zenét értő és szerető, egészséges lelkű, kulturált, boldog emberré nevelés. Eszköze a zene, az énekszó”. (Kodály)

Az óvodában olyan tevékenységeken keresztül kell a gyermeket ismeretekhez juttatni, amelyek élményt jelentenek számukra, felkeltik az érdeklődésüket, játékosak, hisz ezek felelnek meg leginkább az életkori sajátosságoknak. A megfelelő tevékenységek gyakorlása során, pedig alakulnak a készségek, képességek.

Ami iránt érdeklődünk az élénkebb folyamatot indít meg bennünk, s elősegítik a mélyebb megismerést. Ennek megfelelően a zenei tevékenységekben is a gyermek kíváncsiságára, érdeklődésére építünk.

A módszerek helyes alkalmazása biztosítja a gyermekek öntevékenységet, kezdeményezőképességét, aktivitását. A felnőtt spontán utánzásával a gyermekek mindennapi tevékenységévé válnak

A zenei nevelésben az élménynyújtás következő lehetőségeit használjuk ki: aktív éneklés, képességfejlesztés, zenehallgatás, zenés mozgásos improvizációk, hangszeres játék, melyek során arra törekszünk, hogy a gyerekek sikereket érjenek el, mert ezáltal alakul motiváltságuk, aktivitásuk, kreativitásuk.

A zenei anyag többsége a naptári évhez, a természet jelenségeihez, az évszakok változásaihoz, az emberi élet fordulópontjaihoz, valamint különböző – állami, egyházi, jeles – ünnepekhez fűződik.

Zenehallgatásnál hangsúlyozzuk az élőzene és az éneklés előtérbe helyezését. Az óvónő éneke, hangszerjátéka jelenti az óvodás számára a közvetlen, élő zenei élményt, amely a nap bármely szakaszában megszólalhat.

Az óvodai zenei nevelés során a következő készségek fejlesztésére helyezzük a hangsúlyt: éneklési készség, ritmuskészség, halláskészség.

Kodály elméletét követve nagyon fontos a gyermek éneklési készségének alakítása, mely ebben az életkorban az utánpótláson alapszik. Ehhez az óvónő példamutató, tiszta, élményszerű kifejező éneklésére van szükség.

Az éneklés, a ritmus és a dallam elválaszthatatlan egységet alkot. Ezért elengedhetetlen a ritmusérzék fejlesztése is, ami aktív éneklés közben történik.

Fontos, hogy a gyerekek megérezzék a zene alapléptetését és azt változatos mozdulatokkal tudják követni. Mivel a készségek csak tevékenység, gyakorlás közben alakulnak ezért a ritmustanulásnak a játékos cselekedtetésre kell épülnie. Ezt az életkornak megfelelően kiválogatott dalok, mondókák, valamint az erre épülő ritmikus mozgások és ritmusjátékok segítségével valósítjuk meg.

A ritmikus mozdulatok, ritmusjátékok megválasztása során figyelembe vesszük, hogy megfeleljen az életkori sajátosságoknak, legyen játékos, fejezze ki a zene hangulatát, fejlessze a zenei megfigyelőképességet, elégítse ki a gyermek mozgásigényét. Ugyanakkor az ölbéli gyermekjátékok, a népi gyermekdalok, a népi játékok, a tánc a zenélés és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások örömet nyújtanak a gyermekeknek és alakítják zenei kreativitásukat.

Az énekes játékok megválasztása során törekszünk arra, hogy egyszerű legyen a szabálya, így a gyermekek a zenére és a játékra tudnak figyelni.

A ritmusérzék fejlesztésére szolgáló hangszerek mindig a gyermekek rendelkezésére állnak. Ezek egy része vásárolt eszköz, másrészt az óvónő és gyermek által előállított hangszerek.

A hallásfejlesztés során arra törekszünk, hogy kialakítsuk a gyermek akusztikus és belső hallását.

Az egyházi ének különlegesen hasznos a zenei élmény átélésén túl a bibliai történetek üzeneteinek összefoglalására és érzelmileg is közelebb kerülnek általuk a gyermekek a történetek üzeneteihez. A bibliai történetekhez és hitünkhöz kapcsolódó énekek és dicsérek, melynek anyagát az életkori sajátosságok függvényében választjuk meg és állítjuk össze a keretprogram javaslatait figyelembe véve. Ezek az énekek segítik érzelmi kötődésük és hitélményük elmélyülését, a történetek üzeneteinek beépülését, megértését gondolatvilágukba. Ezzel is segítve keresztyén nevelésünk tartalmi vonatkozásainak életkorhoz igazított elsajátítását.

Luther Márton szerint is az éneklés a hit után az Isten legcsodálatosabb ajándéka.

Az egyházi énekanyag javaslatot tartalmazza a Keresztyén Óvodai Nevelés Keretprogramjának melléklete, amely gondosan összeállított, figyelemmel van az életkori sajátosságokra szöveg és dallamkészletét tekintve egyaránt. A megtanításra javasolt énekek mellett javaslatokat tartalmaz zenehallgatási anyagként, melyeket nem tanítunk, csak zenei élménynyújtás céljából énekelünk a gyermekeknek.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- Szívesen énekelnek és mondókáznak a nap bármely szakaszában.
- Önállóan is kezdeményeznek dalos körjátékokat a csoportszobában és a szabadban.
- Tisztán énekelnek, pontos szövegkiejtéssel.
- Képesek a dallammotívumok visszaadására.
- Fölismerik a zenei fogalom párokat (halk-hangos, magas-mély) és a dinamikai különbségeket (gyors-lassú).
- Ki tudják fejezni az egyenletes löktetést és a ritmust, hangszerek segítségével is.
- Az ÉNO javasolt anyagán kívül ismernek tájegységükre jellemző népi dalos játékokat, kortárs művészeti alkotásokat és a keresztyén énekeskönyvekből kis hangterjedelmű dalokat.

5. Verselés, mesélés

A mese: azért képes a jó közérzetet előidézni, mert oldja az eleve meglevő szorongást, amely abból fakad, hogy a kisgyermek élete teljesen a felnőttektől függ, önmaga gyenge, kicsi és kiszolgáltatott a számára ismeretlen kaotikus világ meglepő fordulatai között. Ami vele és körülötte történik, az magyarázatot igényel. Az ésszerű, racionális értelmezésekre még éretlen, de a mese segítségével – a vágyak, és a képzelet nyelvén- sok mindent felfog és megért. A mese megnyugtatja, mert teljes világképet, világmagyarázatot ad.

A játék mellett a mese az óvodás korú gyermek életkori sajátosságaiból adódóan biztosítja számára azt a nyitottságot, befogadó állapotot és jó közérzetet melynek megvalósulása óvodánk szellemiségének titka.

A mese a játékhoz hasonlóan *örömforrás*, amely az egyetlen irodalmi műfaj, ami utat mutat és ráébreszti a gyermeket arra, hogy hogyan találja meg helyét az életben. Minden más műnél mélyebbre képes hatolni, a gyermek valóságos lelki és érzelmi színvonalán fejt ki hatását. Olyan területeket nyit meg a gyermeki képzelőerő előtt, melyeket magától nem fedezhetne fel.

Szerkezete és formája mintául szolgálhat a gyermek álmodozásaihoz, és ezek segítségével életét is jobb irányba terelheti. Azt közvetíti a gyermek felé, hogy az életben a súlyos nehézségeket is le kell küzdeni, nem szabad meghátrálni az akadályok előtt.

A jó mese tanulságos. Egyszerre bensőséges, személyes és kozmikus.

A meseválasztásnál tudatosságra, gyermekközpontú, korosztályos válogatásra, a csoport és az egyéni fejlettségi szintek figyelembevételére kell törekedni. Más népek, nemzetiségek meséinek egyaránt helye van.

A mesélés szokásainak, rítusainak kialakítása segíti a gyermeket a ráhangolódásra és a mesék befogadására. Mesehallgatáskor megfigyelhetjük a mesei beállítódást. A gyermek tekintetéből sugárzik a vágy, hogy bekerüljön a csodák, a rejtelmek, a varázslat birodalmába.

Az óvodáskorú gyermek a mesét szimultán kettős tudatával, *mesetudatával* fogadja be. Együtt érez a mese hőisével, belehelyezkedik lelkivilágába, együtt él, együtt harcol vele, de közben ott él a tudat, hogy ez nem a valóság, mindez a képzelet világában, a mesében lehetséges.

Módszertani megoldások segítenek abban, hogy 5-7 éves korra kialakuljon a gyermekekben a mesébe való belefeledkezés, a mesék csodáinak elfogadását biztosító pszichikus jellemzők.

Az óvodás korú gyermek a mesék segítségével egyre közelebb kerül a valósághoz. Apránként, fokozatosan tanulja meg, hogyan kell önmagát jobban megértenie, eközben kifejlődik az a képessége, hogy másokat megértsen és így jut el végül az emberi érintkezés mindenkit kielégítő és tartalmas formáihoz.

A mese válasz a gyermek problémáira, elősegíti önmaga és a világ megértését. Mindennek szintén fejlődés-lélektani okai vannak. A gyermek lelki fejlődésének vannak bizonyos gondolatai, indulatai, szemléleti vonásai, amelyek megfelelnek a *mesék* bizonyos szerkezeti elemeinek, fordulatainak, motívumainak. A gyermek ezeket a motívumokat csodásnak tartja, mert a legmélyebb érzései, reményei és szorongásai találnak bennünk visszhangra.

A mese tartalmi és formai eszközeivel gazdagítja a gyermekek esztétikai, közösségi, etikai érzelmeit és fejleszti a gyermek képzeletét, figyelmét, gondolkodását, formálja realisztikus világképét, bővíti kommunikációs eszköztárát.

Mivel az irodalom az érzékekből fakadó, érzelmekre ható művészet, ezért az óvónőnek alapvető feladata, hogy:

- megteremtse a mesehallgatás emocionális feltételeit,
- alkalmazza a szemléletességet fokozó előadás-technikai és metakommunikációs eszközöket,
- kapcsolja a mesélést, verselést a gyermekek játékához, a természet változásaihoz, a népszokásokhoz, a művészeti és a környezeti tevékenységekhez, azaz az óvodai élet minden rezdüléséhez,
- vegye figyelembe a gyermekek életkorát, érdeklődését, élményeit az irodalmi alkotás megválasztásakor, folyamatosan bővítse ez irányú tudását, fejlessze képességeit,
- formálja attitűdjét, stílusát,
- fejből meséljen, hiszen csak ezáltal fejt ki a mese jótékony hatását. (élőszavas mese fontossága)
- a könyvekhez való pozitív érzelmi kapcsolat kialakítása

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- Szívesen hallgatnak és mondanak mesét.
- Játékaikban, rajzaikban megjelenítik a mesék elemeit, szereplőit, a mese élményét.
- Szívesen vesznek részt az irodalmi művek eljátszásához használt eszközök elkészítésében.
- Erkölcsi érzelmeik fejlettek – viselkedésükben is megjelennek a pozitív érzelmek (odafordulás, elfogadás, szeretet).
- Az akarati tulajdonságaik- az irodalmi művek hatására- fejlettek (kitartás, akaraterő, határozottság, céltudatosság).

Programunk és felfogásunk szerint *a vers játék az érdekesen, szépen hangzó beszéddel, játék a nyelvvel.*

A vidám rigmusok, mondókák, versek korai megkedveltetése érdekében, a tanítás érzetét kerülve gyakran ismételjük ezeket.

Az óvodába kerülő gyermekek első igazi versélménye a mondókákhoz, ölbeli játékához, dúdolókhoz fűződik. A felnőtt ölében, testmelegében, teljes biztonságérzetben hallgatják és nagy örömet, élvezetet jelent számukra.

A kisgyermeket a versek érzékletes vonásai ragadják meg: ritmusa, rímei, képei. Érzelmeket kelt, meghittséget sugároz, ugyanakkor az esztétikai hatások révén gazdagítja, gyarapítja a gyermekek ismereteit is.

Arra törekszünk, hogy a gyermekek vers iránti érdeklődése belülről fakadó, érzelmi alapon és esztétikai élményen nyugvó legyen. Ezért a verseket játékidőben mondogatjuk a játék gazdagítására, a gyermekek kezdeményezésére, örömére. A versek az arra alkalmas helyzetben fokozzák a játék illúzióját, hangulati kiegészítői, kísérői a játéknak, mert minden játékra indító képzetkörhöz találhatunk költői alkotásokat.

Óvodai életünk szerves része a mindennapos mondókázás és verselés. A szeretet és bizalomteljes, oldott légkörben biztosított a gyermekek számára a saját versalkotás, annak mozgással és ábrázolással történő kombinálása, mint a gyermek önkifejezésének egyik módja.

Az irodalmi anyag összeállításánál igényességre törekszünk, azokat évszakoknak megfelelően csoportosítjuk. A népköltések mellett a klasszikus és kortárs irodalmi alkotásokat is alkalmazzuk.

Nem tanítjuk direkt módon, hanem párban, kisebb csoportokban a játéköröm kedvéért számtalan önkéntes ismétléssel sajátítják el, tanulja meg a gyermek.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- Szeretik a verseket, maguk is kezdeményeznek mondókázást, verselgetést.
- Az óvónő által kezdeményezett verset figyelmesen, csendben hallgatják.
- Sok verset ismernek, melyeket képesek föl idézni körülményektől függetlenül.
- A hallott verseket, azok részleteit képesek megjeleníteni játékukban, rajzaikban.
- Fejlett a szókincsük, melyet a mindennapi tevékenységek során is alkalmaznak.
- Jó a verbális-akusztikus memóriájuk - képesek a versek pontos elmondására.
- Fejlett hallásérzékeléssel rendelkeznek, mely elősegíti az eltérő hangszín, hangerő és hangmagasság felismerését.
- Vershallgatás közben megfigyelhetőek viselkedésükben az empátiára és az identifikációra utaló jelek. (verbális, nonverbális cselekvések)

6. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

„Az ábrázolás minden fajtája önmagában is játék, nem játékba épül, nem játékos, nem játékidőben végzett ábrázoló tevékenység- hanem maga a játék, a játék, a játék.”

(Balázsné Szűcs Judit)

Az óvodai ábrázoló tevékenység olyan játék, amelynek során a gyermekek vizuális ismereteket szerezhetnek, és ami biztosítja az alkotás örömét is számukra. A megfelelő feltételek megteremtésével az ábrázoló tevékenység természetes módon épül be a játékba, eggyé válik azzal.

Ezekhez a játékokhoz elkülönített helyet, teret alakítunk ki, ahol nyugodtan, jókedvűen tevékenykedhetnek, az eszközök, anyagok elérhetők, a játék folyamán szabadon elvehetők, a kezelési szabályok betartása mellett önállóan használhatók, alkalmazhatók.

Az óvodába lépés első pillanatától kezdve nagy hangsúlyt helyezünk az eszközhasználati szokások, szabályok kialakítására annak érdekében, hogy a megfelelő óvó-védő intézkedése elsajátítása biztosítéka legyen az alkotó játék kiteljesedésének.

Öncélúan nem rajzoltatunk, ábrázolni, kézimunkázni, gyurmázni gyermeki, óvónői kezdeményezésre szoktunk, elegendő időt biztosítva az alkotó tevékenységhez. Az elkészítés folyamata s ennek öröme a fontos. Nem rajzolni tanítjuk a gyermekeket, hanem vizuálisan gondolkodni, amelyhez sok élményt biztosítunk. Olyan komplex élményt, amely érzelmi alapon megmozgatja a gyermek vizuális gondolkodásának és emlékezetének egészét, sokféle anyaggal, eszközzel, technikával ismertetjük meg.

Minél több élményt biztosítunk, minél többféle anyagot, eszközt, technikát ismernek meg a gyerekek, annál több lehetőség kínálkozik arra, hogy vizuális tevékenysége közben fejlődjenek készségei, képességei, amelyek majd alkalmassá teszik a képi-formai kifejezésre, az esztétikai élmények befogadására.

Bátor kísérletezésre, ötletességre serkentve elérhetjük azt, hogy a gyermekek számára természetes legyen, hogy az anyagból sokféle dolgot lehet készíteni, az eszközöket sokféle módon lehet használni. Egy-egy alkotási lehetőséget felkínálva a technikákat, az eszközöket, anyagokkal való bánásmódot mutatjuk be a gyermekeknek, abban segítjük őket, hogy miből, mivel, mit lehet készíteni, de képzeletüket a felnőtt sémákkal nem kötjük meg. Széleskörű választási lehetőséget biztosítva a hagyományos eszközök és technikák mellett újszerű, természetes alapanyagokból készült rajzeszközök alkalmazására. Szívesen ismertetjük meg a gyermekeket az óvodában jól alkalmazható népművészeti elemekkel, a kreatív, környezettudatos gondolkodással, fenntarthatósággal.

Az ábrázoló tevékenység különböző fajtái - ilyen természetes fejlődést lehetővé tevő körülmények között - minden gyermek gyakran, szívesen és örömmel műveli, amely egyben garancia is, hogy vizuális nevelésünk komplex módon illeszkedjen nevelési rendszerünkbe. A gyermekek által készített munkákat az óvoda folyosóján kiállítjuk.

Az óvodás kor végére a gyermekek egyéni fejlődési üteméhez igazodó, támogató nevelési attitűdben, az érzéki, megfigyelési, manipulatív tevékenységre épülő tapasztalatszerzések, a

vizuális technikák művelése során elérhetjük, hogy gyermekeink vizuális képességének mind alkotói, mind befogadói oldala megfelelő mértékben fejlődjön.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- Szeretnek, rajzolni, mintázni. Önállóan is kezdeményeznek ilyen jellegű tevékenységet.
- Szívesen és megfelelően használják a vizuális tevékenységekhez biztosított eszközöket, anyagokat.
- Szín-, forma- és alakészlelésük életkoruknak megfelelően fejlett.
- Élményeiket, elképzeléseiket képesek többféle módszerrel megjeleníteni.
- Kitartóak és önállóak a vizuális tevékenység befejezéséig.
- Képesek társaikkal együtt közösen is munkálkodni.
- Kialakult kézdominanciájuk.
- Fejlett, összerendezett finommozgásuk.
- Formaábrázolásuk változatos. Emberábrázolásuk részletes, aprólékos.

7. Külső világ tevékeny megismerése

„A gyermek személyiségének specifikusan emberi tulajdonságnak fejlődésében a környezet nem egyszerűen a fejlődést feltétlenül szolgáló milliő, hanem a fejlődés forrása.” (Elkonyin: Gyermeklélektan)

Életünk meghatározó közege a környezetünk. Az óvodás gyermek számára az őt körülvevő természeti és társadalmi környezet jelenti a világot, ezért megismerő tevékenységének a középpontjában is a környezet áll.

A kisgyermek a játékon keresztül ismerkedik a világgal, a valóság tárgyaival, azok tulajdonságaival, az emberi kapcsolatokkal és magatartásokkal, a valóság jelenségeivel, eseményeivel. Tetteiket a kíváncsiság vezérli. Kíváncsian fordulnak a környezetük felé. Nekünk annyi a dolgunk, hogy mindezeket észrevegyük, rácsodálkozzunk a problémára és megoldjuk az éppen aktuális játék vagy munka jellegű szituációnak megfelelően.

Egész nap játszunk, de játékunk tele van a valósággal való ismerkedés sokoldalú lehetőségével. A gyerekek nem tudományágak szerint ismerkednek a való világgal, hanem természetes egységben. A természeti témaköröket legegyszerűbben az évszakok, s ezáltal az idő múlásával tudjuk átölelni, a gyerekekhez közel hozni. A természeti témakörökhöz, az idő múlásához szervesen kapcsolódnak a társadalmi események (ünnepek, hagyományok) és az egyéb témakörök (pl. foglalkozások).

Az évszakok nem mindig a rájuk tipikusan jellemző jegyeket mutatják felénk, ezért nagyon fontos, hogy mindig a pillanatnyi, való változásokat kísérjük figyelemmel. Ne csak a jellemző – az évszakhoz kapcsolódó sztereotip- jegyeket keressük, hanem az érdekes, kirívó eseményeket is. Vegyük észre és beszélgessünk azok okairól (pl. áprilisi hóesés).

Folyamatosan figyelemmel kísérjük a környezetben végbemenő változásokat, tapasztalatainkat megbeszéljük, alkalmanként rögzítjük (időjárás naptár, évszakóra).

Sokat tartózkodunk a szabadban, megcsodáljuk az előbújó virágokat, az apró bogarakat, madarakat. A csoportszobában élőszarkot rendezünk be, ahová a séták során összegyűjtött és az otthonról hozott természetes anyagokat helyezünk el. Szobanövényeket gondozunk, növényeket csiráztatunk, virághagymát hajtatunk. Lehetőség szerint akváriumot is tartunk. Az ismeretterjesztő könyveket, atlaszokat és a természettudománnyal foglalkozó újságokat a gyermekek számára elérhető helyre tesszük.

Napjainkban egyre többet hallunk természeti környezetünk pusztulásáról, ezért kiemelt feladatunknak tekintjük a fenntarthatósági szemléletformálást, a még meglévő természeti értékek megóvását, védelmét. „A természettől eltávolodott embert, akárcsak az eltévedt bárányt a nyájhoz, vissza kell vezetni a helyes útra.” A Református Óvodában megpróbálunk úgy élni és dolgozni, hogy mintát nyújthassunk egy másféle, örömteli, a természeti és a társadalmi környezettel harmóniában képes életmódra. Fenntarthatósági szemléletformálás

A gyermekek szűkebb és tágabb környezetükben, valamint játék során számtalan matematikai tartalommal találkozhatnak. Az önfeledt játék során pl. meg kell tanulni alkalmazkodni a tér adta lehetőségekhez, miközben ismerkednek a téri irányokkal, viszonyokkal, azokat a tevékenységeikben is alkalmazzák.

Az összerendezett mozgáshoz a gyermeknek jól kell ismernie a testét, a testrészek egymáshoz való viszonyát. A különböző játékeszközök, tornaszerek használata során felismerik az alaki-, nagyságbeli viszonyokat, közben alakul ítélőképességük, fejlődik tér-, sík- és mennyiségsszemléletük.

A játékszerek, használati tárgyak, természetes anyagok több szempontú szétválogatása, csoportosítása, sorba rendezése, az időbeliség felfedezése, a formák letapogatása játék közben olyan természetes, mint a mondókázás vagy a dúdolgatás.

A különböző matematikai tartalmak átszövik a gyermekek minden tevékenységét a nap folyamán, tehát mai szóval egy komplex megismerési folyamat tevékeny részesévé válnak a gyerekek. Elkerülhetetlen, hogy az óvónő ne használja, és ne nevezze meg alkalmanként a térbeli, mennyiségbeli és formai vonatkozásokat és azokat a gyerekek ne kezeljék a tárgyak természetes tulajdonságaként.

Öltözködéskor, tükör előtti fogmosáskor, fésülködéskor a test szimmetriájának átélésére kerül sor. Ilyenkor adódik lehetőség a párok egyformaságának, a jobb-bal különbözőségének felfedezésére.

Számlálgatni, méricskélni, összehasonlítani többnyire játékidőben – óvónői, gyermeki kezdeményezésre- szoktunk. Közösén készítünk társasjátékokat, memóriakártyákat, dominókat, majd megbeszéljük a játékra vonatkozó szabályokat. Miközben megpróbálunk eligazodni a számok világában, figyelnek egymásra, fejlődik együttműködési képességük.

Az óvodás gyermek gondolkodása szemléletes, fejlesztését az óvodai élet tevékenységrendszerében kell megvalósítanunk- a napi életbe, a játékba ágyazva. Rendezőelvként az egyszerűbb megközelítésektől haladunk az egyre nehezebb dolgok felé, hiszen évről évre hasonló dolgokat járunk körül, csak egyre mélyebben feldolgozva, amely elősegíti a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését a kortárskapcsolatokban és a környezet alakításában.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- Képesek a jelenségek egyes részeinek megfigyelésére is.
- Felismerik és értelmezik az ok-okozati összefüggéseket.

- Képesek elemi következtetéseket levonni.
- Meg tudják különböztetni a mennyiségi, formai, nagyságbeli viszonyokat.
- Keresik a környezetben a matematikai vonatkozású ismeretszerzési lehetőségeket.
- Észreveszik és felfogják a mennyiség jelenlétét, helyesen alkalmazzák a mennyiségekkel kapcsolatos műveleteket.
- Alkalmazzák a gondolkodási műveleteket (analízis, szintézis, általánosítás stb.)
- Felfigyelnek a környezet változásaira, jelenségeire.
- Cselekvően vesznek részt a kezdeményezésekben.
- Szeretik és védik természeti környezetüket.
- Érdeklődnek a néphagyományok iránt.
- Magatartásukban, cselekvésükben a szépérzék alakulása figyelhető meg.
- Szívesen vesznek részt a természetvédelmi tevékenységekben (madáretető készítés, madáreleség gyűjtés)
- Betartják a közlekedési szabályokat.

8. Munka jellegű tevékenységek

A munka az óvodás gyermek olyan tevékenységi formája, mely szervesen összefonódik a játékkal. A munkát is, mint ahogy a játékot a gyermek szívesen, örömmel végzi. Motivációjuk is hasonló: érdeklődés, kíváncsiság, a tevékenykedés lehetősége. A műveletek vonzereje, az eszköz és a cselekvő tapasztalás.

Az óvodások munkája még nem azonos a felnőttek munkájával. Gyermeki munkán értjük mindazokat a tevékenységeket, melyeket a gyermek saját maga és társai ellátásával kapcsolatban, a környezete rendben tartása, gondozása, megóvása érdekében, illetve egyéni megbízatások céljából végez, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

A munka kiváló lehetőséget biztosít a tapasztalatszerzésre, a környezet megismerésére, a felelősségvállalásra. A munkavégzéshez szükség van a részmozzanatok, munkafázisok

ismeretére, és az ehhez kapcsolódó képességek elsajátítására (pl. gereblyezés, ásózás, terítés, növényápolás).

Óvodánkban az udvar kínalta lehetőségeket ezen folyamatok megismerésére, és gyakorlására maximálisan igyekszünk kihasználni.

Fontos, hogy az óvoda valamennyi munkatársa a lehető legnagyobb önállóságot biztosítva ösztönözze a gyermeket arra, hogy felfedezze a munka szükségességét. A gyermekek legtöbbször nagy aktivitással végzik a munkát és pozitív visszajelzésre várnak a felnőttektől, amelynek mindig konkrétan, reálisnak, a gyermekhez mérten fejlesztő értékelést adónak kell lennie.

A leggyakoribb munkafajták:

- A játékban megjelenő, a szükségleteiket kielégítő munkák, melyeket a gyermekek önként vállalnak.
- Az óvodai életet végigkísérő önkiszolgáló munka, mely fejleszti az önállóságot, kitartást, feladattudatot.
- Környezetünk ápolása, gondozása, kertben végzett munka.

Minden munkajellegű tevékenységnél fontos a jó szervezethez. A gyermekek testi épségének megóvása érdekében gyermekméretű eszközök biztosítása.

A munka jellegű tevékenységekben segítőtárs lehet a szülő.

Bemutatjuk munkahelyüket: műhelyük, kertjük, üzletük stb. megismertetésével. Bevonhatjuk őket eszközök javításába, készítésébe. A nagyszülők régi mesterségekkel ismertethetnek meg bennünket: cipész, kosárfonás stb.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére:

- Szívesen és önként is vállalnak munkát.
- Rendelkezik a munkavégzéshez szükséges koncentrált figyelemmel.
- Képesek megszervezni saját vagy társaik munkáját.
- Észreveszik a munkafeladatokat, képesek azok megtervezésére és tudatos elvégzésére.
- Munkájukban megjelenik a felelősségérzet, a kötelességérzet, a kitartás.
- Szívesen segítenek társainak.

9. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Célunk a teljes személyiség fejlesztése, fejlődésének elősegítése, amelyben az óvodás gyermek kompetenciáinak fejlesztése az elsődleges feladat. Olyan tanulást támogató környezet kialakítását valósítjuk meg, amelyben a felfedezés, a kreativitás, a cselekvéses tanulás, a gyakorlati feladat megoldás kap hangsúlyt.

A tanulást folyamatnak tekintjük, amely elsősorban utánzásos, spontán tevékenysége a gyermeknek, így biztosítva, támogatva a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését. Az ismeretszerzés áthatja az egész óvodai napot, spontán helyzetekben, természetes és szimulált környezetben óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg. Építünk a gyermekek előzetes ismereteire, tapasztalataira, cselekvő aktivitására, mert a közvetlen és sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés a tanulás feltétele.

A tanulás lehetséges formái:

- utánzásos, minta-és modell követés, magatartás- és viselkedés tanulás (szokások alakítása)
- spontán játékos tapasztalatszerzés
- játékba integrált tevékenységek
- cselekvéses tanulás
- gyakorlati probléma megoldás
- gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés
- megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés óvodapedagógus által irányítva

„A tanulás irányítása során személyre szabott pozitív értékeléssel segítjük a gyermekek személyiségének kibontakoztatását.”

Sokat vagyunk a szabadban, a játékok nagy része is ott zajlik.

10. Gyermekvédelmi feladatok

A gyermekvédelem elsősorban a család feladata, magába foglalja a gyermekek gondozását, eltartását, nevelését, erkölcsi és anyagi érdekképviselését.

A kedvezőtlen szociális, gazdasági, családi érték- és normaválságok hatására egyre több a feszültség a családokban. Ezek a negatív hatások megjelennek az óvodában a gyermekek teljesítményében és viselkedésében.

A gyermekvédelem általános társadalmi, családi feladatait segíti az óvoda, de részt vállal a speciális gyermekvédelmi feladatokból is. Célunk a prevenció, a gyermekek hátrányos helyzetének csökkentése és a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése, valamint a veszélyeztettség megszüntetésében segítségnyújtás, együttműködés a különböző szakemberekkel.

Az óvodai nevelőtestület gyermekvédelmi feladatai:

- Biztosítani a gyermekeket megillető jogok érvényesülését az óvodán belül, szükség esetén védő-óvó intézkedésekre javaslatot tenni.
- Az új óvodások befogadását elősegíteni, beilleszkedésüket az adott csoportban zökkenőmentessé tenni.
- A gyermekek családját minél jobban megismerni.
- A hátrányos helyzet okozta tüneteket felismerni, és ha szükséges szakember segítségét kérni.
- A feltáró munka után az indulási hátrányok kompenzálására tervet készíteni és végrehajtani.
- A felzárkóztatást megszervezni.
- Az egészségügyi szűrővizsgálatok lebonyolításában részt venni, a szűrést szükség esetén javasolni.
- A rendszeres óvodalátogatást figyelemmel kísérni, szükség esetén jelezni a hiányzást.
- Minden rendelkezésre álló eszközzel, segíteni a családban történő felnevelést.
- A szülőkkel való együttműködő kapcsolat kialakítása, a szülői szerep eredményesebb betöltésének segítése.
- Jó kapcsolat kiépítése a helyi gyermekvédelmi szervekkel, személyekkel.

A gyermekvédelmi felelős feladata:

- A nevelési év elején megtervezi a gyermekvédelmi munkaprogramot az adott évre.
- A nevelési év elején tájékoztatja a szülőket a gyermekvédelmi tevékenységről, arról hogy probléma esetén milyen óvodán kívüli gyermekvédelmi feladatokat ellátó intézményeket kereshetnek fel.
- Évente egyeztet a Gyermekjóléti Szolgálattal.
- Munkájáról évenként beszámol a nevelőtestületi értekezleten.
- Együttműködés, szemléletformálás
- Összehangolja a gyermekvédelmi tevékenységeket az óvodába dolgozó óvónők között.
- Nyilvántartja a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű és gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekeket. Feljegyzi a nyilvántartásukba a gyermekkel és a családdal kapcsolatos intézkedéseket és azok eredményességét. (Ezt az óvónőkkel együtt végzi.)
- Folyamatosan ellenőrzi a nyilvántartásba vétel, illetve a megszüntetés okait.
- Segíti a csoportvezető óvónők munkáját. Szükség esetén családlátogatást szervez az óvónőkkel.

Az óvodai tagintézmény igazgató gyermekvédelmi feladatai:

- A közoktatási törvény értelmében az óvodavezető fő feladatává teszi a gyermekek mindenek felett álló érdekeinek érvényesítését és az érvényesítés ellenőrzését. Ezen belül:
- Az óvodai nevelőmunka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtése, gyermekbalesetek megelőzése.
- Rendszeres egészségügyi vizsgálatok biztosítása.
- Tankötelezettség szempontjából annak figyelembevétele, hogy minden gyermek bekerüljön az óvodába abban az évben, amikor az 5. életévét betölti.
- A gyermekekkel kapcsolatos adatok védelme.

VI. A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

„A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére, 6-7 éves korára eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet. Belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben az óvodásból iskolássá érik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.”

Egyetértünk és helyeseljük az Alapprogram által megjelölt elveket, melyek a tanulás fogalmát az óvodáskorú gyermek életkori sajátosságait maximálisan figyelembe véve átértékelték a tanulás tartalmát és formáját. Ezen elvek hangsúlyossá és egyértelművé teszik, hogy az óvoda nem iskola, nincs helye az iskolás korra jellemző tanulás módszertani megközelítésnek az óvodában.

A mi feladatunk az óvodás gyermek kompetenciájának fejlesztése, erősítése. A régi értelemben vett iskolaérettségi kritériumok új megvilágításba kerülnek az Alapprogram szerint, ezzel nevelőtestületünk teljes mértékben azonosulni tud. Ez alapján az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges:

- testi
- lelki
- szociális érettség.

Testi érettség

A testileg egészségesen fejlődő gyermek hat éves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezett és harmonikus. Erőteljesen fejlődik a mozgáskoordináció és a finommotorika. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.

Lelki érettség

A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek, alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése differenciálódik. A téri észlelés fejlettsége, a vizuális és az akusztikus differenciálódás, a téri tájékozottság, a

térbeli mozgásfejllettség, a testséma kialakulása korának megfelelő. A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermeknél az önkéntelen emlékezeti bevéés és felidézés mellett megjelenik a szándékos bevéés és felidézés. Megnő a megőrzés időtartama és a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés. A tanulás alapját képező szándékos figyelem, a figyelem tartalma és terjedelme, növekszik, könnyebbé válik a megosztása és az átvitele. A cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél. Gondolatait, érzelmeit érthető formában életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni. Minden szófajt használ, és különböző mondszerkezeteket, mondatfajtákat alkot. Tisztán ejti a magán-és mássalhangzókat, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét. Elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről, tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat, ismeri, és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait.

Ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és azok védelmét, felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek. Rendelkezik elemi mennyiségi ismeretekkel.

Szociális érettség

Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermekkedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőtelle és gyermektársaival egyaránt. A szociálisan érett gyermek tud szabályhoz alkalmazkodni, és késleltetni tudja szükségletei kielégítését. Feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg. Kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

VII. Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvei

Célunk: A kiemelkedő képességű és személyiségfejlődésükben különbözőséget tükröző gyermekekről való személyes gondoskodás.

Feladatunk: Egyéni képességeknek megfelelő, differenciált, egyéni bánásmód biztosítása.

A közösségekben olyan hatások érik a gyermekeket melyek segítségével elfogadják egymást, egymással szembe segítő szándékúak. Mindezek fejlesztésében igénybe vesszük a gyógypedagógus és fejlesztő pedagógus szakember segítségét. A gyermekek közötti különbségekhez, fejlődésbeli eltérésekhez való alkalmazkodást differenciálásnak nevezzük. A differenciálás pedagógiai szemlélet, pedagógiai gyakorlat, ami a különbségekhez való illeszkedést próbálja megvalósítani. A differenciálás nem életkorhoz, hanem elsősorban fejlődési szintekhez való alkalmazkodást jelent. Alapos gyermekismeret szükséges ahhoz, hogy meg tudjuk állapítani egy-egy gyermek terhelhetőségét. Mindennapjainkban hajlamosak vagyunk a kiemelkedő képességű gyermekekről való gondoskodás propagálásáról megfeledkezni. Ők azok, akik nem jelentenek „problémát” a csoportban, de legyünk rájuk büszkéek és vigyázzunk arra, hogy mindig megfelelő terhelést kapjanak, mert megszokhatják a kis erőfeszítéseket, a könnyű sikereket és ez unottá teheti őket. Ez főleg a 7 éves korban figyelhető meg.

Teljesen más a kép a sajátos nevelési igényű gyermekeknél. Számukra az óvodai nevelést csak akkor lehet biztosítani, ha részt tudnak venni a közösségi életben. Csakis olyan sajátos nevelési igényű gyerekek integrálhatók, akik a többiekkel együtt nevelhetők.. Óvodáinkban a többi gyermekkel közös csoportban fogadjuk az átlagtól eltérő gyermekeket is. Egyformán kapják meg a közösségi életbe való beilleszkedést segítő foglalkoztatást. Ezekben a közösségekben az óvodai nevelőmunka lényegesen nehezebb feladat, mint általában. A gyerekek nagyobb törődést igényelnek, szükségük van az egyéni foglalkoztatásra annak érdekében, hogy egyéniségüket képességeik optimális határáig juttathassuk. Ezekben a foglalkozásokban, egyéni részképesség fejlesztésben a fejlesztés irányának meghatározásában ad számukra segítséget a gyógypedagógus, logopédus szakember. Szakvélemény alapján emelt normatívából fedezzük egyéni fejlesztő foglalkozásaikat.

Sajátos nevelési igényű gyermek az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy

beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Cél

A sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentése

- Váljon természetessé a gyermekközösségben jelenlétük.
- Alakuljon ki biztonságérzetük, stabil helyük környezetükben.
- Valósuljon meg a gyermekek szakvéleményben kijelölt képességterületeinek fejlesztése.

Habilitáció, rehabilitáció

- A sérült funkciók fejlesztése, újak kialakítása.
- A sérült funkciókkal egyensúlyban a meglévő funkciókra való támaszkodás, ezek fejlesztése.
- Amennyiben speciális eszközök használata szükséges, ezek elfogadtatása, a használat tanítása.

Feladat

- a szükséges feltételek megteremtése: finanszírozás, eszközkészlet, humánerőforrás,
- a sajátos nevelési igényű gyermekek elfogadása, megismerése, befogadása,
- a kívánatos viselkedési formák megismertetése, elsajátítása, alkalmazása az SNI gyermekek kapcsolataiban,
- az intézményben dolgozók pozitív attitűdje legyen modell értékű, mert az a gyermekek szemléletének is irányadója,
- konzultálás a gyógypedagógussal, pszichológussal, logopédussal, a Református Egységes Gyógypedagógiai és Módszertani Intézménnyel (team munka),
- együttműködés a szülőkkel, családdal a rehabilitáció sikeressége érdekében,
- korszerű pedagógiai módszerek és tanulásszervezési eljárások megismerése, alkalmazása (projekt-módszer, drámapedagógia),
- az egyéni bánásmód jelenléte az egész nap folyamán,
- elvárásaink is igazodjanak a gyermek fejlődési üteméhez,
- erősségeik feltérképezése, azok felhasználása a kompenzáció érdekében,

- pozitív tulajdonságok, tehetség kiemelése, támogatása.
- a rehabilitáció részben a többi gyermekkel végzett munka során, differenciált bánásmóddal és eszközökkel, részben egyéni vagy mikropcsoportos formában valósul meg szakemberek bevonásával

Az integrált nevelésre vonatkozó általános alapelveink

- A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében is általános nevelési célkitűzéseink megvalósítására törekszünk.
- Kiemelt célunk elősegíteni a gyermekek alkalmazkodó készségének, akaraterejének, önállóságának, érzelmi életének fejlődését.
- Biztosítjuk a sajátos nevelési igény szerinti környezetet, tárgyi és személyi feltételeket. Amennyiben a személyi feltételeink hiányosak, utazó gyógypedagógiai szolgáltatást igénylünk az arra kijelölt intézménytől vagy vállalkozó szakembertől.
- A rehabilitációs tevékenységünket team-munkában kialakított és szervezett folyamatban valósítjuk meg. A team munkában a gyógypedagógus, a gyermeket nevelő óvodapedagógus, pedagógiai asszisztens, és a dajka vesz részt.
- Rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő terápiás programjaink jellemzően az óvodai pedagógiai programba, így a napi óvodai életbe beágyazottan valósulnak meg, a gyermekek szakvéleményben foglalt valós igényeihez igazodva, a gyógypedagógus közreműködésével elkészített éves „*Egyéni fejlesztési terv*” szerint. A team döntése szerint kerül sor egyéni kiegészítő fejlesztő, rehabilitációs, illetve terápiás foglalkozásokra.
- Az egyéni igényekhez igazodó foglalkoztatás megvalósulása érdekében rugalmas szervezeti kereteket alakítunk ki.
- A sajátos nevelési igényű gyermekkel végzett munkánk során arra törekszünk, hogy kihasználjuk mindazon lehetőségeket személyiségük, - így különösen a befogadás, empátia fejlesztése, a segítő viselkedésformák és tevékenységek tanítása- fejlesztésére, amit a sérült társaikkal való együttélés nyújt.
- Az elfogadás szemléletét úgy alakítjuk, hogy tartózkodunk mindazon viselkedésminták adásától, amely a sérült gyermekek különbözőségét hangsúlyozza.
- Munkánkkal közvetve segítjük a társadalom befogadó szemléletének kialakítását.
- Fokozott figyelmet fordítunk a sajátos nevelési igényű gyermekek és családjaik esetében az adatvédelemmel és a személyiségi jogokkal kapcsolatos szabályok betartására.

A sajátos nevelési igényű gyermekekkel végzett munkánkra vonatkozó eljárás

Beszéljünk a gyerekeknek a sajátos nevelési igényű társuk érkezéséről. Csak akkor várhatjuk el, hogy megértsék egymást, ha tudják mi az, amit el kell fogadniuk társuk állapotában. Az óvodapedagógusnak is el kell fogadnia a sajátos nevelési igényű gyermeket, közreműködésével szocializálódik a gyermek az óvodai közösségben. Együtt kell működni a sajátos nevelési igényű gyermek szüleivel, hogy a foglalkozások során felmerült tanulási, fejlesztési szituációkat otthon megerősítsék. Fontos feladat az új szakmai ismeretek befogadása, és az együttműködés az óvodai munkát segítő szakemberekkel.

- fokozott figyelmet fordítunk az újonnan felvett gyermekek esetleges problémáinak feltárására, a szakszolgálat, majd a szakértői és rehabilitációs bizottság bevonásával.
- az évnnyitó szülői értekezleteinken rendszeresen tájékoztatást adunk a szülőknek az integrált nevelésre vonatkozó főbb tudnivalókról, az erre vonatkozó eljárási szabályainkról.
- tájékoztatjuk a szülőket, hogy integrált nevelésben, abban az esetben vehet részt gyermekük, ha a szakvéleményben foglaltak alapján az optimális fejlődését biztosítani tudjuk.
- abban az esetben, ha az integrált nevelésre javasolt gyermek a feltételek biztosítása után sem fejlődik megfelelően, illetve adaptációs készségei nem teszik lehetővé a többi gyermekkel való együttnevelést, 1-3 hónapos megfigyelési idő után ismételt szakértői vizsgálatát kérjük.

A sajátos nevelést igénylő gyermekek óvodai nevelését biztosító feltételek

A Köznevelési törvény külön foglalkozik a különleges gondozáshoz, rehabilitációs célú foglalkoztatáshoz való jog érvényesítésével. E szerint a gyermekek jogaival összhangban különleges gondozásra tarthatnak igényt azok a gyermekek, akik testi, érzékszervi, értelmi vagy más fogyatékosságban szenvednek. A személyiség fejlődésében a kortárs csoportok növekvő jelentőségűek. A fogyatékos gyermek nevelése megszervezhető a többi óvodába járó gyermekkel együtt, integrált nevelés keretében.

- a fogyatékoság típusának megfelelő képesítésű gyógypedagógus biztosítása.
- a sajátos nevelést igénylő gyermekek óvodai nevelésének szervezése a specifikus sérülések figyelembe vételével.
- a sajátos nevelési igényű gyermekek különleges gondozás keretében, állapotának megfelelő pedagógiai, és speciális irányú ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését segítjük a többi gyermekkel együtt történő integrált nevelés során. Az átlagtól eltérően fejlődő és ép fejlődésvonalú gyermekek kölcsönös tapasztalatai egymásról, közös tevékenységeik együttes élményeik azt valószínűsítik, hogy később is elfogadók, igény szerint segítőkések lesznek egymás iránt.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- rendelkeznek olyan képességekkel, technikákkal, amelyek a speciális igényeikhez igazítva a testi-lelki-mentális egészség megőrzéséhez szükségesek,
- biztonságban érzik magukat a közösségben, kötődnek az őket körülvevő felnőttekhez és egymáshoz,
- elfogadják önmagukat és egymást,
- lehetőségeikhez mértén aktív tagjai a gyermekközösségnek,
- képesek az alkalmazkodásra,
- eljutnak fejlődésük optimális szintjére.

1. Az enyhe értelmi fogyatékos gyermek

Meghatározó jellegzetességei:

- nagy mozgása nem biztos
- kommunikáció a társakkal nincs kialakulóban
- beszédértése akadozik

Feladat:

- integrált óvodai nevelés keretében folyamatos gyógypedagógiai segítség
- élmények, tapasztalatok, minta adás a gyerekek és a felnőttek részéről

Fejlesztési feladatok:

- kis lépések elvét alkalmazva a gyermekekre jellemző cselekvésbe ágyazott gondolkodást figyelembe vevő képességfejlesztés kellő idő, alkalmat kell, hogy biztosítson
- alapmozgások
- a minimális kontaktus, kooperációs készség

- nonverbális és verbális kommunikációs képesség
- beszédmegértés fejlesztése
- aktív szókincs bővítés
- szobatisztaság az alapvető önkiszolgálási szokások kialakítása
- az adekvát játékhasználat elsajátítása és a kognitív funkciók fejlesztése

Módszerek:

- rendszeresség
- utánzás
- gesztussal kísért egyszerű verbális utasítás
- zene, ritmus és sok-sok ismétlés

Törekedni kell a foglalkozásokon a megfelelő motiváció fenntartására, a csoportban az egymáshoz való közeledésre.

2. A hallási fogyatékos (hallássérült) gyermek

A kevésbé súlyos- vagy közepesen fokban hallássérült (nagyothalló) és a korai életkorban cochlea implantált kisgyermekek képessé válhatnak a hallásra épített kommunikációra.

A nyelvi és pszicho szociális fejlettség kedvező esetben olyan szintű lehet az óvodáskor kezdetére, hogy a hallássérült kisgyermek egy része további speciális segítséggel, halló társaikkal együtt vehetnek részt az óvodai nevelésben.

A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének **központi feladata** a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve.

A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészenléti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól és a beszéd kialakulását egyénenként is nagymértékben és eltérő módon befolyásoló egyéb tényezőktől (például kognitív és pszichés állapot, szociokulturális környezet korai és optimális pedoaudiológiai ellátástól stb.).

Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

A fejlesztés feladata

A nagyothalló – gyermekeknél a beszédterületben mért hallásvesztés 30–45 dB közötti, közepes esetben 45–65 dB közötti, súlyos esetben 65–90 dB közötti hallásvesztést mutatnak ki. A nagyothalló óvodás korú gyermekek az emberi beszéd, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével vagy anélkül), esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg.

A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap

- a nyelvi kommunikáció megindítása, és/vagy fejlesztése
- a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése,
- a beszédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése,
- a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.

A hallássérült kisgyermek eredményes fejlesztésének feltétele

- a gyermeket körülvevő környezet minden elemében a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása,
- szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata,
- valamint a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

A hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott (pl. cochlea implantált) hallássérült gyermekeknél – egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép hallás mérhető.

Fejlesztésük stratégiája döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazásával történik. Beszédértésük, hangzó beszéd produkciójuk fejlődése hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével.

Fejlesztetheységük, fejlődési ütemük döntően függ a műtét időpontjától, a család aktív együttműködésétől. A minél korábban végzett hallásjavító műtét előtti és utáni pedagógiai habilitációs és rehabilitációs fejlesztés, szülői támogatás, foglalkozás – valamint azzal

párhuzamosan –, az audiológiai gondozás eredményezi a nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását.

Fejlesztésük kívánatos színtere az ép hallásúak környezetében van (többségi óvoda, szükség esetén logopédiai csoport). Teljesítményüket döntően befolyásolja intellektusuk, esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvtanulási akadályozottságuk valamint a családi háttér, a fogadó intézmény integrációs szintje a speciális pedagógiai megsegítés.

3. Beszéd fogyatékos gyermek: nyelvfejlődési és beszédzavarok óvodáskorban

Beszéd fogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszéd fogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd), illetve a beszédproblémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

Beszéd fogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A nyelvfejlődési és beszédzavarok

- az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében
- a beszédértés és észlelés nehézségében,
- kifejezőkészség nehézségében (szegényes szókincs, grammatikai fejletlenség),
- a beszéd szerveződés nehézségében (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága),
- a beszéd szervi működés gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában,
- az írott nyelv elsajátításának nehézségeit előjelző kognitív képességzavarban (fonológiai tudatosság, taktilis, vizuális észlelés, verbális emlékezet zavarai),
- a verbális tanulás lassú fejlődésében nyilvánulhatnak meg.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

A **fejlesztés** az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális terápiákat alkalmazó **fejlesztési környezetben valósulhat meg a gyermek komplex állapotfelmérése alapján**. A gyermek egyéni képességeihez igazodó intenzív fejlesztőmunka során fontos, hogy az ismeretszerzést sokoldalú tapasztalatszerzést biztosító módon, cselekvésbe ágyazott játékos módszerekkel tegyük lehetővé, amely segíti a társas kapcsolatok kialakulását és a személyiség fejlődését is.

Kiemelt feladat

- az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása,
- az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók,
- valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása,
- az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában.

A speciális nevelés keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését. A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatni kell, a gyermek fejlesztése a szülőkkel való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósulhat meg.

Azoknál a beszéd fogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszéd fogyatékosághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósulhat meg.

4. A látási fogyatékos (látássérült) gyermek

A látássérült gyermekek a nevelés szempontjából lehetnek: vakok, aliglátók és gyengénlátók. A speciális, gyermekekre szabott pedagógiai program meghatározója a látásélesség mellett: a látássérülés kóroki tényezője, a látássérülés bekövetkeztének időpontja, és a látássérüléshez esetleg csatlakozó egyéb fogyatékoság, rendellenesség.

A látási kontroll hiányosságainak korrigálására minden látássérült gyermek esetében segíteni kell a részvételt a közös játékban, a közösséghez való alkalmazkodást, a viselkedési formák megtanulását és gyakorlását, a közösség előtti szereplést.

Kiemelt hangsúlyt kap az önkiszolgálás megtanítása, a tárgyak és helyük megismertetése, a rendszeret, a higiéné, különösen a szem és a kéz tisztán tartása.

Az óvodai nevelés során mindvégig figyelembe kell venni a látássérült gyermek fizikai terhelhetőségének korlátait, különös tekintettel az adott szembetegsége.

a) Az óvodai nevelésben részesülő **vak** gyermekeknél (vízus: 0) is kiemelt szerepet kap a játék, ami tág lehetőséget ad az ép érzékszervek aktivizálásával a hallás, tapintás, szaglás, íz-érzékelés, mozgás-ritmus, tájékozódási képesség intenzív fejlesztésére. Mozgásnevelésükben kiemelten fontos a testkultúra kialakítása, a tartáshibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, majd folyamatos fejlesztése. A vak gyermekek fejlesztésében hangsúlyos a zenei nevelés, mely egyszerre fejleszti a hallást és a mozgást.

b) Az **aliglátó** gyermekek (vízus: a fényérzéstől 10%-os látásteljesítményig) adottságaik szerint vagy a tapintó-halló vagy a látó-halló (tapintó) életmódra készíthetők fel.

A látásukat praktikusán kismértékben használó aliglátó gyermekek (pl. fényérzékelők, színeket felismerők) nevelési programja a tapintó-halló életmódra felkészítést célozza [2.2. a) pont], de nem hanyagolható el látásteljesítményük megőrzése, intenzív fejlesztése sem.

c) A **gyengénlátó** gyermekek (vízus: 10%-os látásteljesítménytől 33%-ig) főleg látásuk útján tájékozódnak a világban, de az ép látásúakhoz képest sokkal közelebbről, kisebb térben tudják azt használni. Nevelésük speciális optikai eszközök segítségével a vizuális megismerés útján történik, de jelentős szerep jut a nevelésben a többi, elsősorban a hallási és tapintási analízátor kompenzatív működésének is. Kiemelten fontos a testtartási hibák megelőzése, a helyes testtartás megtanítása, az ehhez szükséges környezet (pl. dönthető asztallap, egyéni megvilágítás) biztosítása.

A gyengénlátó gyermek fejlesztésének kiemelt területei az óvodában:

A gyengénlátó gyermek gondolkodás- és beszédfejlődését a látásos élmények hiányossága jelentősen befolyásolja, ezért különösen fontos a környezet vizuális megismertetése. Területei:

- Látásnevelés: a látás használatának megtanítása a távoli és a közeli környezetben.
- A nagymozgás fejlesztése: mozgáskoordináció, mozgásbiztonság.
- Térbeli tájékozódás a látás felhasználásával.
- A finommozgás fejlesztése: a kézügyesség fejlesztése, az írás előkészítése.

- A látás-mozgáskoordináció fejlesztése: finommozgások és nagymozgások esetében egyaránt.
- Az érzékelés egyéb területeinek fejlesztése
- A hallási figyelem és megkülönböztető képesség segíti a tájékozódást, tanulást.
- A tapintás által szerorzhető információk kiegészítik a tárgyak tulajdonságairól szerzett ismereteket.

5. A fejlődés egyéb pszichés zavarával (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozás zavarral) küzdő gyermek

A sajátos nevelési igényű gyerekek e csoportját a különböző súlyosságú és komplexitású – az ismeretelsajátítást, a tanulást, az önirányítás képességeinek fejlődését nehezítő – részképesség-zavarok, vagy azok halmozott előfordulása jellemzi. Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet. A kognitív, az emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése a sikeres beilleszkedést, az iskolába lépésre való felkészülési folyamatot késleltetheti.

Kiemelt feladat

- a gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség-zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával.

A fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával történjen. További feladat megelőzni a teljesítménykudarcokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készségeket.

Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrizni kell, és amennyiben szükséges, a fejlesztés további menetét erre alapozva kell meghatározni.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, komplex – pedagógiai-gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi – szakértői véleményben foglaltak alapján történik.

6. Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

Cél

- A harmonikus, nyugodt, biztonságot adó óvodai környezet biztosítása révén váljon a természetessé gyerekek között személyiségük különbözősége.
- A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek esélyegyenlőségének biztosítása, fejlődésüknek elősegítése, életminőségük javítása, hogy a későbbi életszakaszuk folyamán **könnyebben tudjanak beilleszkedni a társadalomba.**

Feladat

- Befogadó csoportléggör kialakítása
- A többi gyermek között, párhuzamos tevékenységként kezdeményezett fejlesztőjátékok alkalmazása.
- Szakemberekkel való együttműködés.

Kiemelten tehetséges gyermekek nevelése

Kiemelten tehetséges gyermek: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség,

Cél

- a tehetséges gyermekek kiemelkedő képességeinek korai felismerése,
- tehetsége kibontakoztatásához megfelelő feltételek biztosítása.

Feladat

- ingergazdag környezet és a személyre szabott interakció biztosítása,

- az önálló felfedezés lehetőségének megteremtése,
- fokozott érzelmi fejlődés lehetőségének biztosítása,
- egyéni képességeknek megfelelő tanulási utak biztosítása,
- megértő, elfogadó légkör, sajátos törődés biztosítása,
- a gyermekek szükségleteinek, igényeinek felmérése, kezelése a pedagógiai kompetenciahatárokon belül,
- a beilleszkedés segítése,
- változatos tevékenységek biztosítása önmaguk kipróbálására, megismerésére,
- sokszínű játékforma felkínálása,
- adekvát fejlesztési eszközök, formák alkalmazása,
- a kiemelkedő képesség fejlesztése egyéni terhelés biztosításával,
- a családok segítése, tájékoztatása,
- gyenge oldal erősítése,
- a megfelelő szakemberrel történő kapcsolatfelvétel és együttműködés.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- képesek a közösségben megtalálni helyüket, kialakul biztonságérzetük,
- képesek önmaguk, társaik és a felnőttek elfogadására,
- képesek az együttműködésre,
- erősödik önbizalmuk,
- megalapozódik önmaguk megismerése,
- kimagasló képességterületén többlettudással rendelkeznek,
- kreativitásuk fejlett,
- tudja az érzelmeit kezelni és kifejezni,
- kiemelkedő képessége megjelenik szerepjátékában.

Záró gondolatok

A református, keresztyén óvodai nevelési programunk megírása során a Szentírás alapelvei, egészséges teológiai nézetek és a gyermekek hitben való nevelésének felelőssége vezérelte óvodánk nevelőtestületét.

Programunk nevelési alapelveit az elfogadó, gondoskodó cselekvő, építő gyermekszeretetből vezeti le, „az Isten szeretet” gondolatának jegyében.

A családi nevelés kiegészítőjeként, a program gyakorlati megvalósításakor arra törekszünk, hogy a gyermekek napjaikat egy jól szervezett családi élethez hasonlóan tölthessék el. Az óvodai életmódnak ugyanis a családra kell „mintázódnia” mert ez a kisgyermek belső igénye.

A mi feladatunk, hogy a gyermekkor szükségleteit figyelembe véve, Isten útmutatása szerint neveljünk, úgy, hogy a gyermek egyénisége fejlődjék. Teljes odafordulással bánjunk vele, egészséges környezetet alakítsunk ki számára, jó szokásokra, életritmusra, korához illő viselkedésre szoktassuk.

A folyamatosság, a játék és az életkori sajátosságokhoz igazított kommunikáció, amely megfelel a gyermekkor igényeinek és anyanyelvi kultúránk szellemiségének, biztosíthatja gyermekeink hitbeli fejlődését, keresztyén szellemben való nevelésüket, gyermeki személyiségük kiteljesedését.

Az óvodáskorú gyermek életkori sajátosságaira épülő, azt figyelembe vevő nevelési alapelveink, eljárásaink biztosítják a bensőséges hangulat és a védettség érzését a gyermekeknek.

Fontosnak tartjuk, hogy a különböző életkorú gyermektársaktól eredő hatások is érhék őket, hiszen ezek minőségileg mások, mint az egykorúaktól eredők, ill., a felnőttekkel való kapcsolatokat. A kisebbeknek fokozottabban állnak rendelkezésre vegyes csoportban az utánzásos tanulás lehetőségei. A nagyoknak a kicsik jelenléte óriási szociális lehetőséget tartogat. Olyan folyamatok lépnek működésbe, mint az empátia, a védelemadás, példanyújtás, bátorítás, gondozás. Ezek hatására jobban fékezik indulataikat, tehát kevesebb a kicsik előtt

folytatott agresszió. Mindezekén túl növekszik kompetenciaérzésük, autonómiájuk, önbizalmuk és önértékelésük is. Újra és újra átélhetik az „én már tudom” örömét, a jártasság élményét, a pontosabb felidézés, az ismétlések, az emlékezeti működést aktivizálják és serkentik a gondolkodási folyamatokat.

A vegyes csoportokban nem bántja a gyermekeket a lemaradás érzése, hiszen mindig akad a különböző korúak között olyan, akinél ő is jobban teljesít. Nem a követelményszinteknek való minden áron megfelelés a legfontosabb, hanem a gyermek egyedi, személyes mivolta. Így tartható tiszteletben különbözőségük. Programunk a gyermek szemszögéből közelíti a világot, amely pedig magával hozza az igazi gyermekközpontúságot.

Semmit nem erőltetünk, hanem Istenben bízunk, időt és teret engedünk Neki, hogy akarata szerint munkálkodjon életünkben és gyermekeink életében, hogy „hitük ne emberek bölcsességén, hanem Isten erején nyugodjék”. (1 Korinthus 2, 5)

Záró rendelkezések

- 1.1 Jelen szakmai program módosítása csak a nevelőtestület elfogadásával és a fenntartó jóváhagyásával lehetséges.
- 1.2 Az intézmény 2025. szeptember 1. napjától szervezi meg nevelő és oktató munkáját e szakmai program alapján.
- 1.3 A fehérgyarmati Kölcsey Ferenc Református Általános Iskola és Óvoda szakmai programját az intézmény vezetőjének előterjesztése alapján a nevelőtestület 2025. 06. 25. napján elfogadta.

Szarkáné Balogh Katalin sk
főigazgató

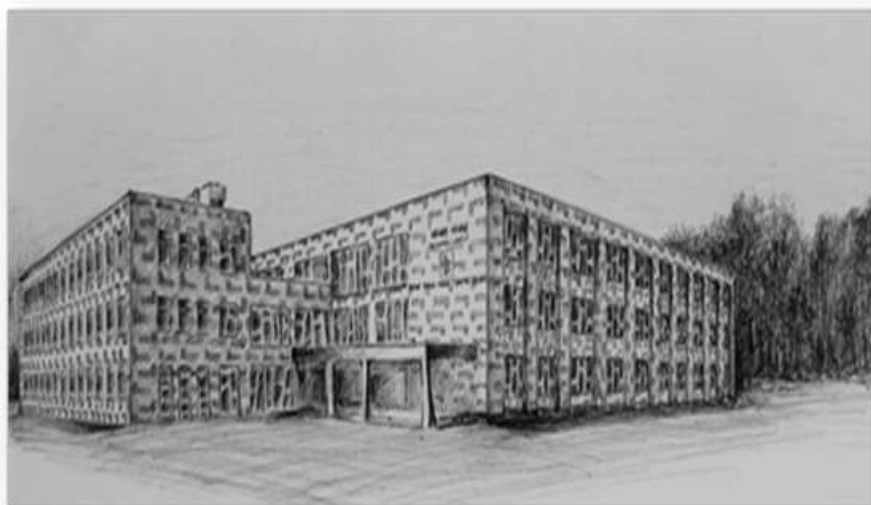
Kölcsey Ferenc Református Általános Iskola és Óvoda

Fehérgyarmat, Sport u. 22.

Telefon/fax: 44/510-193

e-mail: kolcseyiskola@fehergyarmat.hu

OM: 201531

ISKOLA

NEVELÉSI, PEDAGÓGIAI, SZAKMAI PROGRAM

2025.

1. Az iskola nevelési programja

1.1 A nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai

A fehérgyarmati Kölcsey Ferenc Református Általános Iskola és Óvoda az érvényben lévő köznevelési törvény és a Magyarországi Református Egyház köznevelési törvénye alapján működő nyolc évfolyamos alapfokú oktatási intézmény.

Intézményünk vállalja a magyar református pedagógiai gondolkodás évszázadok során kikristályosodott elveit. Ezek az alábbiak:

1. A szószék és a katedra közös célt szolgál. Az utóbbi feladata, hogy Isten dicsőségét hirdesse, amint az a művészetben, tudományban, természetben megnyilatkozik.
2. Isten személyesen szólítja meg az embert. A tanítónak, tanárnak tudnia kell, hogy minden tanuló önálló személyiség, s így mindegyikükhöz külön út vezet.
3. A Teremtő talentumokkal ajándékozza meg az embert. Az iskola feladata, hogy segítse a diákot ezek felismerésében, s ráébressze az ezzel járó felelősségre. A tehetségével való szerény, de okos gazdálkodás a református iskola diákjaiban szilárd hivatástudatot és munkaerkölcsöt kell, hogy kialakítson.
4. A reformátori szemlélet szerint hivatás és hivatás között nincsen rangsor, különbséget e téren csupán a hivatás betöltésének mértéke jelenthet.
5. Reformátoraink vallották, hogy nemcsak az egyénnek, hanem egész közösségeknek, népeknek is Istentől rendelt küldetésük van. A református iskola ennek jegyében osztozott és osztozik a nemzeti sorskérdésekben.

A református intézményekben folyó nevelői és oktatási munkát az alábbi reformátori alapelvek határozzák meg:

❖ Solus Christus	(egyedül Krisztus)
❖ Sola Fide	(egyedül hit által)
❖ Sola Gratia	(egyedül kegyelemből)
❖ Sola Scriptura	(egyedül a Szentírás)

Elsődleges feladatunknak tartjuk, hogy a város református gyülekezetéhez tartozó szülők - keresztelési fogadalmukhoz híven - ne csak hitben nevelhessék, hanem hitben neveltethessék gyermekeiket.

Intézményünk nyitott más felekezetű családok számára, amennyiben azonosulni tudnak nevelési, oktatási célkitűzéseinkkel, és a református gyülekezeti tagok gyermekei számára elegendő férőhelyet tudunk biztosítani.

Legfőbb nevelési célunk, hogy diákjainkat a magyar református iskolák nemes hagyományaihoz hűen, az evangéliumi hit és erkölcs szellemében neveljük.

Nevelőmunkánk alapja, a tanulónak, mint Isten teremtményének, mint embernek a tisztelete, és a teremtett világ iránti felelősség. Az iskola ennek szellemében ösztönzi az önálló gondolkodás kialakulását, a kezdeményezőkészséget, ugyanakkor tudatosítani kívánja diákjaiban kötelességeiket is.

Oktatási feladatainkat életkori sajátosságokhoz és egyéni adottságokhoz illesztett korszerű ismeretanyag közlésével, magyar és református kultúránk örök értékeinek tanításával valósítjuk meg. Oktatási célunk elsődlegesen a stabil alapkészségek kialakítása, a tanulási szokások, az önművelési igény megalapozása.

Diákjainkat felkészítjük középiskolai tanulmányokra.

1. Képzési szakaszok

1-2. évfolyam: Bevezető szakasz

3-4. évfolyam: Kezdő szakasz

5-6. évfolyam: Alapozó szakasz

7-8. évfolyam: Fejlesztő szakasz

Bevezető és kezdő szakasz:

A kezdeti évek döntő fontosságúak. Ebben a korban alakulnak ki az iskolához, tanuláshoz való viszonyok. Ezért kiemelten foglalkozunk a kisiskolások nevelésével, oktatásával. Megtanítjuk őket írni, olvasni, számolni. Képesé tesszük őket gondolataik értelmes közlésére. Törekszünk arra, hogy a gyermekek között egymás elismerésén, szeretetén alapuló barátság alakuljon ki, fogadják el egymást, segítsenek egymásnak. Ismerkedjenek meg szűkebb természeti környezetükkel, tanulják, gyakorolják az emberi együttélés alapvető módjait. Kialakítjuk az életkornak megfelelő szokásrendet. Folyamatosan fejlesztjük a kommunikációs képességet. Kompenzáljuk a szociokulturális különbségeket, hiszen tanulóink különböző adottságúak testi, pszichikai fejlettség és szociális környezetük tekintetében is. Törekszünk az óvodából iskolába történő átmenet megkönnyítésére, a tanulási kedv kialakítására, a közösségi magatartás fejlesztésére.

A bevezető és kezdő szakaszt a gyermekek fejlődési ütemének eltérése miatt folyamatként kezeljük, egyéni fejlődésüket mérésekkel ellenőrizzük és segítjük, lezárásaként összegző felméréseket végzünk.

A bevezető és kezdő szakaszban nem szakrendszerű oktatás, testnevelésből a helyi tantervben meghatározottak szerint szakrendszerű oktatás folyik.

Alapozó és fejlesztő szakasz:

Fokozatosan bővítjük, magasabb szintre emeljük a kialakult készségeket, képességeket, gondolkodási műveletekben való jártasságokat. Tovább bővítjük ismereteiket. Elősegítjük a gyermek-szülő kapcsolat fejlődését, az önállósodási törekvéseiket, beilleszkedésüket. Kialakítjuk az önkritika, kritika, önuralom, tisztelet, viselkedés végleges formáit. Lehetőséget teremtünk részükre önmaguk kipróbálására, megmérettetésére. Fejlesztjük felelősségérzetüket és differenciáltan képességeiket. Orientáljuk iskola és pályaválasztásukat.

A szociokulturális különbségekre különös figyelmet fordítunk, a nevelési feladatokat a szülőkkel egyeztetve végezzük.

A szülők munkaidejéhez és a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodik a tizenhat óráig szerveződő foglalkozási rendünk. A különböző foglalkozások nemcsak a feldolgozandó tananyag, hanem a fejlesztendő alapkészségek és képességek szempontjából is egymásra épülnek.

Ezen rész feladata az alapkészségek megszilárdítása, az önműveléshez, önálló tanuláshoz, ismeretszerzéshez szükséges képességek kifejlesztése. Ebben a szakaszban is megtartjuk a korábbi tantárgyi szerkezetet, beépítve az önálló tananyag-feldolgozást, egyéni érdeklődést fejlesztő feladatokat.

2. Képzési specialitások

Felmenő rendszerben a 3. évfolyamtól emelt óraszámban idegen nyelv (angol, német) tanulása, alapfokú nyelvvizsga megszerzése és versenyeztetési lehetőség. 1. évfolyamtól fakultatív jelleggel idegen nyelv tanulása.

Felmenő rendszerben digitális kultúra oktatása.

Kiemelt környezetvédelmi nevelés.

3. Módszertani sajátosságok

A tananyag kiválasztásánál az életkori sajátosságokat, a korszerű követelményeket, a maradandó készség és képességfejlesztést tartjuk elsődlegesnek. Nem a tananyag feldolgozása a cél, hanem aktív, használható ismeretet adó tudás beépülése a tanulókbá.

Az oktatás évfolyamonként meghatározott tanmenettel, tankönyv és tanszerhasználatával történik. A feldolgozás ütemét és mértékét az alapkövetelményeken túl a gyermekcsoport egyenletes fejlődése, illetve az egyéni adottságok határozzák meg.

Évenként és osztályonként tanórai bontású tanmenet biztosítja, hogy a tanítási óra a gyermekek adott szintjéhez, a fejlesztendő területhez igazodjon.

Felső tagozaton évfolyamonként az azonos tantárgyakat azonos módszerekkel, és azonos tankönyvek használatával lehet tanítani. Így az adott évfolyam valamennyi tanulója egységes ismeretanyag birtokába juthat. A tanár egyéni szabadságát a pedagógiai program a tanulók érdekében korlátozza. A tanulók fejlődésének mérésére szolgálnak az évfolyamdolgozatok, az külső országos mérések, belső intézményi mérések (művelési sebesség mérése, kiskompetencia mérés) valamint a tantárgyi ismeretekhez kapcsolt vizsgák 8. évfolyamon (magyar nyelv és irodalom, matematika tantárgyakból).

Ez az egységes rend biztosítja a gyermekek kiegyensúlyozott fejlesztésének lehetőségét és az évfolyamok azonos tudásanyagát.

Munkaformák:

- frontális osztálymunka
- páros munka
- egyéni munka
- egyénre szabott (individualizált) munkaforma
- differenciált tananyag-feldolgozás
- csoportmunka
- kooperatív csoportmunka
- adaptív tevékenység

Módszerek: A pedagógus által választott, a tananyag feldolgozásához és a tanulócsoporthoz igényeihez legjobban igazodó módszerek.

1.2 A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Az ismeretanyag tanításával egy időben közvetít a pedagógus értelmi, érzelmi, erkölcsi mintákat, melyek meghatározó módon épülnek be a gyermek személyiségébe, befolyásolva későbbi lehetőségeit.

A református iskola színvonalának alapvető meghatározója pedagógusai egyénisége, szaktudása, szolgáló hite. A pedagógusnak vezető, szervező, mintaadó szerepet kell betöltenie. A megfelelő pedagógiai hatás eléréséhez a pedagógus pályára alkalmas keresztyén személyiségen túl, a gyakorlatban a következő feltételek szükségesek:

- Kevés pedagógus vegyen részt a 6-8 éves kisgyermek nevelésében, minél több időt töltsön tanítványaival, és minél hosszabb ideig érvényesüljenek az azonos pedagógiai elvárások.
- Az azonos osztályban dolgozó nevelők együttműködően építsenek egymás munkájára. Iskolánkban ezeknek az elveknek az érvényesülését segíti a kiscsoport (azonos tanító pár) rendszer 1-2. és 3-4. évfolyamon, valamint tantestületünk egymást segítő, egymás csoportjaira figyelő felelős magatartása.
- Felsőbb évfolyamokon is legyen idő és figyelem a gyermekek apró, mindennapi problémáinak megbeszélésére, ezt igyekszünk megvalósítani a reggeli Csendes percek a Biblia melletti beszélgetésekkel. A napi 10 percek sokszorosan megtérülnek. A gyerekek elmondják gondjaikat, megbeszélnek egy-egy Ige aktuális mondanivalóját, de szólhat a Csendes percek az osztályt foglalkoztató problémáról is. Miközben pedagógusainknak lehetőségük nyílik tanítványaik lelki fejlesztésére, a rendszeres készüléssel önmaguk is fejlődnek. A gyerekek a különböző tanító-, tanáregyéniségek segítségével a napi dolgokban kapnak útmutatást, valós problémáikra bibliai választ.
- A református iskolák oktatási nevelési rendszerének kohéziója, összetartó lényege, a Biblia tanításaira épülő pedagógiai munka. Nem korlátozódhat tantervi keretek közé csupán, hiszen az egyházi iskolák identitását nem a hittan órák adják, hanem az egész napra kiterjedő, a gyermekek személyiségét és kapott talentumait szem előtt tartó nevelőmunka.

1.3 Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Az iskolai egészségfejlesztés célja, hogy a tanulók korszerű ismeretekkel, és azok gyakorlásához szükséges készségekkel és jártasságokkal rendelkezzenek egészségük védelme érdekében. Ismerjék fel, milyen összefüggés van az életmód, a viselkedés és az egészségi állapot között.

A Biblia azt tanítja, hogy az ember azáltal ember, hogy egységet képez benne test és lélek. Elválaszthatatlanok egymástól.

Az iskola egészségfejlesztési tevékenységének kiemelt feladatai

- A tanulók korszerű ismeretekkel, és azok gyakorlásához szükséges készségekkel és jártasságokkal rendelkezzenek egészségük megőrzése és védelme érdekében.
- Tanulóinknak bemutatjuk, és gyakoroltatjuk velük az egészséges életmódot szolgáló tevékenységi formákat.
- A tanulók életkoruknak megfelelő szinten, a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozások keretében foglalkoznak az egészség megőrzésének szempontjából legfontosabb ismeretekkel, mint például a
 - a) a családi és kortárskapcsolatok,
 - b) a környezet védelme,
 - c) az aktív életmód, a sport,
 - d) a személyes higiénia,
 - e) a táplálkozás,
 - f) az alkohol- és kábítószer fogyasztás, dohányzás,
 - g) a szexuális fejlődés.
- Az egészségnevelés az iskola minden pedagógusának természetes feladata.

Az iskolai egészségfejlesztést elsősorban a következő tevékenységformák szolgálják:

- A mindennapi testedzés lehetőségének biztosítása: testnevelés órák, az iskolai sportkör foglalkozásai, napközis szabadidő, művészeti iskola táncórái.
- A környezetismeret, magyar irodalom, természetismeret, biológia, hit-és erkölcstan, technika tantárgyak, valamint a reggeli Csendes percek alatt elsajátított ismeretek.
- Az egészségnevelést szolgáló tanórán kívüli foglalkozások, fogápolással foglalkozó bemutatók szervezése. Félévente, osztályonként egy-egy gyalog- vagy kerékpártúra (környezetvédelmi szakkör keretében), télen korcsolyázás szervezése.

- Az iskolai egészségügyi szolgálat (iskolaorvos, védőnő) segítségének igénybe vétele, a tanulók egészségügyi és higiéniai szűrővizsgálatának megszervezéséhez, és felvilágosító előadások tartásához.
- Az iskolai segítők (Városi Szociális Központ) munkatársainak prevenciós tevékenysége, előadások, foglalkozások szervezése, figyelemmel kísérés.

1.3.1 Az egészségfejlesztés iskolai feladatai

Az iskolai testi-lelki egészségfejlesztés területén kiemelt szereppel rendelkező munkatársak:

Munkakör	Feladat
Osztályfőnök	Családokkal való kapcsolattartás. Nevelési feladatok, példamutatás.
Vallástanár	Családokkal, gyülekezetekkel való kapcsolattartás. Diákok, munkatársak lelkigondozása.
Diákpresbitérium segítő tanára	A szabadidő hasznos eltöltésére és az egészséges életmódra nevelés. Demokratikus képviselő tanítása.
Testnevelő	A megfelelő tartásjavító, erősítő gyakorlatok végeztetése. Sportolási alkalmak megszervezése.
Iskolai védőnő	Felvilágosító előadás.
Gyermek és ifjúságvédelmi felelős	Hátrányos helyzetű tanulók, veszélyeztetett gyermekek gondozása.

Feladat megnevezése	Megállapítások	Ebből adódó feladatok
Étkeztetés	A táplálkozási szokások gyermekkorban alakulnak ki. Rögzülnek a táplálkozási minták, kialakul a helyes étkezési mód és az étkezés biztonságos, higiénés és kulturált szintje.	Megfelelő környezet kialakítása. Változatos étrend igénylése. Helyes étkezési szokások gyakoroltatása.
Iskolaorvosi ellátás	Látás, hallás, testi fejlődés stb. rendszeres ellenőrzése mellett kiszűrhetők az egészséget komolyabb károsító tényezők. Fogászat, szájhigiénia.	Rendszeres, preventív egészségügyi vizsgálatok. Szükség esetén beutaló szakorvosi ellátásra.

Balesetmegelőzés, baleseti ellátás	Baleset szempontjából tipikus veszélyhelyzetek: -óraközi szünetek, -testnevelés órák, -osztálykirándulások, -iskolai sportversenyek, -ünnepségek.	Balesetvédelmi oktatás. A pedagógus és a tanulók életmentéssel, elsősegélynyújtással kapcsolatos jártasságának felfrissítése. Tanítási idő alatt folyamatos telefonriasztsági lehetőség biztosítása.
Beteg gyerek ellátása	Elsősegélynyújtás - szükség esetén.	A szülő értesítése. Szükség esetén orvoshoz vinni a gyereket a pedagógiai asszisztens közreműködésével.
Munkavédelem	Az iskola helyiségei építészeti, munkavédelmi előírásoknak megfelelően vannak kialakítva. Emellett lehetnek sajátos kockázati tényezők. Utazás, kirándulás megszervezése körültekintő óvatosságot igényel.	Tűzriadó, balesetvédelmi, munkavédelmi oktatás megtartása (munka és tűzvédelmi felelős). Elsősegélynyújtási ismeretek megtanítása. (védőnő, biológia tanár) Évente kockázatelemzés készítése. (Gazdasági vezető)
Személyi tisztaság	A tanuló környezetének tisztántartása, tisztasági szokások korai kialakítása mellett válik belső igényévé.	Tantermek tisztántartása. Mellékhelyiségek, kézmosók rendeltetésszerű használata, higiéniai eszközök biztosítása, rendszeres tisztántartása. Tisztasági szokások kialakítása.

1.3.2 Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása

Az iskolai elsősegélynyújtás oktatásának legfőbb célja:

Az elsősegélynyújtás nehezen megfogalmazható, megragadható téma. Nem lehet egy minden részletében kielégítő magyarázatot adnunk, sok összetevőből épül fel, melyek lényege az adott gondolkodásmód megteremtése. Ez a fajta gondolkodásmód életstílus és hivatás is egyben.

Jó összefoglalásnak tekinthető: Az elsősegélynyújtás olyan egészségügyi beavatkozás, amelyet bárki a végleges szakellátás megkezdése előtt végez, baleset vagy hirtelen egészségkárosodás

közvetlen körülményeinek elhárítása és az állapot további romlásának feltartóztatása érdekében.

Tehát az elsősegélynyújtás célja lehet az élet megmentése, a további egészségkárosodás megakadályozása, valamint a gyógyulás elősegítése.

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításának formái:

Az egyes szakórákon az alábbiak szerint történik a figyelem felkeltése:

- Biológia órán: a leggyakoribb mozgásszervi elváltozások, sérülések, rovarok okozta csípések ellátása.
- Kémia órán: mérgezések, vegyszerek okozta sérülések ellátása.
- Fizika órán: az áramütéssel, égési sérülések ellátásával kapcsolatos feladatok.
- Testnevelés órán: a testnevelés órán előforduló balesetek megelőzése és alapvető feladatok
- Osztályfőnöki órán: az iskolában előforduló balesetek megelőzése és alapvető feladatok

Tanórán kívüli lehetőségek:

- Erdei iskola: túrázás balesetvédelmi ismereteiről tájékoztatás.
- Vöröskeresztes szakkör keretén belül az alapvető elsősegély nyújtási szabályok megismertetése a szakköri tagokkal, hogy ők is tudják népszerűsíteni a társaiknak.
- Balesetvédelmi oktatáson a tanulóifjúság és az iskola valamennyi dolgozója részére.

1.4 A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

1.4.1 A tanítási órán megvalósítható közösségfejlesztő feladatok:

A tanórán résztvevő tanulók egy osztályközösség tagjai, az osztályközösséget pedig a

- ✓ közösségi érdek
- ✓ közösségi cél
- ✓ közös értékrend
- ✓ közös tudat tartja össze.

Célunk olyan valódi közösséget formálni, amely képes és hajlandó a közös cél érdekében:

- ✓ a közös értékrend elfogadására és
- ✓ az iskola szervezett keretein (tanórák) belül ennek megfelelően viselkedni, munkálkodni.

Ennek érdekében az alábbi feladatok megvalósítására törekszünk:

- ✓ a tanulás támogatása:
- ✓ kölcsönös segítségnyújtással,
- ✓ közösségi ellenőrzéssel,
- ✓ tanulmányi és munkaerkölcs erősítésével,
- ✓ a tanulók kezdeményezéseinek segítése,
- ✓ a közvetlen tapasztalatszerzés segítése,
- ✓ a közösségi cselekvések kialakításának segítése, fejlesztése (példamutatással, helyes cselekvések bemutatásával, bírálat, önbírálat segítségével),
- ✓ a tanulók önállóságának, öntevékenységének, önigazgató képességének (ki)fejlesztése,
- ✓ a folyamatosság biztosítása: a már elért eredmények továbbfejlesztése, a következő évfolyamon (iskolafokon) a már elért eredményekre való építés,
- ✓ olyan nevelőkollektíva kialakítása (megtartása), mely összehangolt követeléseivel és nevelési eljárásaival az egyes osztályokat vezetni és tevékenységüket koordinálni tudja,
- ✓ különböző változatos munkaformákkal (homogén csoportmunka, differenciált csoportmunka, kooperatív tanulás, páros munka, egyéni munka, kísérlet, verseny...stb.) az egymásért való felelősség érzésének erősítése.

1.4.2 Az egyéb foglalkozások közösségfejlesztő feladatai:

Diákétkeztetés

Tanulóink igénye szerint napi háromszori étkezésben (tízórai, ebéd, uzsonna) részesülhetnek, de igény szerint csak főétkezést (ebédet) is biztosít az intézményi étkeztetés.

Tehetséggondozó és felzárkóztató foglalkozások

Az egyéni képességek minél jobb kibontakoztatását, a tehetséges tanulók gondozását, valamint a lemaradók felzárkóztatását az egyes szaktárgyakhoz kapcsolódó tanórai differenciálás, az egyéni fejlődést nyomon követő mérési rend, a bontott tanórák és a tanórán kívüli tehetséggondozó és felzárkóztató foglalkozások segítik.

Az egyes tantárgyakból alacsony szintű teljesítményt nyújtó tanulók számára egyéni képességfejlesztő foglalkozásokat szervezünk. A sajátos nevelési igényű gyermekeket a Református EGYMI munkatársai fejlesztik. (gyógypedagógus, logopédus, fejlesztő pedagógus, gyógytestnevelő)

A 8. évfolyamon a továbbtanulás, a középiskolai felvétel elősegítésére középiskolára előkészítő foglalkozásokat szervezünk magyar nyelv és irodalomból, valamint matematikából. A tehetséggondozó és felzárkóztató foglalkozások indításáról - a felmerülő igények és az iskola lehetőségeinek figyelembe vételével – a fenntartó dönt.

A tehetséggondozásban, képességfejlesztésben végzett tevékenységek:

- Az alapkészségek, képességek sokirányú megalapozása.
- Az egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése.
- A tehetséggondozó foglalkozások, választható szakkörök, Erdei iskola.
- A különböző mozgásformák elsajátíttatása: néptánc, társas tánc, úszás.
- Versenyekre, vetélkedőkre, bemutatókra való felkészítések.
- A szabadidős foglalkozások (pl. színház- és mozi látogatások) szervezése.
- Az iskolai könyvtár, valamint az iskola más létesítményeinek, eszközeinek egyéni vagy csoportos használata.
- A művészeti intézményekkel való együttműködés.
- A továbbtanulás segítése.

Iskolai sportkör

Az iskola valamennyi tanulója az iskolai sportkör tagja. Az iskolai sportkör a tanórai testnevelési órákkal együtt biztosítja a tanulók mindennapi testedzését, valamint a tanulók felkészítését a különféle sportágakban az iskolai és iskolán kívüli sportversenyekre.

Szakkörök

A különféle szakkörök működése a tanulók egyéni képességeinek fejlesztését szolgálja.

A szakkörök jellegüket tekintve lehetnek művésziek, szaktárgyiak, de szerveződhetnek valamilyen közös érdeklődési kör, hobbi alapján is.

A szakkörök indításáról - a felmerülő igények és az iskola lehetőségeinek figyelembe vételével – a fenntartó dönt.

Iskolai könyvtár

A tanulók egyéni tanulását, önképzését az iskolai könyvtár és a tantermekben elhelyezett szabadpolcos rendszer segíti.

Művészeti oktatás

A szakszerű kereteit együttműködési megállapodás alapján művészeti iskolák biztosítják tanulóink számára.

1.4.3 A Diákpresbitériumi munka közösségfejlesztési feladatai:

A tanulók és tanulóközösségek érdekeinek képviselésére, az iskolavezetés munkájának segítésére, az iskolában Diákpresbitérium működik, mely a 4-8. osztályokban megválasztott osztályképviselőkből áll, melyet vezetőség irányít. A Diákpresbitériumba való bekerülés feltételét a diákok által megalkotott működési szabályzat határozza meg.

Tevékenységeiket kijelölt pedagógus segíti. Alkalomszerűen üléseznek, évente egy alkalommal nagygyűlést rendeznek. A diákpresbitérium összehívását az igazgató is kezdeményezheti.

1.4.4 A szabadidős tevékenység közösségfejlesztő feladatai:

Versenyek, vetélkedők, bemutatók

A tehetséges tanulók továbbfejlesztését segítik a különféle (szaktárgyi, sport, művészeti stb.) versenyek, melyeket az iskolában évente rendszeresen szervezünk. A legtehetségesebb tanulókat az iskolán kívüli versenyeken való részvételre is felkészítjük.

Tanulmányi kirándulások

Az osztályfőnökök a tantervi követelmények teljesülése, a nevelőmunka elősegítése céljából, az osztályaik számára, évente egy alkalommal kirándulást szervezhetnek. A kirándulás kapcsolódik az adott évfolyam tananyagához.

A kirándulások finanszírozása: a tanév második félévében, az osztály a szülői munkaközösség összehívása után, a szülők által finanszírozott osztálykirándulások szervezhetők.

Javasolható helyszínek:

1. évfolyamon: Nyíregyháza, Vadas park, Falumúzeum
2. évfolyamon: Tiszahát, Túristvándi, Szatmárcseke, Tiszacsécse, Nagyar, Tarpa
3. évfolyamon: Debrecen, Déry Múzeum
4. évfolyamon: Sárospatak
5. évfolyamon: Északi-középhegység
6. évfolyamon: Eger
7. évfolyamon: Szeged és Ópusztaszer
8. évfolyamon: Visegrád, Budapest, Szentendre

1.5 A pedagógusok helyi feladatai, az osztályfőnök feladatai

A pedagógusok feladatainak részletes listáját személyre szabott munkaköri leírásuk tartalmazza. *A pedagógusok legfontosabb helyi feladatait az alábbiakban határozzuk meg.*

- a tanítási órákra való felkészülés,
- a tanulók dolgozatainak javítása,
- a tanulók munkájának rendszeres értékelése,
- a megtartott tanítási órák dokumentálása, a helyettesített órák vezetése,
- különbözeti, felvételi, osztályozó vizsgák lebonyolítása,
- kísérletek összeállítása, dolgozatok, tanulmányi versenyek összeállítása és értékelése,
- a tanulmányi versenyek lebonyolítása,
- tehetséggondozás, a tanulók fejlesztésével kapcsolatos feladatok,
- eseti helyettesítések,
- felügyelet a vizsgákon, tanulmányi versenyeken, iskolai méréseken,
- iskolai kulturális, és sportprogramok szervezése,
- osztályfőnöki, munkaközösség-vezetői, diákönkormányzatot segítő feladatok ellátása,
- az ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátása,
- szülői értekezletek, fogadóórák megtartása,
- részvétel nevelőtestületi értekezleteken, megbeszéléseken,
- részvétel a munkáltató által elrendelt továbbképzéseken,
- a tanulók felügyelete óráközi szünetekben és ebédeléskor,
- tanulmányi kirándulások, iskolai ünnepek és rendezvények megszervezése,
- egyházi, városi és iskolai ünnepeken, rendezvényeken való részvétel,
- részvétel a munkaközösségi értekezleteken,
- tanítás nélküli munkanapon az igazgató által elrendelt szakmai jellegű munkavégzés,
- iskolai dokumentumok készítésében, felülvizsgálatában való közreműködés,
- szertárrendezés, a szakleltárak és szaktantermek rendben tartása,
- osztálytermek rendben tartása és dekorációjának kialakítása.
- tankönyv, taneszköz választás
- stb.

Az osztályfőnököt az igazgató bízta meg minden tanév augusztusában, elsősorban a felmenő rendszer elvét figyelembe véve.

Az osztályfőnök feladatai és hatásköre

- Az iskola pedagógiai programjának szellemében neveli osztályának tanulóit, munkája során maximális tekintettel van a személyiségfejlődés jegyeire.
- Együttműködik az osztály diákpresbiterével, segíti a tanulóközösség kialakulását.

- Segíti és koordinálja az osztályban tanító pedagógusok munkáját. Kapcsolatot tart az osztály szülői munkaközösségével.
- Figyelemmel kíséri a tanulók tanulmányi előmenetelét, az osztály fegyelmi helyzetét.
- Minősíti a tanulók magatartását, szorgalmát, minősítési javaslatát a nevelőtestület elé terjeszti.
- Szülői értekezletet tart.
- Ellátja az osztályával kapcsolatos ügyviteli teendőket: napló vezetése, ellenőrzése, félévi és év végi statisztikai adatok szolgáltatása, bizonyítványok megírása, továbbtanulással kapcsolatos adminisztráció elvégzése, hiányzások igazolása, ellenőrzők, tájékoztató füzetek bejegyzéseinek ellenőrzése.
- Kiemelt figyelmet fordít az osztályban végzendő ifjúságvédelmi feladatokra, kapcsolatot tart az iskola gyermek és ifjúságvédelmi felelősével.
- Tanulóit rendszeresen tájékoztatja az iskola előtt álló feladatokról, azok megoldására mozgósít, közreműködik a tanórán kívüli tevékenységek szervezésében.
- Javaslatot tesz a tanulók jutalmazására, büntetésére.
- Segíti a közös feladatok megoldását.
- Rendkívüli esetekben órát látogat az osztályban.
- stb.

1.6 A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje

1.6.1 A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek

Az igazi tehetségfejlesztés azt jelenti, hogy a tanulót olyan feladatok elé állítjuk, melyek mind művelődési igényeinek, mind szellemi-lelki fejlettségének megfelelnek. A tehetség kialakítási folyamata a pubertás idején lesz a legintenzívebb.

Iskolánk eredményességét nagymértékben az dönti el, hogyan tudjuk megvalósítani a képességfejlesztést a tanítási órákon. Meg kell valósítanunk a tanulók aktív tevékenykedtetését, munkáltatását.

Lehetőséget kell biztosítanunk arra, hogy a feladatokkal, a felvetett problémákkal kapcsolatban kifejthessék a tanulók egyéni elgondolásaikat, sőt azt meg is vitathassák. A differenciálással a képességfejlesztést, a tehetséggondozást is elősegítjük. A tehetség, képesség kibontakoztatásához gyakorlásra is szükség van. Ez azonban nemcsak a tanítási órákon történik.

A szakkörök a képességfejlesztés, a tehetséggondozás legfontosabb szinterei. A jobb képességű, tehetséges tanulóink érdeklődésüknek megfelelő szakkörökben fejleszthetik tudásukat, képességeiket:

- sportszakkörök (az igényeknek és lehetőségeknek megfelelően pl.):
 - kézilabda
 - labdarúgás
 - atlétika
 - játékos sportverseny
 - sportfoglalkozások az 1- 8. osztályosok számára
 - egyéb
- szaktárgyi szakkörök (igény esetén valamennyi tantárgyhoz kapcsolódóan pl.):
 - természetvédelmi
 - robotika
 - báb
 - angol-német
 - alkotóműhely
 - énekkar
 - egyéb
- középfokú beiskolázást segítő felvételi előkészítő (8.o.):
 - magyar
 - matematika
- komplex:
 - természet- és környezetvédelmi szakkör.

Alkalmankénti tevékenységi formák, pl. a különböző pályázatok, versenyek. Az iskolai szaktárgyi (komplex) és sportversenyek, kulturális vetélkedők (vers és prózamondó, Kazinczy Szép Magyar Beszéd, Kölcsey-hét...stb.) mellett a rajzpályázatok is sok gyereket megmozgatnak, lehetőséget teremtve számukra a bemutatkozásra, megmérettetésre. Ezek a versenyek, pályázatok a tehetségkutatót és a tehetséggondozást egyaránt szolgálják, hiszen a győztesek a körzeti (területi), országos, nemzetközi versenyeken is indulhatnak, eredményes szereplésükkel dicsőséget szerezve az iskolának is.

A különböző levelező feladatmegoldó versenyeken (Bendegúz, Móra matek...stb.) való részvétel is olyan lehetőség tanulóink számára, amelyet minden jó képességű, szorgalmas diák igénybe vehet.

A Kazinczy-díj Alapítvánnyal együttműködésben a Szép Magyar Beszéd verseny városi, város környéki fordulójának megszervezése.

Az iskolai könyvtár tevékenysége is hozzájárul a képességfejlesztéshez, tehetséggondozáshoz. A versenyekre való felkészülésben, az anyaggyűjtésben, a szakirodalom tanulmányozásában az első lépéseket itt teszik meg tanulóink. A szerepelni vágyó, szerető tanulóink nemcsak a kulturális versenyeken indulnak, hanem az iskolai, egyházi ünnepélyeken, a farsangon is szerepelnek.

Iskolánk – tanulóinak összetétele miatt – a tanórán kívüli tehetséggondozásra, képességfejlesztésre nagy hangsúlyt fektet, sok időt fordítunk erre. A jövőben is a tanulók igényeinek megfelelő szakköröket a rendelkezésünkre álló órakeret maximális kihasználásával szervezzük meg.

A tehetséges, jó képességű tanulók kiválasztását és foglalkoztatását elsősorban a tanítási órákon kell megoldanunk. A különleges (speciális) tehetségek közül leghamarabb a zenei és a matematikai képességek jelentkeznek. A tanítók által tehetségesnek tartott gyermekek indulnak a különböző versenyeken, részt vesznek a vetélkedőkön, pályázatokon. Őket irányítjuk a szakkörökbe is. Problémát okoz sok esetben az alsó-felső tagozatváltás, hiszen némelyik diák nehezen alkalmazkodik a megváltozott feltételekhez és a követelményekhez.

Felső tagozatban a tehetséggondozás a szaktanárok feladata. Természetesen az osztályfőnök is figyelemmel kíséri a tanulók tevékenységét, fejlődését.

A tehetséggondozás érdekében a jövőben is biztosítani kívánjuk tanulóink részére:

- működő szakköreinket
- a levelező feladatmegoldó versenyeken való részvételt
- a házi vetélkedőkön résztvevők aktivitásának, létszámának növelését
- az iskolai, a területi, megyei, országos és nemzetközi versenyekre a tanulók felkészítését.

A tehetséggondozást a sokszínű tevékenységformák biztosításával is elősegítjük:

- differenciált tanulásszervezés
- kooperatív technikák alkalmazása
- projekt módszer alkalmazása
- tevékenységközpontú pedagógiák
- a személyre szabott tanítás- tanulás előtérbe helyezése
- fejlesztő értékelés alkalmazása
- tapasztalatszerzés, ismeretszerzés lehetőségeinek kitágítása az IKT eszközök alkalmazásával
- élménypedagógia alkalmazása

Fontosnak tarjuk, hogy a valamely területen tehetséges SNI-s tanulókat is célirányosan fejlesszük, elősegítve ezzel a pályorientációjukat is (pl.: mozgás, tánc, kézügyesség, stb...).

Tehetséggondozó, képességfejlesztő tevékenységünket akkor tekintjük megfelelőnek, sikeresnek, ha

- jobb képességű tanulóink olyan jól érzik iskolánkban magukat, hogy nem, vagy csak minimális számban jelentkeznék nyolcosztályos gimnáziumba.
- az alsó tagozatban kiemelkedően teljesítő gyermekek a felsőben is jó eredményeket érnek el
- tanulóink megfelelnek a középiskolai felvételi vizsgákon, a középiskolai tanulmányaik során is
- továbbra is lesznek olyan tanulóink, akik a személyes részvételt igénylő, illetve a levelezős feladatmegoldó versenyeken jó eredményt érnek el
- tehetséges diákjaink a későbbiek során is sikereket érnek el.

1.6.2 A különös figyelmet igénylő – BTMN / Sajátos nevelési igényű tanulók együttnevelése, habilitációs, rehabilitációs fejlesztése

Alapelvek

- A követelmények teljesítéséhez hosszabb időszavakat, kereteket jelölünk meg ott, ahol erre szükség van.
- Az előírt minimális teljesítményekre sajátos, a fogyatéknaknak megfelelő tartalmakat veszünk figyelembe.
- Egyénileg segítjük őket a követelmények elérésében, önmagukhoz viszonyított fejlődésüket értékeljük.
- A speciális magatartási, beilleszkedési, alkalmazkodási problémákkal küzdő gyerekek elfogadására külön figyelmet fordítunk.
- Fontos a bizalom, a mások elfogadása, a pedagógus, de a tanulók részéről is.
- A megismerés, az együttélés megszünteti az idegenkedést, bizalmat gerjeszt.
- Az osztályok szociometriai struktúrája, szociális klímája ismeretében célunk, hogy ne legyen peremhelyzetű, klikk, vagy elkülönült gyerek, ha van segítségük beilleszkedésüket különböző játékokkal, módszerekkel.
- Integrált osztály létrehozása a tolerancia szempontjából.
- Sajátos nevelési igényű tanulók a többséggel együtt történő integrált oktatása.
- Sajátos nevelési igény megállapítása a Szakértői Bizottság feladata.
- Figyelembe vesszük a Szakértői véleményben foglaltakat, annak alapján határozzuk meg
 - a fejlesztés irányát,
 - a fejlesztő gyógypedagógust végzettsége alapján,
 - a fejlesztésre fordítandó órák számát,
 - a tantárgyi felmentéseket, értékelés alóli felmentéseket.

- **A különös figyelmet igénylők körén belül a tanulók különleges gondozáshoz való joga a közoktatásban.**

Az intézményben fejlesztő pedagógus foglalkozik a különleges bánásmódot igénylő tanulókkal, a szakértői bizottságok véleményében meghatározottak alapján.

➤ **Fejlesztő felkészítés – Egészségügyi, pedagógiai, habilitációs, rehabilitációs felkészítés**

Az SNI integrált nevelés feltételei:

- a feladat szerepel az intézmény alapító okiratában
- megfelelő tárgyi feltételek biztosítása
- megfelelő személyi feltételek megteremtése

A Pedagógiai Program tartalmazza a szükséges sérülés specifikus pedagógiai és egészségügy habilitációs, rehabilitációs feladatokat.

A fogyatékos gyerekek megfelelő fejlesztése, rehabilitációs, habilitációs ellátását az iskola biztosítja

- Együttműködési megállapodás alapján a Református EGYMI-vel (fejlesztő pedagógus, logopédus, gyógypedagógus.....stb)
- utazó gyógypedagógus igénybe vételével (szükség esetén).

A hallás-, látás-, beszéd- fogyatékos tanulót, illetve a beilleszkedési zavarral, tanulási nehézséggel, magatartási rendellenességgel küzdő tanulót – a szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleménye alapján – az igazgató mentesíti – egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés, minősítés alól.

Ebben az esetben az iskola egyéni fejlesztő foglalkozást szervez a tanuló fejlesztésére.

1.6.3 Az iskolában SNI tanulók

Sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók nevelése, oktatása, gyógypedagógiai habilitációs / rehabilitációs fejlesztése az iskolában, integráltan, a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján.

Az iskolában lévő SNI tanulók integráltan, a többi tanulóval azonos tanterv és tankönyv alapján oktathatók, de figyelembe vesszük, ha lassabban halad, vagy több idő szükséges a felkészüléshez.

A fogyatékoság felülvizsgálása a jogszabályban meghatározottak alapján történik.

Az együtt oktatott tanuló egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációját központilag kiadott egyéni fejlődési lapon dokumentáljuk.

Az SNI tanulók habilitációs fejlesztése a szakértői véleményben foglaltak alapján, annak megfelelő óraszámban, egyéni vagy kiscsoportos foglalkozás keretében történik. A gyógypedagógus Egyéni fejlesztési terv alapján végzi a tevékenységét.

Az SNI fejlesztésre vonatkozó célokat, feladatokat, tevékenységeket, követelményeket meg kell jelentetni:

- az intézmény Pedagógiai Programjában
- a Helyi tantervben, műveltségi területek, tantárgyak programjában
- a tanítási – tanulási programban
- az egyéni fejlesztési tervben.

A szakirányú végzettséggel rendelkező gyógypedagógiai tanár /terapeuta kompetenciája

- programok összeállítása, egyéni fejlesztési terv elkészítése
- habilitációs, rehabilitációs egyéni és kiscsoportos fejlesztés
- közreműködés az integrált nevelés, oktatás keretein belül a tanítási órákba beépülő fejlesztő tevékenység tervezésébe
- konzultáció
- félévi, év végi értékelés
- pedagógiai jellemzés megírása.

Integráltan fejleszthető az a fogyatékos gyermek, akit a Szakértői Bizottság szakvéleményében a többi tanulóval együtt oktathatónak minősített, s kijelölte számára a fogadó iskolát.

➤ **SNI tanulók fejlesztése**

- ❖ A sajátos nevelési igényű tanulók egyik csoportját képezik az **enyhe értelmi fogyatékos** gyermekek. Személyiségük fejlődési zavara, akadályozottsága, az idegrendszer enyhe, különféle eredetű, örökölt, vagy korai életkorban szerzett sérülésével és/vagy funkciózavarával függ össze. Tanulási helyzetben megfigyelhető jellemzőik: a téri tájékozódás, a finommotorika, a figyelemkoncentráció, a bonyolultabb gondolkodási folyamatok, a kommunikáció, valamint a szociális alkalmazkodás fejlődésének eltérései. Iskolánkban ezek a gyermekek integrált formában tanulnak. A készségtárgyak (rajz, technika, ének, testnevelés) és a modul tárgyak elsajátítása osztálytársaikkal együtt történik.

❖ **Pszichés fejlődési zavarral, tanulási zavarral küzdő tanulók**

A **diszkalkulia** a számolási, matematikai képességnek a tanuló intelligenciájához mért gyengesége.

Kiemelt speciális teendők:

1. Az érzékelés, észlelés, a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás és a beszéd fejlesztése.
2. Saját testen, térben, síkban, időben való tájékozódás.
3. Számmal, darabszámmal kapcsolatos fogalmak kialakítása az osztályfoknak megfelelő számkörben.
4. Az alapműveletek és inverzeinek fogalmi kialakítása, gyakorlásuk a már kialakított, birtokolt számfogalmakkal, „fejben” való műveletvégzéssel, osztályfoknak megfelelő számkörben.
5. Szöveges feladatok megoldása.

6. Nevelési feladatok, melyeknek célja a harmonikus személyiség kialakítása, a motiválás, a szorongás oldása, önfegyelemre, kitartásra nevelés.

A *diszlexia*, *diszgráfia* esetén a javítás célja, hogy kialakítsa a tanulóban az intellektusának és osztályfokának megfelelő értő olvasás-írás készségét, fejlessze a gyermek kifejezőkészségét, segítse az olvasás, írás eszközzé válását.

Kiemelt feladatok:

1. A pontos diagnózis és a fejlesztési szempontok, módszerek igénylése, vizsgálatok elvégztetése.
2. A testséma biztonságának kialakítása.
3. A téri és időrelációk kialakítása.
4. A vizuomotoros koordinációs gyakorlása.
5. A látás, hallás, mozgás koordinált működtetése.
6. Az olvasás, írás tanítása (szükség esetén újratanítása).
7. Az olvasás, az írás készségének folyamatos gondozása, fejlesztése a tanuló egész iskolai pályafutása alatt.
8. Az értékelés, minősítés legyen méltányos.
9. Segítő környezet folyamatosan álljon rendelkezésére.

Célkitűzések	Feladatok	Kritériumok
Diszgráfia, diszlexia esetén Az írás, olvasás elsajátításának, tanulási zavarainak csökkentése. Az elmaradások felismerése, annak folyamatos, tervszerű korrigálása	Diagnosztizálás-szakértői vélemény értelmezése. Korrekció: a gyógypedagógus terápiai foglalkozásai.	Fontos: A tanulók legyenek tisztában problémáikkal. Fogadják el a segítséget. Működjenek együtt a gyógypedagógussal, tanárokkal, segítő szakemberrel. Az osztályközösség legyen megértő. A család legyen együttműködő.
Diszkalkulia esetén A nehézséget előidéző okok enyhítése. A lemaradás korrigálása. A matematikai gondolkodás segítése.	Diagnosztizálás, szakértői vélemény értelmezése. Mennyiség, számfogalom, logikus gondolkodás fejlesztése, ok-okozat megértése, a kudarcélmény csökkentése, memóriafejlesztő gyakorlatok.	Legyen partner a tanuló. Próbálkozzon önálló gyakorlással is. Önismeret fejlesztése nagyon fontos.
Hiperaktivitás-pszichés zavar esetén Az adott diszfunkció csökkentése. A korábbi hiányosságok feltárása. Érzelmi életük stabilizálása. Siker, kudarc feldolgozásának segítése. Esetleges tanulmányi részképességbeli hiányosságok gyakorlása.	Az okok felkutatása, szakvélemény értelmezése. Tanácsadás, személyiségfejlesztés, kommunikáció fejlesztése, szerepjátékok, szituációs játékok.	Együttműködés a gyógypedagógussal, segítővel.
Kevert specifikus fejlődési zavar esetén Az írás, olvasás, számolás elsajátításának, tanulási zavarának csökkentése. Az elmaradások felmérése, tervszerű hiánypótlása. Mozgásterápia, az izmok szakszerű, tervszerű fejlesztése. A hangképzés, beszédképesség, beszéd fejlesztése. Siker, kudarc feldolgozásának segítése, érzelmi életünk stabilizálása.	Diagnosztizálás a Szakértői vélemény alapos megismerése után Egyéni fejlesztési terv összeállítása és folytatása. Mennyiségi és számfogalom, logikus gondolkodás fejlesztése. Memóriafejlesztés Oldott, bizalommal teli légkör kialakítása. Személyre szabott, árnyalt értékelés gyakorlata.	A tanuló legyen együttműködő az őt segítő szakemberrel-logopédus, gyógypedagógus A család, osztályközösség legyen megértő, befogadó, elfogadó. A gyakorlatok végzése legyen folyamatos-otthon is.

❖ *A hallássérült tanuló*

A hallássérült tanulónál a hallás hiánya vagy csökkenése miatt a szokásostól eltér a beszéd, a nyelv és – ennek következtében – a személyiség fejlődése. A tanuló nyelvi kommunikációs szintje az esetek jelentős részében nem korrelál a hallásállapottal, attól pozitív és negatív irányban is eltérhet.

A fejlesztésének elvei, céljai, feladatai

- A komplex ellátás a korai és óvodai nevelésre építkezve, döntően a szurdopedagógiában használatos módszerek alkalmazásával, megfelelő audiológiai ellátással, a nagy teljesítményű hallókészülékek használatával és a legkorszerűbb műtéti technikával beépített cochleáris implantátumokkal történik. A felsoroltak együttesen határozzák meg a hallássérült tanuló eredményes nevelhetőségét, oktathatóságát.
- A fejlesztést a szurdopedagógus látja el. Az intézmény feladata a tantárgyi megsegítés biztosítása.

❖ *A látási fogyatékos tanuló*

A látási fogyatékoság a szem, a látóideg vagy az agykérgi látóközpont sérülése következtében kialakult állapot, mely megváltoztatja a tanuló megismerő tevékenységét, alkalmazkodó képességét, személyiségét.

A fejlesztésének elvei, céljai, feladatai

Az integrált nevelés-oktatás során különös figyelemmel kell lenni a következőkre.

- A látási fogyatékos tanulónak meg kell kapnia mindazon egyéni fejlesztést, amelyre egyéni állapotából fakadóan szüksége van (habilitációs, rehabilitációs fejlesztés, felzárkóztató, illetve tehetséggondozó foglalkozások). Ennek megszervezéséhez a szakértői javaslat, a speciális iskolák részéről történő folyamatos tanácsadás és szervezett továbbképzés nyújthat segítséget.
- A látási fogyatékos gyermek számára biztosítani kell a megfelelő eszközrendszert (teremvilágítás, egyéni megvilágítás, speciális tanulóasztal, tankönyvkiválasztás, speciális füzet, megfelelő íróeszköz stb.) A követelmények teljesítése a gyengén

látók egyéni adottságai szerint várható el (mennyiségi és minőségi követelmények). Ennek érdekében több gyakorlási lehetőség van szükség.

❖ *A beszéd fogyatékos tanuló*

Beszéd fogyatékos az a tanuló, akinél veleszületett vagy szerzett idegrendszeri működési zavarok és környezeti hatások következtében jelentős mértékű a beszédbeli akadályozottság, amelynek következtében átmeneti, illetve tartós zavarok léphetnek fel a nyelvi, kommunikációs és tanulási képességben, a szociális kapcsolatokban. Az akadályozottság megmutatkozhat a beszédhangok helyes ejtésének zavaraiiban, a beszédészlelési és -megértési zavarokban, a beszédritmus sérülésében, a grafomotoros és a vizuomotoros koordináció éretlenségében, valamint az általános beszédgyengeséggel együtt járó részképesség-kiesésekben. A különböző jellegű diszfóniák, a hangadás kóros elváltozásai szintén a beszéd fogyatékoság körébe sorolhatók.

A fejlesztés elvei, céljai, feladatai

A beszéd fogyatékos tanulók fejlesztésében törekedni kell a pszichológiai és fiziológiai tényezők összhangjára, a személyiség és a beszéd működés kölcsönhatására, funkcionális összefüggésrendszerére.

- A fejlesztés legyen tudatos és tervszerű.
- A módszerek célszerű alkalmazásának elve megköveteli a beszéd fogyatékos tanuló oktatásában – logopédiai ellátásában – az életkor, a pszichikai sajátosságok, a beállítódás, az értelmi képesség, a beszédhiba típusának és súlyosságának, a korrekció adott szakaszának figyelembevételét.
- A beszéd fogyatékos tanulók oktatása, különleges gondozása megköveteli az egyéni és csoportos foglalkozások változatos szervezeti kereteit. A csoportra irányuló munka során meg kell találni az egyénre szabott rehabilitációs programok végrehajtásának módját is.
- A fejlesztésnek motiválnia kell a tanulót beszédhibája leküzdésére.
- A fejlesztés nem nélkülözheti a szülő támogató együttműködését.

1.6.4 BTMN tanulók fejlesztése

A szakvéleményben foglaltak szerint – fejlesztő pedagógus végzi. A BTMN tanulók fejlesztése – Egyéni fejlesztési terv alapján – egyéni fejlesztés vagy kiscsoportos fejlesztés keretében valósul meg.

A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatását segítő program

- ❖ Az óvodából iskolába lépő kisgyermek gondos *beilleszkedése*, biztonságérzetük megteremtése alapvető célkitűzésünk.

A felsőbb évfolyamok feladatai:

- Az egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése.
 - Felzárkóztató foglalkozások szervezése.
 - Az egyházi iskola jellegéből adódó lelki, erkölcsi nevelés.
 - A nevelők és a tanulók személyes kapcsolatai.
 - A nevelők és a szülők gyülekezeti kapcsolatai.
 - A családok nevelési gondjainak enyhítése.
-
- ❖ *Viselkedésfejlődésének* rendellenességével küzdő tanulók az ismeretek elsajátításában, a szociális kultúrában bizonyos mértékben elmaradtak hasonló korú társaiktól, de rendelkeznek a fejlődés potenciális lehetőségével. Különleges bánásmódot igényelnek, de nem fogyatékosak.
-
- ❖ A *megismerés fejlődésének* rendellenességében szenvedő tanulók körében az iskolai teljesítményeknek elsősorban az alapvető eszköztudás, (olvasás, írás, számolás) elsajátításának és képességének hiányosságai jelentkeznek.

Jellemzője:

- az intelligencia szintjének ellentmondó súlyos teljesítménybeli elmaradása.
- teljesítményszóródás mutatható ki az intelligencia faktorok, a mozgáskoordináció és a beszéd szintje között.

Számukra felzárkóztató foglalkozásokat biztosítunk egyéni fejlesztési terv alapján, melynek célja a tanuló felzárkózása a többiekhez.

Segítő programok:

- továbbképzéseken való részvétel a problémák felismerésére
- a másság elfogadtatása és tudatosítása
- integráció
- kiscsoportos foglalkoztatás, részképesség zavarral küzdő tanulók számára
- kapcsolattartás szakintézményekkel
- iskolaotthonos, napközis, tanulószobás ellátás,
- egyéni bánásmódok.

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel rendelkező (BTMN) tanulók fejlesztése.

A BTMN – tanulók fejlesztő foglalkoztatására jogosultak, melynek megszervezését az oktatási intézmény biztosítja a Református EGYMI felügyeletével és segítségével.

A lassúbb tempóban haladó, gyengébb képességű, tanulási nehézséggel küzdő, különös figyelmet igénylő gyermekek számára a hiányos részképességek kialakítása, fejlesztése, továbbá a szocializálódási folyamat segítése, a beilleszkedéshez szükséges motivációk, értékek, normák és gyakorlati készségek elsajátításának segítése nagyon fontos feladata az iskolának. A pedagógiai tevékenységet meghatározó vizsgálatok:

- DIFER mérés,
- Szakértői Bizottságok szakvéleménye
- Pedagógiai Szakszolgálat vizsgálatai, szakvéleményei,
- Belső mérési rendszer alkalmazása, és értékelése
- Kompetenciamérések feldolgozása osztályszinten, személyre szólóan

A felzárkóztató program szinterei

A tanórákon a tanulók készségeinek, képességeinek, sajátos nevelési igényének ismeretében egyénre szabott, fejlesztő program alapján történik a fejlesztés.

Egyéni megsegítés szinterei:

- Egyéni fejlesztési tervek készítése – minden tanulóról
- Egyéni fejlődési naplók vezetése, adatbank használat a tanulói jellemzéshez,
- A pedagógus szaktárgyi egyéni fejlesztési tervének elkészítése
- Differenciált óravezetés, kooperatív óra
- Korrepetálás, egyéni megsegítés
- Napközi, tanulószoba
- Egyéni vagy kiscsoportos fejlesztések

A felzárkóztató program szinterei az SNI, BTMN és tanulási kudarcnak kitett tanulók esetében:

- Fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus alkalmazása az iskolában,
- A fejlesztő pedagógus segíti a pedagógusok, osztályfőnökök munkáját – a tanulók tanulási kudarcának értelmezésében, a szakvéleményben foglaltak értelmezésében.
- Pedagógiai Szakszolgálattal együttműködés,
• Diszlexia	}	habilitáció / rehabilitáció
• Diszgráfia		gyógypedagógus / fejlesztő pedagógus,
• Diszkalkulia		logopédus segítségével történő fejlesztése
- Kevert specifikus fejlődési zavarú tanuló fejlesztése gyógypedagógus által
- Egyéni tantárgyi megsegítés
- Egyéni fejlesztési naplók
- Egyéni fejlesztési tervek
- BTMN tanulók fejlesztése – gyógypedagógus

➤ **BTMN tanulók fejlesztése**

Tevékenység	Módszer	Felelős
BTMN ill. tanulási kudarcnak kitett tanulók megállapítása a szakvélemény alapján, felismerése a mérések alapján.	Szakvélemény tanulmányozása. Képességek felmérése. A tanuló megfigyelése, az iskolai munkájának értékelése. Beszélgetés a tanulóval, szülővel. A tanuló-tanulási, viselkedési szokásainak megfigyelése.	Osztálytanítók, Osztályfőnök, Szaktanár, Fejlesztő pedagógusok
A BTMN ill. tanulási kudarcnak kitett tanulók fejlesztése.	A szakvéleményben foglaltak figyelembevételével. Egyéni fejlesztési terv összeállítása. Differenciálás a tanítási órán. Fejlesztés, korrepetálás. Napközi, tanulószoba. Mentesítés bizonyos anyagrészek értékelése alól.	Osztálytanító, tanár Osztályfőnök, Fejlesztő gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus
A fejlesztés hatékonyságának értékelése. A további fejlesztési mód meghatározása.	Megfigyeléssel, Felmérésekkel, Tanulói dokumentumokkal, Szöveges értékelés- fejlődési napló vezetése, Tanulmányi eredmények kiértékelése	Fejlesztő pedagógus, tanítók szaktanárok, osztályfőnökök

Fejlesztő pedagógiai tevékenység

Az iskolában fejlesztőpedagógus (tanítói és gyógypedagógusi végzettséggel) végzi a részképesség fejlesztésben résztvevő tanulók egyéni fejlesztését. A tanulók korai fejlesztésének igénye egyre fontosabbá válik. Valamely területen részképesség hiánnyal, elmaradással, magatartásbeli problémával küzdő tanulók kiszűrésére, speciális területű fejlesztése a sikeres nevelő-oktató munkát, a tanulói előrehaladást segíti. A fejlesztőpedagógus/tanító végzi az első osztályos tanulók DIFER mérését, a mérés kiértékelését is, a tanulók fejlesztését. A tanulói részképesség hiány megállapítására, a fejlesztés irányainak meghatározására, a tanulási problémák, tanulói teljesítménybeli lemaradások segítésére a fejlesztő pedagógusok által alkalmazott mérőeszközök, tesztek:

- Vizuális percepció mérése – mérőlappal
- Szem – kéz koordináció

- Iránykövetés egyenletes vonalak között
- Iránykövetés görbe vonalak között
- Vonalkövetés
- Sorritmus
- Gestalt látás
- Alakállandóság
- Alak – háttér
- Térbeli helyzet
- Térbeli viszony
- EDTFELDT – féle vizsgálat a téri pozíció észlelése
- Emberrajz kiértékelése
- DPT – betűk és mértani formák - mérőlap
- DIFER mérés – 1. osztályos tanulóknál (A Pedagógiai Szakszolgálat által kiszűrt tanulóknál).

Fejlesztési területek:

- mozgás (nagy és finommozgás) fejlesztés,
- testséma fejlesztés,
- téri orientáció fejlesztés,
- percepció (észlelés) fejlesztés,
- beszéd fejlesztése,
- érzelmi fejlesztés.

A BTMN és részképesség hiánnyal rendelkező tanulók fejlesztése a fejlesztő teremben történik a fejlesztőpedagógus közreműködésével. A legszükségesebb fejlesztő eszközök rendelkezésre állnak.

A fejlesztési órák száma:

SNI – a szakvéleményben foglaltak alapján

BTMN alsó és felső tagozat: heti 2-4 óra - csoportokban

Részképesség hiánnyal küzdő tanulók esetén: DIFER – heti 1-2 óra

A fejlesztés – egyéni fejlesztési terv alapján történik.

A fejlesztés elmélete és módszertana

- pontos vizuális észlelés fejlesztése
- a forma, méret, szín pontos megismerésének gyakorlása
- összetartozó részek – egésszé illesztése (Gestalt látás) fejlesztése
- megadott formák, színek megtalálása – figura, háttér felismerése
- adott tárgy térbeli helyzetének felismerése, megnevezése
- sorba rendezések, soralkotások,
- a hallott információk észlelése, megkülönböztetése - hang, betű, szótag, szó, mondat,
- adott hangok helye egymásutániségének felismerése,
- összerendezett, koordinált mozgás, célszerű együttes mozgás,
- a látott, hallott információk összekapcsolása, visszamondása,
- memóriafejlesztés,
- szándékos figyelem fejlesztése kb. 10 perces figyelem.

Módszerek

Az életkori sajátosságokhoz alkalmazkodó játékos, szemléltetésre, érzelmi motivációra épülő módszerek, beszélgetés.

Eszközök

A meglévő fejlesztő eszközök, játékok, szoftverek segítségével.

Ütemterv az egyéni vagy kiscsoportos fejlesztéshez

Szeptember: szintfelmérés csoportok kialakítása egyéni fejlesztési tervek kidolgozása, a kijelölt fejlesztési területek negyedévente történő felülvizsgálata.

Szeptember – január között: egyéni és csoportos fejlesztések.

Január: Értékelés – Szülői tájékoztatás szóban, konzultáció az osztálytanítóval, tanárokkal

Február – május: egyéni és csoportos fejlesztések

Június: Értékelések, tájékoztatás a szülők felé.

Alkalmazott pedagógiai módszerek a fejlesztő tevékenység során

- A tananyagot, követelményt – minimumra csökkentjük.
- Az elsajátítás tempójában, módjában igyekszünk a tanulók egyéniségéhez alkalmazkodni.
- A fejlesztő pedagógus meghatározott órarend szerint kiemelik a tanulókat a tanítási órákról, tanulószobáról, napközis foglalkozásról, szabadidős tevékenységről.
- Változatos módszereket alkalmaznak a fejlesztés során.
- A beszéd fejlesztését minden tanár fejleszti, mert feladata.
- Átlagosnál több időt fordítunk a gyakorlásra.
- Szemléltető eszközöket, interaktív anyagokat, fejlesztő programokat is alkalmazunk.
- Játékosan tevékenykedtetünk.
- Próbáljuk kialakítani a helyes tanulási szokásokat.
- Értékelési rendszerüket – a gyermek képességbeli hiányosságaihoz is alakítjuk.
- Megbeszéléseket tartunk.
- Szülői konzultációt kiemelten kezeljük.

1.6.5 A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység

- Az egyéni képességekhez és lehetőségekhez igazított oktatási, nevelési módszerek alkalmazása, kiemelten az iskolai oktatás kezdő szakaszában.
- a diákétkeztetés,
- a felzárkóztató egyéni foglalkozások,
- az iskolai könyvtár, valamint az iskola más létesítményeinek, eszközeinek egyéni vagy csoportos használata.
- A nevelők és a tanulók segítő, személyes kapcsolatai.
- A szülőkkel, a családokkal való együttműködés.
- A továbbtanulás irányítása, segítése.
- Szoros kapcsolat a gyülekezetekkel, gyermekjóléti szolgálattal, a gyermek– és ifjúságvédelmi felelős közreműködésével annak érdekében, hogy a szociális hátrányt elszenvedő tanulók minél hamarabb segítségben részesüljenek.

a) Anyagi hátrányok kompenzálása:

- Ingyenes tankönyvellátás és ingyenes és kedvezményes étkeztetés biztosítása a hatályos törvényeknek megfelelően.
- Az étkezési térítést tartósan nem fizetőket jelezzük a családsegítő központnak, és segítséget kérünk.
- Iskolai létesítmények, eszközök használata (sport és szabadidős tevékenység).

b) Tanulási hátrányok kompenzálása:

- Differenciált foglalkozás tanórán.
- Felzárkóztató foglalkozások szervezése.
- Részképesség zavarral küszködő gyermekek, enyhe értelmi fogyatékos tanulók integrált oktatása, habitációs-rehabilitációs órák.
- Tankönyv, taneszköz kiválasztás.
- Segítségadáshoz külső szakemberek bevonása (logopédus, pszichológus).

c) Családi (szociokulturális) hátrányok kompenzálása:

- Részvételi lehetőségek biztosítása kulturális és szabadidős programokhoz, a könyvtári tevékenységhez.
- A tanulók bekapcsolódása a tehetséggondozó szakkörök munkájába.
- Felvilágosító tájékoztatók, játékos foglalkozások megszervezése a helyes életmód szokások és viselkedésmódok kialakítása.
- Személyes példaadás pedagógusi munkánk során.
- Felzárkóztató foglalkozások szervezése.

1.7 Az intézményi döntési folyamatban való tanulói részvételi rendje

A tanulók és tanulóközösségek érdekeinek képviselőit, a döntési folyamatban való tanulói részvételre, az iskolavezetés munkájának segítésére, az iskolában diákpresbitérium működik. A 4-8. osztályokban megválasztott osztályképviselőkből áll, melyet vezetőség irányít. A diákpresbitériumba való bekerülés feltételét a diákok által megalkotott működési szabályzat határozza meg.

Tevékenységeiket kijelölt pedagógus segíti. Alkalmoszerűen üléseznek, évente egy alkalommal nagygyűlést rendeznek. A diákpresbitérium összehívását az igazgató is kezdeményezheti.

1.8 Kapcsolattartás a szülőkkel, tanulókkal, az iskola partnereivel

1.8.1 A tanulók közösségét érintő kapcsolattartási formák

A tanulókat az iskola életéről, az iskolai munkatervről, illetve az aktuális feladatokról az iskola igazgatója, az igazgatóhelyettesek, valamint a diákpresbitérium vezetésével megbízott nevelő, az osztályfőnökök tájékoztatják.

A tanulók kérdéseiket, véleményüket, javaslataikat szóban vagy írásban egyénileg, illetve közösséget érintő téma esetén választott képviselőik, tisztségviselőik útján mondhatják el az iskola vezetőségének, a nevelőknek, a nevelőtestületnek.

Diákújságunkat, anyagi lehetőségünk szerint tanulóink írják, szerkesztik majd, segítjük a diákpresbitériumot segítő tanár, az informatika és a vallástanárok lesznek.

Az osztályfőnökök folyamatosan gondját viselik osztályaiknak, igyekeznek megismerni tanítványaik egyéni képességeit, körülményeit.

A tanulókkal való kapcsolattartás fejlesztési lehetősége

A diákpresbitérium tagjainak saját református gyülekezeteikben végzett munkájának szélesítésével teremtünk lehetőséget.

1.8.2 A szülők közösségét érintő együttműködési formák:

Nagyon fontos, hogy a szülő megismerkedjen az iskola pedagógiai alapelveivel, hogy az iskola és a szülői ház pedagógiai céljai egybeessenek, egymást erősítsék. Ugyanakkor a nevelőknek törekedniük kell arra, hogy ehhez megfelelő információt nyújtsanak. Az osztályfőnökök feladata, hogy az egyes tanuló tanulási teljesítményét, kiegyensúlyozott lelki fejlődését károsan befolyásoló családi körülményeit időben észleljék, s ha lehetséges, segítséget nyújtsanak a problémák megoldásához.

A szülőkkel való kapcsolattartás alkalmai, formái az óvodában

Az óvodákban megjelenő tájékoztatókban röviden bemutatjuk iskolánkat. Részt veszünk a városi és a református óvodánk alkalmain. Azok a szülők, akik érdeklődnek, bővebb tájékoztatást kaphatnak az intézmény honlapján.

Szülők az iskolában

A gyermeknevelésben kétségtávol a szülő felelőssége a legnagyobb. Lehetővé kell tenni számára, hogy gyermekét iskolai körülmények között is láthassa anélkül, hogy az oktatási, nevelési munkát zavarná.

Olyan alkalmakat kerestünk, ami a gyermek szempontjából is előnyös megoldás.

Első osztályos kisdíákjaink gyorsabb és harmonikusabb beilleszkedését eredményezi, ha szülei az első hónapban reggelente bekísérik őt az osztályterembe. A tanítónő így néhány szót válthat a szülővel, ami a hatékonyabb foglalkozást elősegítheti. Délután megnézheti gyermeke aznapi munkáját. Így az iskoláskor kezdetén belülről is megismeri működési sajátosságainkat, nevelési elveinket. A család és az iskola között napi kapcsolattartás alakul ki, amit legjobb tudásunk szerint igyekszünk a gyermek javára fordítani.

Az osztályonként szülőkkel együtt tartott kirándulás, az egymás gyülekezetének meglátogatása, közös program szervezése színesíti alkalmanként az iskola és a szülők közötti kapcsolattartást.

Fogadóóra, szülői értekezlet

Hetente egyszer fogadóórát tartunk. Ennek tényét tanévkezdéskor a Krétában, és a hirdetőtáblán jelezzük.

Az évenként tartott rendszeres szülői értekezletek a következők:

- Első osztályos tanulók szüleinek évkezdő tájékoztatója.
- Második, negyedik, hatodik, hetedik és nyolcadik osztályos szülők évkezdő szülői értekezlete.
- Harmadik, ötödik osztályos szülők évkezdő szülői értekezlete a tanítók, szaktanárok bemutatkozásával.
- Első-nyolcadik évfolyamos tanulók szüleinek félév értékelő szülői értekezlet.
- Nyolcadik osztályos szülők szülői értekezlete a továbbtanulásról, pályaválasztásról.
- Hetedik-nyolcadik osztályos szülők szülői értekezlete a ballagás megszervezéséhez.

Egyéb esetben akkor tartunk szülői értekezletet, ha a szülők legalább fele kéri, illetve valamilyen aktualitás szükségessé teszi.

Írásbeli tájékoztatás a tanuló előmeneteléről, viselkedéséről

A rendszeres szóbeli tájékoztatást fokozatosan váltja fel az írásbeli értékelés a tanuló tanulmányi munkájáról, viselkedéséről. A tanulók életkorának megfelelően kapnak szerepet a Krétába, bizonyítványba kerülő érdemjegyek. Az első évfolyamon félévkor és év végén,

második évfolyamon félévkor a tanulók szöveges értékelést kapnak, amelyben a gyermek képességeiben, készségeiben elért fejlődést jelezzük. Ezek a bejegyzések tájékoztatnak, és nem minősítenek. Második évfolyam második félévétől fokozatosan szoktatjuk tanulóinkat teljesítményük mérésére, arra törekedve, hogy a későbbiekben is a tudás, a megértés kapjon elsődleges szerepet tanulásukban, és ne a jegyekért folyó küzdelem.

Felső tagozaton a szülőkkel való találkozás ritkább, ezért nagyobb jelentőséget kapnak a Krétába beírt jegyek.

Szülői képviselő

A szülői képviselő valamennyi évfolyamon működik. Osztályonként két szülőt választanak az iskolai szülői munkaközösségbe, melyet vezetőség irányít. Az iskolai munkaközösség évente két alkalommal, tanévkezdéskor a tanév feladatainak kijelölésekor és félévzáró értékelő céllal, de a tankönyvválasztáskor és egyéb aktuális esetekben is tanácskozik.

A szülőkkel való kapcsolattartás fejlesztési lehetősége

A szülői értekezleten jelenléti ívet készítünk, a ritkán megjelenő szülőkkel kapcsolatfelvételt kezdeményezünk.

1.8.3 Kapcsolat az iskola partnereivel

Az iskola fontos feladata, hogy a társadalmi szerepvállalásában együttműködjön különböző szervezetekkel. Pedagógiai programunk prioritást ad az alábbi munkakapcsolatoknak:

- Tagintézményünk: Csillagvilág Óvoda
- Református Pedagógiai Intézet
- Szatmári Református Egyházközségek
- A református általános iskolák, óvodák
- Középfokú intézményekkel: iskola és pályaválasztás visszajelzés
- Pedagógiai Szakszolgálat: sajátos nevelési igényű tanulók problémái, iskolaérettség
- Pedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézmények: szaktanácsadás, továbbképzés

A pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézmények hallgatói számára, gyakorlati képzésük részeként hospitálási és tanítási lehetőséget biztosítunk.

1.9 A tanulmányok alatti vizsga vizsgaszabályzata

1.9.1 A vizsgaszabályzat hatálya, célja

1.9.1.1 A vizsgaszabályzat célja

Vizsgaszabályzat célja a 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 64.§ bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján a tanulók tanulmányok alatt tett vizsgái lebonyolítási rendjének szabályozása.

A jogszabályban foglalt szabályozás szerint a tanulmányok alatti vizsga (osztályozóvizsga, javítóvizsga, különbözeti vizsga, pótlóvizsga)

-követelményeit,

-részeit (írásbeli, szóbeli, gyakorlati),

-és az értékelés rendjét a nevelőtestület a pedagógiai program alapján határozza meg, és a helyben szokásos módon nyilvánosságra hozza.

A tanulmányok alatti vizsgák célja azon tanulók osztályzatainak megállapítása, akiknek félévi vagy év végi osztályzatait évközi teljesítményük és érdemjegyeik alapján a jogszabályok és az intézmény pedagógiai programja szerint nem lehetett meghatározni. A szabályosan megtartott tanulmányok alatti vizsga nem ismételhető.

1.9.1.2 A vizsgaszabályzat hatálya

Jelen vizsgaszabályzat az intézmény által szervezett *tanulmányok alatti vizsgákra*, azaz:

- *osztályozó vizsgákra*,
- *különbözeti vizsgákra*,
- *javítóvizsgákra*
- *pótlóvizsgákra* vonatkozik.

Hatálya kiterjed az intézmény valamennyi tanulójára:

- aki osztályozó vizsgára jelentkezik,
- akit a nevelőtestület határozatával osztályozó vizsgára utasít,
- akit a nevelőtestület határozatával javítóvizsgára utasít.

Kiterjed továbbá más intézmények olyan tanulóira akik átvételüket kérik az intézménybe és ennek feltételeként az intézmény igazgatója különbözeti vizsga letételét írja elő.

Kiterjed továbbá az intézmény nevelőtestületének tagjaira és a vizsgabizottság megbízott tagjaira.

1.9.2 Az értékelés rendje

OSZTÁLYOZÓ VIZSGA

Az osztályozó vizsgát a félévi és év végi jegyek lezárását megelőző három hétben kell megszervezni.

Osztályozó vizsgát kell tennie teljesítményének értékelése céljából a tanulónak, ha a tanítási év során jogszabályban meghatározott mértékű igazolt és igazolatlan hiányzást gyűjtött össze, s emiatt félévi vagy év végi osztályzatát nem tudta a szaktanár megállapítani.

Az osztályozó vizsgához vezető hiányzás mértéke 250 óra, illetve egy adott tantárgyból a tanítási órák több mint 30 % - a.

Osztályozó vizsgát kell tennie a tanulónak a félévi és év végi jegyek lezárását megelőző három hétben, ha

- engedélyt kapott arra, hogy egy vagy több tantárgy tanulmányi követelményének egy tanévben vagy az előírtnál rövidebb idő alatt tegyen eleget.

Sikeres osztályozó vizsga esetén az adott tantárgyból a tanulmányok megrövidítésére is engedélyt kaphat a tanuló.

Írásbeli vizsga egy vizsgázónak egy vizsganapra legfeljebb három vizsgatárgyból szervezhető. A vizsgázónak az írásbeli vizsgák megválaszolásához rendelkezésre álló idő vizsgatárgyanként maximum 60 perc. Szóbeli vizsga egy vizsgázónak egy vizsganapra legfeljebb három vizsgatárgyból szervezhető. A vizsgáztatás időtartama 15 percnél nem lehet több.

A vizsgán történt bármely szabálytalanság esetén a vizsgaszabályzatban leírtaknak megfelelően kell eljárni.

A tanulmányok alatti vizsgán elért eredmény csak akkor támadható meg, ha az Intézmény nem a Pedagógiai Programban meghatározott követelményeket kéri számon, vagy a vizsgáztatás során olyan eljárási hiba történt, amely vélhetőleg a tanuló teljesítményét hátrányosan befolyásolta.

Az osztályozó vizsgát megismételni, eredményén javítani nem lehet. Ha a szabályosan megtartott osztályozó vizsga elégtelen, a tanulónak a tanévet ismételnie kell.

KÜLÖNBÖZETI VIZSGA

A különбөzeti vizsgák időpontját az igazgató határozza meg.

Iskolaváltoztatás vagy külföldi tanulmányok magyarországi folytatása feltételeként írhatja elő az intézmény a különбөzeti vizsga letételét. Abból a tantárgyból vagy tantárgyrészből kell különбөzeti vizsgát tennie a tanulónak, amelyet az intézmény a megkezdni tervezett

évfolyamtól alacsonyabb évfolyamon tanított, s amely tantárgy, tananyag ismerete feltétele a sikeres továbbhaladásnak, a magasabb évfolyamra lépésnek.

A különbözeti vizsga tantárgyainak, tartalmának meghatározása során mindig egyedileg kell az intézmény vezetőjének határozatot hoznia a jelentkező tanuló ügyében.

JAVÍTÓVIZSGA

Ha a tanuló tanév végén – legfeljebb 3 tantárgyból - elégtelen osztályzatot kap, javítóvizsgát tehet.

A szorgalmi időszak végéig minden tantárgy javítóvizsga témaköreiről tájékoztatni kell az érintetteket.

Javítóvizsga augusztus 15. és augusztus 31. között egyeztetett időpontban szervezhető.

A javítóvizsga bizottságban a kérdező tanár lehetőség szerint ne a tanulót javítóvizsgára utasító kollega legyen.

A tanulót a vizsga eredményéről azonnal tájékoztatni kell.

PÓTLÓ VIZSGA

Abban az esetben, ha a tanuló önhibáján kívül nem tudja teljesíteni az osztályozó/javító/különbözeti vizsga követelményeit, a teljes vizsga anyagából, vagy a nem teljesített vizsgarészből - kérelmére - pótló vizsgát tehet. Időpontját egyéni elbírálás alapján az igazgató jelöli ki.

FÜGGETLEN VIZSGABIZOTTSÁG ELŐTT ZAJLÓ VIZSGA

Az Nkt. 46§-a (6.) m), bekezdése alapján a tanuló alapvető jogaként mondja ki, hogy tanulmányai során pedagógusaitól független bizottság előtt, tanulmányok alatti vizsgát tehet, amely lehet osztályozó-, és javítóvizsga.

A független vizsgabizottság előtt letehető tanulmányok alatti vizsgát az illetékes Kormányhivatal szervezi.

20/2012. EMMI rendelet 73§:

(2) „A tanuló - kiskorú tanuló esetén a szülője - a félév vagy a tanítási év utolsó napját megelőző harmincadik napig, az 51. § (7) bekezdésében meghatározott esetben az engedély megadását követő öt napon belül jelentheti be, ha osztályzatának megállapítása céljából független vizsgabizottság előtt kíván számot adni tudásáról. A bejelentésben meg kell jelölni, hogy milyen tantárgyból kíván vizsgát tenni. Az iskola igazgatója a bejelentést nyolc napon

belül továbbítja a kormányhivatalnak, amelyik az első félév, valamint a tanítási év utolsó hetében szervezi meg a vizsgát.”

(3) A tanuló - kiskorú tanuló esetén a szülője - a bizonyítvány átvételét követő tizenöt napon belül kérheti, hogy amennyiben bármely tantárgyból javítóvizsgára utasították, akkor azt független vizsgabizottság előtt tehesse le. Az iskola a kérelmet nyolc napon belül továbbítja a kormányhivatalnak.”

Tanulmányok alatti vizsgák szervezésének legfontosabb alapelvei

A vizsgabizottság minimum három főből áll. Az általa ellátandó feladatok

- elnök
- kérdező tanár
- ellenőrző tanár

Az elnök

- felel a szabályok betartásáért,
- ellenőrzi a vizsgázók adatait, vezeti a jegyzőkönyvet,
- ha kell szavazást rendel el

Kérdező tanár(ok)

- csak megfelelő tanári végzettséggel lehet
- lehetőség szerint ne az kérdezze a tanulót, aki vizsgára küldte.

Ellenőrző tanár

- lehetőség szerint szakos tanár
- felel a vizsga szabályszerűségéért

Az igazgató felel a vizsgák szabályos lebonyolításáért.

Az írásbeli vizsgák általános szabályai

- a tanteremben minden padban csak egy diák ülhet
- a feladatlapot az iskola pecsétjével kell ellátni, fel kell tüntetni a tantárgy megnevezését, a tanuló nevét és a dátumot
- a feladatlap megoldásának ideje maximum 60 perc,
- a vizsgán használható segédeszközöket a szaktanár tájékoztatása alapján a tanuló hozza magával

Egy vizsganapon legfeljebb három írásbeli vizsga szervezhető, de közöttük 10 perc pihenőidőt kell biztosítani, kivétel, a pótló vizsga - szükség esetén újabb pihenőidő beiktatásával - harmadik vizsgaként is megszervezhető.

Ha a vizsgázó az írásbelin szabálytalanságot követ el, a felügyelő tanár e tényt jegyzőkönyvben rögzíti, és felvezeti a feladatlapra és jelenti az igazgatónak.

Az írásbeli vizsga javítása

- a szaktanár az adott vizsganapon piros tollal kijavítja az írásbeli dolgozatot
- ha a szaktanár arra a feltételezésre jut, hogy a vizsgázó meg nem engedett segédeszközöket használt, - rávezeti a feladatlapja és értesíti az igazgatót

A szóbeli vizsga általános szabályai

- egy napon legfeljebb három szóbeli vizsga tehető le
- a vizsgázónak a vizsga előtt minimum 10 perccel kötelező megjelennie
- a vizsgák ideje alatti várakozáshoz lehetőség szerint pihenő helységet kell biztosítani.
- a szóbeli vizsgán minden vizsgázó tételt húz, a tantárgyakhoz kapcsolódó segédeszközökkel készül az önálló feleletre
- a felkészülési idő legalább 30 perc, kivétel az idegen nyelv ahol nincs felkészülési idő
- a felelet során a tanuló a felkészülési idő alatt készített jegyzeteit használhatja
- a felelet maximum 15 percet tarthat
- ha a vizsgázó az adott tételtől teljes tudatlanságról tesz tanúbizonyságot, egy alkalommal póttételt húz
- két tantárgy között a vizsgázó pihenőidőt kérhet
- Ha a szóbelin a vizsgázó szabálytalanságot követ el, az elnök figyelmezteti, jegyzőkönyvet készít és a vizsgabizottság a dönt a szóbeli eredményéről
- szabálytalanságok esetében a vizsgabizottság elnöke értesíti az igazgatót, aki a törvények alapján dönt.

Gyakorlati vizsga általános szabályai

- a gyakorlati oktatás vezető tanárnak kötelező a vizsgázót tájékoztatni a gyakorlati vizsga rendjéről
- a gyakorlati vizsgarész a vizsga feladatok számától függetlenül egy érdemjeggyel kell értékelni

1.9.3 A vizsgatárgyak részei és követelményei

A vizsgatárgyak követelményrendszere

Minden vizsgatantárgy követelményei azonosak az adott évfolyam adott tantárgyának az intézmény pedagógiai programjában található követelményrendszerével.

Vizsgatárgyak részei:

Irodalom	írásbeli + szóbeli vizsga
Magyar nyelvtan	írásbeli + szóbeli vizsga
Történelem	szóbeli vizsga
Idegen nyelv	írásbeli + szóbeli vizsga
Matematika	írásbeli
Fizika	írásbeli + szóbeli vizsga
Földrajz	szóbeli vizsga
Biológia	szóbeli vizsga
Kémia	írásbeli + szóbeli vizsga
Informatika	gyakorlati vizsga
Testnevelés	gyakorlati vizsga

1.10 Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai

Tanév közben a tanuló szülő vagy gondviselő kérésére iskolát válthat. Felvételének kritériuma az érintett iskola által megküldött „Értesítés iskolaváltoztatásról” formanyomtatványon vagy az e-napló hitelesített dokumentumán feltüntetett érdemjegyek alapján.

1.11 A felvételi eljárás különös szabályai

Iskolánk a jogszabályoknak megfelelően alakította ki a felvétel és az átvétel helyi szabályait.

A tanulói jogviszony keletkezését és megszűnését a 2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről 50.§., 51.§., 53.§. bekezdései, valamint a 20/2012. EMMI rendelet 22.§ - 25.§ bekezdései szabályozzák.

A beiskolázási terv szerint elsősorban a református vallású, fehérgyarmati és környékbeli gyerekeket várjuk iskolánkba, de az intézmény nyitva áll a történelmi egyházakhoz tartozó, úgy, mint római katolikus, görögkatolikus, evangélikus vallásúak előtt is.

A törvény és a fenntartó által előírt létszámkeretig minden gyermek beiskolázható, akinek a szülei az iskolát választották és elfogadják a református keresztyén nevelésünket, azonosulnak az iskola küldetésével, missziójával.

Gyermekek számára éltek a keresztség sákramentumával, vagy élni kívánnak. (keresztlevél bemutatása)

1.11.1 Belépés az iskola első évfolyamába

- a szülő kérelme: szándéknyilatkozat kitöltése;
- a felvételi eljárásban (felvételi elbeszélgetés, keresztlevél bemutatása) való részvétel, annak során a feltételeknek való megfelelés, szándéknyilatkozat aláírása;
- férőhely az engedélyezett osztályban;

További feltételek:

- személyi azonosító igazolvány,
- lakcímet igazoló hatósági igazolványt,
- a fejlettség elérését tanúsító igazolást - a szakértői bizottság véleménye, amennyiben az óvoda vizsgálatra küldte a gyermekeket

1.11.2 Belépés felsőbb évfolyamokra

Felvételt nyerhet az a tanuló, aki bármilyen ok miatt iskolát változtat, ha azt az évfolyam létszáma lehetővé teszi.

Eljárásrend:

A szülő kérvényt nyújt be, mellyel indokolja iskolaváltoztatási szándékát.

Elbeszélgetés a tanulóval, a tanuló szüleivel (az iskola küldetéséről, elvárásairól, házirendjéről, a keresztlevél bemutatása).

A tanuló bemutatja a bizonyítványát, a tanév megkezdése után érkezők az előző iskola igazolását a tanév során szerzett érdemjegyeiről, illetve szöveges értékeléséről.

Az igazgató vagy igazgatóhelyettesek az osztályfőnökökkel való egyeztetés után, szükséges esetben szaktanári véleményezéssel megvizsgálják, hogy korábbi tanulmányai alapján beilleszthető-e a tanuló az iskolában működő tanulócsoportok valamelyikébe.

Ha van olyan tantárgy, ahol hiányosságok várhatók, az ismeretek pótlásának rendjéről megállapodunk (osztályozóvizsga, különbözeti vizsga), különös tekintettel a hit-és erkölcsstan tantárgy ismeretanyagára vonatkozóan.

A felvételtől a konzultációt követően az igazgató dönt.

A felvételt az iskola befogadó nyilatkozat kiadásával igazolja, melyet a kibocsátó intézmény részére szóbeli tájékoztatása után eljuttat.

Ha az általános iskola a felvételi kötelezettsége teljesítése után további felvételi, átvételi kérelmeket is teljesíteni tud, köteles először a hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű tanulók kérelmét teljesíteni.

Ha az általános iskola – a megadott sorrend szerint - az összes felvételi kérelmet helyhiány miatt nem tudja teljesíteni, az érintett csoportba tartozók között sorsolás útján dönt a jelentkezők között. A sorsolásnál előnyben kell részesíteni azokat a jelentkezőket, akiknek a lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye azon a településen (kerületben) található, ahol az iskola székhelye található.

A sorsolásban közreműködik:

Sorsolási bizottság tagjai: minimum 4 fő, leendő elsős tanítók, alsós munkaközösség vezetője, 1 fő vezetőségi képviselő (igazgató vagy igazgatóhelyettes), jegyzőkönyvvezető. A sorsolás az érintett szülők számára nyilvános.

A sorsolás helyszíne: a Kölcsey Ferenc Református Általános Iskola és Óvoda

A sorsolás menete:

Az iskola igazgatójához érkezett kérelmek jelölés nélküli, zárt borítékban a jelenlevők előtt behelyezésre kerülnek a sorsolási urnába. Az urnából a jelenlévő szülők közül önként vállalkozó/k, ennek hiányában a sorsolási bizottság 1 tagja 1-1 dokumentumot kiemel, majd jól hallhatóan felolvassa a kérelmező szülő gyermekének nevét, mely azonnal jegyzőkönyvezésre kerül. Mindez addig folytatódik, amíg a rendelkezésre álló férőhelyek be nem töltődnek.

Értesítési kötelezettségek:

A kérelmező szülőket az iskola bejáratánál elhelyezett hirdetőtáblán, illetve honlapunkon értesítjük a sorsolás időpontjáról, helyszínéről. A szülőket írásban (tértivevényes levélben) értesítjük a sorsolás eredményéről.

A szabályzat közzététele:

A szabályzatot az érintettekkel ismertetni kell, melynek módja:

- hirdető táblán való közzététel,
- beiratkozáskor, kérvény beadásakor való figyelemfelhívás, bemutatás,
- honlapon való közzététel.

A szülő joga és kötelezettsége különösen:

- a szülő elutasítás esetén fellebbezéssel élhet a fenntartó elnökségéhez,
- a szülő, ha gyermeke sorsolás alapján több iskolába is felvételt nyert, a sorsolást követő három munkanapon belül írásban nyilatkozik döntéséről. A nyilatkozattétel elmulasztása jogvesztő.

2. Az intézmény helyi tanterve

Az Intézmény helyi tanterve a 2020/2021-es tanévtől 1. és 5. évfolyamtól felmenő rendszerben került bevezetésre az Oktatási Hivatal által megjelentetett *Kerettantervek, a Református Hittanoktatási Kerettanterv és a Református Pedagógiai Intézet alkalmazást támogató szakvéleménye* alapján.

2.1 A választott kerettanterv megnevezése

- **A Református Pedagógiai Intézet alkalmazást támogató szakvéleménye, a Református Hittanoktatási Kerettanterv alapján:**

Hit és erkölcsan 1-8.évfolyam

- **Az Oktatási Hivatal által javasolt tantervek alapján:**

Alsó tagozat (az Oktatási Hivatal által megjelentetett 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók

- Magyar nyelv és irodalom 1-4. évfolyam
- Matematika 1-4. évfolyam
- Környezetismeret 3-4. évfolyam
- Ének-zene 1-4. évfolyam
- Vizuális kultúra 1- 4. évfolyam
- Technika és tervezés 1-4. évfolyam
- Élő idegen nyelv: Angol nyelv 4. évfolyam
- Élő idegen nyelv: Német nyelv 4. évfolyam
- Testnevelés:1-4. évfolyam
- Egyházi ének 3-4. évfolyam
- Digitális kultúra 3.-4. évfolyam

Felső tagozat (az Oktatási Hivatal által megjelentetett 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók)

- Magyar nyelv és irodalom 5-8. évfolyam
- Matematika 5.-8. évfolyam
- Történelem 5-8. évfolyam
- Élő idegen nyelv: Angol nyelv 5-8. évfolyam
- Élő idegen nyelv: Német nyelv 5-8. évfolyam
- Természettudomány 5-6. évfolyam
- Biológia 7-8. évfolyam
- Fizika 7-8. évfolyam
- Kémia 7-8. évfolyam
- Földrajz 7-8. évfolyam
- Ének-zene 5-8. évfolyam
- Vizuális kultúra 5-8. évfolyam
- Dráma és színház 5-8. évfolyam
- Hon és népismeret 5-8. évfolyam
- Digitális kultúra 5-8. évfolyam
- Technika és tervezés 5-7. évfolyam
- Testnevelés 5-8. évfolyam
- Osztályfőnöki 5-8. évfolyam

Egyházi ének

A Magyarországi Református Egyház Zsinata 2005. évi II. törvénye elrendelte az általános iskolák két évfolyamán az egyházi ének-zene oktatását.

Az egyházi ének tantárgy legalább két évig rendes tantárgyként, tanrendbe iktatottan heti 1 órában kötelező. Ez az 3. és a 4. évfolyamon valósul meg.

Hittan / Hit és erkölcsan

A Magyarországi Református Egyház 2007. évi II. törvénye szabályozza a hittanoktatást. A református oktatási intézményekben minimum évfolyamonként heti 2 órában írja elő.

A tantárgy tanítása a Református Hittanoktatási Kerettanterv alapján történik.

A választott kerettanterv tantárgyait és kötelező minimális óraszámait az alábbi táblázatok tartalmazzák.

Az 1-8. évfolyamok tantárgyai és heti óraszámai, 2020															
Az egyes évfolyamoknál a bal oldali óraszám a Nat kötelező óraszámát tartalmazza, a jobb oldali rovatba pedig a szabadon tervezhető órákat lehet bejegyezni.															
Heti óraszám/évfolyam	1.		2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.
Magyar nyelv és irodalom	7		7		5		5		4		4		3		3
Matematika	4		4		4		4		4		4		3		3
Történelem									2		2		2		2
Állampolgári ismeretek															1
Hon- és népismeret									1						
Etika/hit és erkölcsan	1		1		1		1		1		1		1		1
Környezetismeret					1		1								
Természettudomány									2		2		0		0
Kémia													1		2
Fizika													1		2
Biológia													2		1
Földrajz													2		1
Első élő idegen nyelv							2		3		3		3		3
Ének-zene	2		2		2		2		2		1		1		1
Vizuális kultúra	2		2		2		1		1		1		1		1
Dráma és színház									1						
Technika és tervezés	1		1		1		1		1		1		1		
Digitális kultúra					1		1		1		1		1		1
Testnevelés	5		5		5		5		5		5		5		5
Osztályfőnöki									1		1		1		1
Hittan egyházi intézményben															
Kötelező alapóraszám	22		22		22		23		27		26		28		28
Szabadon tervezhető óra		2		2		2		2		1		2		2	
Összes tervezett óraszám	22	0	22	0	22	0	23	0	29	0	26	0	28	0	28
Összesített óraszám	22		22		22		23		29		26		28		28
Maximális órakeret	24		24		24		25		28		28		30		30

2.2 A választott kerettanterv feletti óraszám

A választott kerettantervek óraszámát a szabadon tervezhető órakeret terhére a következő évfolyamokon és tantárgyakban emeljük meg az alábbi óraszámokkal.

Az 1-8. évfolyamok tantárgyai és heti óraszámai, 2020																
Az egyes évfolyamoknál a bal oldali óraszám a Nat. kötelező óraszámát tartalmazza, a jobb oldali rovatba pedig a szabadon tervezhető órákat lehet bejegyezni.																
Heti óraszám/évfolyam	1.		2.		3.		4.		5.		6.		7.		8.	
Magyar nyelv és irodalom	7	1	7	1	5	1	5	1	4		4		3	0.5	3	0.5
Matematika	4		4		4		4		4		4		3	0.5	3	0.5
Történelem									2		2		2		2	
Állampolgári ismeretek															1	
Hon- és népismeret												1				
Etika/hit és erkölcstan	1		1		1		1		1		1		1		1	
Környezetismeret					1		1	0.5								
Természettudomány									2		2		0		0	
Kémia													1		2	
Fizika													1		2	
Biológia													2		1	
Földrajz													2		1	
Első élő idegen nyelv						1	2	0.5	3		3	1	3	1	3	1
Ének-zene	2		2		2		2		2		1		1		1	
Vizuális kultúra	2		2		2		1		1		1		1		1	
Dráma és színház										1						
Technika és tervezés	1		1		1		1		1		1		1			
Digitális kultúra		1		1	1		1		1		1		1		1	
Testnevelés	5		5		5		5		5		5		5		5	
Osztályfőnöki									1		1		1		1	
Kötelező alapóraszám	22		22		22		23		27		26		28		28	
Szabadon tervezhető óra		2		2		2		2		1		2		2		2
Összes tervezett óraszám	22	2	22	2	22	2	23	2	27	1	26	2	28	2	28	2
Összesített óraszám	24		24		24		25		28		28		30		30	
Maximális órakeret	24		24		24		25		28		28		30		30	
Hittan egyházi intézményben (110/2012. (VI.4.) Korm.rend. 9. §(1))	1		1		1		1		1		1		1		1	
Egyházi ének egyházi intézményekben (110/2012. (VI.4.) Korm.rend. 9. §(1))					1		1									
Óraszám mindösszesen	25		25		26		27		29		29		31		31	

2.3 Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei

2.3.1 A tankönyvek és más taneszközök kiválasztásának elvei

Iskolánk nevelő-oktató munkája során elsősorban olyan nyomtatott taneszközöket (tankönyv, munkafüzet, térkép) használ a tananyag feldolgozásához, amelyet az Oktatási Hivatal tankönyvvé nyilvánított. A nyomtatott eszközökön túl néhány tantárgynál *egyéb eszközre* is szükség van (tornafelszerelés, rajzfelszerelés, matematikához szerkesztési eszközök).

A tankönyvek és taneszközök kiválasztásánál a következő szempontokat vesszük figyelembe:

- a taneszközök feleljenek meg az iskola helyi tantervének,
- a taneszközök árai a támogatási keretösszeget ne haladják meg,
- tartalmilag épüljenek egymásra,
- legyenek tartósak, praktikusak és több éven át használhatóak,
- a felmenő rendszer biztosítva legyen.

2.3.2 A tankönyvkiválasztás és beszerzés folyamata

1. A tankönyvek megismerése. Tankönyvbemutató.
2. Egyeztetés a szakmai munkaközösségeken belül.
3. A KELLO Könyvtárellátó Nonprofit Kft. honlapján megjelent tankönyvlista kiosztása a kollégáknak, illetve a munkaközösségeknek, akik a szempontok figyelembe vételével megjelölik a szükséges tankönyveket és az esetleges segédkönyveket.
4. A kiválasztott tankönyvek és segédkönyvek ismertetése, véleményeztetése és elfogadtatása az iskola fenntartójának képviselőjével, és az iskolai SZMK-val.
5. Létszámegyeztetés.
6. A megrendelő elkészítése.
7. A visszaigazolás egyeztetése az időközben változott igényekkel, létszámmal.
8. A tanév megkezdése előtt a tankönyveket átvétele, kiosztása az osztályoknak
9. Pótrendelés.

2.4 A NAT-ban meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása

2.4.1 Az 1-2. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Fokozatosan átvezetjük a gyermeket az óvoda játékközpontú cselekvéseiből az iskolai tanulás tevékenységeibe;

Az alsó tagozat első két évében a tanulók között tapasztalható különösen jelentős egyéni fejlődésbeli különbségek pedagógiai kezelése.

Az első-második évfolyamon a legfontosabb feladat a tanulók iskolai beilleszkedésének segítése, biztonságérzetük, tanítóik iránti bizalmuk kialakítása. A biztos betűismeret megtanítása, a matematikai műveleti fogalmak megértetése. Az egyéni fejlődési tempóhoz és az életkor fiziológiai lehetőségeihez igazított tananyag az egyéni képességekhez mért értékelés segítik a korai tanulói kudarcok elkerülését, lehetővé teszik a nyugodt légkörű fejlesztést. A biztosan elsajátított, jól használható alapok a későbbi évek hatékonyságát, a gyerekek tanulási teljesítményét növelik.

2.4.2 A 3-4. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az alsó tagozat harmadik-negyedik évfolyamán meghatározóvá válnak az iskolai teljesítmény-elvárások által meghatározott tanítási-tanulási folyamatok. Fokozatosan előtérbe kerül a NAT elveiből következő motiválási és a tanulásszervezés folyamat.

- mintákat adunk az ismeretszerzéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz, megalapozzuk a tanulók egyéni tanulási módszereit és szokásait;
- a mozgásigény kielégítésével, a mozgáskultúra, a mozgáskoordináció, a ritmusérzék és a hallás fejlesztésével; a koncentráció és a relaxáció képességének alapozásával;
- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni;

2.4.3 Az 5-6. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A felső tagozaton folyó nevelés-oktatás feladata elsősorban a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges kulcskompetenciák, képesség-együttesek és tudástartalmak megalapozásának folytatása.

- az értelmi és érzelmi intelligencia mélyítését, gazdagítását a drámapedagógia eszköztárának alkalmazásával kívánjuk megvalósítani;
- az önismeret alakításával, a fejlesztő értékelés és önértékelés képességének fejlesztésével, az együttműködés értékének tudatosításával a családban, a társas kapcsolatokban, a barátságban, a csoportban;
- a tanulási stratégiák megválasztásában kitüntetett szempont: az életkori jellemzők figyelembevétele; az ismeretek tapasztalati megalapozása és az ismeretszerzés deduktív útjának bemutatása,
- a kreativitás fejlesztése; az írásbeliség és a szóbeliség egyensúlyára való törekvés; a tanulók egészséges terhelése, érési folyamatuk követése, személyre szóló, fejlesztő értékelésük;

2.4.4 A 7-8. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A felső tagozat hetedik-nyolcadik évfolyamán folyó nevelés-oktatás alapvető feladata - a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben - a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, bővítése, az életen át tartó tanulás és fejlődés megalapozása, valamint az, hogy fektessen hangsúlyt a pályaválasztásra, pályaaorientációra. A gimnázium hetedik-nyolcadik évfolyamán folyó nevelés-oktatás alapvető feladata – a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben – a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, bővítése, az életen át tartó tanulás és fejlődés megalapozása, valamint az, hogy fektessen hangsúlyt a pályaválasztásra, pályaaorientációra.

- mintákat adunk az ismeretszerzéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz, megalapozzuk a tanulók egyéni tanulási módszereit és szokásait,
- a mozgásigény kielégítésével, a mozgáskultúra, a mozgáskoordináció, a ritmusérzék és a hallás fejlesztésével, a koncentráció és a relaxáció képességének alapozásával,

- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni,
- a tanulási stratégiák megválasztásában kitüntetett szempont az életkori jellemzők figyelembevétele, az ismeretek tapasztalati megalapozása és az ismeretszerzés deduktív útjának bemutatása,
- fokozatosan kialakítjuk, bővítjük az együttműködésre építő kooperatív-interaktív tanulási technikákat és a tanulásszervezési módokat.
- a személyiség erkölcsi arculatának értelmi és érzelmi alapozásával; helyes magatartásformák megismertetésével és gyakoroltatásával;
- a biztonságos szóbeli és írásbeli nyelvhasználat és az alapvető képességek, készségek elsajátításával; a mentális képességek célirányos fejlesztésével; az önálló tanulás és az önművelés alapozásával;
- fokozatosan kialakítjuk, bővítjük az együttműködésre építő kooperatív-interaktív tanulási technikákat és a tanulásszervezési módokat;

2.5 Mindennapos testnevelés

A mindennapos testnevelés, testmozgás megvalósításának módját a Köznevelési Törvény 27. § (11) bekezdésében meghatározottak szerint szervezzük meg a következő módon.

1-8 osztályig a heti öt testnevelés óra a tantárgyfelosztásba és órarendbe való beépítéssel valósul meg.

„(11) Az iskola a nappali rendszerű iskolai oktatásban, azokban az osztályokban és azokon a tanítási napokon, amelyeken közismereti oktatás is folyik, megszervezi a mindennapos testnevelést legalább napi egy testnevelésóra keretében, amelyből legfeljebb heti két óra váltható ki a sportról szóló törvény szerinti igazolt sportolói jogviszonyban álló versenyző tanuló kérelme alapján – versenyengedély birtokában – a sportszervezet keretei között szervezett edzéslátogatás igazolásával, amennyiben a testnevelésórát közismereti tanóra nem előzi meg vagy nem követi.

(11a) Amennyiben a testnevelésóra keretében megvalósított úszásoktatás infrastrukturális feltételei a nevelési-oktatási intézményben nem állnak rendelkezésre, akkor heti egy alkalommal legfeljebb két testnevelésórát egy tanítási napon összevonva lehet megszervezni.”

2.7 Projektoktatás

A projekt közösen végzett tevékenységek sorozata. Közepontjában egy gyakorlati jellegű probléma áll, melyet a diákok és tanárok közösen, több szempont szerint elemezve, komplex módon dolgoznak fel. A projektmódszer legfontosabb értéke maga a munkafolyamat. Az egyéni munka mellett megjelenik a csoportos tevékenység, az együttműködés (kooperativitás).

Mindenki saját képességei, egyéni tapasztalatai alapján járul hozzá a csoport munkájához. A munkafolyamat eredménye a produktum, amely lehet:

- tárgy, játék, társasjáték,
- modell (minta a valóság tanulmányozásához, terv, pl. szabásminta stb.),
- makett (gép, eszköz, kicsinyített alkotás),
- előadás, színdarab, magnófelvétel, videofelvétel, fénykép,
- írásmű, művészeti alkotás, kiállítás, összetett alkotások,
- bemutató, tábló, diagram, elméleti megoldás,
- rendezvény, ünnepély,
- egyéb

A módszer a tanulók érdeklődésére, szükségleteire és a közös tevékenységre épít. Egyik fő jellegzetessége a résztvevők nagyfokú szabadsága, önállósága.

A projektmódszer alkalmazásával kilépünk a hagyományos időbeosztásból és a tantárgyi keretből. Az ismeretszerzés a különböző tevékenységek során alkotó módon történik. Nem a pedagógus adja át az ismereteket, hanem a tanulók szerzik meg azokat a tevékenységek során. Tanítás, ismeretátadás, ismeretfelhalmozás helyett a tanulás, az ismeretszerzés, és a képességfejlesztés kerül előtérbe.

A projekt megvalósítása során a hangsúly az együttes munkálkodáson, egymás segítésén, elfogadásán, a kommunikációs készségek, technikák elsajátításán van. Ha ez valóban sikerül, akkor érvényesülhet a projekt didaktikai hármasa: átélés – ismeretszerzés – megértés.

A leggyakoribb tanítási projektek

- *Technikai projekt* (technikai folyamat megvalósítása, kipróbálás, elméleti ismeretek)
Célja valamilyen tárgyi produktum megalkotása,
- *Művészeti projekt* pl. előadás, kiállítás, összetett alkotások. A produktum esztétikai kivitelezése nagyon fontos szempont,
- *Környezeti projekt* pl. erdei iskola, a folyó, erdő stb. élővilága,
- *Gazdaságismereti projekt* pl. alma projekt,
- *Kutatási projektek* pl. új anyagrész feldolgozása.
- *Határtalanul projekt* pl. pályázati lehetőségek kihasználásával az ország elszakított részeinek megismerése, megismertetése.
- *Nemzeti összetartozás HATÁRTALANUL témanap* pl. a határtalanul pályázat lebonyolítása előtt és után játékos formában, előadók meghívásával, a pályázathoz kapcsolódó témában produktumok elkészítése, akadályverseny szervezése, előadások szervezése.

„A **projektoktatás** olyan oktatási stratégia, mely egyrészt a sajátos célok elérését, a valós életet integráló és reprezentáló tanulási tartalommal, a komplex szemléletmódot segítő, tevékenységközpontú, feladatorientált tanulói tevékenységet biztosító szervezési formákkal, módszerekkel, technikákkal, eszközökkel, az iskolai keretet kitágítva természetes tanulási környezetben valósítja.” (Kováts, 2008.)

A projektoktatás metodikai lépései

Tervezés, témaválasztás

- Az adott (projekt) probléma megoldásához vezető cél felismerése, megértése,
- További konkrét problémák, részcélok megfogalmazása,
- Egyéni vagy önkéntes alapon csoportok kialakítása,
- Választás a megfogalmazott problémákból,
- Megoldási terv készítése, konkrét feladatok megfogalmazása,
- Tanári együttműködés, segítség a célok megfogalmazásába, csoportok szervezésében, a terv elkészítésében.

Kivitelezés

- Feladatelosztás megszervezése, az adatgyűjtés színhelyeinek kiválasztása, megállapodás az adatközlők személyében,
- Aktív kivitelezés az egyéni, páros vagy csoportos munka során. Együttműködés, a szükséges eszközök, különböző munkatechnikák, közösségi, kommunikációs és tevékenységi formák kialakítása, tantárgyi ismeretek integrációja, önálló kutatás,
- Differenciált segítség adása szükség szerint

Felülvizsgálat

- A produktum bemutatása a csoportok előtt
- A projekt értékelése:
 - a tanulói önértékelésnél a középpontban a projekt készítésének folyamata,
 - a csoportok értékelésének középpontjában a bemutatás áll.
- A szükséges javítások elvégzése

A projekt közzététele

- Az eredmények, a produktum nyilvánosság elé tárása (a termék bemutatása, beszámolók, viták, bemutatók, kiállítások, előadás stb.)
- a felvetődő kérdések (az értékelés, bírálat, visszajelzések tükrében) megbeszélése, esetleg új projektek tervének megfogalmazása

A projektmódszer pozitívumai:

- A tanulók kezdeményező, aktív szerephez jutnak.
- Saját érdeklődésük vezeti őket, így a motiváció igen erős.
- Fejleszti a kommunikációs és szociális képességeket, a kreativitást, az ismeretszerzési képességet, a problémamegoldó és analitikus gondolkodást, az önállóságot, a kooperációt, a tervezést, az alkalmazkodást, az időbeosztást, az információk megosztását.
- Az ismeretek, jártasságok, szokások elsajátítását indirekt úton biztosítja.
- Saját képességeiknek megfelelően tudnak részt venni egy-egy probléma megoldásában.
- Konkrét, hasznosítható, gyakorlati tudást nyújt.
- Lehetőség nyílik újfajta tanár-diák kapcsolat kialakítására.
- Örömteli, stresszmentes együttműködést biztosít.

- Előmozdítja a pedagógusok szakmai együttműködését, így javítja a tantestület összetartását.
- Megvalósul az egymástól történő tanulás elve.

Nehézségek a módszer alkalmazásakor

- A kiváló tanulók egyéni kognitív teljesítménye nem biztos, hogy mindig összhangban áll a csoport által vállalt célokkal, feladatokkal.
- Nehezen tervezhető a munka.
- Nagyobb az alapzaj.
- Jól felkészült pedagógusok együttműködése szükséges.
- Nagy létszám esetén nem alkalmazható.

Új technikák bevezetésének feltételei

Ha a tantestület egyet ért abban, hogy a hagyományos módszerek mellett szükség van kooperatív, együttműködésre nevelő módszerek alkalmazására, megpróbálkozhatunk az új technikák bevezetésével.

El kell fogadni, hogy

- újfajta tanár-diák viszony kialakítására van szükség (tanulói döntések, választások, demokratikus légkör),
- a projekt megvalósítása során felborul a hagyományos iskolai tanítási rend: változik az időbeosztás, a tantárgyak között elmosódnak a választóvonalak, gyakran az osztálykeretek is felbomlanak,
- a projekt - és egyéb kooperatív tevékenység - hagyományos osztályzattal nehezen értékelhető.
- A projekt megtervezésekor a pedagógusoknak alkalmazkodni kell egymás igényeihez

A projektmódszer, nagyfokú szervezőkészséget, lényeglátást és folyamatos szakmai fejlődést kíván meg a tanároktól: meg kell teremteni az egyes műveltségi területek közötti összhangot, biztosítani kell a zavartalan körülményeket, a jó hangulatot stb. Fő feladata az együttműködés elősegítése, a munka összehangolása és a differenciált segítségnyújtás.

2.8 A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

a) Anyagi hátrányok kompenzálása:

- Ingyenes tankönyvellátás és ingyenes és kedvezményes étkeztetés biztosítása a hatályos törvényeknek megfelelően.
- Az étkezési térítést tartósan nem fizetőket jelezzük a Gyermekjóléti Szolgálat Családsegítő Központjának, és segítséget kérünk.
- Napközis és tanulószobai elhelyezés minden tanulónak biztosított.
- Iskolai létesítmények, eszközök használata (sport és szabadidős tevékenység).

b) Tanulási hátrányok kompenzálása:

- Differenciált foglalkozás tanórán.
- Felzárkóztató foglalkozások szervezése.
- Részképesség zavarral küzdő gyermekek fejlesztése, SNI tanulók integrált oktatása, habitációs-rehabilitációs órák.
- Tankönyv, taneszköz kiválasztás.
- Segítségadáshoz külső szakemberek bevonása (gyógypedagógus, logopédus, pszichológus, fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus.stb.).

c) Családi (szociokulturális) hátrányok kompenzálása:

- Részvételi lehetőségek biztosítása kulturális és szabadidős programokhoz, a könyvtári tevékenységhez.
- A tanulók bekapcsolódása a tehetséggondozó szakkörök munkájába.
- Felvilágosító tájékoztatók, játékos foglalkozások megszervezése a helyes életmód szokások és viselkedésmódok kialakítása.
- Személyes példaadás pedagógusi munkánk során.
- Felzárkóztató foglalkozások szervezése.

2.9 Sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztési programja

2.9.1 A látási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei

A látási fogyatékos tanuló

A látássérülés a látószerv (a szem, a látóideg és/vagy a látásért felelős agykérgi/kéreg alatti területek) sérülése következtében kialakult állapot, mely megváltoztatja a tanuló megismerő tevékenységét, alkalmazkodóképességét, kihat személyiségének alakulására.

Gyógypedagógiai szempontból azok a tanulók látássérültek¹, akiknek látásteljesítménye az ép látáshoz (vízus: 1) viszonyítva két szemmel és korrigáltan (szemüveggel) vízus: 0 – 0,3 közötti. Látássérült az a tanuló is, akinek centrális látótere legfeljebb 20°.

Ezen belül:

- vakok azok a tanulók, akiknek látóképessége teljesen hiányzik (vízus: 0);
- aliglátók azok a tanulók, akik minimális látással rendelkeznek (vízus: fényérzés – 0,1);
- gyengénlátók azok a tanulók, akiknek az életvitelét nagymértékben korlátozza a csökkent látásteljesítmény (vízus: 0,1 – 0,3).

Az alkalmazandó irányelvek elkülönülnek a vak, a gyengénlátó és a halmozottan sérült látássérült gyermekek esetében.

A látássérült tanulók iskolai fejlesztése

A látássérült tanulók tanulásának és tanításának alapelvei, céljai és kiemelt feladatai

A látássérült tanulók nevelését, oktatását ellátó közoktatási intézmények az iskoláztatás során több fontos feladat megoldását vállalják a mindenkire vonatkozó általános feladatokon túl az esélyegyenlőség biztosítását a látássérülésből és az esetleg csatlakozó fogyatékokból adódó hátrányok leküzdésével.

¹ A „látási fogyatékos” fogalom jogi kifejezés, a (gyógy)pedagógia az ezzel ekvivalens „látássérült” fogalmat használja.

A fejlesztési feladatok megtervezésekor, a módszerek kiválasztásánál figyelembe kell venni, hogy a látás hiánya vagy csökkent volta miatt a látássérült gyermek ismeretszerzését a külvilág iránti látó beállítódás helyett más – haptikus (bőr- és mozgásérzékelés együttese) és hallási – beállítódás is jellemzi. Fontos az összes érzékszerv – hallás, tapintás, szaglás, ízérzékelés – fejlesztése, valamint a meglévő látás használatának tudatosítása és tanítása.

A látás hiánya, az aliglátás és a gyengénlátás nemcsak a tanulás terén jelent eltéréseket, hanem nehezítette a mindennapi élet tevékenységei (a tájékozódás, a közlekedés, az önkiszolgálás stb.) is. Más a tanulási környezet, hangsúlyosabban egyénre szabottak a tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele alapvető.

Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok

Az alsó tagozaton:

- az önállóság iránti igény fejlesztése elsősorban az önkiszolgálás, a mozgás és tájékozódás terén;
- az érdeklődés felkeltése a környezet, a látható, hallható, tapintható világ megismerése iránt a speciális segédeszközök használatával;
- az érzékszervek használatának tudatosítása;
- az önbizalom, a pozitív énkép alapozása, a látássérülés megértése és elfogadása;
- kapcsolatépítés az ép látásúakkal, felkészítés az inkluzív közösségbe való beilleszkedésre;
- az egészségvédő viselkedés szokásainak kialakítása, a higiénés tevékenységek elsajátítása, a szem védelme.

A felső tagozaton:

- az önállóság további fejlesztése a tanulási és a mindennapi élet tevékenységeiben;
- a látásteljesítménnyel rendelkező tanulók esetében a látás kihasználását maximálisan segítő speciális optikai segédeszközök használata iránti igény kialakítása;
- az érdeklődés irányítása a látóképesség szempontjából reális pályaválasztási területek felé;
- a céltudatosság, kitartás kialakítása az önálló tanulás és a pályaaorientáció céljából;

- az önfejlesztés igényének kialakítása különösen az ismeretszerzés terén és az egyéni tehetség kibontakoztatásában;
- az önbizalom és az önkritika egyensúlyának megteremtése, reális énkép kialakítása;
- az egészségvédő magatartás szokásainak továbbfejlesztése, az egészséges életmód iránti igény kialakítása;
- az egyéni igényeknek megfelelő közvetlen környezet tudatos át-, illetve kialakításának ismerete.

A többségi iskolában történő együttnevelés

A többségi iskolában történő együttnevelés minden esetben egyéni döntésen alapul, esetenként egyéni felkészítést igényel. Az együttnevelés-oktatás során különös figyelemmel kell lenni a következőkre:

A látássérült tanuló vegyen részt olyan egyéni fejlesztésekben, amelyekre állapotából fakadóan szüksége van. Ezen minden olyan egyéni felzárkóztató, tehetséggondozó, rehabilitációs és habilitációs célú külön foglalkozást értünk, ami az intézmény rehabilitációs keretéből – az osztályfőnök, a szaktanárok, a délutános nevelő, a szülő észrevételei és javaslatai alapján – a tanuló órarendjébe illeszthető. Ennek megvalósításához a szakértői javaslat nyújt támpontot, illetve igénybe vehetők a látássérült tanulók speciális iskoláiban létrejött egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények által biztosított szolgáltatások.

A befogadó többségi iskola tantestületének a speciális iskolák nyújtanak segítséget a látássérült tanuló nevelésére, oktatására vonatkozó információk átadásával. Különösen jelentős az osztályfőnök szerepe az osztályban tanító pedagógusok tájékoztatásában a tanuló sajátos nevelési igényeiről.

A vak és a látásukat praktikusán kismértékben használó aliglátó tanulók iskolai fejlesztése

Az iskolai nevelő-oktató munka tartalmi szabályozása és szabályozási szintjei

Tanulási és nevelési célok

A vak és aliglátó tanulók nevelésében a Nat-ban leírt fejlesztési területek, nevelési célok az irányadóak. A tanulási és nevelési célok elérését a tanulók látásteljesítménye és intellektuális képességei egyénileg befolyásolják. A célok sérülésspecifikus tartalmakkal egészülnek ki.

Testi és lelki egészségre nevelés

A vak, aliglátó gyermekek ismerjék meg látássérülésük kórokat, az ebből eredő következményeket, fizikai terhelhetőségüket (pl. nehéz súlyok emelésének kerülése, megerőltető testmozgás mértéke).

A tanulók legyenek tisztában azzal, hogy a balesetek elkerülése csak megfelelő tájékozódási és közlekedési ismeretek birtokában lehetséges.

A tanulók ügyeljenek a szem higiéniájának betartására, az orvosi ellenőrzés rendszeres elvégzésére.

Az egészséges életmódra nevelés segítse a vak, aliglátó tanulókat a betegségek megelőzésében, az egészség megőrzésében. Számukra is fontos a rendszeres mozgás, testedzés, amit az együttnevelés keretein belül is biztosítani kell számukra.

A tanulók ismerjék az egészséget károsító tényezőket, a helyes táplálkozás előnyeit.

A tanulók kerüljék – majd a felnőttélet során is – a káros függőségeket (pl. alkohol, kábítószer, dohányzás).

Mozgásfejlesztő szakember – (gyógy)pedagógus/gyógytestnevelő – segítségével teszi lehetővé a járási, testtartási hibák javítását, a túlmozgások megszüntetését, a jobb mozgásállapot kialakítását.

Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A tanulók ismerjék meg képességeiket, korlátaikat, érzelmi és értelmi lehetőségeiket, ami segíti őket a mindennapi életükben.

A vak tanuló is értse meg és fogadja el saját létének egyediségét, értékét, az emberi közösség egészében betöltött fontos szerepét.

A tanuló legyen tisztában sérülésének mibenlétével, fizikai korlátaival, adottságaival.

A tanuló az önismeret fejlesztése során ismerje meg képességeit, erősségeit, korlátaikat, és ismerje fel saját érzelmeit.

A reális énkép kialakítása mellett törekedni kell arra, hogy a tanuló önbizalma, én-ereje folyamatosan növekedjen. Legyen képes önálló cselekvésre, döntéshozatalra.

A tanulóban alakuljon ki vágy arra, hogy minél kisebb mértékben szoruljon mások segítségére.

A tanuló értse meg és tudja kezelni saját akadályozottságát, miközben élje át saját önállóságának folyamatos növekedését.

A vak és az aliglátó tanulóknak tudatában kell lenniük, hogy látássérülésük ellenére felelősek saját biztonságuk, sorsuk és életpályájuk alakításában.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

A pedagógusok személyiségfejlesztő munkája járuljon hozzá, hogy a vak, aliglátó tanulóban is kialakuljon a más emberek iránti empátia, segítő magatartás. Fontos, hogy a tanuló felelősséget vállaljon önmaga és közössége iránt, értse az önkéntesség fogalmát, szerepét, abban vállaljon aktív szerepet.

A családi életre való felkészítésben figyelmet kell fordítani a következő témákra: pozitív családminták, a családalapítás feltételei, a látássérülés szerepe a közös élet alakításában, felelősségteljes gyermekvállalásra (pl. örökletes szembetegségek), gyermeknevelésre készülés a látássérülés figyelembevételével.

Az önálló életvitelhez szükséges ismeretek, szokások folyamatosan alakíthatók ki. Fontos feladat a látássérült emberek életvezetéséhez szükséges rend szeretetének és megtartásának kialakítása.

Médiatudatosságra nevelés

A tanulók az önálló ismeretszerzés érdekében szerezzenek jártasságot az internethasználatban képernyőolvasó programmal.

A tanulók ismerjék meg a biztonságos internethasználatot és a közösségi portálokban rejlő veszélyeket.

A tanulás tanítása

A tanulási-tanítási folyamatban építeni lehet arra, hogy az ép intellektusú vak, aliglátó gyermekek figyelme sok esetben a folyamatos gyakoroltatás eredményeként koncentráltabb, a verbális emlékezetük terjedelme nagyobb, mint látó társaiké.

A tanulók az iskolai évek során sajátítsák el az önálló tanulást segítő speciális szoftverek, okoseszközök készségszintű használatát.

A tanulók ismerjék meg a könyvtárak látássérült személyeket segítő szolgáltatásait, az elektronikus könyvtárakat, azoknak a tanulásban betöltött szerepét.

A pedagógusok segítsék a tanulók egyénre szabott tanulási stratégiájának kialakítását.

Pályaorientáció

Az iskola feladata a látásos megismerésben fennálló nehézségek kompenzálását segítő eljárások megismertetése, alkalmazásuk begyakoroltatása. Olyan tudást kell kialakítani, hogy a tanulók aktívan tudjanak szerepet vállalni a számukra kedvező külső feltételek, körülmények kialakításában.

Az iskola a tanulónak lehetőséget ad az önkorrekció, az együttműködés képességének fejlesztésére, a rugalmas gondolkodás kialakítására.

A tanulók ismerjék meg (szemészeti, fizikai állapotukat figyelembe véve) az általuk eredményesen, sikeresen végezhető munkatevékenységeket, foglalkozásokat.

A vak, aliglátó tanulók korlátozott pályaválasztási lehetőségei miatt fokozottan szükséges pozitív attitűdjük kialakítása az értékteremtő munka, a munkalehetőségek keresése iránt.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

A pedagógusok fordítsanak kellő figyelmet a pénz- és időgazdálkodás képességének alapozására. A tanulóknak életkoruknak megfelelően alakuljon ki a pénzzel való bántás tudás képessége, legyenek valós információik a különböző termékek és szolgáltatások áráról.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A vak, aliglátó tanulók sajátítsák el a nemzeti, kulturális örökségünk megismerésének sajátos, a látássérült embereket segítő módjait is (pl. akadálymentesített múzeum).

A tanulók tanulják meg a könyvtárak látássérült személyeknek nyújtott szolgáltatásainak igénybe vételét.

A tanulók ismerjék meg az Európai Unióról a vak emberek számára készült, esélyegyenlőséget biztosító kiadványokat.

Az aktív állampolgárrá válás érdekében a tanítványok ismerkedjenek meg a fogyatékos személyek jogairól szóló egyezményekkel, az esélyegyenlőség biztosításáról szóló jogszabályokkal.

A tanulók aktív részvételére építő tanítás során alakuljon ki bennük motiváltság és igény az önálló ismeretszerzésre.

A tanulók ismerjék a látássérült személyek érdekvédelmi szervezeteit.

A fenntarthatóság, környezettudatosság

A vak, aliglátó tanulók számára minél több közvetlen, valós tapasztalatot szükséges biztosítani a természeti, társadalmi környezetről.

A vak tanulók vegyenek részt környezetvédelmi tevékenységekben, tanulják meg, mit jelent a környezettudatosság (szelektív hulladékgyűjtés, használt elemek gyűjtése, víz- és energiatakarékosság, megújuló energiaforrások).

A tanulók fordítsanak figyelmet saját személyes és lakókörnyezetük rendjére, tisztaságára.

A tanulás és tanítás alapelvei

Aktív tanulás

Az aktív, lehetőségekhez mért legnagyobb fokú önálló tanulás alapfeltétele a megfelelő fizikai környezet megteremtése, a speciális eszközök biztosítása, valamint a hagyományos taneszközök adaptálása és a tanuláshoz szükséges motiváció és pozitív attitűd kialakítása.

Tanulási környezet

A tanulási környezet fizikai feltételei

A vak, aliglátó tanulók számára megfelelő tanulási környezet fizikai feltételeinek biztosítása alapvető fontosságú. A terem megfelelő pontján (egyszerűen megközelíthető tanulópad; ahonnan legjobban hallja a tanári magyarázatot) elhelyezett asztal, a tanuló látási funkcióinak megfelelő megvilágítás, a speciális taneszközök (rajzolófólia, speciális körző, vonalzó stb.), adaptált taneszközök, továbbá a megfelelő képernyőolvasó programmal rendelkező IT-eszközök mind a tanuló optimális tanulását biztosítják.

Általános alapelvek a vak tanulók tanulóhelyének berendezésénél:

- a tanuló képességeinek megfelelően tájékozódhasson;
- időben gazdaságosan dolgozhasson;
- megfelelő tér, hely álljon rendelkezésére (tároló hely, munkafelület);
- tanulási helyét, munkaasztalát a tanulási igényeit (akusztikus vagy haptikus beállítódását, tájékozódási képességét stb.) figyelembe véve alakítsuk ki;
- a terem berendezését bejelentés nélkül ne változtassák meg;
- a mozgatható tárgyakat használat után tegyék vissza a helyükre.

A tanulási környezet társas feltételei

A vak, aliglátó tanulók későbbi társadalmi integrációja már az iskolában elkezdődik, így fontos, hogy a látássérültségük miatt ne maradjanak ki intézményi és osztályszinten szervezett programokból, továbbá, hogy részt vegyenek az őket érintő döntési folyamatokban.

A látássérült tanuló teljesítményét a pedagógusnak reális, egyben támogató visszajelzést adva kell méltányolnia úgy, hogy az erősítse a tanuló önbizalmát is.

Az iskola minden dolgozójának felelőssége, hogy a látássérült tanuló ne legyen iskolai zaklatás áldozata, de ő se váljon terhessé tanulótársai, pedagógusai számára.

Csak a megfelelő iskolai légkör, a nyílt kommunikáció képes biztosítani, hogy a vak, aliglátó tanuló képes legyen tanulási problémáját és személyes nehézségeit jelezni.

Az osztálytársak részéről a vak, aliglátó tanuló iránti tisztelet és elfogadás sok esetben tanári segítséggel alakul ki. A látássérült tanulónak is tisztelnie kell osztálytársai egyéni különbségekből eredő sokféleségét.

A tanulási környezet megteremtésének pedagógiai irányelvei

A vak, aliglátó tanuló is aktívan vegyen részt párban vagy csoportban végezhető tanulási formákban.

A pedagógus feladata és felelőssége, hogy úgy tervezze a tanulási feladatokat és feladatcsoportokat, hogy az a látássérült tanuló képességének (látásteljesítményének) megfelelő legyen.

A tanuláshoz és az értékeléshez a vak, aliglátó tanuló számára szükséges biztosítani a megfelelő speciális tan- és (informatikai) segédeszközöket.

Egyénre szabott tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele

Figyelembe kell venni, hogy a vak, aliglátó tanuló látássérülése, illetve egyéb csatlakozó sérülése miatt gyorsabban elfáradhat, kevésbé terhelhető lehet, több és hosszabb pihenést igényelhet.

Személyre szabott tanulás és pedagógiai támaszrendszerek

Megfelelő mennyiségű időt kell biztosítani minden fontos részlet pontos észlelésére.

Jó, ha az érzékeltetés minél több érzékszerven keresztül történik.

Kérdésekkel folyamatosan ellenőrizni kell a valós ismereteket.

A felmerülő hiányosságokat pótolni, illetve javítani kell.

Törekedni kell a valós élethelyzetben való érzékeltetésre.

Mérés, értékelés és visszajelzés

A vak gyermek tudását ugyanolyan rendszerességgel és igényességgel kell mérni és értékelni, mint látó társaiét. Történhet ez gyakoribb feleltetéssel, írásban, az elkészített dolgozat felolvasásával. Használhatunk teszt formájú felméréseket. A számítógépet készségszinten használók számára természetesen a digitális forma a legmegfelelőbb ellenőrzési módszer. Az értékeléssel kapcsolatban általános elvnek kell tekintenünk, hogy a látássérült gyermek teljesítményeit ugyanolyan mércével mérjük és értékeljük, mint a társaiét. Amennyiben a tanuló bizonyos feladatok, anyagrészek alól felmentést kap (a vizualitás hiánya miatt), azt előre kell tisztázni vele és a társaival is. A vak, aliglátó tanulók felmérés, vizsga esetén engedményeket vehetnek igénybe (többletidő, adaptált feladatok stb.). A látássérülés maga nem ok a tantárgyi felmentésre.

A Nat, a kerettantervek és a helyi tanterv

A helyi tanterv készítésénél a Nat-ban és a választott kerettantervben foglaltak az irányadóak, de az egyes tanulási területekhez rendelt tartalmak és fejlesztendő képességek (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) meghatározása mindenkor a tanulók fejlődésének függvénye. A helyi tantervben az egyes tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi ajánlások a tanulók egyéni adottságainak figyelembevételével érvényesíthetők, a tanulási-tanítási folyamat azonban zömében speciális pedagógiai módszerrel és eszközzel irányított. Az Irányelvben megadott módosítások figyelembevétele szükséges a helyi tanterv elkészítéséhez.

Kompetenciafejlesztés, tanulási területek és tudástartalmak

Kiemelt kompetenciaterületek

A tanulás kompetenciái

A vak és a látásukat praktikusán kismértékben használó aliglátó tanulók iskolai nevelésének-oktatásának is alapvető célja a felnőttélet sikerességét megalapozó kompetenciák fejlesztése, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés. A látássérült tanulóknak is szükségük van azokra az ismeretekre, képességekre, attitűdökre, melyek birtokában alkalmazkodni tudnak a

változásokhoz. A Nemzeti alaptantervben megjelenő tartalmak speciális ismeretekkel, képességekkel, készségekkel, attitűdökkel egészülnek ki.

Kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A vak és aliglátó gyermek ismeretsajátításában elsődleges szerepe van a verbális kommunikációnak. Törekedni kell arra, hogy a bő szókincs mögött tényleges tartalom legyen. Azokon a területeken, amelyek csak vizuálisan érzékelhetők (pl. színek, fények, fényképek, festmények, távolság, monumentalitás érzékelése), a fogalmi általánosításokat, az árnyaltabb kommunikációt sokoldalú megközelítéssel, érzékeltetéssel lehet kialakítani.

A metakommunikáció használata (fej- és testtartás, a beszélő felé fordulás, távolságtartás, gesztus, mimika stb.) következetes nevelői ráhatással, különféle helyzetekben történő sok gyakoroltatással sajátítható el.

A vak és az aliglátó tanuló legyen képes a kommunikációs helyzetek értelmezésére, a metakommunikáció részleges, tudatos elsajátítására, tudjon szóban és írásban a helyzetnek megfelelően kommunikálni!

A tanuló tanuljon meg udvariasan segítséget kérni és elfogadni!

A tanuló törekedjen a nyilvánosság előtti magabiztos megszólalásra, valamint a látás hiányában könnyen rögzülő túlmozgások felismerésére és leépítésére is a befogadó környezet felelősségteljes, segítő visszajelzései alapján!

A digitális kompetenciák

A vak és aliglátó tanuló esélyegyenlőségének megvalósulása a tanulásban feltételezi az IKT-eszközök használatát.

A tanulót a gépírás tudása, a speciális képernyőolvasó programok, az internet ismerete és használata segíti az információs társadalomba való aktív bekapcsolódásban.

A tanuló tudjon információt szerezni virtuális csatornákon keresztül: használja a látássérült személyek számára kifejlesztett speciális szoftvereket, online felületeket!

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

Törekedni kell arra, hogy a verbális tudás valós tartalmat takarjon. Azokon a területeken, amelyek csak vizuálisan érzékelhetők, sokkal több magyarázat, szemléltetés, más érzékszervekkel történő megtapasztaltatás szükséges.

Tapintásnál csak a két tenyér alatt elférő részletekből adódik össze a valós képzet, így az analízis-szintézis technikáira nagyobb hangsúlyt kell fektetni, de a monumentalitás megértése (pl. épületek, hegységek stb.) még így is túl elvont lehet a tanulók számára.

A színek csak a látók számára képviselnek információt, ez viszont szükséges, de pusztán verbális tudás marad a vak tanulók számára (az ég kék, a fű zöld, a hó fehér).

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A súlyosan látássérült tanuló harmonikus életvitele szempontjából kiemelt jelentőségű a jó kommunikációs képesség kialakítása, a stressz-, frusztráció- és konfliktuskezelés.

Személyes és szociális jólléte érdekében a tanuló rendelkezzen saját szembetegségével kapcsolatos ismeretekkel, legyen képes a higiéniai szabályok követésére, a tudatos egészségmegőrzésre!

A pozitív attitűd magában foglalja a látássérült személyek jogainak, lehetőségeinek, segítő szervezeteinek az ismeretét.

Fontos megerősíteni a vak tanulóban, hogy nem csak a látássérült közösség, hanem a teljes társadalom része és egyenjogú tagja. Saját sorsa alakulásáért személyes felelősséggel tartozik; élete alakításában és jogai érvényesítésében – képességeinek és lehetőségeinek megfelelően – önállóan részt kell vállalnia.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A vak és aliglátó ember esztétikai, művészeti tudatossága magában foglalja azt a felismerést, mely szerint kreativitása kifejezésére előnyös kiemelkedő területként kezelni a zenét, az irodalmat, a képzőművészetet.

Pozitív emberi viszonyai alakításában hasznos, ha a látássérült egyén képes saját esztétikus külső megjelenését biztosítani.

A tanuló törekedjen a kor és korának megfelelő ápoltságra és öltözködésre, amiben környezete visszajelzései és aktív segítsége is támogatást kell, hogy nyújtson.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A látássérült egyén boldogulásához szükséges a képességeit figyelembe vevő egyéni tervek készítésére, életpálya-építésre való képesség, az általa választható foglalkozások körének ismerete, az alkalmazkodás a változó, kínáló lehetőségekhez.

A tanuló pozitív attitűdjéhez tartozik a sikerorientáltság, az eltökéltség a tanulással, a munkával kapcsolatos céljai elérése érdekében.

Új közösségbe (iskola, munkahely) kerülés esetén a tanuló aktívan vegyen részt a környezet adaptációjában, akadálymentesítésében saját személyes szükségleteinek megfelelően!

A tanulási területek és a tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak kimeneti tanulási céljai

Magyar nyelv és irodalom

A tanulási területen belül az írás-, olvasásrendszert a vak emberek számára a Braille-féle pontírásrendszer alkotja. Elsődleges feladat az írásos közlés és az olvasás Braille-féle alaprendszerének megismertetése, eszközhasználatának kialakítása. Ehhez speciális eljárásokra, módszerekre és eszközökre van szükség, pl. hatrekeszes dobozok, gombás-, szögestábla, pontírógép, továbbá számítógép, okoseszközök, speciális szoftverek.

Egyéb speciális feladatok:

a pontírógép helyes használatának megtanítása, a későbbiekben a tízujjas gépelés és a számítógép-használat elsajátítása;

a Braille-könyvtár, a hangos könyvtár és a digitális könyvtár megismertetése (speciális iskolákban, Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségében);

a többségi iskolában történő nevelés során többlet idő biztosítása szükséges az írás-olvasás jelrendszerének elsajátításához, valamint a köznevelési törvényben meghatározott egyéb alkalmakkor (pl. írásbeli dolgozatok, vizsgák).

Matematika

A matematika tanítása során elsődleges

a számemlékezet fejlesztése, illetve a fejben történő műveletvégzés, a fejszámolás tempójának fokozatos erősítése;

a négy alpművelet írásban történő végzése helyett az abakusz nevű speciális számolóeszköz használata;

a logikus gondolkodást fejlesztő és a kombinatorikai feladatok minden témakörön belül nagyobb arányú szerepeltetése;

egyéb speciális matematikai eszközök használata, pl. adaptált körző, vonalzó, speciális koordinátatábla;

A geometriatanítás célja a praktikus ismeretek bővítése. A szerkesztés, mértani modellezés speciális eszközökkel történik (mértani testek, speciális körzők, vonalzók, speciális rajztábla fóliával stb.). Módszertani szempontból a folyamatos tevékenykedtetés kap kiemelt szerepet.

Történelem és állampolgári ismeretek, Természettudomány és földrajz, Erkölc és etika

E tanulási területek esetében cél, hogy a tanulók tájékozódni tudjanak a természeti és társadalmi környezetben, minél több közvetlen tapasztalatot, állandóan bővíthető ismeretet szerezzenek a természeti és társadalmi valóságról.

A tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak nyújtsanak sokoldalú lehetőséget a megfigyelőképesség, az emlékezet fejlesztéséhez, az információszerzés korlátozottsága következtében hiányos fogalmak tartalmi gazdagításához, a tapasztalati bázis kiszélesítéséhez.

A sérülésspecifikus szemléltetőeszközök segítik a természeti jelenségek megértését.

A tapintásos ismereteken túl jelentős szerepet kapnak a hangok által közvetített információk, szemléltetések.

A földrajz és történelem, valamint a természetismereti tantárgyak oktatásánál speciális szemléltetőeszköz a domború térkép, illetve a domború ábra – ám az ezeken történő tájékozódás sok előkészítést, gyakorlást igényel.

Az állampolgári ismeretek tekintetében meg kell ismertetni a tanulókkal a látássérült személyekre vonatkozó jogszabályokat és érdekvédelmi szerveződéseket.

Az erkölcsstan keretében szerzett speciális ismeretek segítsék hozzá a vak, aliglátó tanulókat látássérülésük feldolgozásához is, valamint tanulják meg, hogyan élhetnek a pozitív diszkrimináció lehetőségeivel!

Idegen nyelv

Az idegen nyelv tudásával elősegíthető az esélyegyenlőség megvalósulása a társadalmi beilleszkedésben. Az oktatás során nagy hangsúlyt kap a hallás utáni tanulás, az adott idegen nyelv pontírásának elsajátítása. A vak tanuló sajátítsa el az önálló tanuláshoz szükséges eszközök használatát is!

Művészetek

E tanulási terület esetében a fejlesztési feladatok módosítására van szükség: a tárgy- és környezetkultúrára koncentráltan, illetve a művészeti alkotásokra vonatkozóan a vizuális érzékelés helyébe a tapintással történő érzékelés lép.

A dráma és színház tanítása a tanulók térbeni biztonságának, mozgásuk harmóniájának kialakításában, kapcsolatteremtő képességük, kommunikációjuk fejlesztésében kiemelt szerepet kap.

A vizuális kultúra keretében az alkotás elsősorban a domborúrajz elsajátítását jelenti, ami a síkban speciális módon készített ábrák elemzésével, értelmezésével, létrehozásával a többi szaktárgy (pl. geometria, földrajz, fizika, kémia) tanításához nyújt segítséget, fejleszti a tanulók absztrakciós készségét, kézügyességét. Speciális eszközei: fólia, rajztábla, vonalhúzó, körzők, sablonok stb. Ugyancsak kiemelt jelentőségű a térbeli ábrázolás alkalmazása (modellek, agyagozás stb.).

A zenei nevelés keretében a hangjegyek rögzítése a Braille-kotta segítségével történik. A szolmizálás kézjeleit módosított formában lehet alkalmazni.

Technológia

Digitális kultúra

A digitális kultúra részterületét a hang által közvetítő médiarendszerek dominanciája jellemzi.

A tanulási terület anyaga kiegészül a gépirással, a speciális képernyőolvasó szoftverekkel ellátott számítógép megismerésével. Ezen eszközök használatával olyan alapismeretek, jártasságok birtokába juttatjuk a vak, aliglátó tanulókat, melyek segítik a látókkal való kapcsolat létesítését, a mindennapi életben adódó írásbeli ügyeik intézését.

A könyvtári ismeretek körében ki kell térni a Braille-, valamint az elektronikus könyvtárak használatára is.

Technika és tervezés

A tanulási terület tartalmába mindazon ismeretek beépülnek, melyek a vak tanulók mindennapi életvezetéséhez, a teljesebb önálló életviteléhez szükségesek, illetve alakítják későbbi pályaválasztásukat.

A vak, aliglátó tanulók pályaaorientációja szempontjából fontos, hogy hatékony fejlesztést kapjanak technikai jellegű munkafolyamatok tervezéséhez, kivitelezéséhez, munkakultúrájuk megalapozásához.

A speciálisan a látássérült személyek részére készült vagy adaptált háztartási eszközök (pl. kenyérvágó, folyadékszintjelző, aláírásablon) használatának elsajátítása előkészíti a tanulókat az önálló életvitelre.

Időtöbblet biztosítására van szükség a különböző anyagok többoldalú érzéketi megismeréséhez, az adaptált eszközökkel történő méréshez, az egyéni igényeknek megfelelően.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a balesetmentes szerszámhasználatra, a látássérült emberek életvitelét segítő speciális eszközök használatára (beszélő mérleg, adaptált tűbefűző, mérőszalag stb.).

Speciális tartalmakkal egészül ki a közlekedési ismeretek, a mindennapos tevékenységek témaköre.

Testnevelés és egészségfejlesztés

A rendszeres fizikai aktivitás a vak, aliglátó tanulók nevelésében is kiemelt cél. Elsődleges saját testük felépítésének és annak térben való elhelyezkedésének megéreztetése, testtudatuk kialakítása. A tanulási területnek kiemelten kell szolgálnia az intenzív mozgás- és tájékozódásfejlesztést, a mozgásbiztonság kialakítását, a balesetek megelőzését, az

esétanítást. A tartáshibák megelőzésére, korrigálására beépíthető a gyógytestnevelés tananyaga.

Meg kell szeretetni és el kell sajátítani a mozgást, oly módon, hogy ez örömet szerezzen a tanulóknak, és életük szerves részét képezze, ezáltal életminőségüket hosszú távon javítsa.

Tudatosítani, elfogadtatni szükséges a mozgás egészségben betöltött fontos szerepét.

Ki kell alakítani az akaraterőt, önbizalmat, céltudatosságot, küzdeni tudást, kitartást, becsületességet, a szabályok betartását, a csapatmunka szerepének elsajátítását.

Fontos, hogy a tanuló ismerkedjen meg a látássérült személyek sportolási lehetőségeivel (csörgőlabda, úszás stb.).

Az értékelés során kapjon hangsúlyt a tanuló önmagához mért fejlődése, legyünk figyelmesek az esetlegesen csatlakozó mozgáskorlátozottságára!

Egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozás

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozás (a továbbiakban: pedagógiai és egészségügyi célú habilitáció, rehabilitáció) céljai és feladatai a kötelező oktatás egészében azonos súllyal jelentkeznek, azaz a nevelés-oktatás teljes folyamatába be kell épülniük. Az egyéni igények szerint külön habilitációs, rehabilitációs foglalkozások szervezése is szükségszerű, melyek a döntően individuális jelleg miatt egyéni vagy kiscsoportos foglalkoztatási formában valósíthatók meg, a szakértői véleményben meghatározott megfelelő szakirányú végzettségű gyógypedagógus vezetésével.

A habilitáció, rehabilitáció főbb területei:

- az ép érzékszervek használatának intenzív fejlesztése (pl. hallás);
- a meglévő látás megőrzése, fejlesztése – látásnevelés –, optikai segédeszközök használata;
- beszédhiba-javítás; a nyelvi, kommunikációs készségek fejlesztése;
- intenzív mozgásfejlesztés:
 - tapintás, finommozgás, a kézügyesség fejlesztése, a Braille-írás, -olvasás technikájának gyorsítása,

- a testtartási hibák javítása gyógytornász, szomatopedagógus bevonásával;

életviteli technikák:

- a közlekedést, tájékozódást segítő ismeretek konkrét élethelyzetekben történő elsajátítása, alkalmazása (tájékozódás- és közlekedéstanár segítségével a fehér bot technikájának elsajátítása); környezetkialakítás,
- mindennapi tevékenységek (önkiszolgálás, háztartás stb.),
- a speciális tan- és segédeszközök használatának gyakoroltatása;
- a tehetséges tanulók számára a tehetségük kibontakozásához szükséges feltételek, eszközök, módszerek biztosítása.

A gyengénlátó és a látásukat praktikusán jól használó aliglátó tanulók iskolai fejlesztése

A Nat alkalmazása

A gyengénlátó és a látásukat praktikusán használó aliglátó tanulók nevelése-oktatása során a Nat-ban meghatározott fejlesztési feladatok és tartalmak megvalósítása lehetséges.

Az iskolai nevelő-oktató munka tartalmi szabályozása és szabályozási szintjei

Tanulási és nevelési célok

A gyengénlátó, aliglátó tanulók nevelése-oktatása során a Nat-ban meghatározott nevelési célok megvalósítása lehetséges, de mindenkor figyelembe kell venni, hogy a tanulók egyéni adottságai többnyire eltérnek az ép tanulók adottságaitól. Mindkét csoportba tartozó tanulók számára biztosítani kell a tanuláshoz és a társadalmi beilleszkedéshez szükséges speciális ismeretanyagot (speciális technikák és eszközök használata stb.) és a készségfejlesztést (önálló tanulásban használható eljárások, lényegkiemelés, megtartó emlékezet növelése, szóbeli kifejezőképesség gazdagítása, célszerű munkaszokások kialakítása, vizuális megfigyelőképesség fejlesztése stb.). A nevelési célok sérülésspecifikus tartalmakkal egészülnek ki.

Testi és lelki egészségre nevelés

A gyengénlátó, aliglátó tanulók ismerjék meg látássérülésük kórokát, az ebből eredő következményeket, fizikai terhelhetőségüket (pl. nehéz súlyok emelésének kerülése)!

A tanulók sajátítsák el a higiénés szabályokat, a szem óvásának, tisztántartásának módját, tartsák be a látáskímélő előírásokat!

A gyerekek, fiatalok ismerjék az egészséget károsító tényezőket, a helyes táplálkozás előnyeit!

Kerüljék – majd a felnőttélet során is – a káros függőségeket!

Tanulják meg az egészségükkel kapcsolatos kérdések megfogalmazását, egészségügyi igényük és problémájuk kommunikálását!

Ismerjék meg a szembetegségek miatt javasolt és ellenjavallt mozgásformákat, sportokat!

Sajátítsák el a sportolás során is szükséges optikai segédeszközök helyes használatát (pl. úszószemüveg)!

Feladat a gyengénlátásból, aliglátásból fakadó fokozott balesetveszély megelőzése.

Mozgásfejlesztő szakember – (gyógy)pedagógus/gyógytestnevelő – segítségével teszi lehetővé számukra a jobb mozgásállapot kialakítását, a járási, testtartási hibák, túlmozgások megszüntetését.

A tanuló minél jobban fogadja el szemészeti állapotát és az abból fakadó nehézségeket, specialitásokat! Legyen nyitott és motivált mások nehézségeinek megismerésére, elfogadására, mások segítésére!

Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A gyengénlátó, aliglátó tanulók személyiségfejlődésének alakulásában alapvető szerepe van a megfelelő tanulási környezet kialakításának. Jelentős annak tudatosítása, hogy mindannyian felelősek saját biztonságuk, sorsuk és életpályájuk alakulásában.

A gyengénlátó, aliglátó tanulók környezete bátorítsa és tegye lehetővé számukra szükségleteik és érzelmeik kifejezését, továbbá adjon számukra objektív visszajelzéseket!

A látássérült gyermekeket, fiatalokat hozzá kell segíteni a kulturált magatartás elsajátításához, a fogyatékosságokat eltérő módon toleráló közösségekben jó emberi

kapcsolatok kialakításához. Értelmi képességeik mellett érzelmi intelligenciájuk fejlesztése is szükséges személyes és szakmai sikereik érdekében.

Támogatást igényel a látássérülés tényének feldolgozása, az ebből adódó személyiségproblémák felismerése, a kompenzációs készségek tudatos fejlesztése.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

A gyengénlátó, aliglátó tanulók tanulják meg felismerni a csoportban elfoglalt szerepüket és kibontakozási lehetőségeiket!

A tanulók tudjanak az életkoruknak és állapotuknak megfelelően reális döntéseket hozni, egyre nagyobb önállóságot és felelősséget vállalni! A családi életre való felkészítésben figyelmet kell fordítani a következő témákra: pozitív családminták, a családalapítás feltételei, a látássérülés szerepe a közös élet alakításában, felelősségteljes gyermekvállalásra, gyermeknevelésre készülés.

A tanulók tudják felmérni, hogy milyen területen és milyen fokú segítségre van szükségük, azt tudják is kommunikálni!

A tanulók tudjanak segítséget kérni és elfogadni! Ismerjék fel, hogy mikor és milyen fokú segítségre van szükségük! Ismerjék fel, ha másoknak segítségre van szükségük! Tudják reálisan megítélni, hogy képesek-e a segítségnyújtásra! Tudjanak segítséget nyújtani vagy a másik részére segítséget kérni!

A pedagógusok személyiségfejlesztő munkája járuljon hozzá, hogy a tanulóknál kialakuljon az empátia, a segítő magatartás!

A tanulók kooperáljanak a nem látássérült társaikkal, tudják kezelni a konfliktusokat, kölcsönösen tiszteljék egymást!

A tanulók tudjanak felelősséget vállalni önmaguk és közösségük iránt, értsék az önkéntesség fogalmát, szerepét, abban vállaljanak aktívan részt!

Médiatudatosságra nevelés

Az iskola és a pedagógus vállaljon hangsúlyos szerepet a gyengénlátó, aliglátó tanulók szókincsfejlesztésében, a kommunikációs helyzetek során mutatkozó – a látássérülésből adódó – nehézségek kompenzálására.

A hagyományos írott csatornák használatához a gyengénlátó, aliglátó tanulók szerezzék meg a megfelelő ismereteket a látásjavító speciális eszközök alkalmazásáról! Ismerjék a könyvtárhasználat szabályait! Tanulják meg a könyvtárak látássérült személyeknek nyújtott szolgáltatásainak igénybevételét!

A tanulók legyenek képesek az önálló ismeretszerzésre infokommunikációs csatornák és speciális digitális eszközök, programok felhasználásával (pl. nagyítóprogram)!

A tanulók kapjanak segítséget ahhoz, hogy lépést tudjanak tartani az infokommunikációs fejlődéssel és a speciális digitális eszközök fejlődésével!

A tanulók az önálló ismeretszerzés érdekében szerezzenek jártasságot az internet-használatban képernyőolvasó programmal!

A tanulók ismerjék a kommunikáció és médiahasználat etikus formáját, az információözönben és a közösségi portálokból rejlő veszélyeket!

A tanulás tanítása, pályaorientáció, gazdasági és pénzügyi nevelés

Az iskola feladata a látásos megismerésben fennálló nehézségek kompenzálását segítő adaptációs eljárások megismertetése, alkalmazásuk begyakoroltatása. Olyan tudást kell kialakítani, hogy a tanulók aktívan vállalhassanak szerepet a számukra kedvező külső feltételek, körülmények kialakításában.

Az iskola a tanulóknak lehetőséget ad az önkorrekciónak, az együttműködés képességének fejlesztésére, a rugalmas gondolkodás elsajátítására.

A látássérült szakirányon végzett gyógypedagógusok feladata optikai segédeszközök (szemüveg, távcsőszemüveg, különböző nagyítók, elektronikus olvasókészülék stb.) és az önálló tanulást segítő speciális szoftverek alkalmazásának megtanítása.

A gyógypedagógusok feladata továbbá a látásteljesítményhez igazodó, egyénre szabott tanulási stratégia, célszerű rögzítési módszerek kifejlesztése.

A pedagógusok teendője, hogy segítsék a tanulók egyénre szabott tanulási stratégiájának kialakítását.

A pedagógusok a családdal és a látássérült tanulóval közösen mérjék fel és keressék meg a továbbtanulás legoptimálisabb és legrealisabb lehetőségeit! A látássérült tanuló továbbtanulásra való felkészülése/felkészítése szintén közös munka és felelősség.

A tanulók ismerjék meg (szemészeti, fizikai állapotukat figyelembe véve) az általuk eredményesen, sikeresen végezhető munkaterületeket, foglalkozásokat!

A tanulók korlátozott munkavállalási lehetőségei miatt fokozottan szükséges pozitív attitűdjük kialakítása az értékteremtő munka, a munkalehetőségek keresése iránt.

A pedagógusok fordítsanak kellő figyelmet a gazdálkodás képességének alapozására! A tanulók váljanak képessé a pénzfajták felismerésére, életkoruknak megfelelően fejlődjön a pénzzel való bánni tudás képessége!

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A gyengénlátó, aliglátó tanulók sajátítsák el a nemzeti, kulturális örökségünk megismerésének sajátos, a látássérült embereket segítő módjait is, pl. tapintható tárlatok, akadálymentes weblapok látogatása.

Az aktív állampolgárrá válás érdekében a tanítványok ismerkedjenek meg a fogyatékos személyek jogairól szóló egyezményekkel, az esélyegyenlőség biztosításáról szóló jogszabályokkal, tartsák számon a látássérült személyek érdekvédelmi szervezeteit!

A tanulók aktív részvételére építő tanítás során alakuljon ki bennük motiváltság és beállítódás ez irányú önálló ismeretszerzésre!

A fenntarthatóság, környezettudatosság

A látássérült tanulók számára minél több közvetlen tapasztalatot szükséges biztosítani a természeti valóságról, az anyagtakarékossággal és az újrahasznosítással kapcsolatos teendőkről.

A tanulás és tanítás alapelvei

Aktív tanulás

A pedagógus feladata és felelőssége, hogy a gyengénlátó, aliglátó tanulók vizuális funkcióit is figyelembe vegye tudásuk kialakításakor.

Az aktív tanulás támogatásához a gyengénlátó, aliglátó tanulók egyéni látásteljesítményének megfelelő speciális segédeszközök használata szükséges.

Tanulási környezet

A tanulási környezet fizikai feltételei

A gyengénlátó, aliglátó tanulók számára a megfelelő tanulási környezet fizikai feltételeinek biztosítása alapvető fontosságú. A terem megfelelő pontján elhelyezett speciális tanulópad, a tanuló látási funkcióinak megfelelő megvilágítás, a speciális optikai segédeszközök, a speciális gyengénlátós füzetek, adaptált taneszközök stb., továbbá a megfelelő nagyítóprogrammal rendelkező IT-eszközök mind a tanulók optimális tanulását biztosítják.

A tanulási környezet társas feltételei

A gyengénlátó, aliglátó tanulók későbbi társadalmi integrációja már az iskolában elkezdődik, így fontos, hogy látássérülésük miatt ne maradjanak ki intézményi és osztályszinten szervezett programokból, továbbá, hogy részt vegyenek a tanulókat érintő döntési folyamatokban.

A látássérült tanulók teljesítményét a pedagógusnak reális, egyben támogató visszajelzést adva kell méltányolnia úgy, hogy az erősítse a tanulók önbizalmát is.

Az iskola minden dolgozójának felelőssége, hogy a látássérült tanulók ne legyenek iskolai zaklatás áldozatai, de ők se váljanak zaklatóvá.

Csak a megfelelő iskolai légkör, a nyílt kommunikáció képes biztosítani, hogy a gyengénlátó, aliglátó tanulók képesek legyenek tanulási problémájuk és személyes nehézségeik jelzésére.

Az osztálytársak részéről a gyengénlátó, aliglátó tanulók iránti tisztelet és elfogadás sok esetben tanári segítséggel alakul ki. A látássérült tanulóknak is tisztelniük kell az osztálytársak egyéni különbségekből eredő sokféleségét.

A tanulási környezet megteremtésének pedagógiai irányelvei

A gyengénlátó, aliglátó tanulók is aktívan vegyenek részt párban vagy csoportban végezhető tanulási formákban!

A pedagógus feladata és felelőssége, hogy úgy tervezze a tanulási feladatokat és feladatcsoportokat, hogy az a látássérült tanulók képességeinek (látásteljesítményeinek) megfelelő legyen.

A tanuláshoz és az értékeléshez a gyengénlátó, aliglátó tanulók számára szükséges biztosítani a megfelelő speciális tan- és (optikai) segédeszközöket.

Egyénre szabott tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele

Figyelembe kell venni, hogy a gyengénlátó, aliglátó tanulók látássérülésük, illetve egyéb csatlakozó sérülésük miatt gyorsabban elfáradhatnak, esetleg kevésbé terhelhetők, több és hosszabb pihenést igényelhetnek.

Személyre szabott tanulás és pedagógiai támaszrendszerek

A személyre szabott, adaptív tanulás feltételeinek megteremtése gyengénlátó, aliglátó tanulók esetén az egyéni látásteljesítményüknek megfelelő speciális eszközök használatával is kiegészül.

Személyre szabott tanulás és differenciált oktatás

A gyengénlátó, aliglátó tanulók személyre szabott tanulásához szükséges a pedagógus együttműködése a látássérült tanulók gyógypedagógusával.

Általánosan alkalmazott differenciált tanulásszervezési módok

Látásteljesítményétől függetlenül a gyengénlátó, aliglátó tanulók is képesek részt venni drámapedagógiai, kooperatív technikán alapuló tanulási-tanítási folyamatban, továbbá csoport- és páros munkában.

Differenciálás esetén a pedagógus felelőssége, hogy a feladatok ne különítsék el az osztálytól a látássérült tanulókat.

Alapvető fontosságú a tanulók látássérüléséhez illeszkedő, egyéni fejlődéséhez megválasztott módszertani eljárások alkalmazása a különböző pedagógiai színtereken.

A gyengénlátó, aliglátó tanulók optimális tanulása-tanítása a pedagógus és a (z utazó) gyógypedagógus, továbbá a család és a környezet együttműködése során valósulhat meg.

Mérés, értékelés és visszajelzés

A gyengénlátó, aliglátó tanulók esetében az egyéni látásteljesítményből adódó adottságokat (munkatempó, pontosság stb.) nagymértékben figyelembe kell venni.

A gyengénlátó, aliglátó tanulók fejlődése esetenként csak önmagukhoz viszonyítható.

Felmérések, értékelések esetén a gyengénlátó, aliglátó tanulók számára egyéni igény szerint a feladatlapok nagyítása szükséges. Így is lehetséges, hogy bizonyos feladatokat (grafikonok, térképek, képek, grafikák stb.) a tanuló látásteljesítménye miatt nem képes megoldani.

A gyengénlátó, aliglátó tanulók felmérés, vizsga esetén engedményeket vehetnek igénybe (többletidő, adaptált feladatok stb.).

A látássérülés maga nem ok a tantárgyi felmentésre.

A Nat, a kerettantervek és a helyi tanterv

A helyi tanterv készítésénél a Nat-ban és a választott kerettantervben foglaltak az irányadók. A helyi tantervben az egyes tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi tartalmak a tanulók egyéni adottságainak figyelembevételével érvényesíthetők. Ha a tanulót állapota akadályozza a tananyag elsajátításában, akkor az Irányelvben megadott módosítások figyelembevételével javasolt a helyi tanterv elkészítése. Minden tanulási terület oktatásában érvényesüljön a látásteljesítményhez igazodó szemléltetés, a látássérülés tényét figyelembe vevő munkakörülmények kialakítása, a látóképesség kihasználására nevelés, valamint speciális tantárgyi módszertani eljárások alkalmazása, a feladatok megvalósításához szükség esetén tágabb időkeret kijelölése, az egyéni adottságok figyelembevétele az értékelés során.

Kompetenciafejlesztés, kiemelt kompetenciaterek

Alapkompetenciák

Az alapkompetenciák elsajátításához a gyengénlátó, aliglátó tanulóknak szükségük van egyénre szabott speciális, adaptált taneszközökre és környezetre, továbbá optikai segédeszközökre, speciális módszertani eljárásokra.

A tanulás kompetenciái

Az egyénileg szükséges optikai segédeszköz ismerete, készségszintű használata az önálló tanulás feltétele.

A gyengénlátó, aliglátó tanulók a szokásrend kialakítására megteremtik a megfelelő tanulási környezetet: emelhető asztallapú munkaasztal, megfelelő világítás, optikai eszköz biztosítása stb.

A hatékony tanulás feltétele a személyiség és a látássérülés szempontjából leghatékonyabb tanulási módszerek és stratégiák begyakorlása.

A pozitív attitűd folyamatosan fennálló motivációt, fejlett teherbíró, alkalmazkodó és kudarcűrő képességet feltételez.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A gyengénlátó, aliglátó tanulók számára a megfelelő látási kontroll hiányának következtében nehezített a kommunikáció, a metakommunikáció által terjedő információk érzékelése, megértése, feldolgozása és alkalmazása.

A tanulók az ismeretszerzés és az írásos kommunikáció során szükség esetén a látássérült személyek számára kifejlesztett speciális szoftvereket használnak.

A pozitív attitűd kialakítása magában foglalja a nyilvánosság előtti magabiztos megszólalásra való törekvést.

A gyengénlátó, aliglátó tanulók esélyegyenlőségét növeli a társadalmi beilleszkedésben az idegen nyelv tudása.

A gyengénlátó, aliglátó tanulók számára is szükséges az idegen nyelvek iránti érdeklődés, az interkulturális kommunikációs lehetőségek használata speciális segédeszközök segítségével.

A digitális kompetenciák

Az ismeretek kiegészülnek a szabályos, tízujjas gépírás elsajátításával.

A digitális kompetencia felöleli a speciális képernyőnagyító, olvasó programok használatát, a látássérült embereket érintő weboldalak ismeretét is.

A tanulók képesek a számukra megfelelő tanulási/munkakörnyezet kialakítására, ahhoz segítség kérésére: megfelelő méretű monitor, másolóállvány, egyedi megvilágítás, speciális program stb.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A gyengénlátó, aliglátó tanulók segítséget igényelnek a kvantitatív és kvalitatív adatok összegyűjtésében, rendszerezésében, a modellek használatában.

Fokozott látásvédelem szükséges egyes empirikus megközelítések (például kísérlet, megfigyelés, modellezés) alapvető eljárásaihoz.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A saját szembetegséggel kapcsolatos ismeretek megszerzése, a higiéniai szabályok betartása, a látáskímélő életmód kialakítása.

Fokozott figyelem a konstruktív kommunikáció képességének kialakítására, mások bizalmának elnyerésére, eredményes stressz-, frusztráció- és konfliktuskezelésre.

A látássérült személyek jogainak, pozitív diszkriminációs lehetőségeinek ismerete.

A gyengénlátó, aliglátó, vak tanulók ismeretekre tesznek szert a látássérülésükkel kapcsolatos jogaikról, a látássérült személyek érdekvédelmi szervezeteiről.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A gyengénlátó, aliglátó tanuló látóképességétől függ képi gondolkodása, ábrázolási, önkifejezési készsége.

A tanuló élményeinek, érzéseinek színvonalas kifejezése erős kontrasztos hatást biztosító képalkotó technikák elsajátításával, a megfelelő rajzeszközök használatával, aliglátás esetén pedig agyag mintázásával, plasztikával biztosítható.

Tudatosuljon a tanulóban, hogy társas kapcsolatainak alakításában jelentősége van a saját külső megjelenés esztétikumának is.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A gyengénlátó, aliglátó tanulóknak, fiataloknak ismerniük kell azokat a látássérülésből adódó nehézségeket, melyek a munkavállalást befolyásolják.

A sikeres munkavállaláshoz szükséges, hogy a gyengénlátó, aliglátó tanulók reálisan ismerjék saját erősségeiket és fejlesztendő területeiket. Tudatosuljanak a munkavégzéssel kapcsolatos jogok és etikai alapelvek!

A tanulási területek és a tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak kimeneti tanulási céljai

Magyar nyelv és irodalom

Magyar nyelv és irodalom

A gyengénlátásból, aliglátásból fakadó sajátos nehézségek miatt az olvasás-írás tananyagának elsajátításához az 1. és a 2. évfolyamon – a rehabilitációs célú tanórák keretének terhére – magasabb óraszám biztosítása javasolt.

Az ismeretanyag elsajátításához indokolt lehet a rövidebb terjedelmű olvasmányok (kötelező olvasmányok) választása, de a hosszabb művek esetében a hangos/digitális könyvek olvasása is megvalósítható. Az olvasási tempót, a hangsúlyos olvasást érintő követelmények meghatározásakor szükséges a látásteljesítmény figyelembevétele.

Az írás tanításánál törekedni kell az áttekinthető, rendezett, olvasható írásképre, amelyet a tanuló saját adottságainak megfelelő betűméretben és taneszközökkel teljesít.

Többletidő biztosítása szükséges a helyesírási szótárak, lexikonok, a könyvtárak használatának megtanítására, az egyéni szükséglet szerint alkalmazott olvasókészülék, nagyító használatának begyakorlására.

Kiemelt feladat a gyengénlátó, aliglátó tanulók segítése a metakommunikáció értelmezésében, önálló alkalmazásában.

A könyvtárhasználat az iskolai könyvtár használatán túl segíti a tanulókat, hogy megtanuljanak ismeretlen könyvtárban segítséget kérni és ezúton tájékozódni. Lehetőség

szerint ismerjék meg az elektronikus könyvtárat és igénybevételét, a látássérült személyeket érintő információkat közlő weboldalakat.

Kíváncsú a dramatizálás során a játékbátorság növelése, a közönség előtti megszólalás lehetőségének biztosítása.

Matematika

Speciális szemléltetés és segédeszközök biztosítása mellett a gyengénlátó, aliglátó tanuló is ismeri és használja a matematikai jeleket, képleteket, modelleket, geometriai ábrákat, grafikonokat.

A gyengénlátó, aliglátó tanulók matematikaoktatásának is kiemelt területe a biztos számolási készség kialakítása, hangsúlyt fektetve a fejszámolási készség fejlesztésére, az ismerethordozók (feladatgyűjtemények, táblázatok, számológépek) használatára.

A tanítás során használt eszközök, módszerek és követelmények meghatározásakor kiemelten figyelembe kell venni az alábbiakat:

- a szemléltetéshez és a tanulói munkához gyakran speciális (adaptált) eszközöket kell használni (speciális vonalzó, körző stb.);

- a követő, alkotó képzelet fejlesztéséhez használt diagramok, grafikonok, ábrák legyenek könnyen áttekinthetők, kontrasztos színűek;

- alacsony látásteljesítmény esetén a diagramok, grafikonok alkalmazása nehézségbe ütközhet, így szükséges a vizuális észlelés lehetőség szerinti kiegészítése haptikus (tapintásos) megismeréssel;

- a geometria tanítása során a vizuális észlelés lehetőség szerinti kiegészítése haptikus megismeréssel;

- a mérés, szerkesztés jelentősen függ a látássérülés mértékétől, ezért a pontosság szempontjából szükséges engedelményeket tenni.

Az értékelés során engedelmények tehetők a mérés pontossága, grafikonkészítés, térbeli építések, írásbeli munkák esztétikuma terén.

Látássérülése miatt a tanuló felmentése indokolatlan.

Történelem és állampolgári ismeretek

Történelem

A térben, időben történő tájékozódáshoz szükséges az adaptált történelmi térképek használata, a térképjelek ismerete.

Az interneten történő információgyűjtés során szükség esetén optikai segédeszköz, speciális képernyőnagyító, olvasó szoftver alkalmazása szükséges.

Állampolgári ismeretek

A gyengénlátó, aliglátó tanulók ismerjék meg a látássérült személyekre vonatkozó jogi szabályozást!

A gyengénlátó, aliglátó tanulók ismerjék a látássérült személyek érdekvédelmi szervezeteit!

Erkölc és etika

Az erkölcstan keretében szerzett speciális ismeretek segítsék hozzá a gyengénlátó, aliglátó tanulókat sérülésük feldolgozásához is, valamint tanulják meg, hogyan élhetnek etikusan a pozitív diszkrimináció lehetőségeivel!

Természettudomány és földrajz

Környezetismeret; Természettudomány

A tanulók vizuális megfigyelőképességének fejlesztésével, széles tapasztalati bázis biztosításával (hallás, szaglás, tapintás kiegészítő szerepe) érhető el a tervszerű megfigyelés elsajátítása.

Az IKT lehetőségeinek kihasználása, pl. kísérletek követése lassítási-nagyítási, gyors megismétlési lehetőséget biztosító videókkal.

A teljes látást igénylő jelenségek megismertetése csak az ismeret szintjén szükséges (egyes fizikai, kémiai, biológiai jelenségek, pl. fénytan).

A tananyagba szükséges beépíteni a gyengénlátással kapcsolatos fizikai és biológiai ismereteket, valamint lehetőséget kell adni a tanári és a tanulói kísérletekben való aktív részvételre.

A tanulók számára minél több közvetlen tapasztalatot szükséges biztosítani a természeti, társadalmi valóságról.

A természeti és a technikai környezet kölcsönhatásainak megfigyeltetése modellezés révén is lehetséges.

A vizuális megfigyelés, képzelet, emlékezet fejlesztése előkészíti az adaptált ábrák, diagramok, grafikonok értelmezését, a térképek használatát.

Fokozott látásvédelem a kísérletek során. A fizikai és kémiai tantárgy esetén gyakran szükséges a kísérletek adaptálása, gyengénlátó, aliglátó tanulók által követhetővé tétele (láthatóvá tétel, védőszemüvegek használata), önálló vizsgálódások, megfigyelések egyéni segítése.

A követelmények tekintetében – a balesetek elkerülése érdekében – a tanulói kísérleteknél egyéni elbírálásra van szükség.

A követelményeknek ismeretanyag szempontjából teljes körűen, de a gyengénlátó, aliglátó tanulók által használt eszközzel kell eleget tenni.

A tartalom feldolgozása során biztosítani kell a gyengénlátó, aliglátó tanulók számára használható térképeket (lényegkiemelő, kontrasztos, esetenként tapintható jelzések stb.).

Színvak tanulók számára speciális jelzések alkalmazása szükséges a térképeken.

Filmek, fotók bemutatásához besötétíthető terem szükséges.

Aliglátó tanulók számára engedmény adható a térképről történő helymeghatározás leolvasásában, a távolságmérés pontosságában.

Idegen nyelv

Az idegen nyelvek tanulása a gyengénlátó és az aliglátó tanulók számára a látó társadalomba való beilleszkedést és az esélyegyenlőséget is célozza.

A beilleszkedés és az esélyegyenlőség érdekében kiemelten fontos a mindennapokban előforduló nehezített élethelyzetek gyors megoldását lehetővé tevő (információkérés, tájékozódás, segítségkérés, fejlett kommunikációs készség kialakítása az idegen nyelv használatában) tartalmak beépítése a helyi tantervbe.

A tanulás-tanítás folyamatát a hallás utáni tanulás hangsúlya jellemzi, ezért a hallási figyelem és az emlékezet fejlesztése szükséges.

A kevesebb látási információ miatt kiemelt figyelmet kell fordítani az idegen nyelv helyesírásának minél tökéletesebb elsajátítására.

Az információs és kommunikációs technikák alkalmazási képességének fejlesztése, az elektronikus szótár használatának megtanítása javasolt.

Művészetek

A gyengénlátó, aliglátó tanulók az élet minden területén több nehézséggel küzdenek, mint ép társaik, ezért a készségek fejlesztése mellett kiemelten fontos a művészetek személyiségformáló hatása.

Vizuális kultúra

A vizuális kultúrán belül a síkbeli ábrázolás mellett – elsősorban az aliglátó tanulók esetében – a hangsúly a térbeli plasztikus megjelenítésre (mintázás, makett, agyagozás stb.) helyeződik.

Fokozottan szükséges az erős kontrasztos hatást elérő, jó minőségű eszközök biztosítása a látássérült gyermek számára a megfelelő vizuális élmény megszerzéséhez.

A szerkesztési feladatoknál a pontosság terén engedményeket kell tenni.

A színvak, szintévesztő tanulók rajzeszközeit színmegjelöléssel kell ellátni.

A szerkesztési feladatoknál a pontosság a látásteljesítmény függvényében követelhető meg.

Ének-zene

Az ének-zene ismeretanyagában a hallásos tanulás kerül előtérbe. A zenei jelrendszer megismeréséhez egyéni segítségnyújtás, gyakran nagyított kotta szükséges. Aliglátó tanulók értékelésekor a kottaolvasásban a vizuális tájékozódás nehezített volta miatt engedményeket kell tenni.

Technológia

Digitális kultúra

A szabályos gépírás tanítása a gyengénlátó, aliglátó tanulók esetében kiemelten fontos annak érdekében, hogy a mindennapi életben adódó írásbeli feladataikat (dolgozat, önéletrajz stb.) esztétikus külalakkal készíthessék el.

Az aliglátó tanulók számára a képernyő adaptálása vagy speciális képernyőnagyító, olvasó programok alkalmazása szükséges.

Technika és tervezés

A tanulási terület tartalmába mindazon ismeretek beépülnek, melyek a gyengénlátó tanulók mindennapi életvezetéséhez, mind teljesebb önálló életviteléhez szükségesek, illetve alakítják későbbi pályaválasztásukat.

A gyengénlátó, aliglátó tanulók pályaaorientációja szempontjából fontos, hogy hatékony fejlesztést kapjanak a technikai jellegű munkafolyamatok tervezéséhez, kivitelezéséhez, munkakultúrájuk megalapozásához.

Időtöbblet biztosítására van szükség a különböző anyagok többoldalú érzéketi megismerésére, az adaptált eszközökkel történő mérésre az egyéni igényeknek megfelelően.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a balesetmentes szerszámhasználatra, a látássérült emberek életvitelét segítő speciális eszközök használatára (beszélő mérleg, adaptált tűbefűző, mérőszalag stb.).

Bizonyos munkatevékenységeknél tekintettel kell lenni a szintévesztő, színvak tanulók különleges igényeire.

Szükséges a speciális közlekedési ismeretek, a mindennapi tevékenységek elsajátítása.

Az értékelés során kapjon hangsúlyt a tanuló önmagához mért fejlődése, figyelmet az esetleg csatlakozó egyéb sérülés!

Testnevelés és egészségfejlesztés

Testnevelés

A gyengénlátó, aliglátó tanulók az állapotuknak megfelelő speciális mozgásnevelésben vesznek részt. A tantárgy a látássérült tanulók térbeli tájékozódásának, mozgásuk harmóniájának kialakításában kiemelt szerepet kap. A testnevelés hozzájárul a látássérült tanulók mozgásbiztonságának növeléséhez, a látás-mozgás koordinációjának fejlődéséhez.

A rendszeres fizikai aktivitás kiemelt cél. A helyi tanterv a testnevelésnek a Nat-ban és a választott kerettantervben meghatározott fejlesztési feladatai közül tartalmazza a nem ellenjavalltakat, valamint a diagnózis ismeretében ajánlott speciális tartalmakat, beépítve a gyógytestnevelési eljárásokat.

A speciális tartalmak kialakításánál figyelemmel kell lenni:

- a mozgásbiztonság kialakítására, a mozgás-látás koordinációjának fejlesztésére, a tájékozódó képesség fejlesztésére,

- a helyes testtartást segítő gyakorlatokra és a meglévő mozgásszervi betegségek korrekciós gyakorlataira.

A követelmények meghatározása mindig a gyermek egyéni állapotától függ, a látásteljesítmény, a szembetegség kihatásai és a társuló mozgásszervi betegség figyelemvételével.

Amennyiben lehetőség van rá, meg kell ismertetni a gyengénlátó, aliglátó tanulókat a látássérült személyek sportolási lehetőségeivel, és biztosítani kell az abban való részvételt (pl. atlétika, csörgőlabda, úszás).

Egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozás

A pedagógiai és egészségügyi célú rehabilitáció, rehabilitáció céljai és feladatai a kötelező oktatás teljes vertikumában azonos súllyal jelentkeznek, azaz a nevelés-oktatás teljes folyamatába be kell épülniük. Mindamellet az egyéni igények szerint külön rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozások szervezése is szükségszerű, melyek a döntően individuális jelleg miatt egyéni vagy kiscsoportos foglalkoztatási formában valósíthatók meg. Az aliglátó, gyengénlátó tanulók rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő foglalkozásai általában a következő területeket érintik:

- látásnevelés (a látási funkciók fejlesztése, optikai és elektronikus segédeszközök használata);
- speciális IKT-ismeretek (pl. gépírás, nagyító, beszélő szoftverek, laptophasználát);
- mozgáskorrekción (finommozgás, nagymozgás);
- az olvasási készség fejlesztése;
- tájékozódásra és közlekedésre nevelés (tájékozódás vizuális támpontok alapján, tájékozódás hosszú fehér bottal, közlekedési önállóság);
- tapintó írás-olvasás aliglátó vagy progrediáló (romló diagnózisú) szembetegség esetében (Braille-írás, -olvasás);
- személyiségkorrekción;
- diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia reedukáción;
- logopédiai ellátás;
- gyógytestnevelés;

- mindennapos tevékenységek (önkiszolgálás, egészségmegőrzés, speciális munka- és háztartási eszközök használata);
- a tehetséges tanulók számára a tehetségük kibontakozásához szükséges feltételek, eszközök, módszerek biztosítása.

2.9.2 Az egyéb pszichés fejlődési zavarral (tanulási, figyelem- és magatartás-szabályozási zavar) küzdő tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei

Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanuló

Az egyéb pszichés fejlődési zavar a Köznevelési törvény által használt gyűjtőfogalom, a sajátos nevelési igényre (SNI) való jogosultság egyik kategóriája. Ebbe a kategóriába tartoznak a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő tanulók, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai megsegítést, gyógypedagógiai segítséget igényelnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavart a pedagógiai szakszolgálat minősíti szakértői bizottsági tevékenysége során, a sajátos nevelési igény megállapítása céljából, a diagnosztikus protokollra épülő komplex állapotfelmérés alapján.

A kategória többféle diagnózist tartalmaz, részben idegrendszeri fejlődési zavarokat, részben a magatartás-szabályozás más zavarait. Az idegrendszeri fejlődési zavarok nagy csoportjából ebbe a kategóriába tartozik a specifikus tanulási zavar és a figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD).

- A (specifikus) **tanulási zavar** egy olyan multifaktoriális meghatározottságú ún. idegrendszeri fejlődési zavar (pl. diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, vagy ezek halmozódása), mely az átlagos vagy akár átlag feletti értelmi képességek és a szükségletekhez illeszkedő, megfelelő oktatási feltételek ellenére okoz komoly nehézségeket a tanulásban, a sikeres iskolai előmenetelben.
- ❖ Az **olvasási zavar** (diszlexia) neurobiológiai eredetű specifikus tanulási zavar, az olvasás, írás elsajátításának nehézségét jelenti, gyenge szófelismerés, pontatlan és lassú olvasás jellemzi, mely legtöbbször helyesírási zavarokkal együtt jelentkezik.

- ❖ A **helyesírási zavar** (diszortográfia) önmagában előfordul ugyan, de ritkán.
- ❖ Az **íraskivitelezés** (íráskép) **zavara** (diszgráfia) gyakran olvasási zavar nélkül jelenik meg. Másodlagos következményként szövegértési nehézségek jelentkezhetnek, valamint a kevesebb olvasási tapasztalat hátráltathatja a szókincs és a háttértudás fejlődését.
- ❖ A **számolási zavar** (diszkalkulia) esetén az intellektuális teljesítményhez, életkorhoz (osztályfokhoz) viszonyítva jelentős elmaradás mutatkozik a számköri ismeretek, számérzék, szám- és műveleti fogalmak kialakulásában, az alapvető műveletek végzésében és a bázisfunkciók (téri-vizuális rendszer, központi végrehajtó rendszer, munkamemória, beszéd és nyelv, gondolkodási funkciók) működésében. Következésképpen nehezített lehet a magasabb szintű matematikai fogalmak elsajátítása, a matematikai ismeretszerzés és -alkalmazás folyamata, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldása.
- A hétköznapi nyelvhasználatban is egyre gyakrabban felbukkanó **ADHD** kifejezés egy angol mozaikszó (Attention Deficit Hyperactivity Disorder, magyarul **figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar**), mely
 - ❖ **figyelemhiánnyal** és/vagy
 - ❖ **túlmozgással** (hiperaktivitás) és **impulzivitással** jellemezhető.

A két altípus önállóan vagy kombinált formában is előfordulhat.

A **magatartásszabályozási zavar** is az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriában nevesülő SNI állapot. Összefoglaló név, mely alatt

impulzuskontroll-zavart (személyre és/vagy tárgyra, tulajdonra irányuló agresszív, destruktív szóbeli és viselkedéses kitörések) és

diszruptív (irritált, vitatkozó, bomlasztó),

diszszociális (normasértő, agresszív, megbotránkoztató) **viselkedészavarokat** értünk.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatásának alapelvei

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló iskolai alulteljesítés esetén folyamatos gyógypedagógiai megsegítést igényel, ami komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások formájában, a többségi pedagógus bevonásával, az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében végezhető. Az iskolai oktatás, a pedagógiai, gyógypedagógiai ellátás, valamint az egészségügyi habilitáció és rehabilitáció a tanulási- vagy figyelem- és magatartásszabályozási zavar jellegétől, súlyosságától, a társuló zavarok meglététől, a háttérben lévő sajátos képességmintázat fejlődési lehetőségeitől, mértékétől, dinamikájától függ. Fejlesztésük az egyéni szükségletek figyelembevételével a szülővel és a tanulóval, valamint a pedagógusokkal történő megbeszélést követően történhet.

A tanulók fejlesztésében törekedni kell

- a tudatos, tervszerű, egyénre szabott fejlesztési terv kialakítására;

- a komplex megközelítésre és módszerválasztásra;

- a fejlődési dinamika nyomon követésére.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt jelentőségű

- a tananyag adaptálása;

- tanulásmódszertani elemek beemelése;

- változatos tanulásszervezési módok, differenciált oktatásszervezés, projektmunka biztosítása;

- a tanuló szükségleteihez illesztett tanulási stratégiák megválasztása, a személyre szabott, tanulóközpontú tanulás;

- az értékelési eljárások megválasztása, a fejlesztő értékelés szükségessége;

- a társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének kiemelt támogatása az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó mindegyik tanulónál, ami lényeges elvi kiindulópontja a gyakorlati munkának;

- az egyéni tanulási utak megismerésének szükségessége, az adekvát pedagógiai támogatás tervezése céljából;

- a kronológiai életkorból adódó sajátosságok kiemelt figyelembevétele;

az olvasást, írást, számolást megalapozó bázisfunkciók, különösen a nyelvi képességek fejlesztése;

a környezet illesztése a gyermek szükségleteihez;

érthető és követhető idői és téri struktúra kialakítása;

átlátható és érthető szabályok kialakítása.

Kiemelt feladatok a nevelés-oktatás során

Az iskolai nevelés-oktatás során kiemelt feladat a tantervi előírásoknak megfelelő sikeres továbbhaladás biztosítása, vagyis a tananyag-feldolgozásnál a pedagógusnak figyelembe kell vennie a tantárgyi tartalmaknak a tanulói sajátosságokhoz való illesztését, az esetleges adaptálás lehetőségeit, tekintetbe véve azon tananyagrészeket, amelyek egyéni vagy kiscsoportos korrepetálással, fokozatos felzárkóztatással, kompetenciafejlesztéssel és az így irányított otthoni gyakorlással az osztályfoknak megfelelő ismeretszerzés és -alkalmazás a tanulónál eredményesnek bizonyul.

Az alapelvek megvalósítása érdekében feladat:

az optimális és támogató tanulási környezet kialakítása az előzetesen felmért szükségletek alapján;

előzetes tudás felmérése;

érdeklődés, motivációs bázis felmérése;

énhatékonyság erősítése az osztálytermi és egyéni munkán keresztül is;

módszertani sokrétűség megvalósítása;

differentiálás megvalósítása:

a különbözőségeket az iskola az emberi viselkedés komplex környezeti hatások szerint alakuló sokféleségére utaló jellegzetességnek, az agyi érés, fejlődés változatos megnyilvánulásának (neurodiverzitás) tekintse;

a gyógypedagógus, valamint az adott iskolában különböző tantárgyakat tanító pedagógusok tudásmegosztásra épülő, szakmailag egymást támogató tevékenysége.

További feladat a tanulás iránti motiváció, kitartás és a kudarcűrő képesség növelése, a kortársakra és a felnőttközösségre irányuló rendezett társas kapcsolatok kialakítása, a társadalmi együttélés szabályainak követése és az önállóságra nevelés.

A pedagógusoknak olyan tanulási tapasztalatokra, tanítási módszerekre és támogató stratégiákra szükséges támaszkodniuk, amelyek figyelembe veszik

a tanulók azonosított tanulási szükségleteit,

érdeklődését,

tehetségét,

célkitűzéseit,

kulturális hátterét.

Az életkori sajátosságoknak megfelelően, valamint a jellemző figyelemkoncentráció eltéréseit is figyelembe vevő tanórai foglalkozásokkal, a tanórán belül 15-20 perces tevékenységek váltakozásával segíthető a tanulás konszolidációja, biztosítható a megfelelő terhelés, valamint a figyelem fenntartása.

Olvasási zavar

Az olvasási zavar (**diszlexia**) esetében kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő értő olvasás készségének kialakításával az olvasóvá válás elősegítése.

Fő célkitűzések:

az olvasás, írás tanítása lassított tempójú, nyújtott ütemű, hangoztató-elemző, szótagoló, a magyar nyelv ortográfiai sajátosságait figyelembe vevő analízis-szintetizáló módszerrel;

stabil betűismeret, betű-hang megfeleltetés kialakítása;

biztos szóolvasás kialakítása mind valódi, mind álszavak esetében;

olvasás fluenciájának/gördülékenységének elősegítése;

az olvasási készség folyamatos gondozása a tanuló egész iskolai pályafutása alatt;

szövegértési stratégiák kialakítása;

a kompenzáló technikák alkalmazása valamennyi tantárgy tanulása során;

az élő idegen nyelv oktatása speciális módszerekkel, auditív megközelítéssel;

a tanulás segítése a szövegek auditív tolmácsolásával,

speciális olvasástanítási program alkalmazása;

a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása;

az olvasási kedv felébresztése, a motiváció erősítése.

Íráskép zavara

Az íráskép (írásbeli kifejezés) zavara (**diszgráfia**) esetében kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő íráskészség kialakítása, annak elősegítése, hogy a tanuló képes legyen használni az írott nyelvet (akár folyóírás, akár nyomtatott írás, akár gépírás verziókban) a kommunikáció, ismeretszerzés, tudásgyarapítás és társas kapcsolatok létesítésének céljára.

Fő célkitűzések:

az írásmozgás alapformáinak gyakorlása, különböző technikák alkalmazása (ráírás, másolás, önálló íráskivitelezés);

a különböző írásformák tanulói képességekhez, szükségletekhez és preferenciákhoz illesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

eszköz (ceruza, ceruzafogó) helyes használata;

megfelelő testtartás kialakítása az írás során;

a mozgáskoordináció fejlesztése;

a testséma biztonságának kialakítása, a szenzomotoros integráció fejlesztése;

a vizuomotoros koordináció/szem-kézmozgás összerendezettségének fejlesztése;

célirányos mozgások fejlesztése, különös tekintettel a manipulációs mozgásokra, praxiára/célirányos mozgások kivitelezésére;

a ritmus, a nyomás és a sebesség optimális egyensúlyának megteremtése;

a végrehajtó működés fejlesztése, különös tekintettel a motoros output optimalizálására.

Helyesírás zavara

A helyesírás zavara (**diszortográfia**) esetében kiemelt feladat az írott nyelv ortográfiájának/helyesírásának tudatosítása, lehetőség szerint a fluens/gördülékeny íráskészség elérése, az önellenőrzés különböző módjainak (pl. infokommunikációs technológia, helyesírás-ellenőrző és -javító szoftver) készségszintű elsajátíttatása.

Fő célkitűzések:

- a spontán és tollbamondás utáni írás színvonalának javítása;
- a fő helyesírási szabályok begyakoroltatása (a kivételek megtanulásának mellőzésével), analógiás stratégiahasználat kialakítása;
- önmonitorozás, önellenőrzés rögzítése;
- a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása.

Számolási zavar

A számolási zavar (**diszkalkulia**) esetén kiemelt feladat, hogy a tanuló az osztályfokának megfelelő matematikai készséggel rendelkezzen, képes legyen a matematikai kompetencia megszerzésére, a matematikai műveletek használatára, az ismeretszerzés, a tudásgyarapítás és a hétköznapi gyakorlat színterein.

Fő célkitűzések:

- a számosság és a számok iránti érdeklődés felkeltése, megerősítése;
- matematikai törvények és szabályok készségszintű ismerete és alkalmazása;
- a matematikai relációk nyelvi megalapozása, a matematika-nyelv tudatosítása;
- a fogalmak, így a szám- és műveletfogalom kialakításakor a manipuláció előtérbe helyezése, a megfigyelés és a megértés érdekében a matematikai eszközök használata, a képi, vizuális megerősítés;
- segítő, kompenzáló eszközök használatának lehetővé tétele;
- a fokozott mennyiségű gyakorlás során az egyéni sajátosságokhoz igazított, megjegyzést segítő technikák, eljárások alkalmazása;
- a matematikai gondolkodás és érvelés (kérdésfeltevések, szóbeli kifejezés, érvelés, divergens, ill. konvergens gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás, problémamodellezés, algoritmikus gondolkodás) fejlesztése;
- a diszkalkulia reedukáció speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás és a nyelvhasználat összehangolt fejlesztése;

szám- és mennyiségfogalom kialakítása, magasabb szintű matematikai fogalmak kialakítása, alkalmazása, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldásának segítése, fejlesztése;

a vizuális-téri képességrendszer fejlesztése;

a sorozatalkotási képesség, a szeriális észlelés fejlesztése;

az önértékelés fejlesztése, sikerélmény biztosítása.

Figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar

A figyelemhiányos/hiperaktivitás zavar (ADHD) esetén kiemelt feladat, hogy a tanuló a figyelmi, aktivitási és impulzivitási nehézségei ellenére elsajátítsa az osztályfokának megfelelő ismereteket és kompetenciákat minden tantárgy esetében. Cél, hogy az ismeretszerzés és -alkalmazás, a tudásgyarapítás és képességfejlődés osztálytermi és hétköznapi színtereken is megvalósuljon.

Fő célkitűzések:

a figyelem- és viselkedésszabályozás egyensúlyának megteremtése személyre szabott támogatással;

teammunka keretében gyógypedagógiai, pszichológiai, szakorvosi együttműködés;

a figyelem tartósságát biztosító környezeti feltételek megteremtése;

a túlzott viselkedéses aktivitás veszélytelen és nem zavaró levezetésének megteremtése;

fokozott egyéni bánásmód;

az önszervezési képesség, az önkontroll fejlesztése;

önbecsülés és pozitív énkép kialakítása;

szociális készségek fejlesztése, beilleszkedés elősegítése;

feladatkivitelezés idői és téri struktúrájának megtervezése és kivitelezése;

dicséret, jutalom, motiválás, sikerélmény biztosítása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

ADHD esetén a képességfejlesztés kiemelt területe az önszabályozás fejlesztése;

a társas szabályok, a mindennapi együttéléshez szükséges normák kialakítása és betartatása;

a mindennapi együttéléshez szükséges szociális/társas készségek kialakítása, fejlesztése;
a figyelmi működés és a kontrollált viselkedés kialakításának támogatása;
speciális figyelemtréning, különösen a tartós figyelemre vonatkozóan;
koncentráció fejlesztése;
utasításkövetés gyakorlása, fejlesztése;
a türelem, késleltetés és gátlás képességének fejlesztése;
mozgáskoordináció, biztonságos mozgáskivitelezés fejlesztése, adekvát mozgásos aktivitás biztosítása.

Magatartásszabályozási zavar

A magatartásszabályozási zavar esetében kiemelt feladat a közösségi szabályokhoz alkalmazkodó, szervezett viselkedés kialakítása, a szélsőséges megnyilvánulások leépítése, az önkontroll, az érzelmi egyensúly megteremtése.

Fő célkitűzések:

az önszabályozás fejlődésének támogatása pedagógiai eszközökkel;
kihívást jelentő viselkedések/viselkedésproblémák csökkentése;
adaptív viselkedés, szabálykövetés, szabálytartás kialakulásának támogatása;
társas készségek, kapcsolatok fejlesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

düh- és agressziókezelés fejlesztése,
érzelemfelismerés és érzelemkifejezés fejlesztése,
kommunikáció fejlesztése,
konfliktuskezelési képesség, problémamegoldás fejlesztése,
megküzdési képesség fejlesztése,
figyelmi működés fejlesztése.

Eszközei lehetnek:

kognitív viselkedésterápiás eljárások egyes elemeinek alkalmazása pedagógiai helyzetben;

a mindennapi tevékenységek végzéséhez, iskolai elvárások teljesítéséhez igazított idői keretek rendszeres alkalmazása (napirend);

tevékenységek végzésének, iskolai feladatok teljesítésének lépésekre bontása (folyamatábra/forgatókönyvek);

sikerélmény biztosítása, pozitív megerősítés, jutalmazási technikák bevonása;

együttműködés a családdal és más szakemberekkel.

A Nat alkalmazása az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

Az együttgondolkodást, a közös szemléleti alapokat a pedagógiai szakszolgálatok és a nevelést-oktatást végző intézmények között valódi tudásmegosztáson alapuló, átjárható információáramlás támogatja.

A helyi tanterv kiemelten kezelje az önismeretet, a reális önértékelés kialakítását, a kommunikáció fejlesztését! E feladatok minden tanulási területen meg kell hogy jelenjenek.

Kulcskompetenciák fejlesztése

Alapkompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében kiemelt jelentőségű az alapkompetenciák kialakítása: az olvasáshoz, íráshoz, szövegértéshez szükséges nyelvi funkciók, mennyiségi, számfogalmi (készség szintű, elvont számolás kis számköröktől kezdve), téri-vizuális és idői viszonyokban való tájékozódáshoz, valamint a mozgáshoz kapcsolódó ismereteknek, készségeknek és attitűdöknek a rendszere. Az alapkompetenciák fejlesztése elsősorban az alapozó négy évfolyam feladata, ugyanakkor az érintett gyermekeknél a felsőbb évfolyamokon átívelve szükséges e kompetenciák stabilizálása, a lemorzsolódás, korai iskolaelhagyás csökkentése érdekében is.

A tanulás kompetenciái

Kiemelt fejlesztési terület az érintett gyermekek aktív, önirányított tanulási kompetenciájának kialakítása a tanulási területeken átívelve. Tudatosítani kell a tanulóban az erősségeit és

gyengeségeit/nehézségeit, valamint hangsúlyozni szükséges, hogy az eltérő információfeldolgozási stratégia és tanulási stílus nem feltétlenül hibás, csupán a megismerés másfajta útja.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral érintett gyermekek számára gyakran nehézséget jelent

mások arckifejezésének, érzelmeinek leolvasása és értelmezése;

a gesztusok, testbeszéd felismerése, értelmezése;

a másik hanghordozásának, hangsúlyának, hangerejének észlelése, ezek jelentésének, üzenetének értelmezése;

megőrizni és tiszteletben tartani mások személyes terét;

szociálisan megfelelő módon érintkezni másokkal;

gondolatokat, érzéseket, szükségleteket és benyomásokat hatékonyan, összeszedetten kifejezni.

A digitális kompetenciák

A digitális kompetenciák kiváló lehetőséget kínálnak az érintett tanulók hatékony információszerzésére, a kompenzációs utak megtalálására. A szövegszerkesztő, a bemutatókészítő, az adatkezelő, az adatfeldolgozó, a grafikus, hang-, videoszerkesztők hatékonyan használhatók fel a tananyag adaptálására, ezáltal a nehézségek leküzdésére, valamint tehetséggondozásra. Az érintett gyermekek sérülékenysége miatt különösen fontos, hogy tisztában legyenek a digitális technológiák alkalmazásának jogi és etikai alapelveivel, megtanulják, hogyan lehet megvédeni a magánszférát, a személyes adatokat és a digitális identitást.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A tudomány és technológia iránti érdeklődés, nyitottság felkeltése azért lényeges, mert az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók negatív énképük, önértékelésük miatt gyakran

elveszítik az intellektuális nyitottságukat, különösen a kognitív kihívással telített helyzetekben. Valós, érdeklődési körükbe eső problémamegoldás során megtanulják alkalmazni az analízáló, szintetizáló és algoritmizáló gondolkodási formákat, valamint az induktív (rávezető, egyediből az általános felé mutató), deduktív (levezető, általánosból az egyedire mutató) és abduktív (hipotézisalkotás, célja a magyarázat) következtetések szabályait, alkalmazási területeit.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarban érintett gyermekek gyakran nehezen boldogulnak családi és intézményi kapcsolataikban, nehezítettek lehetnek a felnőttekkel és kortársakkal való társas interakciók. A kortársközösség a tanulási, viselkedésszervezési problémáik miatt kevésbé elfogadó lehet velük szemben, ezért mindenképpen támogatni szükséges a kapcsolati hálók kiépítését, fenntartását. Fontos, hogy megtanulják az érzelmek és más szociális jelzések felismerését, a metakommunikatív jelzések megértését, az érzelmek, vágyak, célok, gondolatok megfelelő kifejezését és értelmezését. A társas interakció az egészen alapvető készségektől (pl. üdvözlés) az összetett készségekig (pl. érzelmileg feszült helyzetben kritika elfogadása) számos elemből tevődik össze, alapjai jellemzően a családi szocializáció során kerülnek elsajátításra, melyeket az intézményes nevelés megerősít, kiegészít.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az esztétikai átélés élménye és a művészi önkifejezés lehetősége az érintett tanulók rezilienciáját (a nehézségekhez való rugalmas és adaptív alkalmazkodáshoz szükséges készségek) és rekreációját egyaránt támogatja. Így a kreatív tevékenységekbe történő aktív bekapcsolódás lehetősége elengedhetetlen eszköz a pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében hangsúlyos szerepe van az iskolák pályaorientációs tevékenységének, hogy a tanulók és szüleik megismerjék a továbbtanulási, szakmatanulási opciókat, a felvételi rendszerben adható többlettámogatási, méltányossági lehetőségeket. Kellő figyelmet kell fordítani a sikerorientáltság, az innovációs készség kialakítására.

Egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

Az érintett tanulócsoport heterogenitása miatt lényeges megismerni a tanuló problémájának természetét, mélységét, az információfeldolgozás sajátosságait s az egyéni szükségleteket. A Magyar nyelv és irodalom, a Matematika, az Idegen nyelv, a Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási területek fejlesztési feladatainak megvalósítása kíván nagyobb figyelmet. Az egyéb pszichés fejlődési zavar típusától, súlyosságától függően az egyes témakörök között hangsúlyeltolódások válhatnak szükségessé. Ugyanakkor minden tanulási terület (tantárgy) esetében fontos:

a tantervi adaptáció;

az éppen szükséges és elégséges módosítás és támogatás;

a támogató pedagógiai környezet;

a tananyagot úgy kell megtervezni és felépíteni, hogy az befogadható legyen a tanulók számára, illeszkedjen előzetes tudásukhoz, érdeklődésükhöz, aktiválja a tanulók kognitív sémáit;

módszertani sokrétűség;

differentiált rétegmunka;

segédeszköz használata, pl. laptop, számológép, szoftveres támogatás;

multiperspektivitás: egy probléma több szempontból való megközelítése, különböző alkalmazási példák behozása a tanulási folyamatba;

önhatékonyság érzésének megtapasztaltatása, valamint az önirányítás lehetőségének biztosítása;

a tanulási stratégia kialakítása mellett az egyéni tanulási stílus megismerése, figyelembevétele;

multiszenzorialitás: a tanulók számára a minél több érzékszerv bevonását igénylő tanulás, valamint a motoros tapasztalatszerzés fontossága. A tanulás során a lehető legtöbb érzékelési tapasztalat megszerzésének biztosítása a cél, melyhez a konkrét tárgyak, applikációk, infokommunikációs eszközök, modellek bevonása szükséges;

hozzáférhetőség biztosítása: itt egyrészt a fizikai akadályok leküzdése fontos, látja-e, hallja-e minden gyermek a pedagógust, a demonstrációt, hozzáfér-e a különböző szemléltetőeszközökhöz (van-e belőlük elég).

Magyar nyelv és irodalom

A grammatikai rendszer tudatos felépítése, megerősítése, mind a beszélt, mind az írott nyelv területén kiemelten fontos.

A beszédészlelés és beszédmegértés, a verbális figyelem és emlékezet intenzív fejlesztése szükséges a dekódolás tanítása előtt. Az olvasás, írás kognitív bázisképességeinek megalapozása elengedhetetlen előfeltétele az olvasástanulás megkezdésének. A szódekódolás tanítása, a betű-hang asszociációk kialakítása kellő módszertani tudatossággal és a gyermek haladásához igazított idői ütemezéssel történjen!

A grafomotoros ügyetlenség gyakran okoz technikai értelemben nehézséget az írástanulás során, a lassú írástempó mellett a nehezen olvasható vagy olvashatatlan íráskép is jellemző lehet. Éppen ezért lényeges, hogy a késleltetett, elnyújtott írástanítást grafomotoros alapozás előzze meg, a finommotoros tevékenységek számtalan lehetőségét kiaknázva. Az íráskép zavarában érintett gyermekeknél a szépírás, külalak és fűzetvezetés értékelése a rendezettségre való törekvés és a gyermek képességeinek, önmagához mért haladásának figyelembevételével történjen! Hasonlóképp az olvasás és szövegértés értékelésekor is az önmagához mért fejlődést figyelembe vevő fejlesztő értékelés kerüljön előtérbe! Szükség lehet egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésére, illetve a kézírás helyett számítógép használatának engedélyezésére (pl. házi feladatok, beadandók nyomtatott vagy elektronikus formában való leadására), folyóírás helyett nyomtatott betűvel való írás jóváhagyására.

Az olvasás gördülékenységének, fluenciájának elősegítése szükséges változatos szövegek páros, közös, paralel, ill. váltott hangos olvasásával.

A tanulási zavarral és figyelemzavarral küzdő tanulóknál szükséges lehet a szöveg adaptálása (nagyobb, eltérő színű betűk, a szöveg egyszerűsített, rövidített verziójának elkészítése). A szövegértés fejlesztése elősegíti a mindennapi és az irodalmi szövegek befogadását, majd az azokkal való tovább dolgozást, tovább gondolkodást.

Matematika

A matematika területén az érintett tanulók heterogenitása miatt nagy egyéni eltérésekre számíthatunk. Egyes egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanuló esetén pont ezen a területen jelentkezik a gyermek kiemelkedő képessége, tehetsége, miközben súlyos olvasási zavarral küzd. Más esetben a matematikai képességek érintettsége olyannyira jelentős, hogy

szükséges lehet a tantárgy vagy az aritmetikai tantárgyrész alóli felmentés vagy segédeszköz-használat, pl. számológép biztosítása, szorzó- és bennfoglaló tábla, korong, rehabilitációs foglalkozásokon használt eszközök, számológép (esetenként nagyobb kialakítású négyzethálós füzet) használata (szükség esetén más tanórákon is, pl. fizika, kémia, történelem, természettudomány). Ajánlott lehet ezeken a tanórákon – a tanuló egyéni sajátosságaihoz igazodva – a képletek, esetleg definíciók számonkérése (pl. a megfelelő nyelvi, emlékezeti kompetenciákra támaszkodva), illetve szükség esetén bizonyos tantárgyrészek értékelése alóli mentesítés biztosítása.

A matematikai gondolkodás fejlesztése speciális szemléltetéssel és tananyagokkal, vagyis az interaktív tábla és digitális tananyagok lehetőség szerinti alkalmazásával is támogatható, ám elsősorban a metakogníció, a nyelvi kompetenciák és gondolkodás fejlesztésével valósulhat meg.

Kiemelt figyelmet szükséges fordítani az időbeli tájékozódás fejlesztésére és a szerialitások feladatok gyakorlására.

A matematikai szakkifejezések és a szaknyelv használatának fokozatos megkövetelése a szóbeli kifejezés erősítésének fontos eszköze, a szabályok, definíciók precíz elvárásának elkerülésével.

A kompenzációs lehetőségek, speciális módszerek alkalmazása segíti az eredményes fejlesztést.

Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

Az olvasás és szövegértés nehézsége hátráltathatja a társadalmi folyamatok összefüggéseinek, mozgatórugóinak megértését.

Az idővel kapcsolatos fogalmak, a történelmi időszemlélet kialakulása szintén nehézséget okozhat. A gyenge verbális emlékezet miatt problémát jelenthet egyes gyermekeknél az évszámok precíz bevésése, az idegen szavak (történelmi személyek, helynevek, fogalmak) pontos memorizálása. A vizuális segédeszközök alkalmazása és a kapcsolódó elvárások egyénre szabott csökkentése segítheti ezen nehézségek minimalizálását.

Külön figyelmet kell fordítani a térképhasználat tanítására és gyakoroltatására, mivel a tanulók ezen csoportjának sok esetben nagy kihívást jelent az absztrakt ábrák való tájékozódás.

Erkölc és etika

Csakúgy, mint a Történelem és állampolgári ismeretek tanulási terület esetében, a szövegértési és figyelmi nehézségek hátráltathatják az összefüggések megértését, a tanulságok generalizálását. Figyelmet kell fordítani a tanuló szükségleteihez igazodó szövegmenyiségre, tagolásra, a magyarázatok részletezettségére, a megértés ellenőrzésére. A tanulási terület témái közül az önszabályozás, a társas-emocionális szabályok, az etikai normák, a másság elfogadása, a tolerancia, a pozitív diszkrimináció, a jogérvényesítés és általában a speciális szükségletekhez, fogyatékosságokhoz kapcsolódó témák elsajátítása különösen fontos az érintett tanulók szempontjából, egyrészt ezek mind támogatják azokat a fejlesztési nevelési célokat, amik az egyéni fejlesztési tervben is hangsúlyos, másrészt az aktuális és későbbi életvezetés szempontjából a mindennapi életben is azonnal hasznosuló tudástartalmakat jelentnek minden osztályfokon.

Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A természettudományok gyakran az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók erősségei közé tartoznak, ez a terület különösen az ADHD-ban érintett gyerekek esetében a kíváncsiság, kreativitás és alkotó fantázia kiteljesedésének terepe lehet. A tanuló érdeklődése és figyelme könnyebben felkelthető és fenntartható, motoros aktivitása kevésbé kifejezett, amikor számára is motiváló tartalmak kerülnek átadásra. A Természettudományok tanulási terület a témák gazdagsága és sokszínűsége okán támogathatja a kiemelt fejlesztési célok megvalósítását.

Mindemellett külön figyelmet kell fordítani a szakszavak bevézésére, a térképen való tájékozódás gyakorlására, az összefüggések logikájának megértetésére. A kémia és fizika tantárgyak során elsősorban a szöveges, illetve számításos feladatok során szorulhatnak külön megsegítésre a számolási és/vagy olvasási zavarral küzdő tanulók, valamint a kísérletek, mérések kiemelt figyelemkoncentrációt és pontosságot igényelnek, a szerialitás (sorrendiség) figyelembevételével, ami szintén nehezített feladat lehet.

Idegen nyelv

Fontos célkitűzés az idegen nyelv szókincsének, fonológiai és helyesírási sajátosságainak, valamint nyelvi kódrendszerének tudatos felépítése, a szóbeli és az írásbeli kommunikáció fejlesztése, figyelembe véve az egyéb pszichés fejlődési zavar következtében érintett nyelvi

funkciókat. A nyelvi zavar esetenként olyan súlyosságú, hogy szükségessé válhat a tanulót a tantárgy vagy tantárgyrész értékelése alól mentesíteni. Az élő idegen nyelv ismeretének jelentősége egyre erőteljesebb, így ezt a lehetőséget alapos mérlegelés, szakmai megfontolás után ajánlott biztosítani.

Az idegen nyelvek tanításánál a nyelvoktatás auditív módszereinek előtérbe helyezése javasolt. A tudásátadás során szükséges a figyelemfenntartás, a feladatszervezés és a motiváció felkeltésének vizuális támogatása, a párhuzamosan több csatornán történő szemléltetés. Javasolt a memoriterek kisebb részletekben való kérdezése szóbeli beszámolók során.

Helyesírási, olvasási és szövegértési problémákkal küzdő tanulók esetében főleg a szóbeli kommunikáció magabiztos alkalmazásának elsajátítása a cél. Ennek során sok esetben méltányosan, az egyéni fejlődési lehetőségeket figyelembe véve kell megítélnünk a kiejtési és nyelvhelyességi kérdéseket; elsősorban a beszédbátorság elérése lehet a célunk. Az írásbeli kommunikáció használatát, a differenciált fejlesztés mellett, az IKT-alapú olvasó- és helyesírás-ellenőrző programok is segíthetik.

Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra

A Művészetek tanulási területen belül a komplex művészeti terápia, a drámapedagógia, az akusztikus és vizuális észlelés fejlesztésének kiemelt szerepe van.

Bizonyos tanulók a művészetek terén kimagasló képességgel bírnak. Ezekben az esetekben nagyon fontos a tehetség kibontakozásának támogatása. Szintén nagy szerepe lehet a művészeti nevelésnek a szabadidő hasznos eltöltésében és a társas kapcsolódás lehetőségeinek bővítésében, az önkifejezésben. Más gyermekeknél a grafomotoros ügyetlenség nehezítheti a kreatív alkotás kifejeződését.

Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A digitális kultúra tantárgy tartalmának elsajátítása lehet a tanulók erőssége. A digitális kompetenciák elsajátítása és alkalmazása több szempontból is kiemelt szerepet játszhat az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulóknál. A digitális technológia nyújtotta lehetőségek egyfelől kiemelt jelentőséggel bírnak a tudásterületek, tananyagok egyéni szükségletekre, preferenciákra szabásában, adaptálásában. Másrészt a sokszor jól működő algoritmikus, komputációs gondolkodás fejlesztésének eszközei is. Az életpálya-építés, pályaorientáció szempontjából szintén kiemelt szerepe van a tantárgy tanulásának. Fokozott

jelentőséggel bír a hétköznapi életet, ismeretszerzést és -elsajátítást, valamint a tanulást könnyítő alkalmazások készség szintű használatának elsajátítása.

Testnevelés és egészségfejlesztés

A Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület fejlesztési feladatainak megvalósítása során javasolt a szenzoros integrációs programok és terápiák beállítása, ill. azok elemeinek megvalósítása a tanórán, továbbá ajánlott a kiegészítő egészségügyi ellátáson belül gyógyúszás, valamint logopédiai ritmika alkalmazása is.

Azoknál a tanulóknál, akiknél a sajátos nevelési igény oka a hiperaktivitás, a figyelemzavar, indokolt a korszerű, rugalmas szervezeti keretek és módszerek előtérbe helyezése a helyi tanterv készítésénél.

Az iskolai fejlesztés szakaszai (alapozó [első félév, óvoda–iskola átmenet], alsó tagozat, felső tagozat, középiskola)

Az alapkészségek biztos kialakítása, a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges alapkompenciák, készségegyüttesek és tudástartalmak megalapozása, valamint a tanulási motiváció felkeltése és fenntartása az egyéb pszichés fejlődést mutató tanulók esetében is kiemelt jelentőségű.

A különbségek feltárása, az érési késést, fejlődésben való elmaradást mutató gyermekek képességeinek fejlesztése az alapkészségek kialakítása szempontjából is az alapozó nevelési szakasz kiemelt feladata.

Az első tanév első féléve minden köznevelési intézményben olyan előkészítő szakasz, amely tananyagában, módszereiben és értékelési formáiban eltér a későbbiektől. Ez az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába eső tanulóknak kedvező, a Nat-ban javasoltak alkalmazása megfelelő.

Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény)

Fontos, hogy a tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek, már a tanulási folyamat elején ismertek legyenek. Ehhez kell igazodniuk azoknak az alkalmazott mérési és felmérési stratégiáknak, amelyek az elvárás és a mért mutatók összhangja esetén a sikeres pedagógiai

munka eszközei. Ennek értelmében a differenciált pedagógiai tervezés alapját a tanulási folyamat kezdetén ismert, a fenntartó által felkínált és/vagy az iskola pedagógiai programjában rögzített, diagnosztikus céllal történő értékelés adja.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába került tanuló a megyei szintű pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottságának szakértői véleménye alapján indokolt esetben adott tantárgy(ak), tantárgyrész(ek) értékelése és minősítése alól mentességben részesülhet, továbbá többlet felkészülési idő, segédeszköz-használat biztosítható számára.

A szummatív értékelés helyett fejlesztő és diagnosztizáló mérés és fejlesztő szöveges értékelés bevezetése indokolt.

Állapotmegismerés – szakértői vélemény

Az állapotmegismerés fogalom gyógypedagógiai pszichodiagnosztikai tevékenységre utal. Átfogó – bio-pszicho-szociális – szemléletet képvisel, melynek keretében korszerű tesztekkel és vizsgáló eljárásokkal történik meg a keresztmetszeti kép és az élettörténet feltérképezése, a diagnózis megállapítása és a támogatási, fejlesztési terv elkészítését megalapozó javaslat kialakítása. A szakértői vélemények akkor tudnak valódi segítséget, támpontot nyújtani a pedagógusoknak, ha elkészítésük és értelmezésük valódi teammunkán alapul.

Habilitáció/rehabilitáció

Az egyéni fejlesztőmunka tervezése, a rehabilitációs terv kidolgozása logopédus, pszichopedagógus, tanulásban akadályozottak pedagógiája szakon/szakirányon szakképzettséget szerzett gyógypedagógus, gyógypedagógus-terapeuta, pszichológus és egyéb szakemberek (pl. szomatopedagógus, gyermekpszichiáter) bevonásával történik és rehabilitációs célú órakeretben zajlik. Az egyéni fejlesztési terv tartalmáról, célkitűzéseiről, ütemezéséről (mikro-, ill. makrotervezés) tájékoztatást kell kapniuk az osztálymunkában részt vevő pedagógusoknak, szaktanároknak, különös tekintettel a gyermek osztályfőnökére.

2.9.3 Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók iskolai fejlesztésének irányelvei

Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók gyógypedagógiai értelemben a tanulásban akadályozott gyermekek körébe tartoznak, akik az idegrendszer biológiai és/vagy genetikai okokra visszavezethető gyengébb funkcióképessége, illetve a tartósan kedvezőtlen környezeti hatások miatt a neurológiai érés lelassulása folytán tartós, átfogó tanulási problémákat mutatnak.

Az enyhe értelmi fogyatékoság (enyhe intellektuális képességzavar) diagnosztizálása orvosi, gyógypedagógiai és pszichológiai feladat.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a minél korábban megkezdett, hosszantartó, rendszeres és intenzív gyógypedagógiai fejlesztés és terápia, a tanulási képesség szintjéhez igazodó tanulási módszerek folyamatos alkalmazása, a tanulási motiváció megfelelő fejlesztése, valamint a stigmatizációs hatások (eredménytelenség a tanulásban, kisebbségi érzés kialakulása, csúfolódás stb.) megelőzése/kompenzálása a fő feladat. A tanulási képesség fejlesztéséhez a pedagógiai, gyógypedagógiai eszközök alkalmazása mellett szükséges a környezeti, szociális feltételek javítása is.

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek/tanulók képességszintje a megközelítően azonos életkorú tanulócsoportokban sem homogén.

Az enyhe értelmi fogyatékosághoz sok esetben társul más fogyatékosági típus is:

hallássérülés,

látássérülés,

mozgáskorlátozottság,

autizmus spektrumzavar.

Mindezek befolyásolják az ellátási szükségletet, a taníthatóságot és a gyermek jövőjére vonatkozó előrejelzéseket.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelési-oktatási szempontú jellemzői

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek oktatását-nevelését-fejlesztését elláthatja gyógypedagógiai intézmény, iskolai osztály és/vagy a többi tanulóval részben vagy egészben

együtt, azonos iskolai osztályban együttnevelést biztosító befogadó iskola. A tanulói szükségletek ismeretében szakmai támogatás igényelhető (amennyiben nincs az intézménynek saját státuszban lévő gyógypedagógusa):

- az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményekben (EGYMI) működő utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatoktól;
- pedagógiai szakszolgáltatást nyújtó intézményektől; valamint
- pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézményektől.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelési folyamatát meghatározó irányelvek és szempontok:

- tanulásban akadályozottak pedagógiája szakirányon vagy (korábban) oligofrénpedagógia szakon végzett gyógypedagógus vesz részt a nevelési-oktatási és/vagy fejlesztési folyamatban, valamint szükségszerűen más szakirányon végzett gyógypedagógus és/vagy egyéb szakember (pszichológus, orvos, szociálpedagógus stb.);
- a tanórák mellett az enyhe értelmi fogyatékos tanulók kötelezően részt vesznek az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozáson, amelynek célja a pszichikus funkciók fejlesztése a tanulók egyéni szükségleteinek megfelelően;
- a gyógypedagógus a partnerekkel együtt (tanuló, pedagógus, szülők stb.) egyéni fejlesztési tervet állít össze, amely konkrét, mérhető és rövid idő alatt elérhető célokra bontja le a távlati fejlesztési célokat;
- elengedhetetlen az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozások dokumentálása, az elért eredmények összehasonlítása a kiinduló állapottal, a pedagógiai diagnosztika eszközeivel pontos és mérhető információk gyűjtése, ezek alapján az egyéni fejlesztési terv módosítása;
- a tanuló általános fejlettségi állapotának, tanulási képességeinek leginkább megfelelő tanulási tempó és absztrakciós szint biztosítása, amely tanulási területenként/tantárgyanként eltérő lehet;
- a fogalmak lassú érlelése, a sokrétű és intenzív tapasztalatszerzés, az elvonatkoztatás lépéseinek szemléltetésén alapuló folyamat a fogalmak fokozatos „bővítését” teszi lehetővé;

- a megtanultak számbavétele, rendezése és kérdések/problémák segítségével a még nem ismert válaszok keresése. A saját élmények, korábbi tapasztalatok/tudás összekapcsolása a megtanulandó fogalmakkal, cselekvésekkel;
- a gondolkodás rigiditása miatt a kérdések egyszerűsítése, a feladatelemek kis lépésekre bontása vagy analógiák alkalmazása hozzájárul a tanulóban már meglévő tudáselemek megerősítéséhez, a továbblépéshez;
- fontos a különböző képességeket fejlesztő eljárások és feladatok összehangolása, a tanuló érdeklődésének és motiváltságának elősegítése (pl. feladatok választhatósága, több megoldási lehetőség keresése, az önálló tanuláshoz szükséges technikák elemeinek fokozatos elsajátítása, a metakognitív folyamatok állandó megerősítése, az egyéni tanulási utak feltárása);
- fontos a tanulásra rendelkezésre álló idő változatos strukturálása, az időtartamok rugalmas változtatása, a legkedvezőbb csoportméret kiválasztása;
- az elsajátítás folyamatában alkalmazott eszköztár (pl. számológép, szótár, IKT-eszköz, gondolattérkép stb.) alkalmazásának tanítása, majd felhasználásának lehetősége a tanuló számára a pedagógiai folyamat minden szakaszában;
- megfelelő tanulási környezet kialakítása (térrelrendezés, berendezés, változtathatóság stb.).

A tanuló fejlődését támogató feltételek:

megfelelő osztálylétszám;

az aktív tanulás biztosítása;

a szükségleteknek megfelelő tanulásszervezési mód kiválasztása;

a személyre szabott tanulás lehetősége;

differentiálás alkalmazása;

együttnevelés során a kéttanáros modell alkalmazása és/vagy a pedagógus-gyógy pedagógus szoros együttműködése, rendszeres konzultációja;

fejlesztő értékelés (tanulást támogató értékelés) alkalmazása.

Összességében véve a cél az enyhe értelmi fogyatékos tanulók kompetenciafejlesztése a következő területeken: kommunikációs képességek, kognitív képességek, orientációs képességek, kreatív képességek, motoros képességek és szociális képességek.

Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok

Az alapfokú képzés első szakaszának (alsó tagozat: 1–4. évfolyam) feladatai

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek számára az óvoda–iskola átmenet megkönnyítésének lehetséges útja például az egyéni előrehaladású nevelés és oktatás vagy az egyes évfolyamok követelményeinek teljesítéséhez egy tanítási évnél hosszabb idő megjelölésének lehetősége.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók számára az 1–4. évfolyamon a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichés funkciók fejlesztésére helyeződik a hangsúly. A tanulók között meglévő eltérések differenciált eljárások, tartalmak és oktatásszervezési megoldások alkalmazását teszik szükségessé. A képességfejlesztésben hangsúlyos szerepük van a közvetlen érzékleti tapasztalatoknak, a tárgyi cselekvéses megismerésnek, a céltudatosan kiválasztott tevékenységnek.

Az alapfokú képzés második szakaszának (felső tagozat: 5–8. évfolyam) feladatai

Kiemelt feladat az alsó tagozat módszertanának további alkalmazása, hogy lehetővé váljon az alkalmazható tudás megszerzése. Fontos, hogy a tanulás iránti motiváció az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében – megfelelő tanulási környezetben – hosszabb ideig megmarad, mint a többségi tanulóknál, így erre még felső tagozatban is lehet építeni. A felső tagozaton a tanulók fejlesztése elsődlegesen a megismerési módszerek további fejlesztésére, a szemléletes képi gondolkodás nyomán kialakuló képzetekre, ismeretekre, az elsajátított tanulási szokásokra épül. Hangsúlyosabbá válik továbbá az önálló tanulási tevékenység. A tanulás-tanítás folyamatában előtérbe kerül a verbális szint, de a tanulók fejlettségének megfelelően differenciált módon jelen van a manipulációs és a képi szint is. Ezek a gondolkodásbeli szintkülönbségek egyéni fejlettségtől függően az értékelési területek és szintek (kognitív, affektív, pszichomotoros) megválasztását is befolyásolhatják.

A Nat alkalmazása az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelése-oktatása során

Tanulási és nevelési célok

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a nevelési és tanulási célok megegyeznek a Nat-ban leírtakkal, de azok mélysége, kialakíthatóságuk időigénye, módja az egyéni sajátosságokhoz igazodóan módosul.

Testi és lelki egészségre nevelés

Az egészséges és tudatos életmód kialakítása, a káros szenvedélyek kialakulásának megelőzése kiemelt feladat. Az erőnlétnek és a fizikai állóképességnek – mint a munkavégzés alapvető feltételének – kiemelt szerepe van a tanulók társadalmi beilleszkedésében.

Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A megfelelő önértékelés, a tanuló saját személyiségének megismerése nagy jelentőséggel bír, mivel a társas kapcsolatok alakításában, a társadalmi beilleszkedésben elengedhetetlenül szükséges a reális énkép, a megfelelő önismeret. Ehhez a mindennapokban fontos a folyamatos visszajelzés, a belső kontroll erősítése, az önbizalom fejlesztése.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

A kooperatív csoportmunka segíti megtapasztalni az alkalmazott szabályokat, később pedig hozzájárul a munkavállalás során szükséges együttműködési készségek fejlődéséhez. Az enyhe értelmi fogyatékos tanuló a szükséges támogatással fokozatosan képessé válik a felelősségteljes döntések meghozatalára.

Médiatudatosságra nevelés

A tanulók az egyéni sajátosságaiknak megfelelően legyenek képesek a társadalmi érintkezést szolgáló információk megtalálására, értelmezésére, közvetítésére és alkotására. Ismerjék fel a hiteles, megbízható és fontos információkat. A pedagógus

választékos kommunikációval segíti ezt a folyamatot, valamint fejleszti digitális kompetenciáit, és rendszeresen használ digitális eszközöket a nevelés-oktatás folyamatában, amelyeket a tanulók pszichológiai jellemzőinek megfelelően válogat és gyűjt össze.

A tanulás tanítása, pályaorientáció

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelését ellátó intézmények biztosítják azokat az információkat és tapasztalatokat, amelyek a tanulók egyéni sajátosságainak megfelelően támogatják az életpálya-tervezést és a pályaorientációt. Fontos az egyénre szabott motiválás, az egyéni tanulási módok biztosítása, az élményt adó tanulási szokások kialakítása. Az életkori sajátosságokhoz illeszkedve törekedni kell a tanulók saját tudásáról való reális ismeretek kialakítására, valamint a növekvő felelősségvállalásra a saját tanulásukért. Az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés fontos a társadalmi integráció és a munkaerőpiacra történő sikeres belépés szempontjából.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

Az emberiség és hazánk múltjának és jelenének megjelenítésén, megértésén keresztül képessé kell tenni a tanulókat a társadalom megismerésére, a társadalomban elfoglalható helyük reális felismerésére, a társadalmi színtereken való eligazodásra. Ki kell hogy alakuljon a tanuló attitűdje, viszonya önmagához, szűkebb és tágabb környezetéhez, a történelmi múlthoz. Fontos felkészíteni a felnőttlét és a tágabb környezet közügyeinek megismerésére, az állampolgári jogok és kötelezettségek érvényesítésére. Az iskolai szinten belül ajánlott lehetőséget adni a demokratikus jogok gyakorlására (diákönkormányzat).

A fenntarthatóság, környezettudatosság

Elengedhetetlenül szükséges a személyes megtapasztalás, a környezeti ártalmak és az emberi élet szükségleteinek összefüggéseire való rávilágítás, a helyes szokásrend kialakítása. Ehhez fontos a környezet adott szempontok alapján történő megfigyelése, a következtetések közös levonása, az egyéni felelősség tudatosítása. A szorosan vett természeti környezet ápolása, gondozása mindennapi feladatként kell hogy jelentkezzen.

Kiemelt kompetenciaterületek

A Nat-ban alapvető célként meghatározott kiemelt kompetenciaterületek fejlesztése az enyhe értelmi fogyatékos tanulók integrált (inkluzív) és a gyógypedagógiai intézményekben megvalósuló nevelési formáiban egyaránt fontos nevelési-oktatási elvárásként jelenik meg. Ennek biztosítása elengedhetetlen a társadalmi integráció szempontjából, s különös hangsúlyt kap az önálló életvezetés, a munka világába való beilleszkedés érdekében.

Alapkompetenciák

Az alapkompetenciák teszik lehetővé a többi kompetenciaterület fejlesztését. Ezáltal a tanulók használható tudáshoz jutnak, ami kiemelten fontos az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében is. Az írás, olvasás, számolás, a térben és időben való tájékozódás, valamint az IKT-eszközök alapszintű használata lehetővé teszi, hogy az enyhe értelmi fogyatékos tanuló képes legyen önálló ismeretszerzésre. Fontos a tanuló pozitív viszonyulásának kialakítása a feladatokhoz és az élethelyzetekhez. Ezen feltételek megteremtése az egész nevelési folyamaton végighúzódik.

A tanulás kompetenciái

A hatékony, önálló tanuláshoz alapvető készségekkel, képességekkel kell rendelkezni, amit az alapkompetenciák biztosítanak. A tanulót támogatni kell abban, hogy megtalálja saját érdeklődési körét, hogy minél több tanulási technikát megismerjen, és ezek alapján képessé váljon majd saját tanulási stratégia kialakítására. Segíteni kell a tanulót abban, hogy lehetősége legyen a metakogníció (gondolkodásról való gondolkodás) gyakorlására, tudatos alkalmazására, a tanuláshoz való pozitív viszony kialakítására.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

Az anyanyelv elsajátításának folyamatában az enyhe értelmi fogyatékos tanulók esetében a közlés és befogadás szóbeli ágát javasolt a középpontba állítani. Az anyanyelv elsajátíttatása során – a tanulók egyéni sajátosságaihoz való igazodás mellett – alapelv, hogy esetükben a nyelvelsajátítás lényegi módja nem az elszigetelt nyelvi jelenségek oktatása, hanem az a folyamat, amelyben az ember nyelvileg fogalmazza meg a valóságra vonatkozó ítéleteit. Az anyanyelv tanításában csak az a fejlesztő tevékenység hozhatja meg a kívánt eredményt, amely (az egyén képességének és beszédállapotának figyelembevétele mellett) a beszédnek mint

összetett folyamatnak a fejlesztésére irányul, s a „nyelvet” funkcióinak (kifejező, informáló, felhívó) megfelelően, elemi formáiban (közlés, megbeszélés, rábeszélés) és alaptípusaiban (élőbeszéd, írott beszéd) gyakoroltatja és alkalmaztatja.

Az idegen nyelvi kommunikáció mint kiemelt kompetenciaterület az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésében egyénileg differenciált tananyagstruktúrát igényel. A hallási észlelés, a figyelem, az emlékezet fokozott fejlesztése mellett a célokat a tanulók szükségletei határozzák meg. A sikeres kommunikáció érdekében szükség van a nagyobb időkeretre, a folyamatos gyakorlásra, a játékos helyzetekben történő megvalósításra, a helyzetgyakorlatokra.

Törekedni kell a digitális technológia kínálta eszközök, lehetőségek kommunikációs célú alkalmazására.

A digitális kompetenciák

A digitális kompetenciák elsajátítása, felhasználói szintű alkalmazása az esélyegyenlőség megteremtése és a minél önállóbb életvitel támogatása szempontjából is kiemelkedő jelentőségű. Az online zaklatás gyakori megjelenése miatt a tanulóknak ismerniük kell a biztonságos eszközhasználatot, valamint a digitális tartalmak létrehozásával kapcsolatos etikai szabályokat is. A munka, a szabadidő és a tanulás egész életen át ívelő folyamatai során a digitális eszközök használata, az így megszerzett információk feldolgozása és alkalmazása is a digitális kompetenciákat igényli. A tanulók számára fontos a megbízható információk, az online biztonság, a digitális eszközök társadalmilag elfogadott formáinak alkalmazása a kommunikáció során, illetve azok alapvető szabályainak ismerete a társadalomban való részvétel érdekében.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A matematikai kompetencia fejlesztése során lehetőség nyílik a problémamegoldó gondolkodás, valamint a kognitív képességek fejlesztésére. A matematikai kompetencia fejlesztésével az enyhe értelmi fogyatékos tanuló képessé válik a környező világ mennyiségi és térbeli viszonyainak felfedezésére, valamint a tapasztalatok útján megszerzett tudás praktikus felhasználására a mindennapi élet különböző területein. Ez úgy érhető el, hogy a tanulás-tanítás folyamatában döntően a mindennapok során létrejött helyzetekben ismertetjük meg a

matematikai tartalmakat. Kiemelten fontos a konkrét cselekvéssel összekapcsolt, a konkrét élethelyzetekhez kötött tapasztalatszerzés és matematikai tevékenység, a szabálytudat és a stratégiahasználat kialakítása, valamint a mindennapokban használható tudás biztosítása.

A természettudományos kompetencia fejlesztése során az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál a gyakorlati jellegű természettudományi műveltség kialakítása, a mindennapi életben előforduló természettudományos jelenségek körében a felhasználói tájékozottság elérése, az egységes természettudományos világgép kialakítása a feladat.

Fontos a mindennapi életet érintő, konkrét tényeken, tapasztalatokon alapuló egyszerű következtetések levonásának és az erre alapozott döntéshozatalnak a tanítása.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A tanulókat támogatni kell a társas kapcsolatok kialakításában és fenntartásában, ehhez elengedhetetlen a pozitív énkép és az emberi kapcsolatokban való eligazodás képessége. Az eltérő képességeknek megfelelően fel kell készíteni a tanulókat a változó társadalmi-gazdasági helyzet adta kihívásokra (változó egyéni szerepkör, érdekérvényesítés, tulajdonviszonyok). A tanulóknak ismereteket kell szerezniük a célszerű gazdálkodás, a pénzhasználat és a fogyasztás, valamint – az egyéni képességeket figyelembe véve – a rövidebb és hosszabb távú élethelyzetek tervezése kapcsán.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók felkészülnek a közügyekben való aktív részvételre. A társadalmi részvétel és felelősségvállalás kompetenciái fejlesztése során – a tanulók gyogyopedagógiai-pszichológiai jellemzőit figyelembe véve – a tartalmakat sajátélményű tevékenységek formájában gyakoroltatva kell biztosítani. Az önismeret, a kapcsolatteremtés, kapcsolattartás képességének fejlesztése elősegíti a harmonikus közösségi beilleszkedést, a felelős társadalmi részvételt.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az eredetiség és ötletgazdagság, a divergens gondolkodás, a kíváncsiság és az alkotókedv nem csak az intellektuális tényezők függvénye, ezen a területen nagy szerepe van a motivációnak és az érzelmeknek is. Fontos a sok érzékszervi, megfigyelési, manipulatív tevékenységre épülő tapasztalatszerzés, a nyitottság, az értékítélet kialakítása.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A munkavállalói és innovációs kompetenciákhoz szükséges ismeretek, képességek és attitűdök alakítása, formálása a tanulók egyéni sajátosságait figyelembe véve lehetséges. A tanulási-tanítási folyamatban az enyhe értelmi fogyatékos tanuló minden esetben saját cselekedeteinek tükrében ismerje fel lehetőségeit, próbálja elérni céljait. A munkavégzésre való szocializálás, a munkavállalói magatartás kialakítása, a tanulók élettervezésének elősegítése, az önálló életvezetés megalapozása a társadalmi beilleszkedés fontos eleme.

Tanulási területek

Magyar nyelv és irodalom: magyar nyelv, irodalom

Az anyanyelvi kompetencia fejlődése a tanulás célja és egyben minden ismeretszerzés eszköze is; az enyhe értelmi fogyatékos tanulók nevelésében kitüntetett helye van. Célja és feladata a szókincsfejlesztés és -gazdagítás, a növekvő igényű helyes nyelvhasználat erősítése, a nyelvi hátrányok csökkentése. Feladata az eredményes olvasás- és írástanulás feltételeinek megteremtése, az alapképességek kialakítása, megerősítése. Kiemelkedő szerepe van a nyelv rendszerére, a helyesírásra vonatkozó alapvető tudás elsajátításában. Az irodalmi ismeretek célja, hogy a tanulókat a műveken keresztül gazdag tapasztalatokhoz juttassa a világról, az emberi természetről, az emberi létről, az érzelmekről, a valósághoz való sokrétű viszonyulásról. A Magyar nyelv és irodalom tanulási területnek meghatározó szerepe van az önálló tanulás kialakításában.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

A beszédfeldolgozó folyamatok erősítése.

Figyelem, a gondolkodás, az emlékezet, az analízáló és szintetizáló képesség fejlesztése.

A téri és síkbeli tájékozódás fejlesztése, a relációs szókincs bővítése.

A grafomotoros készségek fejlesztése.

Az olvasás elsajátításához szükséges hármasszociáció megerősítése:

vizuális észlelés – jelfelismerés,

akusztikus észlelés – hangok differenciálása,

a beszédmotoros észlelés fejlesztése.

Az olvasott szavak és a köztük lévő grammatikai viszonyok felismertetése.

A rutinszerű olvasási képesség fejlesztése.

A szövegösszefüggések megláttatása, a szövegértés fejlesztése.

Az írás műveleteinek gyakorlása: másolás, tollbamondás, emlékezetből írás fokozatai, törekvés az eszközszintű használatra.

Szövegalkotás szóban, majd írásban.

A helyesírási szokások megerősítése.

Matematika: matematika

Ezen a területen a kognitív képességek fejlesztési lehetőségei vannak a középpontban.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

A tanulás eszközeinek célszerű használata.

A kíváncsiság ébrentartása, az önbizalom folyamatos erősítése.

A finommotorika, a térlátás, a téri és idői tájékozódás, valamint a szem-kéz koordináció fejlesztése.

Az ismeretek mozgósítása bemutatott analóg helyzetekben, alkalmazás a próbálgatások szintjén.

Cselekvésben jelentkező problémák segítséggel, majd segítség nélkül való felismerése, megbeszélése, megoldása próbálkozással. Az eredmény ellenőrzése.

Tárgyak, személyek, alakzatok, jelenségek, mennyiségek megfigyelése, a látottak értelmezése és a tapasztalatok összefoglalása.

A mennyiségállandóság, a mennyiségek közötti tájékozódás és a becslés képességének kialakítása.

A matematika tanuláshoz szükséges fogalmak fokozatos megismerése.

A közös cselekvéshez, munkához szükséges tulajdonságok, képességek felépítése, szokások kialakítása.

A tantárgy iránti tanulási kedv folyamatos szinten tartása. Az önfejlesztés igényének támogatása, értékelése. Az önismeret, az önszabályozás képességének fejlesztése.

Mindennapos probléma megoldásának elképzelése, sejtés megfogalmazása. A képzelt és a tényleges megoldás összevetése.

Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A tartalmak elsajátításakor figyelembe kell venni a tanulók gyógypedagógiai-pszichológiai jellemzőit, ezért előnyben kell részesíteni a sajátélményű tevékenységeket. A személyes élmény segíti annak a belátását is, hogy a jelen eseményei nagymértékben a múlt eseményeinek eredményei, és mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára is, azaz a történelemnek, a társadalom eseményeinek mi magunk is részesei vagyunk. A fejlesztés kiemelt területként kezeli a személyiség és az emberi jogok tiszteletére nevelést, a szociális érzékenységet, az értékvédő magatartás kialakítását, a környezetért érzett felelősséget.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

Az időészlelés fejlesztése saját élményen keresztül, majd az évtizedek, évszázadok, évezredek, az emberöltő megértése.

Az idő múlása és a korok emberének, társadalmának, környezetének változása, összefüggések felfedeztetése. Az egyén és a társadalom kapcsolata, egyén, család, közösség, a világ nemzetei.

Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelésének, az információgyűjtés technikájának fejlesztése. Az információ forrásainak megkülönböztetése: bizonyosan hiteles, nem bizonyosan hiteles, hiteltelen.

A tér és idő kapcsolatainak bemutatása, ezek felfedeztetése.

A kommunikációs képességek fejlesztése.

A képzelet, a kreativitás alakítása, fejlesztése.

Tapasztalatszerzés a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítéléséhez, a valóság és a fikció közötti különbség érzékeltetése, szemléletes bemutatása.

A megtartó emlékezet, az akaratlagos figyelem fejlesztése.

Az önálló tanulás képességének fejlesztése. Kritikai gondolkodás fejlesztése.

Az együttműködésen alapuló tanulás fejlesztése kooperatív technikák alkalmazásával.

Az érdeklődés felkeltése és fenntartása a világ, a társadalom eseményei iránt.

Erkölc és etika

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulóknál különös jelentőséggel bír az önelfogadás, a másság elfogadása, a fogyatékos emberek iránti együttérző, segítő magatartás kialakítása. Fontos a szociális érzékenység, a problémamegoldás, az önkéntes feladatvállalás és -megoldás képességének kialakítása.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

A kommunikációs képességek fejlesztése.

Az önálló tanulás képességének fejlesztése. Kritikai gondolkodás fejlesztése.

Az együttműködésen alapuló tanulás fejlesztése kooperatív technikák alkalmazásával.

Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A tanulók ismeretszerezésében a természeti-környezeti világ elemi megismerésének lehetősége tűzhető ki célul. Ugyanakkor nagyobb hangsúlyt kap a szemléletformálás, a természethez való pozitív viszonyulás megteremtése, az egyén és a társadalom számára fontos konstruktív – a természet védelmében, valamint a saját és mások egészségének megőrzésében tudatos – magatartás- és viselkedésformák elsajátítása.

A tanulók a mindennapokban is jól használható gyakorlati példákon és tapasztalatokon keresztül sajátíthatják el a földrajzi térben történő eligazodás alapvető eszközeit, módszereit. Az egyszerű, elemi földrajzi ismeretek átadása, az általános és a speciális képességek fejlesztése a specifikumokra figyelve történik.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

A kíváncsiság és az érdeklődés felkeltése.

Kérdésfeltevés, kérdések megfogalmazásának tanítása.

A kommunikációs képességek és készségek fejlesztése, a tantárgyspecifikus fogalmak használata.

A saját testkép, testséma kialakítása, majd pedig a térérzet alakítása, megerősítése, a viszonzyszavak pontos használata.

A rész-egész viszony a valóságban, a térképi ábrázolásban. A valóság és a térkép összefüggéseinek felismerése.

Biztos tájékozódás megteremtése a közvetlen térben. Tájékozódás biztonsága a síkban, a jelek, a szimbólumok világában.

Tájékozódási feladatok, téri viszonyok felismerése, megértése; valamely tárgy, objektum tényleges és viszonylagos helye, helyzete.

Az idő múlásának érzékelése, felfogása, az idő és tér változásának észlelése, értelmezése. Az idő észlelésének fejlesztése. Időrend, periódus a természetben, a folyamatokban.

A gondolkodási funkciók, műveletek fejlesztése. Analizáló, szintetizáló képesség fejlesztése. Ok-okozati összefüggések, problémák felismerése, megoldások keresése.

A rövid és a hosszú távú figyelem és emlékezet fejlesztése.

A tanulási technikák (megfigyelés, vizsgálódás, lejegyzés, feladatmegoldás, értelmezés, irányított ismeretszerzés) kialakítása, megerősítése.

Tanulási technikák megerősítése: térképek, információhordozók használata, önálló ismeretszerzés egyszerű szövegből, a tankönyv, a feladatlap, a munkalap használata.

Kísérletek, saját tapasztalatok, a természettudományos ismeretek és a hétköznapi élet tapasztalatai közti összefüggések felismerése, erősítése.

Idegen nyelv: élő idegen nyelv

Az élő idegen nyelv tanításának, tanulásának céljait a tanulók szükségletei határozzák meg.

A szülők igényei, a tanulók fejlettsége alapján az iskola hozhat döntést a 7. évfolyam előtt megkezdett idegennyelv-tanulás kérdésében. Az idegen nyelv tanításának alapvető célja a kellő motiváció és késztetés kialakulásának támogatása. Ennek érdekében, valamint a későbbi nyelvtanulás megalapozása miatt a tanulót sikerélményekhez kell juttatni.

Az írás és az olvasás kismértékben jelenik meg az idegen nyelv oktatása során, célja pusztán a hallottak megerősítése, támogatása. A tanulóban erősödő igény alapján azonban az írás-olvasás tanítása, fejlesztése kívánatos.

Az idegen nyelv tanulása nem önmagáért történik, hanem az idegen nyelvi környezetben alkalmazott elemi kommunikáció és kapcsolattartás érdekében, az egyszerű információk felfogása, megértése céljából. A sikeres nyelvtanulás érdekében szükség van a nagyobb időkeretre, a folyamatos gyakorlásra, a memóriastratégiák kialakítására, amelyek segítik a szótanulást, illetve a minimális nyelvtani ismeretek elsajátítását és alkalmazását.

Az idegen nyelv tanításának és tanulásának célrendszerében a kommunikációs kompetencia fejlesztésén van a fő hangsúly. A receptív nyelvi készségek közül a hallásészlelés fejlesztése, a produktív nyelvi készségek közül a beszédfejlesztés az idegennyelv-tanítás leghangsúlyosabb területe.

Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra, dráma és színház

Az iskolai nevelés-oktatás rehabilitációs célú feladatainak megvalósításában kiemelt szerepe van a gyakorlati tevékenységeknek, mert általuk az ismeretek élményszerűvé válnak, segítik a mélyebb megértést, fejlesztik a kreativitást. A tevékenységek, az alkotások széles körű kínálata lehetőséget teremt az egyéni adottságok kibontakoztatására, a sikerélmény biztosítására, a pozitív személyiségfejlesztésre, valamint a szabadidő hasznos eltöltésére és az érzelmi feszültség csökkentésére is.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

Önismeret, önértékelés, társas kapcsolatok, a pozitív alkalmazkodóképesség, a kapcsolatteremtő és együttműködési képesség fejlesztése.

Képzelet, kifejezőkészség, kreativitás fejlesztése.

Harmonikus mozgás kialakítása, fejlesztése.

A figyelemkoncentráció, a tartós figyelem és az emlékezet fejlesztése.

Az esztétikai érzékenység készségeinek alapozása, fejlesztése.

A térlátás fejlesztése, pontos képzetek kialakítása a valós térről, időről, az anyag, forma, funkció, szerkezet, szín, fény és mozgás viszonyairól.

A kommunikációs képességek fejlesztése szóban, ábrázolásban, befogadásban.

A finommotorika, a kreativitás, az eszközhasználati készség fejlesztése.

Az ismeretszerzési, a tanulási képességek fejlesztése.

Az érzékszervi tapasztalatszerzés fejlesztése, az érzelmi nevelés, érzékszervi kultúra gazdagítása, a belső kontroll, a pozitív énkép erősítése, a szegregált élethelyzet oldása.

Az önkifejezés elősegítése, a szorongás oldása.

Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A tanulási terület középpontjába a munkához, az életvitelhez kapcsolódó praktikus ismeretszerzést és képességfejlesztést állítja. A tanulók megismerik a környezet szervezett átalakítását, megtanulják használni a korszerű eszközöket, megértik a kapcsolódó erkölcsi és etikai kérdéseket.

A digitális kompetenciák elsajátítása az esélyegyenlőség megteremtése, az életvitel kialakítása céljából is kiemelkedő jelentőségű. A tanulóknak képessé kell válniuk a digitális kompetenciák alkalmazására a tudás aktív bővítésében, az ismeretszerzésben és a hatékony kommunikációban. A tanulási terület tanítása-tanítása során kialakított kompetenciák messze túlmutatnak e tanulási terület keretein, mivel beágyazódnak más tantárgyak tanulásába is.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

Érzékszervi megismerések.

Térbeli, időbeli tájékozódó képesség fejlesztése.

Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés műveleteinek gyakorlása.

Szabályfelismerés, tervező, rendszerező, döntési képesség fejlesztése.

Csoportosítások, következtetések.

Algoritmikus és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.

A gyors, pontos, koordinált mozgásos reagálóképesség fejlesztése.

A figyelem, az emlékezet, az akarat, az alkotó képzelet fejlesztése.

Felismerő, rendszerező képesség, szerialitás fejlesztése.

Analízis, szintézis.

A gondolkodási funkciók, műveletek fejlesztése: azonosságok, különbségek, csoportosítások, szabálykeresések, analógiák felismerése, összefüggések megoldása, ok-okozat felfedezése.

A problémafelismerő, tervező, alakító, konstruáló képesség fejlesztése, a kíváncsiság, motiváltság ébrentartása.

A cselekvőképesség fejlesztése, az önellátás, a környezetellátás technikáinak elsajátítása, alkalmazása.

Motorikus képességek fejlesztése, szabályozott akaratú mozgások, mozdulatok továbbfejlesztése. A kar-kéz sebességének és ütemének alakítása.

A munkához való helyes viszonyulás, az érzelem, akarat, kitartás céltudatos fejlesztése.

A reális énkép, önismeret kialakítása, távlati lehetőségek felismerése, az önfejlesztő magatartás elfogadtatása.

Szociális képességek fejlesztése.

Testnevelés és egészségfejlesztés: testnevelés

A tanulási területhez kapcsolódó nevelés, fejlesztés célrendszere az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek körében igen sokrétű. Általános célként a testi fejlődés segítése, a praktikus mozgások fejlesztése jelölhető meg. A tanulóknál atipikus mozgásfejlődési folyamat tapasztalható, ezért a fejlesztés célja az ebből származó nehézségek kialakulásának megelőzése, csökkentése is. Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók későbbi társadalmi beválása, a munka világába való beilleszkedése szempontjából különösen fontos a megfelelő fizikai állapot; a mozgások elsajátításának előkészítése a munkatevékenységek megtanulásában is szerepet játszhat.

A tanulási terület kiemelt habilitációs/rehabilitációs feladatai:

Erősítse a mozgásigényt, a kezdeményezőkézséget, bátorítson mozgásos feladatok, gyakorlatok elvégzésére.

Taníttson mozgásos játékokban való együttműködésre, szabálytartásra, a játék örömére.

Fejlessze a mozgásos alaptechnikák elsajátításának képességét, a kitartást, az állóképességet.

Kiemelt feladat az általános kondicionálás, a test hajlékonyságának, a végtagok ügyességének fejlesztése, a gyorsaság, az ugró, dobó, egyensúlyozó képesség alakítása, a tanuló biológiai állapotának, terhelhetőségének függvényében.

A saját testen való biztonságos tájékozódás kialakítása (függőleges és vízszintes zónák), a téri viszonylatok pontos felismerése, viszonzszavak megértése, használata, a téri biztonság erősítése.

A szép testtartás, a harmonikus mozgás fejlesztése.

A tartós figyelem, a fegyelmezett feladat-végrehajtás fejlesztése, a felelős magatartás beláttatása.

Önismereti képesség fejlesztése, önállóság, a versenyszellem erősítése.

Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztendő területek

A differenciálás kiindulópontja, hogy nincs két egyforma enyhe értelmi fogyatékos tanuló. Az iskolában együtt tanított tanulók különböznek egymástól, ugyanakkor mindenkinek joga van a képességeihez mért legmagasabb szintű, minőségi oktatáshoz. A differenciálás lényege a tanulók egyéni szükségleteihez igazodó fejlesztés és/vagy az önvezérelt fejlődés körülményeinek biztosítása a nevelés gyakorlatában. A differenciálás célja annak biztosítása, hogy a tanulók abban a tempóban fejlődhessenek, amely számukra a legoptimálisabb, illetve önmagukhoz képest érik el a lehető legnagyobb fejlődést, teljesítve a követelmények megfelelő szintjét.

A hatékony differenciálás megtervezéséhez szükséges a tanulókat megismerni a következő tekintetben:

a továbbhaladáshoz szükséges előzetes, megalapozó tudás;

az aktivizálhatóság;

az önálló, egyéni munkavégzés terén való fejlettség;

az együttműködési képesség;

a társas helyzet jellemzői.

Fontos, hogy a tudatos differenciált tanulásszervezés használata pozitívan hat az önértékelésre, valamint a társakkal való viszonyra is.

Értékelés (tanulási eredmény)

A szakértői bizottság a komplex diagnosztikát követően megállapítja a sajátos nevelési igényt, ezen belül az enyhe értelmi fogyatékossgot. Ezzel egyidőben – szükség esetén – javaslatot tesz egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alóli mentesítésre. A szakértői vélemény alapján az igazgató mentesítheti a tanulót az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, a gyakorlati képzést

kivéve. A szülő kérésének megfelelően a szakértői vélemény alapján javasolja a szöveges értékelés és minősítés alkalmazását. A felmentés, mentesítés természetesen nem elsődleges cél.

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók iskolai teljesítményeit döntően szöveges fejlesztő értékeléssel (tanulást támogató értékeléssel) végezzük, amely a Nat által kijelölt célok elérését is támogatja. A szöveges értékelés történhet szóban vagy írásban, ezt kiegészíthetik egyéb értékelési formák (szimbólumok, tárgyak, pontozás stb.). A fejlesztő értékelés pedagógiai célja, hogy a gyermek folyamatos támogatást kapjon. Éppen ezért a gyermek számára is jól érthető megfogalmazásnak nagy szerepe van.

A fejlesztő értékelés és az értékelési folyamat részeként a tanulók számára nyújtott visszajelzés rendszeressége, a visszajelzés kultúrája, szakmai minősége az iskolai tanulási környezet alakulását, a tanulás motivációját és a tanulási célok elérésének sikerességét alapvetően meghatározó tényezők.

Nagyobb időközönként sor kerül minősítő, szummatív értékelésre is, amelynek célja annak megállapítása, hogy a tanulók tudásának, ezen belül a stabil ismeretek kialakításának és a készségek elsajátításának szintje eléri-e a tanulási eredményekben foglalt kritériumokat. A diagnosztikus és szummatív értékelésnek ugyanakkor létjogosultsága van a továbbtanulás, pályaválasztás reális megítélésének elősegítésében, a szülők és tanulók döntésének támogatásában is.

A tanulók teljesítményét a számukra előírt követelményekhez kell viszonyítani. Az árnyalt, reális értékelés érdekében nem csupán a tanulás-tanítás folyamatában, hanem az értékelés során is szükséges a változatos, differenciált körülmények megteremtése. Fontos, hogy a tanuló a mérési-értékelési helyzetben élhessen a jogaival (pl. eszközhasználat, több idő stb.), továbbá arányosan jelenjenek meg a követelményekben a kompetenciák, az ismeretek, a készségek és az attitűdök is. Törekedni kell a tanulói tevékenységek és produktumok változatosságára.

Állapotmegismerés, szakértői vélemény

A szakértői bizottság komplex pszichológiai, pedagógiai-gyógypedagógiai, orvosi vizsgálat alapján szakértői véleményt készít. A szakértői vizsgálat a szülő kérelmére, illetve ha az eljárást nem a szülő kezdeményezi, a szülő egyetértésével indul. Amennyiben a megyei

illetékességű szakértői bizottság a vizsgálat alapján sajátos nevelési igényt, ezen belül enyhe értelmi fogyatékossgot állapít meg, javaslatot tesz a tanuló különleges bánásmód keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, a szükséges szakemberre és annak feladataira.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

Az enyhe értelmi fogyatékos tanulók mind a gyógypedagógiai, mind az együttnevelési folyamatban a kötelező tanórákon kívül részt vesznek egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozásokon.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozás során a probléma jellegéhez legadekvátabb eljárások, módszerek és technikák használatával alakítják a gyermek képességeinek fejlődését, egyidejűleg biztosítva az ahhoz szükséges feltételeket. A fejlesztési célok közé tartozik az akadályozott fejlődésből eredő hátrányok csökkentése, hogy a tanuló ismeretszerzési-tanulási folyamatban való részvétele aktív és eredményes legyen, és a lehető legkevesebb nehézséget tapasztalja a folyamat során. A foglalkozás célja a hiányzó, sérült pszichikus funkciók kialakítása, magasabb szintre emelése, az esetleges rosszul szerveződött struktúrák megváltoztatása, de a kiemelkedő képességek fejlesztése szintén a fejlesztő munka hangsúlyos tartalmi eleme.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozás segít a tananyag és a fejlesztési követelmények differenciálásában, a képességeket fejlesztő eljárások és feladatok összehangolásában, az egyéni tanulási technika kialakításában, a haladási tempó és a motiváció egyéni biztosításában, a fejlődés és a fejlődést tükröző értékelés megállapításában.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozások dokumentálása az egyéni fejlesztési terv (EFT) alapján történik, amelyet a gyógypedagógus készít el, együttműködve a partnerekkel. Az EFT a szakértői véleményre, illetve a gyógypedagógus által készített pedagógiai diagnózisra alapulva készül.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozások megvalósulása lehet osztálytermen belül és kívül is, egyéni vagy kiscsoportos formában. Mindehhez szükséges az együttnevelést megvalósító iskola pedagógusai és a tanulás támogatását megvalósító fejlesztő pedagógusok, gyógypedagógusok és a pedagógiai munkát segítő más szakemberek közötti együttműködés.

2.9.4 A hallási fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei

A hallási fogyatékos (továbbiakban: hallássérült) tanuló

Hallássérülésnek nevezzük a hallószerv valamely részének veleszületett vagy szerzett sérülését, illetve fejlődési rendellenességét, amelynek az éptől eltérő hallásteljesítmény lesz a következménye.

A hallássérülés gyűjtőfogalom. Hallássérült személyek a nagyothallók, a siketek és a cochleáris implantátumot (továbbiakban: CI) viselők. A cochleáris implantátum a belső fülbe ültetett hallásjavító eszköz. A hallássérült tanulónál – a hallás hiánya vagy csökkenése miatt – a szokásostól eltérhet a nyelvi kommunikáció (beszédértés, szövegértő olvasás, szókincs, nyelvi szerkezetek értése és használata, hangzó beszéd stb.) fejlettsége, ennek következtében a megismerő tevékenység és a teljes személyiség fejlődése is megváltozhat. A tanuló nyelvi kommunikációja intenzív fejlesztést igényel, mert ennek szintje nem feltétlenül korrelál életkorával, hallásállapotával.

A **siket** tanulónál súlyos fokú hallásvesztesség áll fenn. Ennek következménye a hangzó beszéd spontán kialakulásának képtelensége, elsajátításának súlyos fokú nehezítettsége, valamint a nyelvi kommunikáció általános akadályozottsága. A hallásvesztesség mértékétől, felfedezésének, segédeszközzel való ellátásának idejétől, a környezeti hatásoktól és a szociokulturális háttértől függően módosulhat a megismerő tevékenység, a gondolkodás és a lelki élet egészének fejlődése.

A **nagyothalló** tanulónál a hallás csökkenése akadályozottságot jelenthet a hangzó beszéd elsajátításában és értésében. Ennek mértéke a súlyos kommunikációs zavartól a normál nyelvhasználat megközelítésének szintjéig terjedhet.

A hallásukat műtéti úton helyreállított (pl. cochleáris implantált) **hallássérült** tanulóknál – az egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép beszédhallás mérhető. Fejleszthetőségük, fejlődési ütemük döntően függ intelligenciájuktól, illetve az esetleges pszichés fejlődési zavaruktól, valamint attól, hogy a gyermek milyen életkorú volt a műtét elvégzésekor.

A hallássérültek „diszfázia típusú” társuló tanulási zavara a halmozott fogyatékoság egy speciális változata. Összetett tüneti képe súlyosabb fokú nyelvi és beszédfejlődési akadályozottságban, diszpraxiás és szenzomotoros integrációs zavarra utaló pszichomotoros jellemzőkben nyilvánul meg. A specifikus nyelvi zavar, valamint a kísérő pszichomotoros

tünetek változatos formában, sajátos összetételben jelennek meg a hallási fogyatékoság enyhébb vagy súlyosabb mértéke mellett.

A hangos beszéd kialakulása után hallássérültté vált tanulók személyisége az előző csoportokhoz viszonyítva még sérülékenyebb; nehezen dolgozhatják fel a hallás elvesztésével fellépő állapotváltozást, vagyis: a nehezített kommunikációt, a környezettel való kapcsolatuk beszűkülését. Ebben az esetben fokozott segítséget igényelnek a kompenzációs csatornák kialakításához.

A hallássérült tanulók fejlesztésének alapelvei

A hallássérült gyermekek, tanulók speciális oktatását-nevelését-fejlesztését elláthatja hallássérültek speciális gyógypedagógiai intézménye, többségi általános iskola, vagy más, speciális szolgáltatást nyújtani tudó intézmény. Ebben az esetben a speciális, szakspecifikus ellátást a hallássérült gyermekek és tanulók megsegítésekor a hallássérültek pedagógiája szakirányon végzett gyógypedagógus (szurdopedagógus) látja el. A tanulói szükségletek ismeretében szakmai támogatás igényelhető:

- az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményektől (EGYMI);
- a pedagógiai szakszolgáltatást nyújtó intézményektől;
- a pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézményektől;
- az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézményektől.

A hallássérült tanulók többségi iskolában történő együttnevelése

A nevelés-oktatás szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. A többségi iskolában történő együttnevelés a szülő/gyógypedagógus/pedagógus közös döntését igényli az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményének figyelembevételével.

Az eredményesség érdekében szükség van a szülők aktív közreműködésére, valamint a szülők és az iskola együttműködésére. Az integráltan tanuló hallássérült gyermek számára biztosítani

kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai habilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatot tesz, illetve a hallássérülés tényéből következik (pl. audiológiai gondozás). Ennek megszervezéséhez a szakértői javaslat, a fogyatékoság típusa szerint illetékes gyógypedagógiai módszertani intézmények részéről történő folyamatos tanácsadás nyújt segítséget.

A Nemzeti alaptanterv (továbbiakban: Nat) alkalmazása a hallássérült (siket és nagyothalló) gyermekek nevelésében-oktatásában

A hallássérült tanulók nevelésében a Nat-ban leírt fejlesztési feladatok az irányadóak, de az egyes tanulási területekhez rendelt tartalmak és fejlesztendő képességek (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) mindenkor a tanulók egyéni fejlődésének függvényei.

Testi és lelki egészségre nevelés

A hallássérült tanulókat szükséges megismertetni – az életkoruknak, esetleges társuló fogyatékoságuknak megfelelő szinten – azokkal a tényezőkkel, melyek hallássérülésüket, illetve annak következményeit okozták.

A hallássérült gyermek számára a mozgás, a testedzés olyan kompenzációs terület, ahol kommunikációs hátrányaikkal is jelentős sikereket érhetnek el. Emellett a sport hozzájárulhat a belső feszültségeik levezetéséhez, így segítve az indulatok kezelését.

A mozgás, a testedzés hozzájárulhat a hallássérüléssel esetlegesen együtt járó egyensúlyproblémák kezeléséhez is.

Az érzelmek, indulatok, belső feszültségek verbális kifejezésének nehezített volta miatt fontos, hogy a tanulóknak legyen lehetőségük ezek nem verbális módon való kifejezésére akár a művészetek (képzőművészet, tánc), akár a sport terén. A társadalomba való beilleszkedésüket segítve meg kell ismertetni velük az érzelem, az indulat kifejezésének társadalmilag elfogadott verbális és nonverbális formáit.

Önismeret és a társas kultúra fejlesztése, felelősségvállalás másokért, önkéntesség, erkölcsi nevelés, családi életre nevelés

Az érintett gyermekek tanulják meg, hogy felelősek saját sorsuk, életpályájuk alakításáért, tanulják meg elfogadni és tisztelni a környezetükben élő személyek különbözőségét, az emberek közötti kommunikáció kívánatos formáit, tudjanak udvariasan segítséget kérni, elfogadni, és ők is készek legyenek másoknak segítséget nyújtani.

A hallássérült tanulókat segíteni kell abban, hogy önmagukat megismerjék, hogy önmagukról reális képet alakítsanak ki, hogy önértékelésük megfelelő legyen (alul- és felülértékelés, reális énkép). Támogatni kell őket abban, hogy érzékszervi fogyatékkal együtt élve, önmagukat elfogadva, a munka világának aktív részesévé, kiegyensúlyozott személyiségekké váljanak a sikeres társadalmi beilleszkedés céljából. Tanulják meg, hogy felelősek saját sorsuk, életpályájuk alakításáért, és azon túl másokért, a közösségért is. Tudják felismerni mások érzéseit, szükségleteit, szándékait, tulajdonságait, és azokhoz empatikusan tudjanak viszonyulni. Tanulják meg elfogadni és tisztelni a környezetükben élő személyeket és azok különbözőségét. Tanulják meg, hogy a másik bántása, zaklatása megengedhetetlen, tudják, hogy mit tehetnek, ha elszenvedői vagy szemlélői annak, illetve ismerjék az elkövetőt érintő jogi következményeket.

Médiatudatosságra nevelés

A hallássérült tanulók ismeretszerzésében kiemelkedő szerepe van a vizuális csatornának. Ezen a téren a nyomtatott sajtón kívül egyre inkább szerepet kap az elektronikus média: a televízió és az internet.

Törekedni kell arra, hogy az ezen az úton szerzett ismeretek tartalma valósághű legyen, és hogy az ismeretanyag a fogalmi általánosításokat, az árnyaltabb kommunikációt is fejlessze.

Szükséges a társadalmi kapcsolatépítés és a kapcsolattartás formáinak megismertetése, elsajátítása, gyakorlása.

Fontos a hallássérült személyek számára készült feliratozott műsorok, filmek használata.

A tanulás tanítása, pályaorientáció

A hallássérült gyermekek tanulási folyamatát lényegesen nehezíti különböző mértékű kommunikációs akadályozottságuk. A tanulással kapcsolatos speciális igényeik, lehetőségeik (emlékezet, annak struktúrája, diszfáziás jegyek, részképességzavarok stb.) feltárására építve valósítható meg az egyénre szabott fejlesztés. Az iskolai évek során sajátítsák el az önálló tanulást segítő eszközök (pl. számítógép, internet, elektronikus és iskolai könyvtár) készségszintű használatát. A hatékony tanulás módszereinek elsajátíttatása magában foglalja a csoportos tanulás módszereinek, a kooperatív tanulási technikák vagy a távoktatás megismerését.

Az iskolai fejlesztések során kiemelt feladat a lehető legnagyobb önállóság elérése. Lényeges azoknak az eljárásoknak, módszereknek, tevékenységeknek a megkeresése és alkalmazása, amelyek a tanuló életének minden színterén az önálló életvitel kialakítását segítik.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

Az identitástudat kialakítása a kulturális örökségek megismerésén keresztül, a tanulók életkorának megfelelő gyakorlatorientált módszerekkel (pl. tárgyi emlékek, múzeumlátogatások) történhet. Szemléletük, nyitottságuk alakításában nagy jelentőséggel bír, ha kommunikációs lehetőségeik segítségével kapcsolatot tudnak teremteni tágabb környezetükben élő sorstársaikkal (pl. internet, pályázatok, szabadidős tevékenységek, kulturális rendezvények). Közvetlen élmények biztosításával kell ismereteket adni a hazánkon kívüli kultúrkincsek megismeréséhez.

A fenntarthatóság, környezettudatosság

A tanulókat a lehető legfiatalabb korban tevékeny részvétellel, megfigyelés útján kell eljuttatni a környezet alakításának, megóvásának és fontosságának felismeréséhez (pl. interaktív tananyagok alkalmazása, természetben töltött programok). Tudatos pedagógiai segítséggel minél több vizuálisan jól érzékelhető, saját élményen alapuló ismeret gyűjtését kell lehetővé tenni.

A kulcskompetenciák fejlesztése

A Nat és a választott kerettantervben megjelenő tartalmak speciális ismeretekkel, képességekkel egészülnek ki, így a kompetenciák fejlesztésénél ezeket is figyelembe kell venni.

Alapkompetenciák

A tanulás kompetenciái

A hallássérült tanuló önértékelése esetenként nem reális, szókincs- és beszédértési nehézségei miatt az önálló tanuláshoz szükséges képességek kialakítása nagyobb figyelmet igényel. Munkába állásuk, karrierépítésük a kommunikációs akadályozottságuk miatt nehezített, ezért ajánlott megtanítani őket munkájuk értékelésére, tanácsok, információk kérésére. A különböző tanulási technikák megismertetése elengedhetetlen (szótárak, lexikonok, ezek digitális változatainak használata, jelnyelvi videók, jelnyelvi szótárak). Fontos az önálló ismeretszerzés igényének kialakítása (könyvtár, internet), valamint a motiváció fenntartása a képességekhez, előzetes ismeretekhez igazodó tananyag biztosításával, teljesíthető követelmények támasztásával.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

Anyanyelvi kommunikáció

A hallássérült gyermekek/fiatalok ismeretszerzését nehezítheti a nyelvi kommunikációs szintjük életkorhoz viszonyított elmaradása. Cél, hogy a tanulók a mindennapi helyzetekben előforduló metakommunikációt tanulják meg helyesen értelmezni. Fontos továbbá, hogy egyéni képességeiknek megfelelően tudjanak írásban kommunikálni. Ugyancsak fontos a pozitív attitűd kialakítása, mely segíti a nyilvánosság előtti magabiztos megszólalásra való törekvést.

Kiemelt feladatok:

a beszédértés (jelértés) fejlesztése;

a szövegértő olvasás fejlesztése;

konkrét tapasztalatokon alapuló szókincsfejlesztés, jelkincsfejlesztés;

a hangzó nyelv használata (egyéni képességeknek megfelelően);

az írásbeli kifejezés fejlesztése.

Idegen nyelvi kommunikáció

Az idegen nyelv elsajátítására való képességet jelentősen befolyásolja a hallássérült tanuló hallásállapota, szókincse, nyelvi kommunikációs szintje, valamint az esetleges társuló tanulási zavarok. Az idegen nyelv tanulásánál a gyermek egyéni képességeihez alkalmazkodva a nyelv megismerése és elsajátítása, illetve a köznapi élethelyzetekkel vagy egy adott szakmával kapcsolatos kifejezések megértése és használata lehet a cél. A nyelv oktatása mindig az egyes tanulók egyéni képességeihez, hallásállapotához, anyanyelvi szintjéhez igazodva történik. Kíváncsú a korszerű idegennyelv-tanítási módszerek alkalmazása, a köznapi helyzetekben történő kommunikációfejlesztés. Lehetőség van az idegen nyelv tanulására, illetve az értékelés alóli felmentésre. Az értékelés alól felmentett tanulók számára külön szervezett foglalkozások elsődleges célja a képességfejlesztés, melynek egyik fő feladata az idegen nyelvi készségek fejlesztése, az idegen nyelv elemi szintű tanulás.

A digitális kompetenciák

A hallássérült személyek egyik legfontosabb információszerzési, illetve kommunikációs eszköze a számítógép, az okoseszközök és ezeken keresztül az internet. Használatukat nehezíti szűkebb szókincsük és szövegértési nehézségük. Ebből adódóan kiemelt feladat a keresőoldalakkal, szótárakkal, helyesírás-ellenőrző programokkal stb. való megismertetésük, ami segíti a lényegkiemelést és az írott szöveg megértését. Fontos megismertetni a tanulókkal a digitális eszközök hasznos, a mindennapokat segítő szolgáltatásait, az internet használatának etikai szabályait (többek között az adatvédelemre, a törvényes megosztás lehetőségeire és korlátaira vonatkozóan). Fontos, hogy ismerjék az internet veszélyeit, szerezzenek jártasságot azok elhárításában. Mivel nehézségeik lehetnek az ok-okozati összefüggések felismerésében, ezért szükséges az IKT használata során felmerülő valós és virtuális kapcsolatok megkülönböztetésének oktatása.

Mivel a hallássérült tanulók erősen motiváltak a digitális eszközök használatában, ezt a motivációt ajánlott kihasználni más tanórákon is.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A matematikai gondolkodás fejlesztését a hallássérülés következtében kialakult szűkebb szókincs és az alacsonyabb nyelvi szint jelentősen befolyásol(hat)ja. A gondolkodás kevésbé flexibilis, esetenként gondot okozhat az egyes témakörök, feladattípusok, műveletek közötti váltás. A matematikai fogalmak értelmezését segíthetik a mindennapi élethelyzetek (pl. vásárlás, mérés, bankolás, térbeli tájékozódás, tapasztalatok) tanórai modellezése, valamint verbális megfogalmazása, illetve a matematikai szaknyelvi szókincs fejlesztése. Kiemelt jelentőségű a speciális szemléltetés és a segédeszközök használata.

A természettudományos és technikai kompetencia terén a hallássérült gyermek/fiatal a környezetéről elsősorban látás útján szerez információkat. Fontos, hogy az egyes természeti folyamatok megértését szemléltetés, modellezés, tényleges cselekedtetés, kísérletezés útján segítsük (pl. terepasztalok, tanulmányi séta, iskolakert, kirándulás, feliratozott természetfilmek, digitális tananyagok, interaktív tábla használata).

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A személyes kompetenciák keretében fontosabbak között a szorgalom, kitartás, pontosság, önállóság, önfegyelem, stressztűrő képesség, felelősségtudat, a társas kompetenciák keretében pedig a kapcsolatteremtő és -fenntartó készség, udvariasság, kezdeményezőkészség, határozottság, empátia, tolerancia, segítőkészség fejlesztése. Fontos továbbá a társas normák, illemszabályok elsajátíttatása.

A tanulókat támogatni kell a társas kapcsolatok kialakításában és fenntartásában.

A hallássérült gyermeket/fiatalt támogatni kell sérülésének és ebből adódó esetleges hátrányainak elfogadásában, az esetenként kialakuló konfliktusok és stressz kezelésében. Az önismeret, a kapcsolatteremtés, kapcsolattartás képességének fejlesztése elősegíti a harmonikus közösségi beilleszkedést.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A hallássérült tanulók esztétikai nevelése, ízlésük formálása nemcsak személyiségük színesebbé tételét szolgálja, hanem fontos eszköze a társadalmi beilleszkedésüknek, önkifejezésüknek is. A művészeti ágak közül elsősorban a vizuális kultúra, a manuális

tevékenységek (festés, agyagozás, szövés, bőrtárgykészítés, fotózás, kézimunka, gyöngyfüzés, ékszerkészítés) lehetnek az önkifejezés eszközei, melyek a későbbi megfelelő pályaválasztást is befolyásolhatják.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Minél korábbi életkorban (5. osztálytól) fontos az iskolák életpálya-építést megalapozó, pályaorientációs tevékenysége, hogy a hallássérült tanulók és szüleik megismerjék a választható szakmák körét, a továbbtanulási lehetőségeket. Kellő figyelmet kell fordítani a sikerorientáltság, innovációs készség kialakítására. A tapasztalatszerzés hiánya, a nevelés során gyakran kialakuló, másoktól függő életforma indokoltá teszi a terület hangsúlyozott fejlesztését. A gazdasági és pénzügyi ismeretek, az életkornak megfelelő pénzügyi jártasság a hallássérült tanulók későbbi beilleszkedését szolgálja.

Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

A hallássérült tanulók nevelésében-oktatásában az életkori és iskolai szakaszokhoz rendelt követelményeket a fejleszthetőség sajátosságainak figyelembevételével szükséges érvényesíteni a tantervben. A fejleszthetőség sajátos akadályát döntően a nyelvi fejlettségi, figyelmi, emlékezeti, gondolkodási, magatartási állapot jelenti. A hallók azonos korosztályától egyedileg eltérő mértékben elmaradhat a szókincs, az érintett tanulók a nyelvi kifejezőeszközöket kevésbé automatizáltan és árnyaltan használják. Ezek az eltérések közvetlenül összefüggenek a hallássérüléssel.

A Nat elveit és lényegét nem érintő módosítások alapját ezek a jelenségek képezik. Az egyéni sajátosságok figyelembevételével módosulhatnak a tantárgyi témakörök, tartalmak.

Az egyes tanulási területek hangsúlyos, speciális feladatai:

Magyar nyelv és irodalom

A hallássérült tanulók fejlesztésének kiemelt feladatai a Magyar nyelv és irodalom tanulási területtel összefüggésben:

spontán beszédhasználat fejlesztése (beszédértés, önálló nyelvi kifejezés, beszédérthetőség);

a kapcsolatteremtés nyelvi eszközeinek elsajátítása;

az önálló szövegértő olvasás fejlesztése az alsó tagozaton, hangsúlyosabban köznapi témájú szövegekre támaszkodva, majd később fokozatosan irodalmi művek bevonásával. Ez jelenti az olvasásra alapozó tanulás alapjainak lerakását;

a beszélt és az írott nyelv grammatikai rendszerének tudatos felépítése, gyakorlása;

a nyelvi kódrendszer értelmezésének, működésének megtámogatása, mind a bemenetnél (beszédhangok differenciálása, hangkapcsolatok észlelése), mind a feldolgozásnál (szó, grammatika, mondat, bekezdés, szöveg);

konkrét tapasztalatokon alapuló szókincsfejlesztés (különösen az elvont fogalmak, az állandó szókapcsolatok, a szólások és közmondások, az árnyaltabb megfogalmazási formák megismerése, alkalmazása);

e tanulási terület keretében a hallássérült gyermekek számára létrehozott speciális intézményekben önálló tantárgyként a magyar jelnyelv is megjelenhet.

A tanulási terület speciális fejlesztési részterületei valamennyi évfolyamon:

Egyéni társalgás

Hallás-, ritmus-, mozgásnevelés

Idegen nyelv

A hallássérült tanulók oktatásában az élő idegen nyelv tanítása az intézmény pedagógiai programja, helyi tanterve alapján szervezett keretekben, a nyelvi fejlettségi szint függvényében történik. Az oktatás folyamatában jelentős hangsúlyt kap az írásos forma.

Matematika

A matematikai gondolkodás fejlesztése a tevékenykedtetés, a manipuláció, a speciális szemléltetés és a tananyagok – interaktív tábla és digitális tananyagok – lehetőség szerinti alkalmazásával valósul meg.

A matematika és a valóság kapcsolatának erősítése hangsúlyos szerepet kap. Egy-egy matematikai ismeret, fogalom rögzítését és előhívását konkrét élmények, konkrét tapasztalatok biztosítják a tanulók számára. A valóságos élethelyzetekben előforduló

matematikai tartalmak megragadása mellett egyidejűleg az ezt leíró nyelvi kifejezésformák begyakorlása is szükséges.

A matematikai tartalmakat a tanulók szókincsének, szövegértésének, nyelvi fejlettségének megfelelő szintű szöveges feladatokban kell reprezentálni.

Kiemelt jelentőségű a szemléltetés, a tevékenykedtetés, a cselekvésből kiinduló gondolkodásra nevelés, a felfedezettő tanulás-tanítás, a megértésen alapuló fejlesztés, azaz a tanuló aktív részvétele a folyamatban. A tartalomba ágyazott képességfejlesztés célja a készségek, kompetenciák (gondolkodási, kommunikációs, tanulási, együttműködési készségek stb.) fejlesztése.

A matematikai jelrendszer – matematikai jelek, formulák – készségszintű alkalmazása a gondolkodásfejlesztés mellett elősegíti a nyelvi kompetencia fejlődését is.

Az auditív csatorna részleges vagy teljes kiesése miatt a matematikai kompetencia kialakulásához az ép hallású tanulókhoz képest több időre, rendszeres gyakorlásra, többszöri ismételésre kell számítani. Ehhez a tananyag mennyiségének csökkentésére, módosítására, elhagyására és/vagy változatos segédeszközök biztosítására lehet szükség.

Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A tanulási terület speciális fejlesztési tartalmát képezi a történelmi időben és térben való tájékozódóképesség formálása, a kritikus gondolkodás, problémamegoldás, kommunikáció, kreativitás, együttműködés, történelmi gondolkodás fejlesztése. A hallássérült tanuló így mélyebben képes megismerni a valóságot maga körül, segítséget kap a társadalomban való eligazodáshoz, beilleszkedéshez, továbbá a jövőről is felelősebben tud gondolkodni.

A tanulási terület sérülésspecifikus tartalma kiegészül a hallássérült személyek társadalmi beilleszkedését segítő szociális és jogi ismeretek oktatásával.

Erkölc és etika

A tanulási terület speciális fejlesztési tartalmát a különböző nézőpontok létezésének ismerete, a társas helyzetek szabályainak megértése és a hozzájuk való rugalmas alkalmazkodás jelenti. Alapvető cél az énkép és önismeret fejlesztése, saját és mások érzelmeinek felismerése, megértése, a saját gondolatok és érzelmek verbális kifejezésének tanítása. Támogatni kell a tanulóban a segítőkészséget, az empátiát, a toleranciát, az együttműködést, a szolidaritást, az asszertivitásra törekvő konfliktusmegoldást.

Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A hallássérült tanulókat lehetőség szerint gyakorlati tevékenykedtetéssel, multiszenzoros tapasztalatszerzéssel olyan alkalmazható ismeretek birtokába kell juttatni, melyek konvertálhatók a természeti környezet, a viszonylatok, összefüggések felismeréséhez. A természettudományos és más tantárgyak közötti kapcsolatokat projektmunkákkal, projektnapok/hetek rendezésével lehet erősíteni.

Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra, dráma és színház

Az önkifejezés, az információszerzés számtalan lehetősége teremthető meg e tanulási terület tartalmain keresztül. A kreativitás fejlesztése szempontjából megkülönböztetett jelentőséggel bír a vizuális kultúra fejlesztése, a különböző manuális technikák megismertetése és sokoldalú művelése. A személyiség fejlesztésében a dráma és a tánc adta lehetőségek kihasználása fontos az önkifejezés miatt. A tanulók teljesítménye e tanulási terület egyes részterületein eléri, sőt, meghaladhatja a halló társak produktumait. A vizuális kultúra a többi szaktárgy (pl. földrajz, fizika) tanításához nyújt segítséget, fejleszti a tanulók absztrakciós készségét. A művészet nyelvének értése és használata egy újabb kommunikációs csatornát nyit meg a hallássérült gyermekek számára. A képi, térbeli gondolkodás, a kreativitás, a problémák felvetése és a megoldási utak keresése, az empátia, az elfogadás, az ízlés kialakulása mind újabb és újabb lehetőséget teremt a nyelvi fejlesztésre, az érzelmi élet gazdagítására és egyben a személyiség formálására.

Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A hallássérült tanulóknak az információszerzésben és kommunikációban meglévő akadályozottságuk következtében alapvető szükségük van a vizuális információszerzés, -feldolgozás és -átadás legkorszerűbb technikáinak ismeretére és ezek alkalmazására. Megkülönböztetett jelentősége van a digitális technológiának az írásos kommunikációban. Ezért a gyermekeket a lehető legkorábbi életkortól tanítani kell a számítógép helyes használatára, illetve az internet által kínált kommunikációs lehetőségek tudatos, kulturált elsajátítására, az információszerzés módjaira, a szerzett információ kritikus kezelésére. Az internet a hallássérült tanulók számára is az ismeretek hatalmas tárházát nyújtja. A hallássérült személyek számára az internet használata lehetőséget biztosít arra, hogy kapcsolatot építsenek ki halló emberekkel, illetve kapcsolatot tartsanak sorstársaikkal. Mivel

a hallássérült tanulók erősen motiváltak a digitális eszközök használatában, ezt a motivációt ajánlott kihasználni más tanórákon is.

Testnevelés és egészségfejlesztés: testnevelés

A tanulási terület speciális szerepe többirányú. A fejlesztésnek figyelembe kell vennie a tanulók adottságait, az átlagosnál gyakrabban előforduló mozgáskoordinációs zavarokat, a testi fejlődési rendellenességeket, a térbeli orientációs zavarokat. Ez a tehetséggondozás fontos területe is egyben, ahol a hallássérült tanulók jó adottságaikat fejlesztve a halló társakkal azonos teljesítményekre képesek. Feladata a fizikai munkavégzésre történő testi és pszichikai felkészítés, a motoros képességek fejlesztése, a fizikai kondíció növelése, az egészséges életre nevelés, a mozgásigény kialakítása, a halló gyermekekkel való kapcsolatok kiépítése, versenyhelyzetek teremtése.

Az iskolai fejlesztés pedagógiai szakaszai

A hallássérült tanulók oktatásának pedagógiai szakaszai – módosításokkal – megegyeznek a Nat pedagógiai szakaszolásával.

Valamennyi pedagógiai szakasz kiemelt feladata:

- a beszédhallás folyamatos fejlesztése;
- a pályairányítás, a reális pályaválasztás előkészítése, a továbbtanulásra való felkészítés;
- az épen maradt funkciók fejlesztése, a tehetség gondozása.

A súlyos fokban hallássérült tanulók oktatásának pedagógiai szakaszai – módosításokkal – megegyeznek a Nat-ban rögzített pedagógiai szakaszokkal és tartalmakkal.

Az alapozó időszak speciális fejlesztési feladatát a nyelvi kommunikáció beindítása jelenti. A megnövelt időtartam funkciója (a korai fejlesztésre és az óvodai nevelésre építve) a nyelvi kommunikáció alapozásának folytatása, az életkornak megfelelő élmények, ismeretek tartalmainak nyelvi megfogalmazása, megértése, továbbá a szókincs bővítése, mondatok alkalmazása.

Célja:

- az olvasás technikájának kialakítása;

- az elemi szövegértési kompetencia kialakítása;
- az írás technikájának kialakítása;
- a beszédérthetőség fejlesztése, a beszédhangok minél pontosabb ejtése;
- a beszéddinamika fejlesztése, javítása;
- a hallási figyelem fejlesztése;
- az épen maradt funkciók fejlesztése;
- a jelnyelvi kompetencia fejlesztése (hallássérült gyermekek számára létrehozott speciális intézményekben).

A nyelvi kommunikáció biztonságos megalapozásával, folyamatos fejlesztésével lehetséges, hogy a kultúrtechnikák (olvasás, írás, nyelvi rendszer) mindinkább az ismeretszerzés eszközeivé váljanak.

Az alsó tagozatos (1–4. osztály) szakasz végéig átfogó feladat a nyelvi rendszer kiépítése. Megvalósítása elsődlegesen a magyar nyelv és irodalom tanulási terület fejlesztési feladata. Általános cél, hogy ez a szakasz megalapozza egy olyan direkt kommunikációs szint elérését, amely alkalmas valamennyi tanulási terület ismeretanyagának teljesebb körű elsajátítására (szókincs, nyelvalaki struktúrák stb. vonatkozásában). Alkalmazása, gyakorlása minden területen megvalósítandó fejlesztési feladat, beépíthető a szabadon választott és a rehabilitációs célú tanórák programjaiba. Az 1. osztály végén szükséges a nyelvi kommunikációs fejlettségi szint mérése, mert ekkorra már megjelennek azok a nyelvi készségek, amelyek lehetővé teszik az értékelést. Jelentősen eltérő fejlődési ütemű tanulók esetében – a szakértői bizottság bevonásával – javaslatot kell tenni a fejlesztés további formájára, módjára, szükség esetén az iskolatípus változtatására. A nyelvi kommunikáció építésének feladatai az általános iskolai oktatás egész időtartama alatt döntően befolyásolják a tanulási területek tartalmának feldolgozását.

A felső tagozatos (5–8. osztály) szakasz végére a nyelvi készségek olyan szintjére juttatható el a súlyos fokban hallássérült tanulók egy része, ami alkalmassá teszi őket az egyre önállóbb ismeretszerzésre, a szövegalkotó műveletek végzésére, a korszerű műveltség iskolai tartalmának birtoklására.

A fejlesztés kiemelt feladatai:

a szociális kapcsolatrendszer, az érintkezési formák pontos értelmezése, nyelvi formáinak elsajátítása a személyiség harmonikus fejlesztése érdekében;

az ismeretek bővítésével kapcsolatos fogalomrendszerek pontos kiépítése, a tudáselemek értő, értelmező összekapcsolása a kognitív funkciók (a felfogás, a feldolgozás, a lényegkiemelés, az összefüggések meglátása és alkalmazása) szintjeinek fejlesztésével;

a vizuális percepció, az önkifejezés, a valóság képi feldolgozásának, megjelenítésének, értelmezésének folyamatos bekapcsolása a tanulás-tanítás folyamatába, a személyiség kibontakoztatása, gazdagítása céljából;

a magyar nyelv szabályainak megfelelő beszéd komplex, folyamatos fejlesztése;

a beszédhallás, a beszédérthetőség fejlesztése az oktatás valamennyi szakaszában;

az információszerzés, az interperszonális kapcsolatok új technikai formáira való felkészítés (számítógép, internet stb.), az írásos kommunikáció, valamint az idegen nyelv ismerete, írásos formájának hangsúlyos megalapozása és fejlesztése;

a tehetségre utaló személyiségjegyek feltárása és gondozása;

a beszédértés és a mondanivaló kifejezésének fejlesztése;

a szövegértő olvasás folyamatos fejlesztése;

felzárkóztatás, differenciálás;

tehetséggondozás;

a mozgás és ritmus intenzív fejlesztése;

a továbbtanulás, a szakmaszerzés ismereteinek, lehetőségének alapozása, kitekintés a munka világára.

A hallássérült tanulók egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozásai

A feladat jellegéből adódóan az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció döntően individuális jellegű, ezért egyéni vagy kiscsoportos keretben valósul meg.

A hallás korlátozottsága és annak súlyos következményei döntő befolyással bírnak nemcsak a fogalmi gondolkodás fejlődésére, hanem a lelki élet, a személyiség fejlődésének egészére is. Ezt megelőzendő, alapvető pedagógiai fejlesztési cél a lehetőség szerinti legkorábbi időponttól kezdett szakszerű hallásnevelés (a meglévő hallásmaradvány aktivizálására alapozva), a technikai lehetőségek felhasználásával. Ehhez elengedhetetlen a vizuális és a hangzó nyelv elérhetővé tétele.

Az egyéni anyanyelvi nevelés az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs célú órakeretben kerül megvalósításra. Az iskolai fejlesztés alapozó és alsó tagozatos szakaszában a hallássérült gyermek egyéni adottságaihoz, érdeklődéséhez igazodó központi témájú társalgások szolgálják a nyelv, a beszéd különböző területeinek fejlesztését. Középpontban az alapvető hangzó nyelvi készségek (a szájról olvasásra és a hallásmaradványra támaszkodó beszédértés, a gondolatok önálló kifejezése) erősítése áll. A társalgások keretében kerül sor a beszédérthetőség (tempó, ritmus, hangsúly, artikuláció) folyamatos fejlesztésére is. A felső tagozaton folytatódik a magyar nyelvi kompetencia kibontakoztatása a magyar nyelv és irodalom tanulási területéhez is igazodva.

A beszéd, nyelv elsajátítási (diszfáziás) és egyéb tanulási zavar tüneteit mutató tanulók komplex korrekciója az iskoláztatás végéig szükséges, elsősorban az egyéni fejlesztés keretében.

A hallás-ritmus-mozgás nevelés összehangolt fejlesztő tartalma közvetlenül szolgálja a hallássérülés és következményeinek korrekcióját.

A hangzó nyelvi készségek fejlesztése a rehabilitációs órakereten kívül része valamennyi (nyelvi fejlesztést is megvalósító) tantárgynak.

Az egészségügyi célú rehabilitáció a hallássérült tanulók esetében elsősorban a folyamatos otológiai és audiológiai ellátásra irányul. Feltétel: az audiológiai vizsgálatokhoz szükséges tárgyi és személyi feltételek iskolai keretek közötti maradéktalan biztosítása.

A hallássérült tanulók fokozottabban támaszkodnak a látásukra, ezért annak védelme a fülészeti ellátással azonos fontosságú.

Kiemelten fontos a mentálhigiénés gondozás, a pszichológiai ellátás, különösen a hallásukat a hangos beszéd kialakulása után elvesztett tanulók esetében – az eredményes iskolai oktatás szempontjából is.

A pszichológiai rehabilitáció, rehabilitáció elsődleges célja, hogy megelőzze, illetve csökkentse azokat a kedvezőtlen folyamatokat, amelyeket a hallássérülés és az azzal összefüggő eltérő nyelvfejlődés a személyiség fejlődésében okozhat.

A pszichológiai rehabilitációval, rehabilitációval összefüggő főbb feladatok:

a társuló problémák (pl. tanulási zavar, hiperaktivitás, autizmus) korai felismerésének segítése, szakemberekhez irányítás, a megfelelő – minél korábbi – terápiához való hozzájutás támogatása;

tehetséggondozás: a tehetség felismerésének és kibontakozásának segítése;

a tanulók ön- és társismeretének fejlesztése;

belső állapotok, érzelmek felismerésének, azonosításának, helyes kezelésének fejlesztése, az empátias készség fejlesztése;

a társas helyzetek értelmezésének segítése, a helyzetnek megfelelő kommunikáció, viselkedés kialakítása, többek között a segítségkérés, az önvédelem, önértékelés, konfliktuskezelés, alkalmazkodás készségeinek gyakorlása;

a gyermek, fiatal támogatása a másság megélésében, a sérültség elfogadásának, elfogadtatásának segítése;

a család támogatása a hallássérüléshez kapcsolódó krízishelyzetekben, a hallássérült gyermek nevelésében;

a pályaeorientáció, a pályaválasztás segítése a hallássérült specifikumok figyelembevételével pályatanácsadás formájában;

az integráció előkészítése, a gyermek, szülő, befogadó intézmény támogatása, sikertelen integráció esetén a gyermek negatív élményeinek feldolgozása, az önbizalom erősítése;

az etikai normák ismeretének hiányossága, a fokozott befolyásolhatóság, az áldozattá válás és a bűnelkövetés esetleges veszélyeztetettsége miatt prevenciós foglalkozások szervezése;

mindezeken túl szükség esetén pszichológiai ellátás – akut krízis, személyiségzavar, magatartászavar, beilleszkedési nehézségek, iskolai vagy családi konfliktusok, egyéb pszichés problémák (szorongás, pszichoszomatikus problémák stb.) előfordulása esetén;

a tanulók intézményen kívüli pszichológiai ellátása – különösen súlyosabb kommunikációs akadályozottság és kollégiumi bentlakás esetén – lehetetlen, ezért indokolt az intézményen belüli pszichés megsegítésük;

a nyelvi kommunikáció döntő befolyással bír nemcsak a fogalmi gondolkodás fejlődésére, hanem a lelki élet egészére, a személyiség alakulására is. Ezért alapvető pedagógiai fejlesztési cél a lehetőség szerinti legkorábbi időponttól kezdett szakszerű szurdologopédiai ellátás és igény szerint mindkét nyelvhez (vizuális és auditív) való hozzáférés biztosítása.

Az egyéni anyanyelvi nevelés keretében történik:

a nyelvi kommunikáció megindításának támogatása;

a beszédfejlődés természetes vonulatának bejárása, az érthető, megközelítően természetes ritmusú beszéd kimunkálása;

a még hiányzó beszédhangok kialakítása, automatizálása, illetve a meglévő hibás hangok korrekciója;

a szupraszegmentális elemek megfelelő használatának tudatosítása, a helyes beszédprozódia állandó gyakorlása;

a grammatikai, pragmatikai hiányosságok korrekciója;

a szókincs folyamatos bővítése, a szavak, kifejezések értelmezése, melyek hiányában a jó beszédprodukciónak elérése lehetetlen;

a cochleáris implantáció-hallásjavító műtéten átesett gyermekek rehabilitációja, habilitációja, amelynek célja a speciális hallás- és beszédfejlesztés annak érdekében, hogy a környezet hangjainak felismerésétől a beszédhangok differenciálásán keresztül a beszédértés és az érthető beszéd birtokába jussanak. Mindezzel a minél korábbi integráció a cél;

speciális intézményi oktatás esetén az integrált iskolai és iskolán kívüli életre történő felkészítés biztosítása;

a képességprofilnak megfelelően kell kidolgozni és megvalósítani az egyéni fejlesztési tervet, melybe lényeges beépíteni a diszfáziás tünetek kezelésére specifikusan kidolgozott eljárásként bevált Affolter–Heldstab-féle módszert;

fontos, hogy a halló társakkal végzett közös tevékenységek, közösen szerzett élmények során a hallássérült gyermekek felismerjék azokat a kapcsolódási pontokat, melyek segítségével egyenértékűnek tekinthetik magukat a halló tanulókkal.

Kiemelt feladat a tehetséggondozás, melynek keretében megvalósul az átlagnál jobb nyelvi képességekkel rendelkező tanulók anyanyelvi kompetenciáinak kiemelt fejlesztése a következő területeken:

a szövegértési és szövegalkotási automatizmusok kialakítása az egyes szövegtípusok szerkezeti és jelentéstani jellemzőinek felfedeztetésével;

a kommunikáció tudatos stratégiáinak felépítése különféle közlési helyzetekben és szövegtípusokban;

az egyéni közlési stratégiák kialakítása és használata;

a kommunikációs magatartásmódok és tevékenységek egyszerre kreatív és normatív használata;

a nyelvi problémaészlelés képességének folyamatos fejlesztése;

a nem verbális önkifejezés képességének fejlesztése, illetve a partner nem verbális jelzéseinek értelmezése.

a kiemelkedő matematikai-logikai gondolkodással bíró tanulók matematikai kompetenciáinak fejlesztése és szövegértési kompetenciájának olyan szintre emelése, amely képessé teszi őket a matematikai szöveges feladatok megértésére.

az anyanyelvi és a kiemelkedő egyéb kompetenciák mind magasabb szintű és szélesebb körű birtoklásának elősegítése minden tanulási területen, amely képessé teszi tehetséges tanulóinkat a verbális, hangzó és képi kommunikáció eszközeinek és kódjainak, a különböző információhordozók üzeneteinek megértésére és feldolgozására, ezzel az önálló tanulás képességének gyakorlására.

A halmozottan sérült hallássérült tanulók fejlesztése

A halmozottan sérült hallássérült tanulók nevelési, oktatási lehetőségeit alapvetően befolyásolja a társult fogyatékoság jellege és súlyossága.

A társuló zavarok közül előfordulásuk gyakorisága szempontjából kiemelkednek a speciális nyelv- és beszédelsajátítási, beszédértési és szövegértelmezési nehézségek (diszfázia, diszlexia, diszgráfia, diszgrammatika), melyek nem indokolhatók a hallássérüléssel

Látási fogyatékoság, mozgásszervi fogyatékoság, autizmus spektrumzavar

Mozgásszervi fogyatékoság, jelentősebb rövidlátás, illetve autizmus spektrumzavar esetén a korrekció érdekében más szakemberekkel (pl. tiflopedagógus, szomatopedagógus, autizmus szakirányon végzett gyógypedagógus, konduktor, esetleg nevelési-oktatási feladatokat ellátó gyógytornász) való konzultációra, illetve aktív segítségükre van szükség. Látási fogyatékoság esetén az ültetésre (táblakép), az írott anyagok adaptálására és a tanár közelségére külön gondot kell fordítani. Fontos, hogy szükség esetén a tanuló autizmus-specifikus terápiában részesüljön az intézményen belül vagy kívül.

Értelmi fogyatékoság

A fejlesztés egyaránt épít a nagyothalló tanulók, valamint az enyhe értelmi fogyatékos tanulók iskolai fejlesztésének irányelveire. A hangos beszéd kialakulása után hallássérültté vált tanulók iskolai fejlesztése

A tanulók e csoportja esetében a sajátos nevelési igény a hallássérülés bekövetkezésének idejétől jelenik meg. Állapotuktól függően folytatják tanulmányaikat előző iskoláikban vagy a hallássérültek megfelelő iskolatípusában.

Állapotmegismerés, szakértői vélemény

A hallássérült tanulók iskolai ellátásának, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztésének alapja a szakértői vélemény. A szakértői vélemény tartalmazza a vizsgálat célját, előzményeit, a diagnózist/diagnózisokat és a komplex szakértői vizsgálat eredményeit, megállapításait. A hallássérülés területén nem megyei, hanem országos szakértői bizottság működik. A szakértői vélemény javaslatot tartalmaz azzal kapcsolatban, hogy a tanuló együttnevelés vagy különnevelés keretében folytassa-e tanulmányait, megjelölve a

nevelési-oktatási intézményt. Kitér a szakemberszükségletre, a rehabilitációra vonatkozó időkeretre, a rehabilitáció által érintett területekre, valamint az egyéni kedvezményekre, mentesítésekre.

Az egyéni fejlesztési tervet megalapozó legfontosabb felmérések hallássérülés esetében a következők: hallásvizsgálat, nyelvi-kommunikációs képesség/készség, nonverbális kommunikáció, pszichomotoros fejlettség, egyéni állapotmegismerés, adaptív magatartás, szociális érettség, átfogó mentális képesség (intelligencia), viselkedési problémák, bizonyos esetekben: motoros készségek, szenzomotoros integráció, magatartás, személyiségi jellemzők.

Differenciálás

A differenciálás irányulhat a tanulás tartalmára, amikor a különböző tanulók vagy tanulócsoportok különböző témákat dolgoznak fel, majd osztják meg egymással az ismereteket, vagy a tanulás módszereire és az alkalmazott eszközökre is.

Hallássérült tanulók esetén ez a következő területeken valósulhat meg:

- a tananyag, feladat választásában;

- az alkalmazott nyelvi szintben, az alkalmazott nyelvben (hangzó magyar nyelv, magyar jelnyelv);

- a tananyag feldolgozásának menetében;

- a feldolgozás módjában;

- a segítségnyújtás mértékében, minőségében;

- az értékelésben;

- az alkalmazott kommunikációs módokban;

- a tanulási tempóban.

2.9.5 A beszéd fogyatékos tanulók iskolai nevelésének-oktatásának irányelvei

A beszéd fogyatékos tanuló

A magyar és nemzetközi szakirodalmi konszenzus alapján: *Beszéd fogyatékosok csoportjába tartozik minden olyan tanuló, aki a beszéd és/vagy nyelv receptív folyamatainak (beszédfeldolgozás, beszédértés, nyelvi megértés) vagy expresszív folyamatainak (beszéd és nyelvi kifejezés, produkció) szerveződésében súlyos fejlődési eredetű vagy szerzett zavart mutat. Ez a zavar különböző klinikai képekben jelenik meg, és életkor szerint is eltérő jelleget mutathat. A verbális kommunikáció súlyos zavara, valamint a verbális tanulási folyamatok atipikus alakulása, jelentős eltérése miatt az ilyen tanuló a társadalmi beilleszkedés szempontjából akadályozott.*

A beszéd- és nyelvi zavarok diagnosztikus kategóriái az iskolába lépéskor és az iskoláskorban jellemzően az alábbiak:

Beszédzavarok

Hangképzési zavarok

Rezonanciazavarok (hipernazalitás, hiponazalitás)

Beszédfolyamatossági zavarok (dadogás, hadarás)

Artikulációs zavarok (beszédhanghibák)

Beszédmozgászavarok (verbális diszpraxia)

Auditív feldolgozási zavarok

Az érintett tanulók a hallható jelek feldolgozásában mutatnak súlyos zavarokat, ez jellemzően a beszédfeldolgozásban, így a beszédértésben is komoly gondot okoz.

Nyelvi zavarok

A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók mindannyian küzdenek a *nyelvi kifejezőképesség* különböző nyelvi szinteken megjelenő zavarával (expresszív nyelvi zavarok). A nyelvi kifejezés zavara mellé társulhat a *nyelvi feldolgozás, nyelvi megértés* különböző nyelvi szinteken és különböző súlyosságban megmutatkozó zavara (receptív nyelvi zavarok) is.

Beszéd fogyatékos SNI-besorolást csak azok a gyermekek/tanulók kaphatnak, akik elsődleges nyelvi zavarral küzdenek, vagyis expresszív és/vagy receptív nyelvfejlődési elmaradásuk

háttérben sem intellektuális képességzavar, sem hallásfogyatékoság, sem autizmus spektrumzavar, sem mozgáskorlátozottság nem áll.

A beszéd fogyatékos tanulók nevelési, oktatási szempontú jellemzői

A törvényben a beszéd fogyatékos SNI tanulók csoportján belül leírt zavarok mindegyike – még gondos fejlesztés ellenére is – végigkíséri a tanulók egész iskolai pályafutását, és természetükből adódóan más-más területen, de markáns teljesítményhátrányt jelentenek.

Beszédzavarok

A súlyos beszédfejlődési vagy szerzett zavarokról összefoglalóan elmondható, hogy a tanuló a hangzó beszéddel való kommunikációra motivált, azonban beszédének gyenge érthetősége miatt a szóbeli kommunikáció sikertelen, vagy csak részben tudja betölteni funkcióját. Ez az iskolai életben nehezíti:

- az önálló szóbeli megnyilvánulásokat a tanórán és a tanórán kívüli tevékenységekben;
- a szóbeli kommunikációs helyzetek létrehozását és fenntartását;
- a megfelelő társas kapcsolatok alakítását.

Az egyes beszédfejlődési vagy szerzett zavarok speciális jellemzői:

A hangképzési (fonációs) zavarok a zöngképzés zavarait jelentik. A hangjakak (hangszalagok) működése zavart, túlságosan összepréselődnek, vagy nem érnek egymáshoz hangadáskor. Ettől függően a hangképzés túl feszes lesz vagy erőtlenné válik.

A hangképzési zavarral élő tanulók számára az önálló szóbeli megnyilatkozások válnak nehezen kivitelezhetővé, és folytonos plusz feszültséggel járnak. Ezeket az alkalmakat amennyire lehet, érdemes kerülni, mert a teljesítményszorongás hangadási képtelenségig fokozódhat.

A rezonanciazavarok az orális és nazális rezonancia (a szájüregben és az orrüregben képződő hangzók) beszédbeli arányának kóros megváltozását jelentik. Ez lehet a szájhangzók orrhangzós színezetűvé válása (hipernazalitás) vagy az orrhangzók szájhangzóssá válása (hiponazalitás). A hipernazalitás leggyakoribb oka az ajak- és/vagy szájpadhasadék. Ez a

súlyos organikus elváltozás már újszülöttkorban nyilvánvaló, a légzésben, a táplálkozásban, a hangadásban és a beszédben egyaránt súlyos nehézségeket okoz.

A beszédfolyamatossági (fluencia) zavarok közül legtöbbször a dadogás válik olyan súlyossá, hogy a tanuló külön többletsegítséget igényel. A dadogó gyermek a beszédfolyamat minden fázisában különbségeket mutat az átlagos beszélőtől (a légzés, a hangadás, a beszédtempó, az artikuláció és a mimika működésében is). A dadogó beszédszerveiben megjelenő görcs a dadogás közvetlen oka (függetlenül attól, hogy organikus vagy funkcionális okból jelenik meg).

A beszédmozgászavarok a fejlődési diszpraxia speciális esetei. A beszéd motoros tervezésének, szervezésének, kivitelezésének olyan zavarai, melyek a beszéd- és más, a kommunikációban szerepet játszó mozgások (pl. mimika) akaratlagos kivitelezését akadályozzák, míg az automatikus mozdulatok (pl. ásítás) megtartottak. Az ilyen típusú beszédmozgászavarok esetén nincs praktikusán diagnosztizálható neurológiai eltérés, valamint az izomtónus-szabályozás vagy a központi idegrendszer sérülése (pl. Cerebrál parézis) sem mutatható ki a háttérben.

Auditív feldolgozási zavarok

Az auditív feldolgozási zavarokkal küzdő tanulók a hallható információk felismerésének, megkülönböztetésének és megértésének zavarát mutatják. Az auditív észlelés különböző zavarai mellett a hangzó beszéd észlelésében, feldolgozásában, ezért megértésében is zavart mutatnak. Nehézségeik nem perifériás eredetű hallássérülésből vagy intellektuális sérülésből fakadnak.

Nyelvi zavarok

Jelentős azon gyermekek száma, akiknek nyelvfejlődési zavarát nem magyarázzák neurológiai, szenzoros, intellektuális vagy társas-érzelmi problémák. Ők is a beszéd fogyatékos SNI-besorolást kapják. Ebben az esetben a nyelvelsajátítás folyamata már a koragyermekkorban jelentős időbeli és strukturális eltérést mutat. Nyelvfejlődési zavar esetén a nyelvi kifejezés atipikus volta mindig, míg a nyelvi észlelés, értés zavara csak az esetek egy részében jellemző.

A beszéd fogyatékos (beszéd- és nyelvi fejlődési vagy szerzett zavarral küzdő) tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

Intézményi, szervezeti formák

A beszéd és a nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanulók nevelését-oktatását elláthatja olyan gyógypedagógiai intézmény, mely beszéd-/nyelvi fejlesztő, illetve diszlexiás vagy „olvasó” tagozatot, osztályokat működtet vagy tipikus beszéd-/nyelvi környezetet biztosító, részben vagy egészében együttnevelést vállaló befogadó iskola. Mindkét ellátási forma végső célja, hogy megfelelő készség-képességstruktúrát, megküzdési stratégiákat és alapismereteket alakítson ki a sikeres társadalmi beilleszkedés és az önálló, élethosszig tartó tanulás érdekében.

A beszéd fogyatékos tanulók neveléséhez-oktatásához szakmai támogatás igényelhető:

az egységes gyógypedagógiai, konduktív-pedagógiai módszertani intézménytől (EGYMI),
pedagógiai szakszolgáltatást nyújtó intézményektől,
pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézményektől,
utazó gyógypedagógusi, konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézményektől,
sorstársközösségeket, szülői közösségeket építő, szakmai támogatást nyújtó mentori hálózatot fenntartó civilszervezetektől.

Befogadó attitűd, együttműködési feltételek

Az érintett tanulók specifikus nevelésének-oktatásának alapja egyéni szükségleteik felismerése, megértése, ezek tanulási-tanítási folyamatokban való figyelembevétele.

Az iskolaközösség (szülők, pedagógusok, kortársak) érzékenyítése előfeltétele a beszéd fogyatékosok integrációjának. Főként a verbális kommunikáció sajátos helyzetét és a sikeres kommunikációs lehetőségeket fontos bemutatni.

A gyermekek elsődleges beszéd-/nyelvi zavarainak tünetei, másodlagos tanulási/viselkedési zavaraiik megfelelően adaptált és kommunikációs szempontból akadálymentesített, befogadó-elfogadó légkörű nevelési, tanítási környezetben enyhülnek, nem specifikált rugalmatlan tanulási környezetben súlyosbodnak.

Az iskolai integráció csak akkor lehet sikeres, ha a szülői ház és az iskola összehangolja a beszéd fogyatékos gyermek számára legmegfelelőbb nevelési-tanítási környezet kialakítását.

Az intézménybe lépéskor szükséges a szülők és a pedagógusok (főként az osztálytanító vagy osztályfőnök, illetve a logopédus-gyógypedagógus) közös szándéknyilatkozata és megvalósítási terve a rendszeres együttműködésre. Javasolt erről pedagógiai megállapodást is kötni, melyben a tanuló fejlődése érdekében vázolt közös célok és ennek elérésében mindkét fél feladatai egyértelműen rögzítésre kerülnek. A megállapodás alapját az egyéni fejlesztési terv képezi. Annak megvalósulására érdemes legalább évente visszatekinteni.

A logopédus és a többségi pedagógusok szerepe

A tanulók beszéd- és nyelvi sajátosságait, az ezekből következő fejlesztési, kompenzációs szükségleteiket logopédia szakon/logopédia szakirányon végzett gyógypedagógus ismeri leginkább, ezért a rehabilitációs-rehabilitációs munkában kulcsfontosságú szerepe van.

A logopédus által biztosítható beszéd-/nyelvi fejlesztő ellátás mindenképpen szükséges, akkor is, ha a tanuló az iskolai pályafutása alatt már csak tanulási zavar diagnózist kap, mely a jelenlegi törvényi szabályozás szerint az egyéb pszichés fejlődési zavar SNI-kategóriába sorolódik. A tanulási zavar kezelésében ennek ellenére továbbra is az oki háttér, tehát a nyelv- vagy beszédfejlődési zavar a mérvadó.

A kezelési folyamatba a rehabilitációs, rehabilitációs órák mellett a következményes tanulás- és viselkedészavarok megelőzése és kezelése érdekében más szakos gyógypedagógus, pszichológus vagy mentálhigiénés szakember bevonása is szükségessé válhat. Ez azonban nem váltja ki, csak kiegészíti a szakszerű logopédiai ellátást.

A tanulók sérülésspecifikus támogatásának és a kommunikációs akadálymentesítésnek a tanórák mellett az iskolai élet minden színterén jelentősége van, mivel a verbális kommunikációs aktusok a teljes folyamatot átszövik.

A sikeres integráció alapfeltétele, hogy a rehabilitációs-rehabilitációs munkát végző logopédus az egyéni fejlesztési terv elkészítésében és megvalósításában gördülékenyen működjön együtt az osztálytanítóval és a szaktanárokkal. Segítse a kollégákat a verbális tanulnivaló mennyiségének, összetettségének sérülésspecifikus szempontok mentén való meghatározásában, a beszéd- és nyelvi szempontú akadálymentesítésében, a tanuló képességstruktúrájának, terhelhetőségének leginkább megfelelő feldolgozási és számonkérési mód kialakításában, valamint a feladatokra fordítható idő kijelölésében.

Nevelési-oktatási folyamat

A befogadó iskola biztosítja a feltételeket ahhoz, hogy a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló aktívan vehessen részt az osztály- és az iskolaközösség életében, megmutathassa tehetségét, erősségeit.

A közösség elismeri az SNI tanuló tanulásra és részvételre irányuló erőfeszítéseit, és önmagához képest mérlegelve pozitív, előremutató és motiváló értékelést ad.

Az iskola kezdő szakaszában a kultúrtechnikák elsajátítása előtt széles alapú készség-képességfejlesztéssel azok kognitív nyelvi előfeltételeinek megteremtését biztosítjuk.

A nyelvfejlődési zavarok és a verbális diszpraxia esetében az írott nyelv szokásosnál lassabb ütemű, kis lépésekben történő, időben is elnyújtott kialakítására van szükség, annak érdekében, hogy az írott nyelvi szimbólumok elsajátításához vezető kettős elvonatkoztatási utat (elvonatkoztatni a beszélő személyétől és a beszéd vokális elemeitől) a beszéd-/nyelvfejlődés zavarával küzdő gyermek is képes legyen követni.

Az életkornak megfelelően szükséges a gyermek önmagáról való tudásának, önismeretének folyamatos fejlesztése. Az erősségek és gyengeségek tudatos felismerésével alakítsuk ki a számára legmegfelelőbb megküzdési stratégiákat, a későbbi önálló tanuláshoz vezető úton.

Változatos, az egyes tantárgyak nyelvi sajátosságaihoz igazodó tanulási, tananyag-feldolgozási stratégiák kialakítására, folyamatos fejlesztésére van szükség.

A tananyag-feldolgozásban és a számonkérésben részesítsük előnyben a nem nyelvi megoldási módokat. Pl. a különböző művészeti ágak segítségével mozgásos, dramatikus, rajzos vagy más képi feldolgozást, digitális alkalmazásokat használhatunk, ahol a beszéd-/nyelvi zavart mutató tanuló is a többiekhez hasonló, netán kiemelkedő képességeket mutat.

A pozitív önkép kialakulását, megélését és a következményes emocionális vagy viselkedészavarok megelőzését szolgálja, ha megkeressük azokat az iskolai, sport-, művészeti vagy egyéb tevékenységeket, melyekben a gyermek sikeres lehet.

A habilitációs-rehabilitációs célú egyéni vagy kiscsoportos fejlesztésre biztosított időkeretben a nyelvi képességek (fonológiai tudatosság fejlesztése, szókincs aktivizálása és bővítése, grammatikai készségek fejlesztése, nyelvhasználat alakítása), az írott nyelvi képességek (olvasástechnika, szövegértési és szövegalkotási képesség egyaránt) és felső tagozattól az adaptálható tanulási technikák tanítása (pl. pókhálóábra, idővonal, gondolattérkép készítése) egyenlő súllyal szerepel.

A rehabilitációs-rehabilitációs célú egyéni vagy kiscsoportos fejlesztő órákon az általános korrepetáló jellegű feldolgozás helyett szaktárgyi szövegek esetén is a sérülésspecifikusan hatékonyabb nyelvi szempontú feldolgozás a terápiás cél: egy-egy tárgy alapszókészletének, szó- és mondatfordulatainak megértéséhez és használatához segítsük hozzá a nyelvi zavarral küzdő tanulót.

Kommunikációs-nyelvi akadálymentesítés

A mindennapi kommunikációs helyzetekben és a tanórai munkában az oldott, biztonságos légkör, a gondolatok kifejtésére biztosított többletidő segíti a beszédfélelem csökkenését és jelentősen növeli a teljesítményt, a beszéd- és nyelvi zavarok esetében egyaránt.

Az osztályban, tanulócsoportban kialakított jó szokások, világos együttélési, együttműködési keretek segítik a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló eligazodását a mindennapi kommunikációs helyzetekben.

A nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók esetében a gondolatok kifejtése, a szükséges feladatok elvégzése szóban vagy írásban tipikus fejlődésű társaikhoz képest akár ötszörös-tizenötszörös többletidőt is igénybe vehet (az egyéni képességektől és a pszichomotoros tempótól függően). Az órai munka és a házi feladatok szempontjából is szükséges a többletidő ehhez igazodó ütemezése.

A nyelvfejlődési zavar esetén a legtöbb tananyagot lehetőleg digitális formában bocsássuk a tanuló rendelkezésére, mivel az írott nyelvben való gyenge dekódolási képesség miatt szóbeli feldolgozással vagy a kettő kombinációjával jobban hozzáfér annak tartalmához. Ezzel párhuzamosan a tanulót ösztönözni kell a szabad forrásból is hozzáférhető felolvasó programok használatára.

A nyelvi zavart mutató tanulók számára szükséges a szóbeli és írásbeli instrukciók, feladatok nyelvi egyszerűsítése. Pontos, egyszerű és konkrét instrukciókra van szükség. Ebben az osztálytanító támaszkodjon a logopédus véleményére.

Az órai feladatadásban meg kell győződnünk róla, hogy a tanuló helyesen értette-e a feladatot. Csak így biztosítható, hogy szaktárgyi tudásáról, kompetenciáiról reális képet kapjunk, melyet nem fed el a gyenge olvasási, szövegértési képesség.

A beszéd- és nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók szóbeli számonkérését lehetőség szerint minimalizáljuk. A beszédzavarral küzdők számára ez a megfelelő írásbeli tevékenységekkel vagy a fentebb említett alternatív számonkérési módok egyikével váltható ki.

A gyenge helyesírási készség, a lassú és pontatlan íráskivitelezés és a gyenge verbális emlékezeti funkciók indokolják, hogy az íráskészséget alapfokon már használó nyelvi zavarral vagy verbális diszpraxiával küzdő tanuló az órai jegyzeteit lappal, más digitális eszközzel készíthesse, a táblai vázlatokat lefotózhassa és/vagy az órán elhangzott fontos magyarázatokat hangzóanyagként is rögzíthesse.

Egyes projektek vagy feladatok elvégzéséhez érdemes a nyelvi zavarral küzdő tanulók és a tipikus nyelvi képességek között tanuló párokat létrehozni.

Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok

A beszéd/nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanulók a gyermeki fejlődés területeit tekintve döntően a kommunikációs és a beszélt és írott nyelv fejlődésében térnek el tipikus társaiktól. Ez kedvezőtlen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatok alakulására, a szocializációra és a verbális tanulási folyamatokra. Ezen a három területen életkortól függetlenül mindig különösen nagy figyelmet kell fordítani a gyermekek életkornak megfelelő fejlődésének elősegítésére. A befogadó nevelés-oktatás minden életkorban az osztálytanító/osztályfőnök, a szaktanárok, a gyógypedagógus és a szülők hatékony együttműködését feltételezi. A szülők ismerik legjobban a gyermek addigi életútját, problémamegoldó stratégiáit, érzelmi attitűdjét, a gyógypedagógus ismeri legjobban a gyermek képességeit, erősségeit és gyengeségeit, az osztálytanító/osztályfőnök az osztály társas kapcsolatait, szociometriai jellemzőit, a szaktanárok az elsajátítandó törzsanyag nehézségeit és az ahhoz vezető tanulási utakat.

Az alapfokú képzés első szakaszának (1–4. osztály) feladatai

Az alsó tagozaton a tanulási folyamat sikeressége döntően a tanító és a gyermek szeretetteljes elfogadason alapuló bizalmi kapcsolatán múlik. Ahol a tanuló oldott légkörben, az idő okozta nyomást a minimálisra csökkentve kellő gyakorlási lehetőséget kap, a tanító pedig a hibázást a tanulási folyamat természetes velejárójaként értelmezi, ott egészséges önértékelés és önbizalom, ugyanakkor igényesség alakul ki a tanulóknál.

A beszéd/nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanulók esetében a verbális tanulási folyamatok veszélyeztetettsége már az óvoda utolsó évében nyilvánvalóvá válik, ezért legkésőbb ettől fogva preventív ellátásban és olvasás-írás tanulásban kell részesülniük. A

prevenció egyrészt az írás-olvasáshoz szükséges készségek, nyelvi zavar esetén a számolás-mérés készségfejlesztő előkészítését jelenti. Ezzel párhuzamosan zajlik a nyelvi és beszéd-készségek folyamatos fejlesztése, mely a szókincs tanulását, aktivizálását, a grammatikai fejlesztést és a nyelvhasználatot egyaránt felöleli. Mindezekre jó lehetőséget nyújt a felkészítő évfolyam vagy a két évre elnyújtott olvasástanítás.

Az alsó tagozatos tanuló életkori sajátosságainak leginkább az aktív, cselekvéses tanulási helyzetek felelnek meg. Az ilyen változatos kihívások hosszabb ideig tartják fenn a tanulók motivációját, figyelmét, ezért a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló számára is igen előnyösek.

Az alapfokú képzés második szakaszának (5–8. osztály) feladatai

Az általános iskola felső tagozatán nyílik ki igazán a gyermekek érdeklődése a világ dolgai, jelenségei, törvényszerűségei iránt. E felfedezési vágyhoz a szaktanárok segítségével találnak utakat. A szaktárgyak tanításának célja itt főképpen még nem a tudományos igényű megfogalmazások, definíciók megtanulása, hanem a jelenségek megfigyelése, felfedezése, azok pontos leírása, és lassanként a megfigyelésekből törvényszerűségek levonása. A tanulók számára kívánatos, hogy a tanulási folyamat a kognitív, affektív és pszichomotoros elemek kiegyensúlyozott alkalmazására épüljön az általános iskola felső tagozatán is. Amennyiben a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanuló aktív tanulás útján segítséget kap a tapasztalatok, megfigyelések nyelvi feldolgozásához, elsajátítja az egyes szaktárgyak szükséges ismereteit.

A középfokú tanulmányok megkezdéséig kell kialakítanunk az önálló tanulás minél szélesebb körű lehetőségét. Ide tartoznak a már említett digitális segédeszközök is.

A Nat alkalmazása a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

A Nat céljai, tanítási-fejlesztési feladatai a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók esetében adaptált formában teljesülnek. Az adaptáció az egyes kompetenciaterületeken, tanulási területeken és a tudástartalmak terén egyaránt szükséges. Az egyes tantárgyi tartalmakban és a képességfejlesztésben meghatározott eltéréseket a helyi tanterv rögzíti. Ennek az adott tanuló beszédbeli/nyelvi akadályozottságának mértékéhez és kognitív képességeihez igazodó megvalósítását az egyéni fejlesztési terv tartalmazza. A Nat egyes szakaszaiban érvényes

tanulási célok kisebb lépésekben, hosszabb idő alatt, a speciális képességstruktúrából következő szükségletek figyelembevételével szűrten vagy hangsúlyeltolódásokkal valósulnak meg. A Nat kiemelt céljainak megvalósulását a beszéd-/nyelvi zavart mutató tanulók esetében a kommunikációs szempontból akadálymentesített tanulási környezet, a rugalmas tanulásszervezés, a differenciált cél- és feladatkijelölés, a heterogén csoportban végzett projektmunkák és az adaptált tananyag alkalmazása együttesen teszi lehetővé. Ezek kialakításában és sikeres alkalmazásában döntő szerepet játszik az osztályban tanító pedagógusok, a logopédus és más, a fejlesztő teamben részt vevő szakemberek rendszeres együttműködése. Intézményi szinten ezt szolgálja a befogadó iskola, az utazó gyógypedagógust, utazó konduktort biztosító EGYMI és a megyei szakszolgálatok közötti folyamatos információáramlás.

Tanulási és nevelési célok

A beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók nevelése során kitűzött célok megegyeznek a Nat céljaival, ugyanakkor azok elérése időben és az alkalmazott módszerekben, esetleg mélységében is eltérést mutathat. A következőkben csak azokat a speciális szempontokat fejtjük ki, melyek külön hangsúlyt vagy az általánostól eltérő utakat igényelnek.

Testi és lelki egészségre nevelés

A fizikai és szellemi állóképesség kialakítása kiemelt feladat, mivel a tanulás az átlagosnál jóval nagyobb kognitív és akár fizikai terhelést is jelent az érintett tanulók számára. A fokozott kognitív terhelés miatt fontos, hogy az alsó tagozatos tanulóknak szabad játékra, a felsősöknek kikapcsolódást nyújtó időtöltésre is maradjon lehetőségük, így a házi feladatok mennyiségét és minőségét ennek és pszichomotoros tempójuknak megfelelően szükséges kijelölni.

Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A bizalommal teli, szeretetteljes, kölcsönös elfogadáson alapuló nevelési légkör segíti legjobban a beszéd- és nyelvi zavarral küzdő tanulók önbizalmának és önértékelésének egészséges alakulását, ezáltal a tanulási motiváció fenntartását.

Médiatudatosságra nevelés

A beszéd-/nyelvi zavarral élő tanuló számára a teljes iskoláztatás folyamán kiemelt feladat a kommunikáció minden csatornájának fejlesztése. A gesztusok és a mimika megértésének és adekvát használatának fejlesztése segíti a tanulókat a verbális közlések egy részének kiváltásában, állapotuk, mondanivalójuk könnyebb kifejezésében.

A digitális eszközök és a média használatára nevelés szintén kiemelt feladat tanulóinknál. Ennek egyik oldala a jegyzetelés és az otthoni tanulás digitális eszköztárának, az eszközök biztos használatának kialakítása. Másik oldala a képi információk felhasználásának helyes aránya a tanulási folyamatban.

A tanulás tanítása, pályorientáció

Az autonóm tanuláshoz szükséges motiváció erősségét az iskola kezdő szakaszától fogva meghatározza az osztályban létrehozott bizalomteljes bátorító légkör, a fejlesztő értékelést helyesen alkalmazó módszertan és a gyermeki aktivitást megkívánó heurisztikus és kooperatív tanulási formák alkalmazásának gyakorisága.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A társadalmi integráció sikeres elérésében fontos szerepet játszik a szűkebb és tágabb társadalmi környezet megismerése, ami az egyes tanévek során koncentrikusan bővül. Kezdetben a szűkebb lakókörnyezet nyelvi és zenei hagyományai, a helyi szokások átélése, a velük való érzelmi azonosulás játszik fontos szerepet. A nyelvi zavarral küzdő tanulók számára fontos az anyanyelv gyermekversek, népi mondókák, szólások, közmondások, népdalok, anyanyelvhez kötődő szokások átélésén keresztül való ápolása. A felső tagozat elején a hazai tájakkal való ismerkedés tágítja a nyelvhasználatra való rátekintés fókuszát. A tanulók megismerkednek más tájegységek nyelvi fordulataival, kifejezéseivel, dalaival, ami elősegíti a rugalmas nyelvhasználat fejlesztését

Az állampolgári ismeretek tanulásában és a demokráciára nevelésben a nyelvi zavarral küzdő fiatalok számára a jogi értelmezések kibontása, feldolgozása, konkrét cselekvésre váltása a kiemelt feladat, főképp a középfokú oktatás során.

A fenntarthatóság, környezettudatosság

A személyes tapasztalatokon, a konzekvensen megvalósított környezettudatos szokásokon át (pl. a közvetlen környezet tudatos óvása, szépítése, iskolai szelektív hulladékgyűjtés, még inkább a hulladék keletkezésének megelőzése) vezet az út előbb a természet fenntarthatósága iránti érzékenyséig, majd az életösszefüggések megértéséig és az etikus cselekvésért való felelősségvállalásig.

Kiemelt kompetenciaterületek

A széles körű kompetenciafejlesztés az SNI tanulók esetében megelőző, preventív és kiegyenlítő, kompenzációs jelleggel egyaránt bír, ezért minden életkorban a szokásosnál is hangsúlyosabb célként szolgál. A tanuláshoz szükséges alapkészségek és -képességek intenzív, legalább az iskola alsó tagozatának végéig elnyújtott megerősítő, elmélyítő fejlesztése egyfelől a tanulási hátrányok kialakulásának megelőzését, másfelől a következményes emocionális és viselkedészavarok lehetőség szerinti elkerülését biztosítja.

Alapkompetenciák

Az alapkompetenciák minősége egész életre meghatározza az ember tanuláshoz, ezáltal az emberi kultúrához való viszonyát. Kialakításuk a beszéd- és a nyelvi zavarok többségénél tágabb időintervallumban, hézagmentesen, kis lépésekben, hosszabb gyakorlási és látenciaszakaszokkal valósul meg.

A tanulás kompetenciái

A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók tanulási kompetenciáinak fejlesztése nem tér el jelentősen a tipikus fejlődésű gyermekektől. A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók számára a zavar sokszínű tüneti képe miatt egyénileg szükséges azonosítanunk a hatékony tanulási utakat. A tanulási folyamatok nehezítettsége és „energiaigényessége” miatt kiemelten kell figyelni a tanuló motivációjának fenntartására, az érdeklődésére számot tartó tanulási célok megválasztására. Ezzel tehetünk a legtöbbet azért, hogy ne fejlődési hátrányai, hanem tudatosan megszerzett kompetenciái határozzák meg későbbi életútját.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A fejlesztés fő iránya a kommunikációs-nyelvi intervenció. A beszéd- és/vagy nyelvi zavart mutató tanulóknál a kommunikáció mindhárom csatornáján a társas kapcsolatok kialakításához és fenntartásához megfelelő kompetenciákat kell kialakítanunk. Ez élteti a tanuló későbbi társas kapcsolatait. A metakommunikációban erős tanulók kompetensebbnek élik meg magukat a kommunikációban akkor is, hogyha a vokális és/vagy a verbális csatornán egyébként akadályokba ütköznek. A beszédfejlődési zavarok körében gyakori a vokális csatorna akadályozottsága (pl. hangképzési, rezonancia-, beszédfolyamatossági és beszédmotoros zavarok). Fontos, hogy a tanuló megtanulja szabályozni hangleadését, beszédtempóját, hangerejét stb. Ezek által kifejezőbbé válik beszéde, nagyobb figyelemfelkeltő ereje lesz. A nyelvfejlődési zavarokkal élő tanulók a verbális csatornán kényszerülnek folytonos akadályátlépésre. A verbális kommunikáció fejlesztése számukra életen át tartó program. A kommunikációs partner megértése, a szókinész és a grammatika, valamint a jelentéshez való hozzáférés szempontjából éppen úgy fejlesztésre szorul, mint a kifejező beszéd. Utóbbi a bennük élő képzetek, gondolatok „átvivő anyaga”. A szaktárgyak tanulásában gyakran nehezíti a tanulók helyzetét a rugalmatlan nyelvhasználat, ami nem alkalmazkodik az adott szituációhoz, tartalomhoz. Az egyes szaktárgyak speciális kifejezései és fordulatai nem épülnek be automatikusan a beszédbe, ezeket külön-külön szükséges gyakorolni.

A digitális kompetenciák

A „Z generáció” és az azt követő generációk már „digitális bennszülöttként” élik meg gyermekkorukat. A digitális kompetenciák fejlesztésének a beszéd fogyatékos populáció szempontjából két kiemelt területe van. Az egyik, az egyre korábban rutinszerűvé váló eszközhasználat a kommunikációs akadálymentesítést jelentősen megkönnyíti. A különféle szövegszerkesztők, felolvasó programok, hangzóbeszédet felismerő applikációk, fordítóprogramok, szinonima- és idegen nyelvi digitális szótárak, képszerkesztő alkalmazások széles tárháza áll rendelkezésre.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A társuló zavarokkal nem küzdő, nyelvfejlődési zavart mutató tanulók erőssége lehet a praktikus gondolkodás, a képi gondolkodás, a természettudományos jelenségeket és

folyamatokat átlátó gondolkodás, a matematikai gondolkodás vagy az intuitív gondolkodás. Ezek fejlesztése a tehetséggondozás része is lehet. Ehhez célszerű az induktív út, ahol nem túl összetett nyelvi műveletek végzésével jutunk a következtetéshez, hipotézishez, amit aztán újra kiteszünk a gyakorlat próbájának.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A személyes kompetenciák fejlesztése a tanuló önmagáról alkotott részletgazdag, reális belső kép kialakításával és az önmaga észlelési és mozgásos funkcióinak felfedezésével kezdődik. A testtudat és a téri tájékozódás szempontjából gyakran érési késést mutató beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló számára még kisiskoláskorban is ez a legfontosabb feladat. Lényeges, hogy a gyermeki személyiség mozgásában szabadnak, ezzel végtelen lehetőséggel bírónak és alkotóképesnek élje meg önmagát.

Ezeket a kompetenciákat tanulóinknál nem verbális tanítási módszerekkel, magyarázatokkal, inkább mintaadás útján lehet hatékonyan fejleszteni. Amennyiben a családi, az iskolai vagy osztályközösségben megtapasztalják a nyitottságot, a befogadást, a kölcsönös figyelmet és toleranciát, a bizalommal teli, nyílt kommunikációs légkört, ez a minta meghatározó lesz későbbi életükben is, érdeklődők és érzékenyek maradnak a társadalmi jelenségek iránt, mivel ez a hozzáállás akaratlanul is szokásukká válik, majd a szokás a felnőttkor felé haladva egyre tudatosabb felismeréssé alakul.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az alkotás a fent említett személyiségfejlesztő hatás mellett akadálymentes kifejezési csatornát jelent a beszéd- és nyelvfejlődési zavarral élő tanuló számára. Ebben a kifejezési módban kompetensnek éli meg önmagát (akár különös tehetséget is mutathat). A csoportos vagy egyéni formában végzett művészeti tevékenységek, komplex művészeti terápia vagy zenei improvizáció a dadogás, a hangképzési zavar kezelésének hatékony módja lehet.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A társadalmi integrációban több kompetencia is fontos szerepet játszik, pl. az alapkompentenciák, a személyes és társas, a kommunikációs, a kreatív alkotás, önkifejezés és a tanulási kompetenciák. Ezek fejlődése a munkavállalói kompetencia több területét is megszólítja. A társadalmilag hosszú távon hasznos munkavállaló: kreatív, adaptív, képes az élethosszig tartó tanulásra, gördülékenyen kommunikál, képes használni a digitális rendszereket. Jó problémafelismerő és -megoldó képességgel rendelkezik. Amennyiben a beszéd- és nyelvi zavarral élő tanuló kompetenciáit kiegyenlítetten fejlesztjük, növekszik a sikeres társadalmi integráció esélye.

Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

Függetlenül a tanulási terület jellegétől, a nyelvi zavar specifikuma, hogy átszövi a teljes tanulási-tanítási folyamatot, ezért önmagában hordozza a verbális tanulási zavarok kockázatát. Ennek megfelelően szükséges minden tanulási terület tartalmait preventív készségfejlesztéssel kiegészíteni, valamint mennyiségi és minőségi szempontból megfelelően adaptálni.

Magyar nyelv és irodalom: magyar nyelv és irodalom

A beszéd- és nyelvi/írott nyelvi megértés mint ismeretszerzési eszköz fejlesztése, a beszéd és nyelvi/írott nyelvi produkció mint önkifejezési és ismeretközlési eszköz fejlesztése kiemelt feladat a nyelvi és beszédzavarral küzdő tanulók számára.

A beszéd- és nyelvi fejlesztés terén kiemelt feladatként kezeljük minden nyelvi szint fejlesztését (beszédhangzók, fonémafeldolgozás, szókincs és szóhasználat, szóelőhívás, toldalékhasználat, mondatalkotás és kontextushoz, szituációhoz kötött nyelvhasználat). Ezek arányát az anyanyelvi fejlesztésben a tanuló képességstruktúrájához viszonyítva határozzuk meg.

Az írás-olvasás tanulásának szakasza a beszéd és nyelvi zavarral küzdő tanuló további boldogulása, tanulási kompetenciája szempontjából kulcsfontosságú, egy életre meghatározhatja a tanulás sikerességét.

A nyelvtani jelenségek feldolgozását mindig egyszerű példákon, kérdőszó alapján való azonosítással, csoportosítással, sok metanyelvi tapasztalat szerzésével kezdjük el. Ebben kellő gyakorlással a nyelvi fejlődésében súlyos elmaradást mutató tanuló is eredményes

lehet, míg a leíró nyelvtani definíciók pontos visszaadása szinte megoldhatatlan számára. A nyelvtani szabályok betartásában és a helyesírás terén a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók jelentős elmaradást mutatnak, esetükben a helyes leírás nem válik automatikus készséggé, mindvégig jelentős szerepe van a tudatos hibajavítás megtanításának.

Az irodalmi alkotások feldolgozásában a mondanivaló különleges, művészi feldolgozása, gazdag konnotációja és esetleg szokatlan vagy régies nyelvezete, a használt költői, írói eszközök megnehezítik a nyelvi megértést, a jelentéstulajdonítást.

Matematika

A matematikai készségek tekintetében a beszéd-/nyelvfejlődési zavart mutató tanulók teljesítménye széles skálán mozog. Némelyek közülük (általában a társult zavarokat nem mutatók) a matematikai szimbólumok és matematikai gondolkodás terén kiemelkedően teljesítenek. A matematikai kompetenciák elsajátítása esetükben a tipikus fejlődésű tanulókéhoz hasonló ütemben haladhat, mélységét az egyéni fejlődési dinamikát figyelembe vevő tehetséggondozás szabja meg. Más nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók átlagos matematikai képességekkel rendelkeznek, a számolás, számfelismerés, a műveletvégzés, a helyi értékek, később pl. az egyenletek, a kombinatorika, a halmazok, az egyenletek és mértani szerkesztések terén is.

A nyelvi zavarok mellé leggyakrabban a diszkalkulia és a figyelem-, illetve aktivitási zavarok társulnak. Ezekben az esetekben a matematikatanulást az egyéb pszichés fejlődési zavarokkal küzdő tanulók SNI irányelvei alapján célszerű megszervezni.

Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A történelem és az állampolgári ismeretek egyes témaköreinek feldolgozásakor nyelvfejlődési zavar esetén előnyben kell részesíteni az aktív tanulást, a szituációkon, dramatikus feldolgozáson, közvetlen tapasztalatszerzésen alapuló ismeretszerzést. Ezek tanulságainak, összefüggéseinek felismerésében a nyelvi zavart mutató tanulók általában nem igényelnek támogatást, ugyanakkor nyelvi feldolgozásuk terén, pl. a törvényszerűségek és az idői egymásutánosság kifejezésében több segítségre és hosszabb időre van szükségük.

Erkölc és etika

Az erkölcstan tanításában a pedagógusok személyes példaadása, embertársaikkal szemben tanúsított attitűdje legalább annyit nyom a latba, mint az órán elhangzott mesék, történetek.

A beszéd fogyatékos tanulók szempontjából nagyon hasznos, ha egy-egy konfliktust, erkölcsi dilemmát szituációs vagy dramatizált játékokkal dolgozunk fel, mivel a gesztusok, téri helyzetek, a hangszín, a hanglejtés nagyban segíti a nyelvi megértést.

Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A természettudományos ismeretek gyakorlati példákon, kísérleteken át való megélése, majd megértése elsőbbséget kell hogy élvezzen a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók oktatásában. A jelenségek pontos megfigyelését nemcsak a verbális leírások, hanem rajzok, folyamatábrák, táblázatok és grafikonok, akár rövidfilmek is visszatükrözhetik. Törekedni kell tehát arra, hogy főként a látható, tapasztalható világ törvényszerűségeit, gyakorlatban is alkalmazható természettudományos ismereteket tanítsunk az általános iskolai szakaszban. Az „anyag alatti világ” és a makrokozmosz közvetlenül nem megtapasztalható elméleteit inkább a gondolkodás fejlődésének előrehaladtával, a középiskolai időszakban érdemes megismertetni a nyelvi zavart mutató tanulókkal.

Idegen nyelv: élő idegen nyelv

A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók a beszédben való gátlásaikon kívül általában nem mutatnak markáns nehézségeket az idegen nyelv tanulása tekintetében (kivéve a beszédfeldolgozásban és a nyelvi képességekben is érintett csoportokat: rezonanciazavar, verbális diszpraxia). Legfeljebb a kiejtésben és a kommunikációs bátorságban térnek el társaiktól.

A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók az idegen nyelv tanulásában is markáns hátránnyal indulnak, bár a jelenkor nyitott társadalmában és sokszor a szülők igényeinek megfelelően is több nyelvvvel, de főként az angol nyelvvvel a mindennapjaikban is találkoznak.

Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra, dráma és színház

Alapvetően minden tanulónak minden művészeti ágban az alkotás szabadságát, az önkifejezés sikerét és az alkotó folyamat „flow” élményét a legfontosabb megélni. A nyelvfejlődési zavarral küzdők más kifejezési formákban mutathatnak kifejezett tehetséget; ilyenek általában a vizuális művészetek, a kézműves tevékenységek. Ezekben az esetekben már az általános iskolai szakaszban is fontos a tehetséggondozás.

Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A verbalitástól független tanulási folyamatokban tanulóink általában átlagosan teljesítenek. A digitális világ feldolgozása, a problémamegoldó gondolkodás lehet kifejezett erősségük is. A digitális kompetenciák minél jobb elsajátítása nyelvi zavar esetében kiemelkedő jelentőségű, mivel esélyegyenlőséget biztosít. A különböző technológiák segítségével kommunikációs-nyelvi akadálymentesítést érhetünk el (gépírás, felolvasó programok, jegyzetelő programok, digitális átalakító programok), és segíthetjük az önálló tanulás kialakulását.

Fontos, hogy ezek a kompetenciák már az általános iskola felső tagozatának végére tanulóink birtokába kerüljenek, hiszen a tanulnivaló mennyiségének növekedésével még differenciált feladatadás mellett is csak akkor van esélyük lépést tartani, hogyha a tipikus fejlődésű társaikhoz hasonlóan férnek hozzá az ismeretekhez. A megfelelő eszköz kiválasztásában, az eszközhasználat tanításában a gyógypedagógus és az informatikatanár szoros együttműködésére van szükség.

Testnevelés és egészségfejlesztés: testnevelés

A testnevelés több szempontból is kiemelkedő szerephez jut a beszéd-/nyelvi zavarokat mutató tanulók fejlesztésében. A nagyobb fizikai és szellemi megterhelés miatt fontos a jó erőnlét, a megfelelő állóképesség kialakítása. Az alsó szakaszban a mozgáskoordináció, a testtudat, a téri orientáció és az egyensúly fejlődésének nehézségével küzdő tanulók (pl. verbális diszpraxia, nyelvfejlődési zavarhoz társuló tünetek) mozgásfejlesztésére külön gondot kell fordítani.

A rendszeres mozgás segítheti a tanulási helyzetekben felgyülemlett stressz és frusztráció oldását, sikerélményhez juttatva a tanulót, emellett az önértékelés, az önbizalom javulásához is hozzájárulhat.

Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztési területek

A képességek, a személyiség egyedi kombinációja és a fejlődési zavar súlyossága is egyénenként változó. A differenciálás lényege, hogy mindenki a szükségleteinek legmegfelelőbb, fejlesztő hatású nevelésben-oktatásban részesüljön. A differenciálás célja,

hogy mindenki a saját tempójában, mégis a legeredményesebb fejlődést tudja elérni, teljesítve a személyre szabott követelményeket, fejlesztési célokat.

A differenciálás alapfeltétele a tanuló állapotának részletes megismerése, melyben a szakértői vélemény multidiszciplináris diagnózisa mellett a tanítók, szaktanárok pedagógiai megfigyeléseire is támaszkodunk.

A differenciálás különböző lehetőségei közül lehet választani: A nyelvi zavarral küzdő tanulók fejlesztésében szinte minden esetben szükséges a tartalom szerinti differenciálás (pl. instrukciók, szövegek egyszerűsítése). Szintén gyakori a folyamat szerinti differenciálás (pl. nyelvileg egyszerűbb vagy összetett feladat adása, a nyelvi feldolgozás vagy a gondolkodási műveletek különböző szintjei közötti differenciálás). A produktum szerint is fontos differenciálni, hogy a tanulók akadálymentesen tudják megvalósítani feladataikat (pl. esszéírás, képregénykészítés, idővonal-rajzolás, videodemonstráció készítése).

A differenciálás a tanulás szervezése során sokféle formában jelenhet meg:

különböző módokon lehet segíteni az eltérő nyelvi képességekkel rendelkező tanulóknak (pl. az instrukció felolvasása, a kulcsszóra való rámutatás, önálló olvasás elvárása);

különböző feladatok alkalmazhatók (mindenki a képességeinek megfelelő feladatot kapja ugyanabban a témában);

ugyanazt a feladatot különböző tevékenységekkel lehet végrehajtani (az egyik csoport szövegből, a másik grafikomból, a harmadik egy filmből gyűjti be ugyanazokat az ismereteket);

különböző szociális keretek között valósul meg a feladat (páros, csoportos, egyéni munkákkal is egyidejűleg);

különböző információs csatornák felhasználásával valósítható meg a tanulás (vannak, akiknek a hallás utáni észlelés, vannak, akiknek a látott dolog mond többet);

különböző célok tűzhetők ki (az egyik tanuló a legfontosabb adatokat, a másik az összefüggéseket, a harmadik a szerző szándékát emeli ki);

különböző érdeklődés szerint adható az olvasnivaló szövege (hasonló nehézségű olvasmány, minden tanuló az érdeklődését követve választ);

különböző értékelési formák alkalmazása lehetséges, vagy maguk a tanulók választanak;

a tananyag feldolgozása egyik tanulónál a készségek, másikonál az ismeretek megszerzésére fókuszál;

az egy-egy tanulóra fordított időben valósítható meg a differenciálás.

A legfontosabb, hogy a pedagógus tudatosan válasszon differenciálási formát minden feladathoz, a tanuló képességeihez és a feladat jellegéhez mérten megfelelőt.

Értékelés (tanulási eredmény)

A Nat tanulási eredményeinek elérésében a beszédfigyelmű SNI tanulók csoportján belül nagy változatosságot tapasztalunk. A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók, ha társult zavarokkal nem küzdenek, általában a tipikus fejlődésű tanulókhoz hasonlóan teljesítenek. A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók legtöbbje másodlagosan verbális tanulási zavarral is küzd, így tanulási teljesítményük szórt képességprofiljuk, személyiségjegyeik és megküzdési stratégiáik függvényében változik. Általában elmondható, hogy a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók számára a verbális tanulási potenciált igénylő tantárgyakban differenciált tanulási eredmények kitűzése szükséges. Ezek közül a leginkább érintett a magyar nyelv és irodalom, valamint az idegen nyelv.

Ezek értékelése alól általában a szakértői bizottság véleménye alapján mentesítést is kapnak a tanulók.

A szakértői vélemény nyomán igazgatói hatáskörben megszületik az értékelés alóli felmentés. Már az iskolába lépéskor tisztázni kell, ha szükséges, a szülővel kötött pedagógiai megállapodásban is, hogy a tantárgyi értékelés alóli felmentés csak az ötfokú érdemjegy elmaradását jelenti. Ezzel a tanító/szaktanár hivatalosan is élhet a joggal, hogy a tanulót kizárólag saját képességeihez mérten, a számára kijelölt tanulási eredmények mentén szöveges fejlesztő értékeléssel segíthesse. Ez azonban a tanító/szaktanárra és a velük együttműködő gyógypedagógusra nagyobb felelősséget ró, és megváltoztatja a mérés-értékelés viszonyát.

A gyógypedagógus feladata, hogy a tanulási teljesítmények (olvasás, szövegértés, helyesírás, esetleg matematika) és a nyelvi teljesítmények (fonológiai tudatosság, szókincs, grammatika stb.) terén az évenkénti kontrollméréseket elvégezve, azok mennyiségi és minőségi elemzésével evidenciaalapú fejlesztő diagnózist és fejlesztési tervet állítson fel, majd az eredményeket

átbeszélve a pedagógussal a gyermek szükségleteinek és aktuális beszéd-/nyelvi fejlettségének megfelelően az új tanulási célok differenciált kijelölését támogassa.

A szöveges fejlesztő értékelés célja egyrészt az egyéni képességeknek és egyéni előrehaladásnak megfelelő differenciált értékelés, másrészt javaslatokat tartalmaz a továbbhaladásra és a fejlesztés további irányaira vonatkozóan. Mivel a gyermeket támogatja, fontos, hogy a gyermekhez szóljon, számára is érthető legyen a megfogalmazás. A szöveges értékelés jellemzői:

a konkrét területen elért teljesítményre vonatkozik, sosem minősíti azt, nem címkéz;

az elért pozitív eredményeket és hiányosságokat egyaránt tárgyilagos formában írja le, nem minősíti azokat;

viszonyít a kiindulópontához, az előző teljesítményhez mérten értékeli a fejlődést;

mindig megjelöli a következő (proximális) fejlődési zónát, a gyermek számára is érthető formában konkrét javaslatokat tesz, és biztat a továbblépésre.

A fejlesztő értékelés kulcsszerepet tölt be a beszéd-/nyelvi zavart mutató tanuló önbizalmának, helyes önértékelésének felépítésében és fenntartásában. Az optimálisan megfogalmazott értékelés serkenti a tanulási motivációt és segíti a tanulói önszabályozást.

Más tantárgyakból a beszéd-/nyelvi fejlődési zavart mutató tanuló minősítő, szummatív értékelést is kap, melynek célja, hogy a tudáspróbák alapján jelezze, vajon elérte-e a tantervben megkövetelt eredményeket. Ugyanakkor világossá kell tenni a tanuló számára, hogy ez az értékelési forma nem mutatja reálisan a befektetett tanulásmennyiséget és energiát

Állapotmegismerés, szakértői vélemény

A szakértői vélemény a szülők kérésére vagy a szülők egyetértésével megtett multidiszciplináris diagnosztikai út végét összefoglaló leírás. Az állapotmegismerés a mennyiségi és a minőségi eredmények leírását egyaránt tartalmazza. Konklúziója a sajátos nevelési igény diagnózisa, mely a beszéd fogyatékos SNI tanulók esetében nemcsak az értelmesség, hanem a kommunikáció, a beszéd- és nyelvi képességek széles spektrumú vizsgálatára is támaszkodik. A szakértői vélemény az SNI-ellátás alapidokumentuma.

Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

Az együtt- és különnevelés folyamatában a beszéd fogyatékos SNI tanuló a tanórák mellett a szakértői bizottság javaslatának megfelelő mértékben részt vesz egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs foglalkozásokon. A foglalkozások megszervezésekor figyelembe kell venni a szakértői bizottság fejlesztési területekre, az ellátó gyógypedagógus szakirányára és tanuló képességstruktúrájára, viselkedési jellemzőire vonatkozó leírását.

A foglalkozások tartalmát a szakértői véleményben megjelölt területeken végzett vizsgálatok és az iskolai gyógypedagógus által végzett kiegészítő vizsgálatok, esetleg a pedagógus által végzett pedagógiai vizsgálatok alapján felállított egyéni fejlesztési terv határozza meg. A habilitációs-rehabilitációs ellátást végző logopédia szakos vagy szakirányos gyógypedagógus feladata, hogy összehangolja a gyermek képességeihez mérten a fejlesztési szükségleteket a tantárgyi célokkal, és erről rendszeresen konzultáljon a tanuló osztálytanítójával, szaktanáraival.

Az egyéni fejlesztési terv tartalmazza a tanuló erősségeit, nehézségeit, a vizsgálati evidenciákra támaszkodva megállapított közép- és rövid távú célokat, a hozzájuk vezető út lépéseit, a fejlesztőeszközöket és a fejlesztés helyszínét. A fő fejlesztési területek a beszéd fogyatékos SNI tanulók számára a beszéd-/nyelvi képességek fejlesztése, a nyelvi készségekhez szorosan kötődő kognitív funkciók fejlesztése, valamint a tanulási teljesítmények fejlesztése, a redukáció.

2.10 Az iskolai beszámoltatás, valamint az ismeretek számonkérésének követelményei és formái

Az oktatási, nevelési módszerek fontos területe az ellenőrzés, értékelés. Alapelveinek meghatározásánál figyelembe kell vennünk a tanulók életkori sajátosságait, az értékelés hatását a fejlődő személyiségre, a tanuláshoz való pozitív belső motiváció kialakulására. Iskolánk értékelési rendszere, a követelmények évfolyamonként emelkedő és szigorodó volta a gyermekek teljesítőképességéhez, értelmi, érzelmi, akarat tulajdonságaihoz igazodik.

Az iskolába lépő gyermekek életkorilag rendkívül különböző fejlettséget mutatnak. Nem látható még a későbbi teljesítmény. Az óvoda megszokott rendje után az új környezethez különbözőképpen alkalmazkodnak. Minden egyes ember külön titok, melyet Isten ránk bízott, hogy kellő alázattal fáradozzunk növekedésükért.

A kisiskolás kor sok olyan változást hoz a kisgyermek életébe, amivel alkalmassá válik a tanulásra. Mindez azonban egyénenként eltérő intenzitású folyamat. Ha figyelembe vesszük a gyermekek eltérő fejlődését, ami nincs összefüggésben a későbbi képességeikkel, megfelelő odafigyeléssel és ütemben tanítjuk, neveljük, természetes kíváncsiságát és kompetencia igényét ébren tartjuk, szívesen tanul és látványosan fejlődik.

A későbbi tanuláshoz szükséges alapképességek kialakításának időszakában (1-4 évfolyam) elsősorban a fejlődési folyamatot segítő formatív értékelés kap hangsúlyt. A saját teljesítmény fölötti siker öröme, mint a legtermészetesebb motiváció biztosítja a naponkénti belső késztetést az új ismeretek megszerzésére, képességek gyakorlására. A kisiskolás fejlesztésében nem a pillanatnyi teljesítmény a fontos, hanem a személyiségfejlődés helyes irányának, a képességek készségek fejlődésének biztosítása.

Második osztálytól fokozatosan teret kap az értékelésben az ismeretsajátítás szintjének visszajelzése. Második osztály második félévétől valamennyi tárgyból osztályzatot kap.

A belépő új tantárgyak vagy tantárgyi területek tanításánál elsődleges szempont az alaptudás, illetve alapképességek kialakítása. Az értékelés segítő jellege irányítja a későbbi alkalmazható tudás beépülését a tanulók gondolkodásába.

A 11-12 éves gyerekek többsége a fogalmi gondolkodás kezdeti szintjén áll. Ez a számonkérésnél, értékelésnél fontos szempont. A tantárgyak különböző tanulási stratégiát követelnek, ezt az 5-6. évfolyam szaktanárai fokozatosan alakítják ki.

Az egyes témakörök, a tananyag alapvető részei többszöri ismétlést kívánnak a tanév során. Pedagógusaink törekvése valamennyi tanulónál a továbbhaladáshoz szükséges alapismeretek

ellenőrzése és a tanuló képességeinek megfelelő rögzítése. Az ellenőrzés kiterjedhet a régebben tanult tananyaghoz kapcsolódó követelményekre is.

A 2-8. évfolyamon a magyar nyelv és irodalom, idegen nyelv, matematika, környezetismeret, természetismeret, történelem, fizika, kémia biológia, és földrajz tantárgyak ellenőrzésének közös követelményei:

- A nevelők a tanulók munkáját egy-egy témakörön belül szóban és írásban is ellenőrzik.
- Az egyes témakörök végén a tanulók az egész téma tananyagát és fő követelményeit átfogó témazáró dolgozatot írnak.
- A tanulók szóbeli kifejezőkészségének fejlesztése érdekében a nevelők többször ellenőrzik a követelmények elsajátítását szóbeli felelet formájában. Ennek érdekében az egyes témák feldolgozása során minden tanuló legalább egyszer felel szóban.
- Az ének-zene, a rajz, az informatika, a technika tantárgyból félévente, valamilyen gyakorlati tevékenységgel összekapcsolva, a többi tantárgy esetében egy-egy témakörön belül.

A testnevelés követelményeinek elsajátítását csak gyakorlati tevékenység révén ellenőrizzük.

A nevelők a tanulók tanulmányi teljesítményének és előmenetelének értékelését, minősítését elsősorban a tantervben előírt követelményekhez viszonyítják; emellett figyelembe veszik a tanuló tudásának, képességének változását, eredményei hogyan változtak - fejlődtek-e vagy hanyatlottak - az előző értékelés óta.

2.10.1 Az értékelés módjai és formái

Az egyes évfolyamokon a különböző tantárgyak esetében a következők szerint történik:

Az 1. évfolyamon minden tantárgy esetében szöveges értékelést alkalmazunk. Ez a szülő számára elsősorban a gyermeke képességeiben elért változások folyamatát tükrözi.

„A keresztyén nevelő tanítványait következetesen és igazságosan osztályozza. Az osztályzás sohasem lehet a megtorlás vagy fegyelmezés eszköze a nevelő kezében, mégis komoly nevelési tényezővé válhat.

A keresztyén nevelő mindenkinek megadja a javítás lehetőségét, mert az igazságosságra törekvő minősítés a teljesítményen túl figyelembe veszi a növendék erőfeszítéseit és végzett munkáját.” (ETIKAI KÓDEX – a Magyarországi Református Egyház közoktatási intézményeiben dolgozó pedagógusok számára)

A 2-8. évfolyamon a tanulók munkáját minden tantárgyból év közben érdemjegyekkel, 2. évfolyamon év végén, 3-8. évfolyamon a félév és a tanév végén osztályzattal minősítjük.

- Az egyes tantárgyak érdemjegyei és osztályzatai a következők: jeles (5), jó (4), közepes (3), elégséges (2), elégtelen (1).
- A tanulók munkájának, előmenetelének folyamatos értékelése érdekében minden tantárgyból egy-egy témakörön belül minden tanulónak legalább egy érdemjegyet kell szereznie. Ha a témakör tanítása hosszabb időt vesz igénybe, minden tanuló munkáját havonta legalább egy érdemjeggyel kell értékelni.
- A tanuló által szerzett érdemjegyeiről a szülőt a tanulmányi rendszeren keresztül tájékozódhat.
- A témakörben elégtelen, vagy a tanuló eddigi teljesítményéhez képest gyengébb osztályzattal jelzett tudáshiányt pótoltatni kell.
- A tantárgyak osztályozásánál a következő alapelvet érvényesülnek:
- A heti egy órás tantárgyaknál minimum 3 jegyre van szükség félévente, de a jegyeknek tükrözni kell a tanulók munkáját.
- A kerekítés szabályai: ,55 századtól, adható meg a jobb jegy.
- Tehát annyi jegyet adjunk, hogy egyszerű átlagolással, nyugodt lelkiismerettel adjuk meg az év végi osztályzatot. Átlagolásnál már nincs mérlegelési lehetőségünk.
- Javuló tendencia esetén vitás esetekben a nevelő testület dönt.

A testnevelés tantárgy értékelése

1. osztály negyedévente

1-2. osztály félévkor

1. osztály év végén

Negyedévi értékelés

Testnevelés tantárgyhoz való hozzáállása:

- aktívan vesz részt
- részt vesz
- passzív

Gyakorlatok végrehajtása

1. Atlétika:

- pontos, szabályos
- apróbb pontatlansággal hajtja végre
- pontatlanul hajtja végre

2. Támasz – függés - egyensúly gyakorlatok

- optimális megoldásokra törekszik
- általános elsajátításokat végez
- csak a minimális megoldásokra törekszik

3. Talajgyakorlat:

- pontos, szabályos
- kisebb pontatlanságok vannak gyakorlatában
- pontatlan
- nem képes az adott gyakorlat elvégzésére.

4. Szergyakorlat:

- pontos, szabályos munkát végez
- apróbb pontatlanságot vét
- pontatlan

Játék

1. A játék közbeni tevékenysége:

- aktív, alkalmazkodik társaihoz
- aktív, de nem alkalmazkodik társaihoz
- passzív

2. Játék közbeni szervezőkészsége:

- jó
- átlagos
- nem irányító típus
- alkalmazkodó, passzív

A tanuló teljesítménye:

Kiváló: Értékelés első megállapítása szerint

Jó: Értékelés második (esetleg harmadik) megállapítása szerint

Megfelelő: Értékelés harmadik (esetleg negyedik) megállapítása szerint

Gyenge: A követelményeket nem teljesíti.

1-2. osztály félévkor és 1. osztály év végén a tanuló teljesítménye:

- Mozgás, játék és sportműveltség terén kiemelkedő. Ügyessége cselekvés gyorsasága, állóképessége nagyon jó. Mozgás, versengési, játék igénye magas. Aktív, kezdeményező, fegyelmezett. Teljesítménye: kiváló.
- Mozgás, játék és sportműveltség terén jó. Ügyessége cselekvés gyorsasága, állóképessége jó. Mozgás, versengési, játék igénye jó. Aktív, fegyelmezett. Teljesítménye: jó.
- Mozgás, játék és sportműveltség terén megfelelő. Ügyessége cselekvés gyorsasága, állóképessége megfelelő. Mozgás, versengési, játék igénye megfelelő. Nem elég aktív, kezdeményező, fegyelmezett. Teljesítménye: megfelelő.

Az írásbeli beszámoltatás korlátai

Az írásbeli beszámoltatás abban az esetben nem értékelhető, ha a tanuló az adott tananyag tanórai feldolgozási idejének legalább 50%-ában hiányzott, vagy szakértők által kiállított, részképességszavart igazoló felmentése van.

A hiányzás esetén a tananyagot pótoltatni kell, célzott egyéni fejlesztést biztosítva. Ezután lehet az írásbeli beszámoltatást alkalmazva értékelni a tanuló tudását.

Az írásbeli beszámoltatást korlátozó részképességszavar esetén a tanulót szóban kell feleltetni, vagy a szakértők javaslata alapján az írásbeli munkát egyénileg értékelni.

2.10.2 Tantárgyi, modul értékelés

1. A pedagógus a tanulók teljesítményét 1. évfolyamon és 2. évfolyam félévkor szövegesen, 2. évfolyam év végétől 8. évfolyamig osztályzattal minősíti. 2-8. évfolyamig a nevelő a tanulók teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben minden tantárgyból rendszeresen (lehetőség szerint havonta) érdemjegyekkel értékeli, félévkor

és a tanév végén osztályzattal minősíti. A félévi és év végi osztályzat az érdemjegyek és a tanuló év közbeni tanulmányi munkája alapján kerül meghatározásra.

2. Az egyes tantárgyak érdemjegyei és osztályzatai a következők: jeles (5), jó (4), közepes (3), elégséges (2), elégtelen (1).
3. A tanuló által szerzett érdemjegyekről a szülő a tanulmányi rendszeren keresztül tájékozódhat.
4. A 1-8. évfolyamon a félévi értesítőben és az év végi bizonyítványban a következő tantárgyak elért eredményei kerülnek minősítésre:

A tanítási órák tantárgyai közül:

- 1-2. évfolyamon: hit- és erkölcstan, magyar nyelv, magyar irodalom, matematika, ének-zene, vizuális kultúra, technika és tervezés, testnevelés, digitális kultúra.
3. évfolyamon: hit- és erkölcstan, egyházi ének, magyar nyelv, magyar irodalom, matematika, digitális kultúra, élő idegen nyelv, környezetismeret, ének-zene, vizuális kultúra, technika és tervezés, testnevelés.
4. évfolyamon: hit- és erkölcstan, egyházi ének, magyar nyelv, magyar irodalom, élő idegen nyelv, matematika, digitális kultúra, környezetismeret, ének-zene, vizuális kultúra, technika és tervezés, testnevelés.
5. évfolyamon: hit- és erkölcstan, magyar nyelv, magyar irodalom, történelem, élő idegen nyelv, matematika, digitális kultúra, természettudomány, ének-zene, vizuális kultúra, technika és tervezés, testnevelés, dráma és színház.
6. évfolyamon: hit- és erkölcstan, magyar nyelv, magyar irodalom, történelem, élő idegen nyelv, matematika, digitális kultúra, természettudomány, ének-zene, vizuális kultúra, technika és tervezés, testnevelés, hon és népismeret.
7. évfolyamon: hit- és erkölcstan, magyar nyelv, magyar irodalom, történelem, élő idegen nyelv, matematika, digitális kultúra, fizika, biológia, kémia, földrajz, ének-zene, vizuális kultúra, technika és tervezés, testnevelés.
8. évfolyamon: hit- és erkölcstan, magyar nyelv, magyar irodalom, történelem, élő idegen nyelv, matematika, digitális kultúra, fizika, biológia, kémia, földrajz, ének-zene, vizuális kultúra, technika és tervezés, testnevelés.

2.10.3 Írásbeli feladatok értékelése

Teljesítmény	Érdemjegy
0 – 33 %	elégtelen
34 – 50 %	elégséges
51 – 75 %	közepes
76 – 90 %	jó
91 – 100 %	jeles

Szóbeli értékelés:

Az oktatási, nevelési módszerek fontos területe az ellenőrzés, értékelés. Alapelveinek meghatározásánál figyelembe kell vennünk a tanulók életkori sajátosságait, az értékelés hatását a fejlődő személyiségre, a tanuláshoz való pozitív belső motiváció kialakulására. Iskolánk értékelési rendszere, a követelmények évfolyamonként emelkedő és szigorodó volta a gyermekek teljesítőképességéhez, értelmi, érzelmi, akaratilag tulajdonságaihoz igazodik.

Az iskolába lépő gyermekek életkorukat tekintve rendkívül különböző fejlettséget mutatnak. Nem látható még a későbbi teljesítmény. Az óvoda megszokott rendje után az új környezethez különbözőképpen alkalmazkodnak. Minden egyes ember külön titok, melyet Isten ránk bízott, hogy kellő alázattal fáradozzunk növekedésükért.

A kisiskolás kor sok olyan változást hoz a kisgyermek életébe, amivel alkalmassá válik a tanulásra. Mindez azonban egyénenként eltérő intenzitású folyamat. Ha figyelembe vesszük a gyermekek eltérő fejlődését, ami nincs összefüggésben a későbbi képességeikkel, megfelelő odafigyeléssel és ütemben tanítjuk, neveljük, természetes kíváncsiságát és kompetencia igényét ébren tartjuk, szívesen tanul és látványosan fejlődik.

A későbbi tanuláshoz szükséges alapképességek kialakításának időszakában (1-4 évfolyam) elsősorban a fejlődési folyamatot segítő formatív értékelés kap hangsúlyt. A saját teljesítmény fölötti siker öröme, mint a legtermészetesebb motiváció biztosítja a naponkénti belső késztetést az új ismeretek megszerzésére, képességek gyakorlására. A kisiskolás fejlesztésében nem a pillanatnyi teljesítmény a fontos, hanem a személyiségfejlődés helyes irányának, a képességek készségek fejlődésének biztosítása.

Második osztálytól fokozatosan teret kap az értékelésben az ismeretsajátítás szintjének visszajelzése. Második osztály második félévétől valamennyi tárgyból osztályzatot kap.

A belépő új tantárgyak vagy tantárgyi területek tanításánál elsődleges szempont az alaptudás, illetve alapképességek kialakítása. Az értékelés segítő jellege irányítja a későbbi alkalmazható tudás beépülését a tanulók gondolkodásába.

A 11-12 éves gyerekek többsége a fogalmi gondolkodás kezdeti szintjén áll. Ez a számonkérésnél, értékelésnél fontos szempont. A tantárgyak különböző tanulási stratégiát követelnek, ezt az 5-6. évfolyam szaktanárai fokozatosan alakítják ki.

Az egyes témakörök, a tananyag alapvető részei többszöri ismétlést kívánnak a tanév során. Pedagógusaink törekvése valamennyi tanulónál a továbbhaladáshoz szükséges alapismeretek ellenőrzése és a tanuló képességeinek megfelelő rögzítése. Az ellenőrzés kiterjedhet a régebben tanult tananyaghoz kapcsolódó követelményekre is.

A 2-8. évfolyamon a magyar nyelv és irodalom, az élő idegen nyelv, matematika, környezetismeret, természettudomány, történelem, fizika, kémia biológia, és földrajz tantárgyak ellenőrzésének közös követelményei:

- A nevelők a tanulók munkáját egy-egy témakörön belül szóban és írásban is ellenőrzik.
- Az egyes témakörök végén a tanulók az egész téma tananyagát és fő követelményeit átfogó témazáró dolgozatot írnak.
- A tanulók szóbeli kifejezőkészségének fejlesztése érdekében a nevelők többször ellenőrzik a követelmények elsajátítását szóbeli felelet formájában. Ennek érdekében az egyes témák feldolgozása során minden tanuló legalább egyszer felel szóban.

Az ének-zene, a rajz, az informatika, a technika tantárgyból félévente, valamilyen gyakorlati tevékenységgel összekapcsolva, a többi tantárgy esetében egy-egy témakörön belül.

A testnevelés követelményeinek elsajátítását csak gyakorlati tevékenység révén ellenőrizzük.

A nevelők a tanulók tanulmányi teljesítményének és előmenetelének értékelését, minősítését elsősorban a tantervben előírt követelményekhez viszonyítják; emellett figyelembe veszik a tanuló tudásának, képességének változását, eredményei hogyan változtak - fejlődtek-e vagy hanyatlottak - az előző értékelés óta.

2.11 Az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározása

Iskolánkban a házi feladatok meghatározásakor a következő szabályok érvényesülnek:

- A házi feladatok legfontosabb funkciója a tanórán feldolgozott tananyaghoz kapcsolódó gyakorlás (képesség- és képességfejlesztés), valamint a tananyaghoz kapcsolódó ismeretek megszilárdítása.
- a tanulók a hét közben kapott házi vagy gyakorló feladatot a napköziben vagy a tanulószobán oldják meg.
- A házi feladatok meghatározásakor arra kell figyelemmel lenni, hogy azok egy átlagos képességű tanuló számára az életkori sajátosságainak, terhelhetőségének függvényében átlagosan 15-40 perc alatt teljesíthető legyen. Ennél több felkészülést igénylő házi feladat egyik napról a másikra nem adható fel.
- A tanulók az első – negyedik évfolyamon hétvégére csak annyi szóbeli és írásbeli feladatot kaphatnak, amelyek elsajátíthatók, illetve elvégezhetők a péntek délutáni napközis foglalkozás tanulási ideje (illetve annak megfelelő otthoni tanulási idő) alatt.
- A tanulók az első – negyedik évfolyamon a tanítási szünetekre csak az egyik óráról a másikra esedékes szóbeli és írásbeli házi feladatnak megfelelő mennyiségű feladatot kaphatnak.
- Az ötödik – nyolcadik évfolyamon a tanulók hétvégére és tanítási szünetekre az egyik óráról a másikra esedékes szóbeli és írásbeli házi feladatnak megfelelő mennyiségű feladatot kaphatnak.
- A tanulókkal a tanítási szünet utáni első napon – a heti egyórás tantárgyak kivételével – témazáró (ellenőrző, felmérő) dolgozatot nem lehet íratni.
- az otthoni felkészüléshez szükséges eszközök amennyiben otthon nem biztosítottak, igény szerint az iskolában rendelkezésre állnak,
- a tanulók felkészülésükhöz az iskola IKT eszközparkot használhatják – pedagógus felügyelete mellett
- a tanulók – az előzetes felkészülésükhöz, kutatómunkájukhoz – igénybe vehetik az iskolai könyvtárat (könyvtáros felügyelettel)
- tanulók eredményes felkészülésének érdekében egy tanulási napon belül egy-egy osztállyal legfeljebb kettő témazáró, illetve félévi vagy év végi felmérő dolgozatot lehet íratni.

SNI és BTMN tanulók esetében

- differenciált megsegítés az önálló vagy tanulószobai foglalkozáson,
- ha szükséges, segítségnyújtás a feladat elolvasásához, megértéséhez,
- több idő biztosítása a feladat megoldásához,
- eszközök biztosítása (igény alapján) a feladatok megoldásához

Az otthoni írásbeli házi feladat kiadásának korlátai

- A tanulókat (versenyre készülők, a tantárgy iránt aktívan érdeklődők) egyéni választásuk, kérésük alapján szorgalmi feladattal segíthetjük, számukra szorgalmi feladatot javasolhatunk.
- Az otthoni tanulási idő (írásbeli és szóbeli feladatok elvégzésének együttes ideje) maximum 20-30 percet vehet igénybe egy tantárgyból.
- A napi felkészülés otthoni ideje nem lehet több 2 óránál.
- A projektek, témahetekhez kapcsolódó felkészülés, gyűjtőmunka, csak szorgalmi, nem kötelező jelleggel bír,
- Az otthoni szorgalmi feladat a szaktanár döntése alapján érdemjeggyel minősíthető,

2.12 A tanuló magasabb évfolyamba lépésének feltételei

Magasabb évfolyamba léphet az a tanuló, aki teljesíti az adott tanév tantárgyi követelményeit. Minderről az év végi értékelés ad tájékoztatást.

A második - nyolcadik évfolyamon minden tantárgyból legalább „elégéses” osztályzatot kell elérnie a tanulónak.

Az év végi osztályzat megállapításánál a nevelők a tanév során végzett tanulmányi munkát és a megszerzett eredményeket veszik alapul.

A második - nyolcadik évfolyamon a magasabb évfolyamba történő lépéshez a tanév végi osztályzat megállapításához a tanulónak osztályozó vizsgát kell tenni a következő esetekben:

- Az iskola igazgatója felmentette a tanórai foglalkozásokon való részvétel alól
- Az iskola igazgatója engedélyezte, hogy egy vagy több tantárgyból a tanulmányi követelményeket az előírtnál rövidebb idő alatt teljesítse
- Az SNI tanulók esetében engedélyezheti a követelmények két év alatti teljesítését.

- Egy tanév során 250 óránál többet mulasztott (20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet illetve 64. § (2)
- Egyéni tanrend szerint haladt.
- Évfolyamismétlésre kell kötelezni a **2. 3. 4.** évfolyam végén azokat a tanulókat, akik az adott évfolyamon előírt tanulmányi követelményeket **nem teljesítették.**
- A tanuló részére engedélyezhető az intézmény évfolyamának megismétlése abban az esetben is, ha egyébként felsőbb évfolyamra léphetne, de a szülő kéréssel fordul az intézmény igazgatójához, - hogy gyermeke megismételhesse az évfolyamot - és azt az igazgató engedélyezi. /Nkt. **57. § (1)** /
- A sajátos nevelési igényű tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az igazgató mentesíti
 - a) az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő,
 - b) egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól.
 / Nkt. 56. § (1) /
- Ha első évfolyamon valaki „felzárkóztatásra szorul” minősítést kap év végén, a pedagógusoknak a szülővel együtt fel kell tárnia ennek okait, és együtt kell megállapodni a teendőkben, melyek a gyermek fejlődését kívánt irányba terelik.

Az 1-8. évfolyamokon, a sajátos nevelési igényű gyermekeknél, továbbá, ha a tanuló eredményes felkészülése szükségessé teszi és a lemaradás hatékony nevelőmunkával nem orvosolható, lehetőséget biztosítunk az egyéni foglalkoztatásra a szakértői véleményben megfogalmazott órakeretnek megfelelően, (fejlesztő foglalkozások, mozgásfejlesztés, logopédia) vagy tantárgyi korrepetálásokkal.

- A fenti évfolyamokon a tanulók számára szakértői bizottság szakvéleménye alapján egyéni továbbhaladást engedélyezhet az igazgató.
- A köznevelési törvény rendelkezései /Nkt. 54.§ (1-2-3) / a szöveges értékelés kötelező alkalmazását írják elő az 1. évfolyamon és a 2 évfolyamon félévkor, majd 2. évfolyam végétől a numerikus értékelést. A szöveges értékelés esélyt nyújthat azon gyermekeknek, akik lassabb tempóban ugyan, de teljesíteni tudják a tantervi követelményeket.

- Szülői kérésre engedélyezhető az első évfolyam megismétlése, ha egyébként felsőbb évfolyamra léphetne a tanuló. A tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette.
- Ha a tanuló a tanév végén – **legfeljebb három tantárgyból** - elégtelen osztályzatot kapott, javítóvizsgát tehet. (2-8. évf., az adott tanév augusztusában).
- Abban az esetben, ha az év végi osztályzat a tanuló hátrányára, lényegesen eltér a tanítási év közben adott érdemjegyek átlagától, a nevelőtestület felkéri a pedagógust, hogy adjon tájékoztatást ennek okáról, indokolt esetben változtassa meg döntését. Ha a pedagógus nem változtatja meg döntését és ezzel a nevelőtestület nem ért egyet, az osztályzatot az évközi érdemjegyek alapján a tanuló javára módosíthatják /Nkt. 54. § (6) / az osztályozó értekezleten.
- Más iskolából érkező tanulóknak azokból a tantárgyakból, melyet nem tanultak előző iskolájukban, felkészülési időt biztosítunk szükség szerint, de legfeljebb egy tanévet. A szülő a nevelő irányításával gondoskodik a felzárkóztatásról.
- Az igazgató a tanulót szakértői vélemény alapján felmentheti (részben vagy egészben) a kötelező tanórai foglalkozásokon való részvétel alól, ha a tanuló egyéni adottságai, fogyatékosága vagy sajátos nevelési helyzete ezt indokoltá teszi. A felmentett tanuló az igazgató által meghatározott időben, a szakértői véleményben meghatározott és Pedagógiai Programban rögzített módon ad számot tudásáról.
- A tanuló több iskolai évfolyamra megállapított tanulmányi követelményt egy tanévben, illetve az előírtnál rövidebb idő alatt is teljesítheti az iskola igazgatójának engedélyével. Erről osztályozó vizsgán adhat számot.
- Ha a tanuló igazolatlan mulasztása egy évben meghaladja a 20 órát, a tantestület megtagadhatja az osztályozó vizsga letétét, ha az intézmény eleget tett értesítési kötelezettségének.

Egyéni tanulói munkarend

A 2019. szeptember 1. napjától hatályba lépő törvényi rendelkezések alapján, az eddig magántanulói jogviszonyként ismert jogintézményt felváltotta az egyéni munkarend intézménye.

Az Nkt. módosult 45. § (5) bekezdése 2019. szeptember 1-jétől a következőként érvényes:

Nkt. 45. § (5): A tankötelezettség iskolába járással teljesíthető. Ha a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös, a tankötelezettség teljesítése céljából határozott időre egyéni munkarend kérelmezhető. A szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló a kérelmet a tanévet megelőző június 15-éig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez. Ezen időpontot követően csak abban az esetben nyújtható be kérelem, ha a tankötelezettség iskolába járással történő teljesítését megakadályozó körülmény merül fel. Jogszámban meghatározott esetben az egyéni munkarendet biztosítani kell.

Ha a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös, a tankötelezettség teljesítése céljából határozott időre egyéni munkarend kérelmezhető.

Az egyéni munkarenddel rendelkezőt - az iskolában vagy azon kívül folyó gyakorlati képzés kivételével - az iskola valamennyi kötelező tanórai foglalkozása alól fel kell menteni. Azonban valamennyi tantárgyból osztályozó vizsgát köteles tenni, az egyéni munkarend ugyanis nem mentesíti a tanulót egyetlen tantárgy tanulmányi követelményeinek teljesítése alól sem.

Ezen időszak alatt

- a tanuló mentesül a kötelező tanórai és egyéb foglalkozásokon való részvétel alól. Felkészítéséről a szülő gondoskodik. a tanuló egyénileg készül fel; (Vr.75. § (1))
- a sajátos nevelési igényére (SNI) tekintettel egyéni munkarendű tanuló, vagy a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTM), erre tekintettel egyéni munkarendű tanuló iskolai neveléséről és oktatásáról, felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról, az ehhez szükséges pedagógusokról a szakértői véleményben foglaltak szerint az iskola köteles gondoskodni; (Vr.75. § (2))
- a tartós betegségre tekintettel egyéni munkarendben tanuló felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról az iskola köteles gondoskodni;
- a tanuló az iskola igazgatójának előzetes engedélyével részt vehet a tanórai vagy egyéb foglalkozásokon;
- a tanuló kérelemre, az iskola igazgatójának engedélyével felvehető a napközibe és a tanulószobai foglalkozásokra;

- az iskolában az egyéni munkarendben tanuló magatartását és szorgalmát nem kell értékelni, de félévi és tanév végi osztályzatainak megállapításához az iskolában osztályozó vizsgát kell tennie valamennyi tantárgyból az iskola pedagógiai programjában foglaltak szerint;
- a külföldi tartózkodásra tekintettel egyéni munkarendben tanuló esetében a félévi minősítés az igazgató döntése alapján mellőzhető, ez esetben a tanuló csak az év végén ad számot tudásáról. (Nkt 54. § (1))

Ha az egyéni munkarend tartama alatt a tanuló neki felróható okból két alkalommal nem jelenik meg az osztályozó vizsgán, vagy két alkalommal nem teljesíti a tanulmányi követelményeket, a következő félévtől csak iskolába járással teljesítheti a tankötelezettségét. (Nkt. 45. §)

Az egyéni munkarend engedélyezésével kapcsolatos kérelmek elbírálása 2019. szeptember 1. napjától az Oktatási Hivatal joga és kötelessége.

Az egyéni munkarend engedélyezése iránti kérelmet az Oktatási Hivatal közigazgatási hatósági eljárás keretében bírálja el.

Az egyéni munkarend határozott időre történő engedélyezése iránti kérelmet a szülő (nagykorú tanuló) az adott tanév első napját megelőző június hónap 15. napjáig nyújthatja be a felmentést engedélyező Oktatási Hivatalhoz.

A köznevelési törvény 45. § (6) bekezdésének új rendelkezései szerint az egyéni munkarendet engedélyező Oktatási Hivatal dönthet arról, hogy engedélyezi-e a tanuló számára az egyéni munkarendet vagy sem. Az engedélyezési eljárás során a felmentést engedélyező szerv megkeresheti a gyámhatóságot, a gyermekjóléti szolgálatot, az iskolaigazgatót, gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő tanuló esetén pedig a gyermekvédelmi gyámot.

Osztályozó vizsga, javítóvizsga, különbözeti vizsga szabályai

A kötelező tanórai foglalkozásokon való részvétel alól felmentett tanuló az igazgató által meghatározott időben a nevelőtestület által meghatározott módon ad számot tudásáról.

A mindennapos iskolába járás alól felmentett tanuló (egyéni tanulói munkarend) osztályozó vizsgát köteles tenni évente két alkalommal (első félév vége és a tanév vége). A tanuló felkészülése az Egyéni tanulói munkarend címszónál került kifejtésre.

A tanuló minősítéséről, magasabb évfolyamba lépéséről a nevelőtestület dönt (SZMSZ-ben foglaltak szerint).

Ha a tanuló a tanév végén elégtelen osztályzatot kapott, javítóvizsgát tehet.

- *Az osztályozó vizsga* ideje az első félév vége, tanév vége. Az írásbeli, szóbeli vizsga anyaga kiterjed a tantervben szereplő valamennyi tantárgyra, ének-zene, rajz, test-nevelés, technika, informatika, valamint idegen nyelv kivételével.
- Összevont osztályozó vizsga bármely osztályokból engedélyezhető, egyszerre azonban csak két osztály anyagát ölelheti fel. Az osztályozó vizsgáról jegyzőkönyvet kell felvenni.
- *A javítóvizsga* ideje augusztus hó vége, időpontját az igazgató tűzi ki. Írásbeli, szóbeli részből áll. Írásbeli vizsgát azokból a tárgyakból kell tenni, amelyekből a tanterv dolgozatok írását követeli meg.
- A javítóvizsgán a feladatokat előre ki kell adni, hogy megfelelő idő álljon a tanulók rendelkezésére. A feleletek maximális időtartama 10 perc. Az a tanuló, aki feladatát nem tudja megoldani, még egy feladatot kaphat további felkészülési idővel. A javítóvizsgáról jegyzőkönyvet kell felvenni.
- Ha a tanuló már folyamatban lévő emelt szintű képzésbe kíván bekapcsolódni, az adott tantárgyból különbözeti vizsgát kell tennie.
- A fenti vizsgák vizsgabizottság előtt folynak. A bizottságot az intézmény igazgatója bízza meg.
- Ha a tanuló a kijelölt időpontban a vizsgán igazoltan nem tud megjelenni, a vizsgát a tárgyév szeptember első hetében pótolhatja. **A tanulót és szüleit a fenti vizsgák előtt 15 nappal a vizsgáról értesíteni kell.**
- Az osztályozó -, javító-, és különbözeti vizsgákon jegyzőkönyv készül, amelyek az irattárba kerülnek.

2.13 A település nemzetiségi kultúrájának megismerését szolgáló tananyag

Intézményünkben jelenleg ilyen jellegű nevelő-oktató munka nem folyik.

2.14 A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei

Iskolánkban csoportbontásban tanítjuk az idegen nyelvet, a digitális kultúrát és a testnevelést. Célunk ezzel, hogy az ismereteket elmélyítsük, több idő jusson a kommunikációs készségek fejlesztésére és tanulók tudásának megalapozására.

A választható tantárgyak esetében diákjainknak lehetőséget adunk, hogy megjelöljék, melyik pedagógusnál szeretnék tanulmányaikat folytatni. Amennyiben a tantárgyfelosztás ezt lehetővé teszi, biztosítjuk a többség által megjelölt pedagógust a kurzus vezetésére.

A választásukat a tanulók és a szülők aláírásukkal megerősítik és tudomásul veszik, hogy az értékelés, a mulasztás, továbbá a magasabb évfolyamra lépés tekintetében úgy kell tekinteni, mintha kötelező tanórai foglalkozás lenne.

2.15 A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek

A tanulók fizikai állapotának mérését - az 1–4. évfolyamon tanulók kivételével - a testnevelés tantárgyat tanító nevelők végzik el a testnevelés órákon, tanévenként egy alkalommal január 1. és május 28-a között.

Nemzeti Egészségközpontú Tanulói Fittségi Teszt

A NETFIT fittség mérési rendszer négy különböző fittségi profilt különböztet meg, amely profilokhoz különböző fittségi tesztek tartoznak.

Testösszetétel és tápláltsági profil:

Testtömeg mérése – testtömeg-index (BMI)

Testmagasság mérése

Testzsír százalék-mérése – testzsír százalék

Aerob fittségi (állóképességi) profil:

Állóképességi ingafutás teszt (20 méter vagy 15 méter) – aerob kapacitás

Vázizomzat fittségi profil:

Ütemezett hasizom teszt – has izomzat ereje és erő-állóképessége

Törzsemelés teszt – törzsfeszítő izmok ereje és nyújthatósága

Ütemezett fekvőtámasz teszt – felsőtest izomereje

Kézi szorítóerő mérése – kéz maximális szorító ereje

Helyből távolugrás teszt – alsó végtag robbanékony ereje

Hajlékonysági profil:

Hajlékonysági teszt – térdhajlítóizmok nyújthatósága, csípőízületi mozgásterjedlem

2.16 Az iskola egészségnevelési és környezeti nevelési elvei

2.16.1 Az iskola egészségnevelési elvei

Az iskolai egészségnevelés célja, hogy a tanulók korszerű ismeretekkel, és azok gyakorlásához szükséges készségekkel és jártasságokkal rendelkezzenek egészségük védelme érdekében. Ismerjék fel, milyen összefüggés van az életmód, a viselkedés és az egészségi állapot között. A Biblia azt tanítja, hogy az ember azáltal ember, hogy egységet képez benne test és lélek. Elválaszthatatlanok egymástól.

Az iskola egészségnevelési tevékenységének kiemelt feladatai

- A tanulók korszerű ismeretekkel, és azok gyakorlásához szükséges készségekkel és jártasságokkal rendelkezzenek egészségük megőrzése és védelme érdekében.
- Tanulóinknak bemutatjuk, és gyakoroltatjuk velük az egészséges életmódot szolgáló tevékenységi formákat.
- A tanulók életkoruknak megfelelő szinten, a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozások keretében foglalkoznak az egészség megőrzésének szempontjából legfontosabb ismeretekkel, mint például a
 - h) a családi és kortárskapcsolatok,
 - i) a környezet védelme,
 - j) az aktív életmód, a sport,
 - k) a személyes higiénia,
 - l) a táplálkozás,
 - m) az alkohol- és kábítószer fogyasztás, dohányzás,
 - n) a szexuális fejlődés.
- Az egészségnevelés az iskola minden pedagógusának természetes feladata.

Az iskolai egészségnevelést elsősorban a következő tevékenységformák szolgálják:

- A mindennapi testedzés lehetőségének biztosítása: testnevelés órák, az iskolai sportkör foglalkozásai, napközis szabadidő.
- A környezetismeret, magyar irodalom, biológia, hit-és erkölcstan, technika tantárgyak, valamint a reggeli Csendes percek alatt elsajátított ismeretek.

- Az egészségnevelést szolgáló tanórán kívüli foglalkozások, fogápolással foglalkozó bemutatók szervezése. Félévente, osztályonként egy-egy gyalog- vagy kerékpártúra (környezetvédelmi szakkör keretében), télen korcsolyázás szervezése (szabadidő szervező irányításával).
- Az iskolai egészségügyi szolgálat (iskolaorvos, védőnő) segítségének igénybe vétele, a tanulók egészségügyi és higiéniai szűrővizsgálatának megszervezéséhez, és felvilágosító előadások tartásához.

Az iskolai testi-lelki egészségnevelés területén kiemelt szereppel rendelkező munkatársak:

<i>munkakör</i>	<i>feladat</i>
Osztályfőnök	Családokkal való kapcsolattartás. Nevelési feladatok, példamutatás.
Vallástanár	Családokkal, gyülekezetekkel való kapcsolattartás. Diákok, munkatársak lelkipozítása.
Diákpresbitériumot segítő tanár	A szabadidő hasznos eltöltésére és az egészséges életmódra nevelés. Demokratikus képviselő tanítása.
Testnevelő	A megfelelő tartásjavító, erősítő gyakorlatok végeztetése. Sportolási alkalmak megszervezése.
Iskolai védőnő	Felvilágosító előadás.
Gyermek és ifjúságvédelmi felelős	Hátrányos helyzetű tanulók, veszélyeztetett gyermekek gondozása.

<i>Feladat megnevezése</i>	<i>Megállapítások</i>	<i>Ebből adódó feladatok</i>
Étkeztetés	A táplálkozási szokások gyermekkorban alakulnak ki. Rögzülnek a táplálkozási minták, kialakul a helyes étkezési mód és az étkezés biztonságos, higiénés és kulturált szintje.	Megfelelő környezet kialakítása. Változatos étrend igénylése. Helyes étkezési szokások gyakoroltatása.
Iskolaorvosi ellátás	Látás, hallás, testi fejlődés stb. rendszeres ellenőrzése mellett kiszűrhetők az egészséget komolyabb károsító tényezők. Fogászat, szájhigiénia.	Rendszeres, preventív egészségügyi vizsgálatok. Szükség esetén beutaló szakorvosi ellátásra.
Balesetmegelőzés, baleseti ellátás	Baleset szempontjából tipikus veszélyhelyzetek: -óraközi szünetek, -testnevelés órák, -osztálykirándulások, -iskolai sportversenyek, -ünnepségek.	Balesetvédelmi oktatás. A pedagógus és a tanulók életmentéssel, elsősegélynyújtással kapcsolatos jártasságának felfrissítése. Tanítási idő alatt folyamatos telefonriasztási lehetőség biztosítása.
Beteg gyerek ellátása	Elsősegélynyújtás - szükség esetén.	A szülő értesítése. Orvoshoz vinni a gyereket a szabadidő szervező közreműködésével.
Munkavédelem	Az iskola helyiségei építészeti, munkavédelmi előírásoknak megfelelően vannak kialakítva. Emellett lehetnek sajátos kockázati tényezők. Utazás, kirándulás megszervezése körültekintő óvatosságot igényel.	Tűzriadó, balesetvédelmi, munkavédelmi oktatás megtartása (munka és tűzvédelmi felelős). Elsősegélynyújtási ismeretek megtanítása. Évente kockázatelemzés készítése.
Személyi tisztaság	A tanuló környezetének tisztántartása, tisztasági szokások korai kialakítása mellett válik belső igényévé.	Tantermek tisztántartása, mellékhelyiségek, kézmosók higiénája Tisztasági szokások kialakítása.

2.16.2 Az iskola környezeti nevelési elvei

1. Az iskola környezeti nevelésének céljai

- Iskolánk tanulója az embert körülvevő világgal úgy ismerkedjen meg, mint Isten művével, ami Isten akaratából lett.
- Megláttatni a tanulóval az ember helyét - helyesen - a teremtettségben. Tudja, hogy az ember éppúgy teremtmény, mint a bennünket körülvevő élő illetve élettelen világ. Ismerkedjen az ember lehetőségeivel – cselekvéseinek határaival. Ne legyen számára ellentétben a hit és a tudomány. Legyen tapasztalata arról, hogy a Világ az ember számára – mint teremtmény számára – mindig is tartogatott és fog is tartogatni titkokat. Minden egyes felfedezés újabb titok elé állít.
- Tudatosítani a tanulóknak, hogy a természetvédelem Isteni parancs, amelyet már az első embernek kijelentett, és amely érvényes ma is a Földön élő minden emberi lényre. “ És fogta az Úristen az embert, elhelyezte az Éden kertjében, hogy azt művelje és őrizze.” (I. Mózes 2:15)
- Segíteni őket tájékozódni természeti és társadalmi környezetükben, inteni őket a veszélyhelyzetekkel kapcsolatos óvatosságra.

2. Az iskola környezeti nevelési tevékenységének kiemelt feladatai

- A környezettudatos magatartás, a környezetért felelős életvitel elősegítése. A természetet, az embert, az épített és a társadalmi környezetet tisztelő szokásrendszer megalapozása.
- A környezet megóvásához szükséges képességek és készségek gyakoroltatása.
- A tanulók életkorának megfelelő szinten – a tanórai és a tanórán kívüli foglalkozások keretében – tágabb és szűkebb környezetük megismerése, ezen belül elsősorban:
 - a) lakóhelyünk természeti értékeivel,
 - b) lakóhelyünk környezetvédelmi feladataival.
 - c) a környezetvédelem lehetőségeivel,
 - d) a környezetszennyezés formáival és hatásaival.

A környezeti nevelés az iskola minden pedagógusának, illetve minden munkatársának tanórai és tanórán kívüli feladata.

Az iskola pedagógusainak rendelkezniük kell a színvonalas környezeti neveléshez szükséges ismeretekkel, módszertani kompetenciákkal.

A technikai dolgozók rendszeres munkaköri feladata közé tartozik a környezeti nevelési programhoz kapcsolódó feladatok (szelektív hulladékgyűjtés).

3. Környezeti nevelés során alkalmazott módszerek és tanulásszervezési formák

- A tanítási órák klasszikus módszerei.
- Kooperatív tanulási technikák.
- Osztálykirándulások.
- Szakkör szintű előadások, gyakorlati foglalkozások.
- Tanulmányi versenyeken való részvétel.
- Táborok, Erdei Iskola, túrák.

4. A környezeti nevelés szinterei

Tanórai lehetőségek

A hit-és erkölcsstan, környezetismeret, természetismeret, földrajz, biológia, magyar irodalom, fizika, kémia tantárgyak által feldolgozott ismeretek, valamint a Csendes percek megbeszélései. Tanórákon történik azon ismeretek megalapozása, szemlélet formálása, amely során lehetőség van a helyes értékrend, teremtett világunkhoz fűződő viszony kialakítására. Ez minden pedagógus feladata.

Tanórán kívüli lehetőségek

Az öko- és környezetvédelmi szakkör: gyalog- vagy kerékpártúra a környékre a környezeti értékek felfedezésére.

Környezeti nevelés helye a tantárgyi rendszerben

Alsó tagozaton a környezeti nevelés, mint szemléletmód, értékrend átadása áthatja az 1-4. évfolyamos tantárgyak teljes körét. Az első és második osztályban inkább az érzelmi beállítódás alakítása, a természettel, a környezettel való ismerkedés és "környezetbarát" szokások formálása a fő cél, ebből fokozatosan alakul ki a tudatosság és elkötelezettség szintje. *A környezetismeret tantárgy* az elemi környezeti nevelésnek a fókuszpontja azáltal, hogy óráin

tervszerűen és intenzíven történik a tanulók környezeti attitűdjének és ismereteinek fejlesztése. Személyes tapasztalatokra, élménygyűjtésre épül. Integrálja a természeti és társadalmi jelenségeket. A tanulói tevékenységek állnak az órák megtervezésének középpontjában. A tantárgy koncentrációs lehetőségeket kínál: lehetővé teszi az anyanyelvi, matematikai, esztétikai és a környezeti nevelés összehangolását.

A magyar nyelv és irodalom órákon környezeti neveléshez kapcsolódó tevékenység lehet pl. a mindennapi életből, természeti környezetből vett témán alapuló szépirodalmi művek, versek, prózai alkotások, ismeretterjesztő szövegek tanulmányozása, elemzése.

Matematika órán a szöveges feladatokban valódi környezeti adatok felhasználása a tanítás során bővíti a tanulók ismereteit, más oldalról közelítve meg a témát.

Rajz és vizuális kultúra művészeti tárgyak alkalmasak a kérdéskör érzelmi megközelítésére, a természet és az ember alkotta környezet szépségeinek művészi bemutatására.

A *technika-életvitel* tantárgy lehetősége, hogy gyakorlati szempontból elemezzék a környezetbarát létformát, és követendő, helyes példákat keressenek és mutassanak be.

Az 5-8. évfolyamon a környezeti nevelés alapvető pillérei a természettudományos tantárgyak: *természetismeret, biológia, földrajz, fizika, kémia*. E tantárgyak tanulása során szerzi a tanuló a természetre vonatkozó ismeretek, összefüggések, kölcsönhatások sokaságát.

Védeni, szeretni csak azt lehet, amit ismerünk. Környezetünk élővilágának ismerete nemcsak tananyag, hanem a szemléletformálás nagyon fontos eszköze is.

A *társadalomtudományi* tantárgyak feladata, hogy a társadalomszerveződés, valamint az emberi viselkedés és kultúra irányából közelítse meg a kérdést. A környezeti válság megoldása nem képzelhető el a jelenlegi társadalmi viszonyok meghaladása nélkül. A korábbi döntések elemzése segíti a jelenben való eligazodást, növeli a jövő iránti felelősséget. Ezek a tárgyak útmutatást adnak a környezeti gondok felismeréséhez és megoldásához, a közügyekben való részvételhez. A reál tantárgyak feladatai közé tartozik, hogy bemutassák a fogyasztói modell helyett javasolt utakat.

A *technika-életvitel* tantárgy lehetősége, hogy gyakorlati szempontból elemezze a környezet károsodásának gazdasági következményeit, és követendő, helyes példákat keressen és mutasson be.

Az *anyanyelv, idegen nyelvek* és a *matematika* oktatása során a környezeti nevelés lehetősége lehet például: újságcikkek elemzése, fordítása, amelyek környezeti problémákkal, azok sikeres megoldásával foglalkozik, szituációs játékok játszása, a megszerzett ismeretek

környezetvédelmi szakterületen való alkalmazásának bemutatása, illetve ilyen témájú gyakorlati példák alkalmazása.

A művészeti tárgyak alkalmasak a kérdéskör érzelmi megközelítésére, a természet és az ember alkotta környezet szépségeinek művészi bemutatására. E tárgyak hatásosan fel tudják hívni a figyelmet az értékvesztésre, az uniformizálódásra, valamint kulturális örökségünk megőrzésének fontosságára.

A test- és egészségnevelési tárgyak a környezet és az egészség szoros kapcsolatának megértésével és az igények kialakításával tehetik a legtöbbet.

Hit- és erkölcsstan órákon ismerje meg az ember Istentől kapott feladatát: a Föld “művelése és őrzése”.

Tanórán kívüli lehetőségek

– Osztálykirándulások

A környezeti nevelés egyik hatékony módszere a tanulmányi kirándulások, és alsó tagozaton az egyes környezetismereti témákhoz kapcsolódó tanulmányi séta.

A valóságos környezet megismerésére, értékeinek befogadására, a problémák értelmezésére támaszkodik. A kirándulásokon az érzéki-megismerő tanulás, a cselekvő - felfedező magatartás dominál. Ösztönzi a közösségi és egyéni érdeklődés kialakulását. A szabadidő megszervezése, az önkiszolgálás, a tanulási helyzeteken kívüli csoportos tevékenységek és együttesen megélt élmények képezik fontos előnyeit. A valós és tapasztalt ismeretszerzés mellett jelentős személyiség és közösségfejlesztő hatásúak.

– Tantárgyközi keretek

A környezeti nevelés szempontjából kiemelt jelentősége van a szabadidős tevékenységeknek. A szabadabb keretek nagyobb teret engednek a többirányú pedagógiai módszerek alkalmazásának. Alsó tagozaton FETIVIZIG és a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet előadásai nyújtanak hasznos alkalmakat. Felső tagozaton kiállítások, rendezvények látogatása, környezetvédelmi vetélkedőkön való részvétel.

5. Az iskolai környezet kialakításában és az iskola működtetésében rejlő környezeti nevelési lehetőségek

Az intézmény minden dolgozója fontosnak tartja az egészséges, esztétikus környezetet.

Ehhez mindenki tevékenyen hozzájárul. Ez a példa tanulóink számára is nevelő hatású.

Az iskola udvara lehetőséget ad a természetes növényzet létének, és a gyerekekkel közösen óvjuk tisztaságát, s néhány feladat is kijelölhető.

a) Fűvesítés.

b) A fák, növények épségének óvása.

- Az iskola belső környezete
- Az osztályteremben, folyosókon és az aulában szobanövényeket helyezünk el, és gondozzuk.

Az iskolai könyvtárban megtalálhatók a környezeti témakörökkel foglalkozó könyvek, videofilmek. Ezt a pedagógusok és a tanulók is használhatják.

- Iskola – szülő - tanuló viszony a környezeti nevelés terén

Az iskolai környezeti nevelés csak otthoni hasonló szemlélet mellett lehet hatékony.

Fontos, hogy a szülőket rendszeresen tájékoztassuk környezeti nevelői munkánkról, valamint az ezzel kapcsolatos feladataikról.

- Az iskola külső kapcsolatai a környezeti nevelés terén

Évek óta tartó jó kapcsolatunk van a FETIVIZIG és a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet munkatársaival, akik segítik a környezeti nevelést. A közösen szervezett programok során a tanulók megismerik a tanösvényt, lakóhelyünk jellegzetes állatait, növényeit, a védett fajokat.

A református egyház Tivadarban lévő ifjúsági telepe lehetőséget nyújt a Szatmár-Beregi vidék természeti jellegének megismerésére.

2.17 A tanulók jutalmazásának, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei

2.17.1 A magatartás értékelésének elvei

1. évfolyamtól 8. évfolyamig a példás (5), jó (4), változó (3), rossz (2) érdemjegyeket alkalmazzuk.

- 1-8. évfolyamig a tanulók magatartását az osztályfőnökök minden hónap végén érdemjegyekkel értékelik az osztályban tanító nevelők véleménye alapján, azokkal egyeztetve.
- A tanulók magatartását az 1. évfolyamon félévkor és év végén, 2. évfolyamon félévkor az osztályfőnökök szövegesen minősítik.
- A magatartás félévi és év végi osztályzatot az osztályfőnök az érdemjegyek és a nevelőtestület véleménye alapján végzi el. Vitás esetben az osztályban tanító nevelők többségi véleménye dönt a minősítésről, illetve a szöveges bejegyzés tartalmáról.
- Az iskola az osztályzatról a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét félévkor tanulmányi rendszerben értesítő, év végén bizonyítvány és a tanulmányi rendszer útján értesíti.

A magatartás érdemjegy magába foglalja a házirend előírásának megtartását, megfelelést a közösségi viszonyoknak, alapvető normák betartását.

A magatartás értékelésének szempontjai: kötelességtudat, felelősségérzet, segítőkészség, a közösség érdekében végzett tevékenység, viselkedés a közösségben, társaskapcsolatok minősége.

Példás (5) az a tanuló, aki:

- a házirend előírásait betartja;
- a kulturált beszéd és viselkedés szabályait megtartja
- kötelességtudó, feladatait teljesíti;
- önként vállal feladatokat és azokat teljesíti;
- tisztelettudó;
- társaival, nevelőivel, a felnőttekkel szemben udvariasan, előzékenyen, segítőkészen viselkedik;
- az osztály és az iskolai közösség életében aktívan részt vesz;
- óvja és védi az iskola felszerelését, a környezetet;
- nincs elmarasztaló bejegyzés az osztálytükörben.

(1 elmarasztaló bejegyzése esetén az osztályfőnöknek mérlegelési lehetősége van.)

Jó (4) az a tanuló, aki:

- a házirend előírásait kis hiányossággal betartja;
- tanórán vagy a tanórán kívüli foglalkozásokon rendesen viselkedik;
- feladatait a tőle elvárható módon teljesíti;
- feladatokat önként nem, vagy ritkán vállal, de a rábízottakat teljesíti;
- az osztály- vagy az iskolaközösség munkájában csak felkérésre, biztatásra vesz részt;
- az osztálytükörben havonta háromnál több elmarasztaló bejegyzése nincs.
- nincs igazolatlan hiányzása, 1-2 késése van.

Változó (3) az a tanuló, aki:

- az iskolai házirend előírásait és a közösségi magatartás szabályait nem minden esetben tartja be;
- a tanórán vagy tanórán kívül többször fegyelmezetlenül viselkedik;
- feladatait nem minden esetben teljesíti;
- előfordul, hogy társaival, a felnőttekkel szemben udvariatlan, durva;
- a közösség, az iskola szabályaihoz nehezen alkalmazkodik;
- igazolatlanul mulasztott; 3 késése van
- felelőségérzete ingadozó
- osztályfőnöki figyelmeztetése és intője van,
- az osztálytükörben havonta hatnál több elmarasztaló bejegyzése nincs.

Rossz (2) az a tanuló, aki:

- a házirend előírásait sorozatosan megsérti;
- feladatait egyáltalán nem, vagy csak ritkán teljesíti;
- magatartása fegyelmezetlen, rendetlen;
- társaival, a felnőttekkel szemben rendszeresen udvariatlanul, durván viselkedik;
- viselkedése romboló hatású, az iskolai nevelést, oktatást akadályozza;
- súlyosan rombolja az iskola morálját, a házirendet figyelmeztetéssel sem tartja be.
- több alkalommal igazolatlanul mulaszt; 3-nál több késése van
- több szaktanári figyelmeztetést kapott, illetve van osztályfőnöki megrovása, vagy ennél magasabb fokozatú büntetése van.

A magatartás elbírálásakor az egyes érdemjegyek, illetve osztályzatok eléréséhez a felsorolt szempontok közül legalább háromnak az együttes megléte szükséges.

Az osztályfőnöki és egyéb elmarasztaló intézkedések hatását a dicséretes kompenzálhatják, a vétségek súlyától, az elkövetett fegyelmezetlenségek közösségre való kihatásától függően.

2.17.2 A szorgalomjegyek megállapításának elvei

A szorgalom jegy a tanuló egyéni képességeihez mérten, a tanulmányi munkához való viszonyát, munkavégzését és kötelességtudatát értékeli az életkörülményeinek megfelelően, az életkori sajátosságokat is figyelembe véve.

1. évfolyamtól 8. évfolyamig a példás (5), jó (4), változó (3), hanyag (2) érdemjegyeket alkalmazzuk.

- 1-8. évfolyamig a tanulók szorgalmát az osztályfőnökök minden hónap végén érdemjegyekkel értékelik az osztályban tanító nevelők véleménye alapján, azokkal egyeztetve.
- A tanulók szorgalmát az 1. évfolyamon félévkor és év végén, 2. évfolyamon félévkor az osztályfőnökök szövegesen minősítik és azt az értesítőbe, illetve a bizonyítványba bejegyzik.
- A szorgalom félévi és év végi osztályzatot az osztályfőnökök az érdemjegyek és a nevelőtestület véleménye alapján végzi el. Vitás esetben, az osztályban tanító nevelők többségi véleménye dönt a minősítésről.
- Az iskola az osztályzatról a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét félévkor tanulmányi rendszerben értesítő, év végén bizonyítvány és a tanulmányi rendszer útján értesíti.

Példás (5) az a tanuló, aki:

- képességeinek és körülményeinek megfelelő, egyenletes tanulmányi teljesítményt nyújt;
- tanulmányi feladatait minden tantárgyból rendszeresen elvégzi;
- a tanórákon aktív, szívesen vállal többlet feladatokat is, és azokat elvégzi;
- munkavégzése pontos, megbízható;

- a tanórán kívüli foglalkozásokon, versenyeken önként részt vesz;
- taneszközei tiszták, rendesek, és ezeket a tanítási órákra mindig elhozza.

Jó (4) az a tanuló, aki:

- képességeinek és körülményeinek megfelelő, viszonylag egyenletes tanulmányi teljesítményt nyújt;
- rendszeresen, megbízhatóan dolgozik;
- a tanórákon többnyire aktív;
- többlet feladatot, tanórán kívüli foglalkozáson vagy versenyeken való részvételt önként nem vagy ritkán vállal, de az ilyen jellegű megbízatást teljesíti;
- taneszközei tiszták, rendezettek.

Változó (3) az a tanuló, akinek:

- tanulmányi eredménye elmarad képességeitől; csak időnként tanúsít törekvést
- tanulmányi munkája ingadozó, a tanulásban nem kitartó, feladatait nem mindig teljesíti;
- felszerelése, házi feladata gyakran hiányzik;
- érdemjegyeit, osztályzatait több tárgyból is lerontja;
- önálló munkájában figyelmetlen, a tanórán többnyire csak figyelmeztetésre, felügyelettel dolgozik

Hanyag (2) az a tanuló, aki:

- képességeihez mérten keveset tesz tanulmányi fejlődése érdekében;
- az előírt követelményeknek csak minimális szinten felel meg;
- tanulmányi munkájában megbízhatatlan, figyelmetlen;
- feladatait többnyire nem végzi el; kötelességével nem törődik

- felszerelése hiányos, taneszközei rendetlenek;
- a tanuláshoz nyújtott nevelői vagy tanulói segítséget nem fogadja el, annak ellenszegül;
- félévi vagy év végi osztályzata valamely tantárgyból elégtelen.
- rendszeres ellenőrzésre szorul

A szorgalom elbírálásakor az egyes érdemjegyek illetve osztályzatok eléréséhez a felsorolt szempontok közül legalább háromnak az együttes megléte (vagy megsértése) szükséges. A tanuló szorgalmában beálló hanyatlás okát a nevelő - a minősítésen túl - igyekszik megtalálni, és kellő pedagógiai ráhatással motiválni a szorgalmasabb iskolai munkára.

2.17.3 A jutalmazás, fegyelmezés iskolai elvei

Az iskola jutalomban részesítheti azt a tanulót, aki képességihez mérten:

- példamutató magatartást tanúsít,
- folyamatosan jó tanulmányi eredményt ér el,
- az osztály, illetve az iskola érdekében közösségi munkát végez,
- iskolai, illetve iskolán kívüli tanulmányi, sport, kulturális stb. versenyeken, vetélkedőkön vagy előadásokon, bemutatókon vesz részt,
- bármely más módon hozzájárul az iskola jó hírvének megőrzéséhez és növeléséhez.

Az iskolai jutalmazás formái

A jutalom odaítéléséről az erre jogosult nevelő dönt. A dicséretet írásba kell foglalni, és azt a szülő tudomására kell hozni, illetve az osztálynapló megjegyzés rovatába be kell jegyezni. Év végén a bizonyítványba és a törzslapra az alábbi dicséretek be kell írni: nevelőtestületi dicséretet, Kölcsey-díjat, Jó tanuló, Jó tanuló jó sportoló, Jó sportoló díjakat.

A tanulót kimagasló tantárgyi munkájáért a szaktanár év végén dicséretben részesítheti.

Jutalmazás	Mely tevékenységért	Az adományozás ideje	Az adományozó
Szaktanári dicséret	Kiemelkedő tantárgyi teljesítményért Helyi versenyeken való részvételért, elért helyezését.	A tanév folyamán, amikor a tanuló érdemes rá	Szaktanár
Osztályfőnöki dicséret	Kiemelt közösségi munkáért Megyei versenyeken való részvételért, helyi versenyeken elért helyezését.	A tanév folyamán, amikor a tanuló érdemes rá	Osztályfőnök
Igazgatói dicséret	Kiemelkedő tanulmányi munkáért, kiemelkedő sportteljesítményért, példamutató magatartásért, megyei és országos versenyeken elért helyezését, 3 osztályfőnöki dicséretet követően	A tanév folyamán, amikor a tanuló érdemes rá	Igazgató
Jutalomkönyv és oklevél	Példamutató vagy jó magatartásért és kiemelkedő tanulmányi munkáért, kiemelkedő sportteljesítményért	Tanév végén, és a nyolcadikosok ballagásán	Igazgató az osztályfőnök javaslata alapján
Nevelőtestületi dicséret	Legalább 5 tantárgyi dicséret és példamutató magatartás	Tanév végén	Nevelőtestület
Kölcssey-díj	8 tanév végén kitűnő tanulmányi eredmény és példamutató magatartás Tanulmányi versenyeken, sportversenyeken kiemelkedő szereplés	Nyelcadikosok ballagása	Az igazgató az osztályfőnök javaslata alapján

Jó tanuló díj	8 tanév végén legalább jeles (4,8) tanulmányi eredmény, jó magatartás	Nyolcadikosok ballagása	Igazgató az osztályfőnök javaslata alapján
Jó tanuló - Jó sportoló díj	Legalább 4,5 tizedes tanulmányi eredmény, rendszeres edzés, diákolimpiai kiemelkedő szereplés, jó magatartás	Nyolcadikosok ballagása	Igazgató az osztályfőnök javaslata alapján
Nyelvi díj	Jeles tanulmányi eredmény legyen 5-8. évfolyamon Megyei nyelvi versenyen elért I-X. helyezés	Nyolcadikosok ballagása	humán munkaközösség- vezető
Jó sportoló díj	Kimagasló sportteljesítmény diákolimpián Magatartása és közösségi munkája jó	Nyolcadikosok ballagása	Igazgató
Kiemelkedő közösségi munkáért	Az iskola életében végzett kiemelkedő szervező és közösségi munkáért	Nyolcadikosok ballagása	Osztályfőnök
Kiemelkedő kulturális munkáért	Iskolai, városi kulturális rendezvényeken való szereplésért	Nyolcadikosok ballagása	Osztályfőnök
Kiemelkedő közösségi és kulturális munkáért	Az iskola életében végzett kiemelkedő szervező és közösségi munkáért. Iskolai, városi kulturális rendezvényeken való szereplésért	Nyolcadikosok ballagása	Osztályfőnök
Diákpresbiteri díj	A diákpresbitériumban végzett kiemelkedő közösségi munkáért.	Nyolcadikosok ballagása	Diákpresbitériumot segítő pedagógus
A hitoktatásban való eredményes és példamutató munkájáért könyvjutalom		Nyolcadikosok ballagása	Hitoktató

Az iskolai büntetés formái:

Azt a tanulót, aki

- tanulmányi kötelezettségeit folyamatosan nem teljesíti, vagy
- a házirend előírásait megszegi, vagy
- igazolatlanul mulaszt, vagy
- bármely módon árt az iskola jó hírnevének, büntetésben lehet részesíteni.

Az iskolai büntetések kiszabásánál a fokozatosság elve érvényesül, amelytől indokolt esetben - a vétség súlyára való tekintettel - el lehet térni.

A büntetést írásba kell foglalni, és azt a szülő tudomására kell hozni, illetve a tanulmányi rendszerbe be kell írni.

Szaktanári figyelmeztetés (szóbeli, írásbeli)	A tantárgyi követelmények nem teljesítése, a felszerelés, a házi feladat többszöri hiánya, az órákon előforduló fegyelmezetlenség miatt.
Osztályfőnöki figyelmeztetés (szóbeli, írásbeli)	A tanuló tanulmányi és magatartásbeli kötelezettségszegése a Házirend enyhébb megsértése, igazolatlan mulasztás miatt.
Osztályfőnöki intézés Osztályfőnöki megrovás	A fokozat megállapítása az osztályfőnök feladata. Az osztályban tanító szaktanárok véleményének figyelembe vételével történik.
Igazgatói figyelmeztetés (szóbeli, írásbeli)	Az iskolai Házirend gyakori megsértése, szándékos károkozás, fegyelmezetlenség miatt.
Igazgatói intézés Igazgatói megrovás	Az iskolai Házirend súlyos megsértése, szándékos károkozás, igazolatlan mulasztás, súlyos fegyelmezetlenség miatt.

A tanuló súlyos kötelezettség szegése esetén a tanulóval szemben fegyelmi eljárás indítható.

Fegyelmi büntetések:

- nevelőtestületi megrovás
- nevelőtestületi szigorú megrovás
- áthelyezés másik osztályba.

A fegyelmi eljárás lefolytatásának szabályait az SZMSZ tartalmazza.

Záró rendelkezések

Jelen pedagógiai program módosítása csak a nevelőtestület elfogadásával és a fenntartó jóváhagyásával lehetséges.

Az iskola 2025. szeptember 1. napjától szervezi meg nevelő és oktató munkáját e pedagógiai program alapján.

A fehérgyarmati Kölcsey Ferenc Református Általános Iskola és Óvoda pedagógiai programját az intézmény vezetőjének előterjesztése alapján a nevelőtestület 2025. június 26. napján elfogadta.

Szarkáné Balogh Katalin
főigazgató

Jelen pedagógiai programot az intézmény főigazgatója 2025.....hó

..... napján jóváhagyta.

Szarkáné Balogh Katalin
főigazgató

Jelen pedagógiai programot az intézmény fenntartója 2025.....hó

..... napján jóváhagyta.

Nt. Szalay Kont Miklós
esperes

OM:201531

Határozat

1 /2025. számú

A Kölcsey Ferenc Református Általános Iskola és Óvoda nevelőtestülete a 1. sz. határozatában egyhangúan elfogadta az intézmény Nevelési és Pedagógiai Programjának módosításait.

Fehérgyarmat, 2025. 06. 26.

Szarkáné Balogh Katalin
főigazgató

jkv+ jelenléti

Pedagógiai program

Legitimációs záradék

Elfogadta	Nevelőtestület	2025. 06. 26.	
Jóváhagyta	Igazgató	2025. 06. 26.	
	Szatmári Református Egyházmegye		